

כפר חק לוישראל

פרשת וילך

מן חמשה חומשי תורה

עם מ"ב פירושים. מגדולי המפרשים ראשונים ואחרונים.

- (א) נוספו על חמש מגלות עוד פירושים חדשים להפליא אשר לא בא עוד כדומם מהו מלוקטס מגדולי מפרשים הנקראו בו ויזכרו מאו, ולפי ט"י הנכרי הקדמון גם ט"י עליו (יעקב) וזאת וזאת לייקנען וזאת ברום עניניו עניניו האבות.
- (בא) על ספר שיר השירים יקוב בשם שירי שלמה.
- (בב) על ספר רות יקוב בשם יחוס דוד.
- (בג) על ספר איוב יקוב בשם קיעות ירמיה.
- (בד) על ספר קולות יקוב בשם הבלי העולם.
- (בה) על ספר אסתר יקוב בשם מור והדום.
- (בו) לקובים יקיים על ח"ם מבראים אנוש שם.
- (בז) משלים ערבים ונקיים על כל הי"י.
- (בח) תרגום שני על מגלת אסתר.
- (בט) פתשגן הכתב על תרגום שני בתקן נסלא.
- (ל) התקן ע"ם סודותיו שני בחוסות והקונים.
- (לא) נדמם כהן כל כך סוד התהלה וכו'.
- (לב) גם חוסטנו קצרו הימים הצרכים להגלה.
- (לג) נביאים עם פרש"י ומגדת דוד.
- (לד) כתובים עם פרש"י ומגדת דוד.
- (לה) המשניות עם ברסבורא ועיקר תול"ם בנרסם מכבר עם חוספת והקונים.
- (לו) נבוא"ה עם פרש"י והתקנה ע"ם ועם איוה דבורי חוספת.
- (לז) ההבלה פסוקה עם התקנה ע"ם.
- (לח) המוסר עם התקנה ע"ם.
- (לט) להסדיר לטור כלל ויהו דהר"י מצות כאשר תקו הקרונים.
- (ס) ארזות חיים סוד"ש ילי.
- (סא) הארזות חיים תל"ל בעתק גם ללישן ע"ם.
- (סב) אגרת הרמב"ן וילבנו וליקנען גם הוא יליעם.

- (א) תורה נדמס בשלמות עם הספרות וחוסס מגלות עם הפעמים.
- (ב) תרגום על התורה.
- (ג) ט"י רש"י וס"י רש"י יקן.
- (ד) ט"י רש"י בשלמות וס"י רש"י יקן.
- (ה) ט"י הרשבים ויל נבר רש"י ויל.
- (ו) ט"י בעל המורים סרבינו בעל ורובעת מוריס.
- (ז) ט"י דעת וקנים מבע"ל החוספת ויל.
- (ח) תולדות אהרן סרואה מקום כל פסוק בש"ס.
- (ט) מגין המצות למת"ם וסגור ויל נדמסו בנשים חוספת ע"ם הפעמים.
- (י) מעמי הקרבנות בדרך ור"ם ונלא נאספו מגדולי המפרשים ויל.
- (יא) דיני הקרבנות בקצור.
- (יב) הדפטרות עם לקובים משלים.
- (יג) עניני הסדרה פורס על מקומו אשר גם הוא נאמן מברלי המפרשים כסוב פנים ודעת.
- (יד) ענין הסדרה על ע"ם לפני כל סורה.
- (טו) תול"ם על התורה חו"ס כסעם התקנה חרשה כסוב טעם וכן בחתפיה.
- (טז) ליקומים קיים עם מהמ"ם הנקובים בשמותם נספת (יורו חוסתים כוספר).
- (יז) משלי הכמים נקיים המוסכים לכ הקרא לטור ולירוא ה' על התורה והמפרט.
- (יח) ספר פדר"א עם ספר הישי והר בקתק על ע"ם (יעדער זאל ווסקן וואס עם איז ביוען פון וועלט בקשאפונג כיו הינוס).
- (יט) מצות השם על תרי"ג מצות (אוף ע"ם) יעדער סענעס ואל וויסען די מצות האפנסאם תוום נובאפון.
- (כ) חמש מגלות עם פרש"י (במק כל כך מתחוסס נדמסם המלה השיבה לכך תווא). וילת זה

מוט אלע מפרשים אוף עברי טייטש, תנ"ך, משניות, גמרא, מוסר, הלכה, איבערזעצט אוף א לויכטע אידישע שפראך, מוט שיינע ליכטיגע אותות און קלארען דרוק.

הוצאת אמונה — 388 8812

דקמתי. היינו יוצה ראשונה וכתוב בתהות
 דהיו מדור תחתון: דרך השמישו.
 האם פנו למטה כן זכר נולד פנו למטה ונקבה פניה
 למטה הלך נקבה לריבה להתסך דהא כשהיא צמיה
 חמה פניה למטה כדלמרוין לעיל דאזו לו זין ברכיו חל
 זכר אין לרד להתסך: קשה להאשה וקשה לולד.
 מפני שרד במדור התחתון: קשה לאשה. לא ידעא
 למאי. הודע מלך את חיל מנילוני: מזורו. חוק וברוא:
 ליום תשעים. לבלים ימים היו חייתו: מנא ידע. הא
 לא ידע אימת מעברה:

וען ויא ניבארט אוקר ואמר רבי אלעזר נאך האמ
 רבי אלעזר ניבארט מאי קמי פון ועלדין פסוק
 וייסען מיר דאס. ווארום איוב האמ געוואנט
 אשר עשיתי בחרת איך בין געמאכט געווארן אין
 בעהאלטעניש דאס איז ווען דער מאן בעהעפט
 זיך מיט זיין ווייב ויא זאל מעוברת ווערן רבתי
 בתקיעת ארץ איך בין געווענט געווארן אונטען
 נאנט צוא דיא ערד דרתי לא נאמר עם שמיים נים
 איך האב געוואוהנט אונטען נאנט צו דער ערד
 אלא רבתי נאר עם שמיים איך בין געווענט גע-
 ווארן. דאס הייסט באלד וויא איך בין גע-
 שאפען געווארן ביי מיין מוטער אין בויה בין
 איך געווען אין דעם אונטערשטן וואוהונג
 גאנט צו דיא ערד, דאס זענען געווען די ערשטע
 דריי חדשים פריענט דיא גקרא ביי שנא חבלי
 נקבה מידין פיל זך פאר וואס האב אאשה קער
 שטערצין אז ויא ניבארט אנקבה וויא ויא
 ניבארט אוקר, געפערט דיא גקרא יך בא גרד
 שמישו ויה בא דרך שמישו אזוי וויא דער מאן
 בעהעפט זיך מיט זיין ווייב איז זיין פנים אראפ
 און איהר פנים ארויף, ווען דאס קינד ליגט
 בייא דיא מוטער אין בויה ליגט ער אויך אזוי,
 אזיך ליגט מיט דעם פנים צום אינטען און
 אנקבה ליגט מיט דעם פנים צום פארונט און
 ווען דאס קינד ווערט ניבארען מוען אלע
 קינדער ארום גיין מיט דעם פנים אראפ ו
 הויפט פניה דיא נקבה דארף זיך איצט אויבקרעין
 ביי דיא מוטער אין בויה מיט דעם פנים אראפ
 דריבער האט דיא מוטער שמערצין ויה אז הייז
 פניו אבער דער זך דארף זיך נים אויבקרעין
 ווייל ביי איצט איז ער אויך גילענין מיט דעם
 פנים אראפ. דריבער איז זיין געפונט גרינגער

וזהר יקבל הרח ע"א

הושבתה לעלמא דהתי ביומא דא היינו אל חזון ותובנתחא דא איהו כרוז דעטרין והרין חתון עלאין
 קדישין דמתערין כדכתיב וברחיבא עלאה קדישא. חתון זעירין חתון עטרין ותרין חתון עלאין
 בעלמא תחתא. דליון אל כרוז גדול דעה וכו' ולא חיה כין תיבה לחיבה ויוחא חרלה חלה חת רבמל
 בכל תיבה ותיבה. וכעלמא עלאה חיה רווחא וסטרין קדישין כין חת ללח. ודא איהו תובנתחא על תובנתחא
 דחתון עלאין דיומא טעובתחא קא משנה חמר ללכה עלאה יוצר בראשית. כד תובנתחא דח סלקא לעילא
 שמך רחמיך עלאין דקחמר מודמנין גשלי להאי תובנתחא ממחא קדישא וכלתי לה לחתערט בה ככמה

נצבים יום וזוהר

רמיזין עליון די חמקן וכל אינון לדיקייא דכנתתא דעדן כלהו מתעטרין כחושבתתא דא וכל אינון רמיזין וכל אינון כחמתין לדיקייא כלהו סלקין כחושבתתא דא עד רוח דכורסייא:

מוסר

יוסף לחק

הלכה פסוקה

הרמב"ם הלכות שבת פרק ו'

משערי תשובה לר"י דף כט ע"א.
המשקל כספוד סדכיים אשכ שמע ומהלף מקצתם כספוד
ולין לו סעולת בשקרוי ולא ספסוד לזולתו אכל כס
מפסודו מלכסו סקר סדכיי וכל ספסוד ספסוד ספסוד
מלכו ספסוד סדכיים סקר סדכיי וכל ספסוד ספסוד ספסוד
על די לין ספסוד למים בשקרוי וספסודו אכל גדול מלך ספסוד
כפז ספסוד וספסוד ספסוד וכל ספסוד ספסוד ספסוד
ואמר ספסוד ספסוד וספסוד ספסוד סקר ספסוד ספסוד ספסוד
אשכ ספסוד ספסוד ספסוד וספסוד ספסוד ספסוד ספסוד
ספסוד ספסוד סקר ספסוד וספסוד ספסוד ספסוד ספסוד
וס ספסוד ספסודו לקיים מלות ודרישת ספסוד וספסוד. וספסוד

(א) העושה נקב כל שהוא בלול של הרנגולים כרו שוכנס להן האורה חייב כשום בונה. המהיר דלת של בור ושל דות ושל יצוע חייב כשום בונה: (ב) הסותר כל שהוא חייב, והוא שיסתור ע"מ לבנות, אבל אם סתר דרך השחתה פטור. הסותר אהל קבוע או שפרק עץ תקוע, הרי זה תולדות סותר וחייב, והוא שיסתור לחק; (ג) הסכה בפטיש הכאה אתה חייב. וכל העושה דבר שהוא גמר מלאכה, הרי זה תולדות

המשקל כספוד סדכיים אשכ שמע ומהלף מקצתם כספוד
אויב איינער האמ גיהערט אדערעש אדערעשילונג
אונ ער דערצייילט די וואך אנדערש וויא ער האט
גיהערט ווייל ער וויל דערצייילן אפיקיל אנדערש
מיט אלינען ויאן זי העלעט בשקרוי אונ ער האט גאר
ניט פון דעם ליגען ולא הספד לזולתו אונ ער סודרת
קיינעם קיין שאדין מיט דעם ליגען אבל כח משפטו
סאנהתי שקר פברז זקק סוף גאר ניין נאטור איז אוי
ער האט דעם ליגען ליבער ווי דעם אמת ופעמים
שווא בורח מלבו ספוד סדכיים בלול אונ אקאהל סראכט
ער אויס פון הארצין אדערצייילונג וואס דאס
זאנצע דערצייילונג איז ליגען וואיש חיה של עוש
פזד אחר פון איין זייט איז דער שמראף פון דעם
קענמש דעם ליגען על די אין הספד לזולתו וספסוד
ווייל פון דעם ליגען אונ פון דעם איבערצייילונג
סודרת ער קיינעם קיין שאדין אבל גדול ספסוד ספסוד
כפז ספסוד וספסוד ספסוד פון דעם ליגען ליגען
שקראף וייער גרויס וועגין די העוה ויגען גענין
הקב"ה, הקב"ה האט גיואנט קען זאל קיין ליגען
זאנין אונ ער זאגט יא ליגען אונ האט ליב צוא
זאנין ליגען וואס הקב"ה האט דאס פיניט ויכבר
ענו כי יאכהתי לכלי העולת ווייל ער האט ליב צוא
זאנין ליגען אפילו ער האט גאר ניט פון דעם
ליגען. האט ער דאך ליב דעם ליגען אליין וואס
הקב"ה האט פיניט שלמה עליו השלום. ימים טובים
ער שקר שלמה המלך עליו השלום האט גיואנט
דער קענמש וואס דעם ליגען וועט ער זיין
אפאלשער עדות פירוש אויז מיינט קען אם תראה
אדם אשר ימים טובים בשותתו וספוד דבריו אויב דוא
וועקט זעהן אקענמש וואס ער דעם גאר ליגען
אז ער דעם עפעס אדער ער דערצייילט עפעס
איז שפענדיג מיט ליגען פזע כי תביאיתו הפדה תואת
לעיד שקר באחיו ולענות בו פיה ואתי אהבתו השקר
זאלקטו וויסען אז די סדה וועט איהם גריינגען
ער זאל זאגן פאלשע עדות אויף ויין ברוינער
ווייל ער האט ליב צו זאנין ליגען ער חתקת התורה
למים סודת ודרישת ספסוד וספסוד. וספסוד

(א) העושה נקב כל שהוא בלול של הרנגולין כדי שישכנס לתו האורה חייב כשום בונה או איינער מאכט אום שבת אלקיל אפילו אקלינע אין אשטיין וואו הינער ואדער אנדערע עופותו וענין אינווייניג די ליכטיגקייט זאל אריין גיין אין די שטייגן איז ער חייב ווייל ער האט געקאהט אום שבת הסותר דלת של בור ושל דות ושל יצוע חייב כשום בונה אז ער ברעקט אום שבת די גרוב מיט אמיר אמיר ער ברעקט דעם דות אדער די יצוע מיט אמיר איז ער חייב ווייל ער האט געקאהט אום שבת רות איז געמאכט וויא אקאמין הויף אדער אין שמוב, יצוע איז אויז ווי אשמיגעלע אנדער רינע גיקאהט געבין שמוב אין הויף ועיין כחא כחרא דף סא: (ב) הסותר כל שהוא חייב או איינער צו ווארפט אשמיגעל וואנט אום שבת איז ער חייב והוא שישתור על פנת לבנות ער איז אדער אנדערש גיט חייב שידען ער צוא ווארפט ווייל ער וויל אייף דעם ארם צוריק קאהען אבל אם סותר הדי השתתה סבור אדער אז ער צו ווארפט די וואנט אום שבת ווייל ער וויל דוא וואנט קאכין איז גר פטור הסותר אהל קבוע או שפרק עץ תקוע אז ער צו ווארפט אום שבת אפאלאמקע וואס זי שטייט שוין אזאנצע צייט אדער ער געקט ארויס אהאלקין פון אזואנט הרי זה תולדות סותר וחיוב דאס הייבט ער צו ווארפט אשמוב אדער אזואנט אום שבת איז ער חייב והוא שיסתור לתפו אדער גאר אויב ער מיינט צו פארריכטען, דהיינו ער געקט ארויס אדערעט פון אזואנט ווייל ער וויל אויף דס ארם אריין לעצין אדערעט ברעט, אדער ער וויל אויף דעם ארם שפעלן אדערעט אפאלאמקע: (ג) הסכה בפטיש תבוא אתה חייב אויב ער האט געענדיגט אדערעט סאר שבת אונ אום שבת האט ער אקלאפ אקלאפ סים אהאקער אויף דיא אדערעט אפילו גאר איין קלאפ עפעס גלאט צו מאכין איז ער חייב וכל העושה דבר שהוא גמר מלאכה אונ וועלדע וואך אקענש סודרת אום שבת וואס מיט די וואך ענדיגט זיך די

כי מותר לשבח סכלה לפני המון ולאחר שהיה נאם ומסודס
 אדם שזונו כן. ואמרנו מוסר לשבח דברים שלם כמאמר אברהם
 לומר לפני מוסר אברהם כי המאמר ליוסף אברהם על גונו. ויש
 אנשים יסורים עקלה דברים אשר שמו ככלי דמם כי לא
 ישימו לבם לחקור כחה שמעם גם ואלו מהדברים אשר שלם הפ"ס
 ואלו שמום ללכה ידבר ש"י אדם סוה"ן לב לשמום ולהאמין מד
 סכנה דברים אשר ידברו כדלוי לענין מוסר אולם על כן ולא יאמר
 לשמום דבריו ולא יאמר לו למוסר לשם מוסר דבריו :

מכה בפטיש וחייב. כיצד הפנמה בכל זכות והאר
 בכלי צורה אפילו מקצת הצרה והמסרר כל שהוא
 והעושה נקב כל שהוא בין בעץ בין בסתבת בין בכנף
 בין בכלים, הרי זה תולדות מכה בפטיש וחייב, וכל
 פתח שאנו עשוי להכניס ולהוציא אינו חייב על עשיותו
 וכל פתח שאנו עשוי להכניס ולהוציא אינו חייב על עשיותו
 וכל פתח שאנו עשוי להכניס ולהוציא אינו חייב על עשיותו
 וכל פתח שאנו עשוי להכניס ולהוציא אינו חייב על עשיותו

קען מהיר גיועו איב דורה דעם ליגען וועט מען
 קענען זיין אמצה און איינער וועט האבן אמובה
 אדער עס וועט ווערן שלום בייא מענטשן ואסר
 דיא חקמים האבן גיאנאט כי מוסר לשבח הכלה לפני
 החת ולומר שהיא נאה וחמודה אף על פי שאינו פן מען
 מען לויבן אפלה פאר איהר חתן מען מען זאגן
 אויף איהר זיא איז אשיינע און אנומע אפילו מען
 גוייסט עס איז גיט אזוי גיט מוסר לשבח דרבי שלם
 ווען מען רעט צו מאבן שלום מען ענדערין
 און זאגן זיגען שגאך נארום עס שטייט אין פסוק
 די ברודער פון יוסף האבן גיאנאט צו יוסף אנד
 ציה לפני מותו לאחר כה המסור ליוסף אנה שא נא דין
 פאדער האב גיאמין פאר זיין טיים און האט
 גיאנאט אזוי זאלט איהר זאגן צו יוסף איך קעט
 דך דוא זאלסט מוחל זיין זיינע ברודער זייער
 זינד וואס זייא האבן גענין דיר געזינדיגט, און
 עס שטייט נאר גיט אין דיא תורה אז יעקב האט
 אזוי גיאנאט, נאר זייא האבן גיאנאט אליגען פון
 וועגן שלום ויש אנשים יחליט מקצת דברים אשר שמי
 בכלי עט עס זענען זיי דערצייילן וואס זייא הערין
 אנאך און ווען זיי דערצייילן די זאך פאר אנדערע
 מענטשן פארטאשן זייא אביסיל רי ווערשער
 וואס זייא האבן גיהערט און זייא גוייסן גיט אז
 זייא פארטאשן כי לא ישיחו לבם לחקור בעת שמי
 גוייל ווען זייא האבן גיהערט דערצייילן האבן
 זייא גיט אריין גענומען אין הארצין גוט צו הערין
 ווארט אין ווארט דריבער פארטאשן זייא דיא
 ווערשער און ענדערין די זאך גם ויה מפרקה דאס
 איז אויך שרעקט ואסר שלמה חתלה עליו השלום און
 שלמה האבן גיאנאט זייא שמום לגנב ידבר דער
 אשר נותן לב לשמום ולהאזין עד תחת הדברים אשר ידברו
 זאל גוט הערין און פארנעמען וואס מען רעט אין זיינע
 ארצין לשם יוסף אולם על כן זאל זאל
 קענען איבער דערצייילן אלץ אויף ריכטיג ולא יפצא
 בפי לשון פסית עם זאל גיט געפונען ווערין
 אין זיין מויל אפאלשע צונג, זיין מויל און זיין צונג
 זאלן קיין ליגען זאגן לגנב דבר דער מענטש
 וועט אייביג בירדן כי אהב גיט אדם לשמום דבריו
 ווארום מענטשן וועלן ליב האבן צו הערין
 זיינע בירד, גוייל זייא וועלן וויסען אז זיינע בירד
 זענען אמת ולא יאמרו לו לעולם לבם הדבר עד דבר
 קען טעט קיין קאהל גיט זאגן צו איהם צו וואס
 זאלסטו נאך בירדן עם איז שוין גענוג גירעט,
 נאר מען וועט וועלן הערין זיינע בירד :

ארכעט הרב זה הילחה פתח בפטיש וחייב איז ראה גלייך
 וויא דער וואס מוהט אקלאפ מיט דעם האמער
 צו פארבעסערן ריא ארכעט אום שבת איז ער
 חייב כיצד ווי אזוי הפנמה בכלי זכות ווען מען גיט
 די גלאז אין די פארקוי אונעם ווערט געמאכט
 אזוי וויא אפ אפאלש זאגן אנדער פלוי גיט
 מען אנווייניג אפאלאז, און מיט דעם פלאז וועט
 גענדיגט די פלי, אויב ער מוהט דעם פלאז אום
 שבת איז ער חייב הער בכלי צורה ופילו קצת תענית
 און אז ער קאלט אום שבת אצורה אויף אפלי
 אפילו ער האט נאר גיאמלט אביסיל פון די צורה
 איז ער חייב והכבוד כל שהוא אויב ער קראצט אפ
 אביסיל פון דיא פלי אום שבת און איצט ווערט
 שוין די פרי פערמיג והעושה נקב כל שהוא אדער ער
 מאכט עפעס אעכיל אום שבת זון גזן זון כפחית
 סייא ער מאכט דאס לעביל מיט אהאלץ אדער
 מיט אריין זון גזן זון גזלם סייא ער מאכט דאס
 לעביל אין אונאט סייא און אפלי אויב מיט דעם
 לעביל איז דיא פלי אדער דיא וויב פערמיג
 גיווארין הרי זה חילוח בקה בפטיש וחייב איז דאס
 גלייך צו דעם געזיין קלאפ מיט האמער וואס
 דער מייקסער מוהט און מען איז חייב אום שבת
 וכל פתח שאנו עשוי להכניס ולהוציא אין חייבן על עשיותו
 און יעדער מיר וואס מען מאכט אין אונאט און
 זיא איז גיט געמאכט מען זאל דורך איהר אריין
 מראגין און ארויס מראגין, אויב מען האט דיא
 מיר נריא געפונען געמאכט אום שבת איז מען
 גיט חייב :

מענטש וואס קערט וועט אייביג בירדן פירוש איש
 זאגן דער מענטש וואס גיט דיא הארץ זיינע ער
 זאל גוט הערין און פארנעמען וואס מען רעט אין זיינע
 ארצין לשם יוסף אולם על כן זאל זאל
 קענען איבער דערצייילן אלץ אויף ריכטיג ולא יפצא
 בפי לשון פסית עם זאל גיט געפונען ווערין
 אין זיין מויל אפאלשע צונג, זיין מויל און זיין צונג
 זאלן קיין ליגען זאגן לגנב דבר דער מענטש
 וועט אייביג בירדן כי אהב גיט אדם לשמום דבריו
 ווארום מענטשן וועלן ליב האבן צו הערין
 זיינע בירד, גוייל זייא וועלן וויסען אז זיינע בירד
 זענען אמת ולא יאמרו לו לעולם לבם הדבר עד דבר
 קען טעט קיין קאהל גיט זאגן צו איהם צו וואס
 זאלסטו נאך בירדן עם איז שוין גענוג גירעט,
 נאר מען וועט וועלן הערין זיינע בירד :

לפרישה על מוסר על במחון ולימוד התורה

דין שפיוזין. הקב"ה וועט דיר געבין דיין פרנסה מיט הצלחה אפילו דוא וועסט ווייניג ארבעטן. מען מיינט גיט דער מענטש; זאל גאר גיט טאן. גארער נאל ויצן מאג אונ נאכט אין ביה הכרזש און לערנען. דאס דארף מען גיט. גאר מען זאל טאהן וויא דיא הורה הייסט ואין דיא סדרה בקהתיא און ווי מיר ווען אלע טאג אין קריאת ששע וואספת דנגה והירושף ויצדקה. דוא זאלסט פארזאמלען בייגע קארין און וויין און איל. רבי מאיר זאגט זאלסט ווייניג צייט פארנעמען אויף דאנדרען און זאלסט לערנען הורה. דיא ארבעט אויף פרנסה איז דאך אנורה פון הקב"ה, וועט דען הקב"ה גוור ויין גוי אגורה אויף דעם מענטש עס זאל אים שטערן פון תורה לערנען. גאר ארבעטן מוז מען. אבער מען דארף האבען אמונה מיט במחון או הקב"ה וועט געבין הצלחה און וויא פ"ע דער וועט ארבייטען וועט ויין גענוג. אויף דיא צווייטע זאך וועגן יסורים און קראנקייטן. אז ער וועט לערנען תורה. וועלן אויף איהם די קראנקייטן גיט קומען. וויא עס שטייט אין דיא הורה הקב"ה זאגט וגיבורתי מלה מקרבך איה וועל אפסאהן פון דיר דיא קראנקייטען. און אויב דער מענטש איז קראנק פון פריהער האט הקב"ה גיזאנט פ"י אנה' רופאך. איה זאט וועל דיה היילן. דיא גקרא זאגט דער וואס לערנט הורה שירין זיך אפ די יסורים פון איהם. און דער מענטש וואס לערנט הורה און טוהט מצות וועט ער קיין שונאים האבען. וויא שלמה האט קלף האט גיזאנט ברצות ה' דרבי איש גם איביו ישלים אהו. ווען עס גיפעלט צוא הקב"ה ריא וועגן פון דעם מענטש וועט הקב"ה מאכען זייגע פינד זאלען ווערן זייגע נוסע פריינד. און פון אנדערע טרעפונג וועט איהם אויף הקב"ה היפען וויא עס שטייט אין קפיטול יושב בכתר עליון. אויף די פערטע זאך וועגן פאלשע בעות אין דער אמונה, ווס דער עיקר איז ווייל מיר זעהן צדיקים לעבן שלעכט אויף דער וועלט און רשעים לעבן גוט. נאך דעם מענטשליכען פערשטאנד האט גיראפט זיין אלע צדיקים זאל גוט אויף דער וועלט און אלע רשעים זאל זיין שלעכט. דיא גקרא זאגט די שאלה האט משה רבינו אויף גיפרענט. און ירמיה הנביא האט גיפרענט דיא שאלה. מרנע דרך רשעים צלחה, פאר וואס און דער וועג פון דיא רשעים גליקליך. ש"ל קל בוגרי קבר. אלע פאלשע מענטשן וועגען מיט פרידען. דער תירוץ איז. הקב"ה האט בשאפען דעם מענטשן אויף דער וועלט ער זאל איהם דינען

בייא יעדער מענטש וועגען דא פיר זאכן וואס לאזן איהם גיט לערנען הורה. איינס, ווייל דער מענטש דארף פארזארגן פאר זיך און פאר זיין ווייב און קינדער עס זאל זיין וואס צו עסן. און זאלן האבן קליידונג צום וואסער און צום ווינטער. און זאלן האבן אשטוב צום וואהנען. און נאך הוצאות ואויקנאבין וואס מען דארף אין שטוב. דאס אלץ קומט גיט גרינג דעם מענטש גאר ער דארף ארבעטן מיט דעם גוף און מיט דעם שכל, וויא אזוי קען ער פאר געמען זיין צייט און זיין שכל צו לערנען הורה, די צווייטע איז, יעדער מענטש איז אונטער ווארפען די טרע פונג פון דער גאט, אפאהל איז ער גישט געוונד אפאהל טרעפט זיין ווייב אדער אקינד איז גיט געוונד. ווערט שוין דער מענטש טרויר עדין, קען ער שוין גיט פאר געמען דעם קאפ צום לערנען הורה, ווארום צוא לערנען הורה מוז דער קאפ זיין פכיא פון אלע זאך. דיא דריטע איז, אויב דער מענטש האט שונאים וואס וויצען איהם טאהן שלעכטס אין גוף אדער אין געלט זאכען, און ער מוז שטענדיג טראכטען עצות וויא אזוי ער זאל פון וויא גע' דעמעט ווערן. דיא פערטע איז, דיא פאלשע מיינונגען וואס קומען איין דעם מענטש אין קאפ. ווייל ער זעהט רשעים זענען גליקליך אויף דער וועלט און צדיקים זענען אונגליקליך און נאך אועלכע טראכטונג וואס דער יצר הרע בריינגט אריין דעם מענטש אין זאצען און אין קאפ. זעהט אים אז דער מענטש איז גערעכט וואס ער לערנט גיט הורה, אבער דוד הלך דאט גיזאנט דיא אלע פיר זאכען דארפען גיט שטערן דעם מענטש פון הורה לערנען. דאס ערשטע וועגן פרנסה. השלף על ה' יהבה והוא יכלף, דיא גקרא זאגט דיא רבן האבען גיט געוואוסט דעם שייטש פון דעם ווארט יהבה, אפאהל זענען געזאגען צוויי מענטשן אין וועג. איינער האט גערשען אויף אים אזוי און איינער איז געזאגען מיט דיא פ"ס און האט געטראגען אויף זיך אפשא, דער וואס האט געטראגען האט געזאגט צוא דעם וואס האט גיטראגען אויף זיך דיא משא מול יהבה והב על חבורי, דעם דיין משא און לייג אויף מיין אייזיל ווייסען מיר יהבה איז כייטש דיין משא, און אזוי ווי דער מענטש האט אראפגענומען פון זיך דיא משא און האט זיא געלייגט אין גאנצען אויף דעם אייזיל. אזוי זאגט דוד הלך השלף על ה' יהבה, ווארף דיין גאנצע משא אויף הקב"ה, און דוא לערן הורה און מוז מצות, והוא יכלף, און ער וועט

וואס נייא איז שלעקט, נועם דער קעניקש נים
 געפינען ארעקענונג פאר וואס צו זיין אצדיק
 אונט נים פאר וואס צוא זיין ארשע, אויב ער
 נועם זיין ארשע נועם ער זיין מיט זיין גופן ווילן,
 עס נועם אים קיין זאך נים גייסען, אונ אויב ער
 נועם זיין אצדיק נועם ער אויך זיין מיט זיין
 גופען ווילען עס נועם איהם קיין זאך נים גייסין,
 אונ דאס איז דער עיקר מיינונג פון הקב"ה.
 דער קעניקש זאל נים קאחן אעבירה ווייל דס
 איז אעבירה, ווייל הקב"ה האט גיפאפען קען
 זאל דאס נים קאחן, אונ ער זאל קאחן אפאנה
 ווייל דאס איז אפאנה, ווייל הקב"ה האט גע-
 באפען קען זאל דאס נים קאחן:

מיט זיין גופען ווילען אונ זאל נים זיין גענייט
 צוא דער זאך, אונ אז צו אלע צדיקים נועם
 זיין נים אויך דער נועלם אונ צו אלע רשעים
 נועם זיין שלעקט, נועלען אלע קעניקשין זיין
 צדיקים, אונ רשעים נועלען נים זיין, זיי נועלען
 אבער נים זיין צדיקים ווייל זיי זאלען נועלען
 דינען קאט, זיין, זייא נועלען זיין צדיקים ווייל
 עס זאל זייא נים זיין, נועלען זייא דאך מיינען
 זיך, נים הקב"ה, הריבער האט הקב"ה געמאכט
 אאויסגעמישטע נועלם, עס זענען דא צדיקים
 וואס זייא איז נים אונ, עס זענען דא צדיקים
 וואס זייא איז שלעקט, עס זענען דא רשעים
 וואס זייא איז נים אונ עס זענען דא רשעים

וילך יום א תורה

אונקרום

לחשקך בחי' דו'א יתרה נפשי יה יהו יתרה רוח יוד הא וא' הא נשמת יהוה חיה יתירה ו דמלי יוד"א אל שם בין
 שבעשה בניקרה חולם:

א נאול משה ומליל ית לא א וילך משה וידבר את...
 פתגמיא האלן עם
 כל ישראל: ב נאמר
 להון בר קאה ועשרון
 ה"א נאמר פלסס: ר"ס יס י
 קידושין נה:

בעל המוים

(6) וילך. ב"ג סעק ש"ם וילך. ס"י ב"ג סעק כשמל ר"ס
 יום כ"ג ג' או נלתיס וילך נס'דים: וילך פסס. למיל
 ישראל ללרן. וליסא געדרס,

מעם על הליכה כ"ה
 ונתיס לכו"כ, לא סיס לו סוד רשית לזוט לכני סהקן
 לחקוק כהנולדות לתקלה ספדס אליו אל מ"הן לעהס. ע"כ
 כלשר סיס כולה נלדל אל סעס דעריו סלמחויס ונלכסס
 ונלספד: פלסה, ס"י מוכרס וילך מעקומו מלסל מיער סלו
 אב: מחון למתס לנלס למתס ישראל נלדב מעס, וזי ידסו
 ישראל כי מעס כולה נלדב מעסס, סיו סולכיס אליו, סכל
 לא ידסו מזה, ע"כ ס"י מוכרס מעס לנלס אלכיס, וסכו וילך
 מעס יורכב פת סדכיס סלכס סל כלי ישראל:

(6) וילך פסס ונ'. הנה רבו סיסוכיס על טיין וילך מעס
 לסיין סיר. וניכל נופר פ"ס סעדרס ע"פ וסין שלטון
 ביס סמוח, דיעו כי סלל מעס סיס מעון למתס סכחק
 פון ספסרה, וסס כל מעקס ס' ילל אל סלל מיעד סלל
 מעון לעהס: (סשון נג), וכסכר סיס לרין מעס לרנר
 אל כלי ישראל, סיו כחי סללרוס סספ לעקלה ספדס,
 דכחסי (ססלס נג) ימו ספיוני כסס סכמיס סיס, ומכר
 ר"ס סיו סוף סיס, וגס סין קי"ל דיוס סלד כסנה ספדס סיס,
 וס"כ יום סלטי עיח סלדיק סיו סוף סיס, וסס כן יום
 סל סלסי סיס סיו סלל כנז ע"ל, וסי סעכרס"ל סל

(כ) וילך פלסס כן מעס ומעריס ססס כלי סיס ונ'.
 ס"י רש"י סיוס מללו ימי וסנוס' כיוס זס כולדסי וכיוס
 זס סמוח, לא סולל סוד ללסל ונלס מלמד סססחמו מעמו
 מעיוח ססכסס, וכבד סח"י סנה ס' לסקסוה דליה' סל
 סססר וילך מללס מללס סססכ"ס מללס סניחסיס סל דיוקיס
 מיוס ליוס, וקסנה ססכ"ס דלכסורס סוס סמוח דלרין סלסי'
 כיוס סגורל סיו סוף, דסל סמוח סלד סינוי סיו סכמיס ססס,
 דכחסי (ססלס נג) ימו ספיוני כסס סכמיס סיס, ומכר
 ר"ס סיו סוף סיס, וגס סין קי"ל דיוס סלד כסנה ספדס סיס,
 וס"כ יום סלטי עיח סלדיק סיו סוף סיס, וסס כן יום
 סל סלסי סיס סיו סלל כנז ע"ל, וסי סעכרס"ל סל

פירוש לתורת אלהים
 (א) וילך משה אונ משה איז גינאנגין וידבר אונ ער
 האט גערעט רייד צו אלע ישראל: (ב) ויאמר
 אליהם אונ ער האט צו זייא גינאנט בן קאה ועשרים
 שנה איה בן היינט אלטס הונדערט אונ צינאוואציג
 וואס זיי וועלן איהם שוין קיין קאחן וערן, אונ ווייל ער איז געווען פ"י זיך גאנגן נאך גינעריג מיט דאס וידן פאר זיין שפיטריין,
 וואס זיי וועלן איהם שוין קיין קאחן וערן, אונ ווייל ער איז געווען פ"י זיך גאנגן נאך גינעריג מיט דאס וידן פאר זיין שפיטריין,
 וואס זיי וועלן איהם שוין קיין קאחן וערן, אונ ווייל ער איז געווען פ"י זיך גאנגן נאך גינעריג מיט דאס וידן פאר זיין שפיטריין,

כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה: שִׁנִּי וַעֲשֵׂה יְהוָה
 לָהֶם כַּאֲשֶׁר עָשָׂה לְסִיחֹן וּלְעֹג
 מַלְכֵי הָאֲמֹרִי וּלְאַרְצֵם אֲשֶׁר
 הִשְׁמִיד אַתֶּם: וּנְתַנֶּם יְהוָה
 לְפָנֶיכֶם וַעֲשִׂיתֶם לָהֶם כְּכָל־הַמִּצְוָה
 אֲשֶׁר צִוִּיתִי אֶתְכֶם: חֲזֹקוּ וְאַמְצוּ
 אֶל־תִּירְאוּ וְאַל־תִּעְרָצוּ מִפְּנֵיהֶם
 כִּי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ הוּא הַהֲרֹךְ עִמָּךְ
 לֹא יִרְפֶּךָ וְלֹא יַעֲזֹבְךָ: ׀ שלישי

דמליל יי: ד ויעבד יי
 להון כמא דעבד לסיוחון
 ולעוג מלכי אמוראה
 ולארעהון דשיציי יהרוון
 ה וימסריוון יי קדמיוון
 ותעבדון להון ככל
 תפקידתא דפקידית
 יתבון: וימקיפו ואלמינו
 לא תדחלון ולא תתברון
 מן קדמיהון ארי יי
 אלהה מימריה מדבר
 קדמך לא ישפקינה
 ולא ירחיקינה:
 בעל המורים

כסס. לומר שסקרם סוהך לפי
 ישראל ולאמריהם. וכן כתיב כי סוהך
 למיכס ס' ותמסרסם אלמי ישראל
 רש"י

(ו) לא ירפך. לא יחן לך רסיון להיות ג נעזב ממנו: סכסס: ג סל דלס סיי רש"י סלי לא ירפך כמקום סוהך
 כמכונן ככל מקום ספיי לא יעסו סוהך רסיון לפני סוהך
 ס' וכלה סמני די כל כסית ססס קל' ארמילי מניס דכחי כל סערלו מפניס סל יסכו סוהך רסיון מ"ס לא סילס
 סניחל ס' ס' סל לא יסך לא יסן לך רסיון להיות נעזב ממנו ספי ססיר פס"ס לא סילס כיון סליך כסוכ מן ססס
 סכל ס סיס ס' לא ימסו סוהך רסיון לא יסל סליו לא סערלו די ס' ס' סיסכ סל סערלו. ו"ס ג"כ דכיי סכסס: ׀

פירוש לתורת אלהים

לַפְּנֵי יְהוֹשֻׁעַ וְנָעַם פֶּאֶר דִּיר אִיבְעֵד פֶּאֲרִין בְּאִשֶּׁר
 דְּבַר יי אַזוי וויא נָאָם האַם גִּירַעַס: (ד) וַעֲשֵׂה יי לָהֶם
 אֹנֹב נָאָם וְנָעַם פֶּאֲרִין צו די כְּנַעֲנִים בְּאִשֶּׁר עָשָׂה אַזוי
 וויא ער האַם גִּישָׁאן צוּא סִיחֹן אֹנֹב עֹב דִּיר
 מַלְכִּים פֶּון אֲמֹרִי וְיִאָרְצֵם אֹנֹב צו וייער לֹאָנֹב אֲשֶׁר
 נָאָם עֵר האַם וויא פֶּאֶר מִילִינֹב: (ה) וְנְתַנֶּם יי לְפָנֶיכֶם
 אֹנֹב נָאָם וְנָעַם וויא נְעֻבִין צו אִיךָ וַעֲשִׂיתֶם לָהֶם אֹנֹב

נביאים הישע יד תרגום

לחשיף מנ"ה ד"א צבאות נמש צ צב צבא צבאו צבאות ריה יהוה נשמה דנצח ארני נשמה דהוי יהוה חיה
 יחיה דנצח יהוה חיה יחיה דודו אל טב ב"ן שבעשית:

* תחוב שמרון ארי קריכה
 על מימר אלהא כסרביא
 יתקמלון ועולימיהון וסרפון
 וסערדיהון יהבועו: ב תוב
 ישראל לבחלתא בני אלהה
 ארי אתקלתא בחובך:
 ג קריכו עסקון פתגמין
 רש"י

(6) תאשם שומרון. מעתה תנלה השמחה: ירומשו.
 יבקעו: והריותיו. כיום מעוכות שמוכה:
 (3) שובה ישראל. שאלון יהודה פן יקרה אחכס
 כשמתו: עד ה' אלהיך. בעוד שהוא כמות התמס:
 כי כשלת בעונך. מכאילס בעד עונך: (ג) כל תשא
 עון. כל עונתיו סלח: וקח טוב. ולמלנו דרך טוב:
 וגשמה פרים. סהיה לנו נהריב כריו דכר שפתיו:

(6) תאשם שמרון. תמיס שופתה כי מרס כלסיה: עליסס.
 קשיתס יתקעו ע"י הומוס וגס כנשים ססכות יתקעו
 כריסס כסולס סוללות: (3) כסוכ ישראל. לכן סוכס ישראל וכו'
 כי כסוכ סוהך לך נך כסכול כסוכ סולח: (ג) קחו פתכס
 דכריס. מני כולל מלס זכריס ועכות אלל קחו עמכס דכריס
 סתהרו לפיו וכסו הסוכו אל ס': כל סחט עין. סוף ספון
 כל עין סחט. כ"ל כסוכו כספס סחול כל ספון. ונכתיב ספון
 קח כוכ ספוכו כסוכ ספוכ ספוכו עין מול ספון:
 וכלגסס פריס ספסיס. כ"ל כמקום הקרנכס כריס סלס ט

פְּרִים שִׁפְתֵינוּ : י אֲשׁוּרוּ לֹא יוֹשִׁיעֵנו עַל-סוֹם
 לֹא נִרְבֵּב וְלֹא-נֶאֱמַר עוֹד אֲהִינּוּ לְמַעֲשֵׂה יְדֵינוּ
 אֲשֶׁר-בָּךְ יָרַח יָתוֹם : ה אֲרַפֵּא מִשׁוֹבְתֵם אֲהַבֵּם
 נִדְבָה כִּי שָׁב אִפִּי מִמֶּנּוּ : ו אֲהִיָּה כַּמֶּלֶךְ
 לְיִשְׂרָאֵל יִפְרַח בְּשׂוֹשְׁנָה וְיָךְ שְׂרָשׂוּ כַּלְבָּנוֹן :

יִפְרָקִינָא עַל רִבְבֵי מוֹסְרִין לֹא נִתְרַחֲמִין וְלֹא נִימַר עוֹד אֲהִינָא לְעוֹבְדֵי יְדֵינָא דְמִן קַדְמָךְ אֲתִרְחַם עַל
 אֲקָהֵנָא כִּד הוּוּ בְּכַזְרִים הָא כְּתוּמִין : ה אֲקַבְלִינוּן בְּהַיּוֹבֵקְהוֹן אֲשׁוּבֹק לְחִיבִידוֹן אֲרַחֲקִינוּן כִּד
 יִתְבוֹן בְּנִדְבָא אֲבִי תַב רִוְגֵי מִתְהוֹן : ו יִהִי מִיָּמֵי כִּסְרֵי לְיִשְׂרָאֵל יִתְרִין כְּשׂוֹשְׁנָא נִתְהוֹן עַל הַקּוֹף

מַצּוֹת דוּד אֲרַעְהוֹן בְּאִילָן לְבָנוֹן וְהַשְׁלַח עוֹבְרָמֵיהּ : רש"י
 (ד) עַל סוֹם לֹא נִרְבֵּב . זו עֵרֹם מֵרַיִם : אֲשֶׁר בְּךְ .
 לְבָדָךְ תְּהִי תְּקוּמַתְהוֹן הַיּוֹמֵר מִיָּמֵי יָנוּם . חֲמַר הַנְּבוֹל כִּךְ חֲמַר
 רוּחַ הַקֶּדֶס וְחֲמַר שִׂמְלֵמוֹ לְפִי כִךְ (ה) אֲרַפֵּא מִשׁוֹבְתֵם :
 (ו) וְיָךְ . הַעַל חַם שְׂרָשׂוּ וְיַלְלִים : כַּלְבָּנוֹן . כִּכְרָשׁוּ חֵילְנֵי
 הַלְבָּנוֹן שֶׁהֵם גְּדוּלִים :
 אֵל סִכְסֵכֵי וְלֹא הִלְכֵי בְּדִרְכֵי כִּדְרֵי שִׁיבֵי וְהִרְדּוּ בֵּי
 כִּי עַבְדֵי עַמּוֹ . וְתַשְׁלַךְ אֶת-הַסִּכְסֵכִים סִרְסָפִים : (ו) אֲהִיָּה כַּמֶּלֶךְ
 נֶגֶד לְעוֹלָם : יִפְרַח כְּשׂוֹשְׁנֵי . יַעֲלֵה עֲרֹמִים נֹאִים כְּשׂוֹשְׁנֵי וְשִׁבְרֵי יַחֲסֵשׁוּ כִּכְרָשׁוּ עַל לְבָנוֹן :

כתובים תהלים ט

לְמַשְׁכֵּךְ מִסֹּד וּמִלְכּוֹת חִי'א שִׁין דַּלַּת יוֹד נֶשֶׁף שִׁין שִׁין דַּלַּת שִׁין דַּלַּת יוֹד רַח יִאֲהַרְוֵהִי נִשְׁמָה רִיסֹד אֲ אֲד
 אֲרַנ אֲרַנִּי נֶשֶׁף אֲרַנִּי רַח אֲלֶף דַּלַּת נוֹן יוֹד נִשְׁמָה דַּמְלְכוֹת יוֹ הֵו הֵו חַיִּה יִתְרַח דִּיסוֹד יִרְהֹף חַיִּה יִתְרַח
 דַּמְלְכוֹת אֵל שֶׁם בִּין שִׁבְעִישׁוּת :

א וְהוּא יִשְׁפֹּט-תַּבֵּל בְּצַדֵּךְ יִדְּוִן לְאִמִּים בְּמִישְׁרֵיהֶם : ב וְיִהְיֶה
 יְהוָה מִשְׁגֵּב לְרֵךְ מִשְׁגֵּב לְעֵתוֹת בְּצַדֵּךְ : ג וְיִבְטְחוּן בְּךְ
 יוֹדְעֵי שְׁמֶךָ כִּי לֹא-עֹזֶבֶת דְּרָשְׁיָךְ יְהוָה : ד וְזָכְרוּ לְיְהוָה
 יֹשֵׁב צִיּוֹן הַגִּידוּ בְּעַמִּים עֲלִיבוֹתָיו : ה כִּי דִרְשׁוּ דְמִים אֲתָם
 זָכַר לֹא שָׁכַח צַעֲקַת עַנְיִים : ו חֲנַנִּי יְהוָה וְרֵאתֵ-עֲנֵי
 מִשְׁנֵאֵי מְרוֹמָי מִשְׁעַר־יָמוֹת :

סעונים קרי

שְׁכַנְתִּיהּ בְּצִיּוֹן תִּנְיָאוּ עַבְדֵי מִיָּא עוֹבְדוּי : ה כְּמֹדל רַחֲבֵה דְקָא וְנָפְקָה יַת צִדִּיקָא דְכִיר וְלֹא שְׁלִי קַבְלַת
 עֲנֻתָהּ : ו חוּם עֲלִי יִי חַמִּי מִיַּגְדִּי מִבְּעִלֵי דְרַבִּי מְרוֹמֵם לִי מִסְעֲרֵי מוֹקָא :

מַצּוֹת דוּד (א) וְהוּא יִשְׁפֹּט . מִד עוֹלָם יִשְׁפוֹט הַלְּמוֹת בְּדִין הַיֵּסֶד וְהַלְּדָק
 הַיֵּסֶד לְחַיִּי לֹסֵס הַלְּכִיד וְזָכוֹן עֲרִיסָה : (ב) מִשְׁגֵּב לְרֵךְ .
 הַיֵּסֶד לְכַבְדֵי לֹב יִסִּים נִשְׁבַּע וְחַיִּי יִסִּי וְחַיִּי מִשְׁגֵּב כְּסִיף כְּשׂוֹלֵם
 עַת לְחַיִּי : (ג) כִּי לֹא עֹזֶבֶת . כִּי יִרְאוּ אֶשֶׁר לֹא עֹזֶבֶת דּוֹכֵבֵךְ :
 (ד) יוֹדְעֵי שְׁמֶךָ . סַפְשֵׁפִים שְׂבִיחֵי עֲלִיּוֹן : (ה) כִּי דִרְשׁוּ דְמִים .
 כִּי הִסִּד דִּרְשׁוּ לְעֵת הַיּוֹם אֶשֶׁר כְּשִׁבּוֹ הַלְּמוֹת וְזוֹכִירִים כֹּס לְפָנָיו
 כֹּס שְׁלֵטָה עַסְכֵי לְפָנָיו : (ו) חֲנַנִּי . הֵלֵל אֲהֵה עוֹלָם
 מְרוֹמֵם אֹמֵר מִסְעֲרֵי מוֹקָא :

כְּרוּשׁ עִם
 וְעוֹלִין וְיָךְ פֶּאֲרוּבְקֵרִין אוּיָף דִּירוּ כִּי לֹא עֲבַת דְּחִשְׁךְ
 ה' וְוִאֲרוֹם דְּוֹא נָאֵם הָאֵסֵט בְּיִין קֶאֱהַל פֶּאֲרֵ-
 לֵאוּן דִּיא מְעַנְשֵׁין וְוֹאֵם פֶּאֲרִשְׁטִין אֹונ בְּעִמִּין
 צוּא דִּיר : (ה) וְזָכְרוּ לְיְהוָה יֹשֵׁב צִיּוֹן אֲרַח אֲלֵם לְוִיבְעֵן צוּ
 הַקַּבְלָה וְוֹאֵם וְיִין שְׁבִיגָה אִיו אִין צִיּוֹן הַגִּידוּ בְּעַמִּים
 עֲלִיבוֹתָיו אִיהֵר וְאֲלֵם וְאֲנַעֵן צוּא אֲלַע פְּעֻלְקַעֵר דִּי
 מַעֲשִׂים פּוֹן הַקַּבְלָה אֹונ וְיִינַע וְוֹאֲנְדֵרֵר : (ה) כִּי
 דִּירֵשׁ דְּמִים אֲחִישׁ וְזָכְרֵ וְוִאֲרוֹם הַקַּבְלָה פֶּאֲרִשְׁט דִּיא
 בְּלוֹט פּוֹן דִּיא יוֹרִין וְוֹאֵם דִּיא רְשָׁעִים הָאֲבַעֵן

הוורע הרומה שונג יופך . הורט ומהפך כדי שלא יגדל ואין כך כלום : ומוזר יקיים . כיון שנקרא סס תרומה על הכדה היה נראה כמחזק את התרומה : ואם הביאה שליש . אפי' שונג יקיים משום דאסור לאכל את התרומה : ובפשתן מוזר יופך . ואפי' הכיחה שלים כדי שלא יהיה בקמחין ויהאוב שהורע כלכד הוא דהוי תרומה ואסור ועיקר פשתן משום קמחין הוא ולא משום זרע : ב ברמי תרומה . דגדוליה תרומה אסורים לזרים : לא ילקטו

(6) ולאכורע במעשר דרעם כלי אמצעי דחכר דמלכות דינירס אלה למד אלה למד אלא עניי כהנים . דהיישקו אלהמלקטול' שדי לפומייהו : אמ כן לא ילקטו אלא מהורים . דהא כהן סמל אסור בתרומ' והל' כר'ע(ה) . ג וחיבתה במעשרות . מעשר רהשון זשני וה'ה בתרומה (3) : ובמעשר עני . אם הוא שנה שליטת או ששית של המטה שמעשר עני

הוורע תרומה שונג יופך , ובזר יקיים . אם הביאה שליש , בין שונג בין מוזר יקיים . ובפשתן מוזר יופך : ג וחיבתה בלקט ובשכחה ובפאה . ועניי ישראל ועניי כהנים מלקטים . ועניי ישראל מוכרין את שלהם לכהנים ברמי תרומה והרמים שלהם . ר"ט אמר לא ילקטו אלא עניי כהנים שמא ישכחו ויהנו להוך פיהם . אמר לו ר"ע אם כן לא ילקטו אלא מהורים : ג וחיבתה במעשרות ובמעשר עני . ועניי ישראל ועניי כהנים נוטלים . (6) ועניי ישראל מוכרין את שלהם לכהנים ברמי תרומה ודרמים שלהם .

פ"ט א הוורע תרומה ווען איינער האט געוויס הרומה שונג יופך אויב ער האט ניש גוואוסט אז דאס איז הרומה , זאל ער טיט דעם אקער אום קערען די ערד די תרומה זאל ניש וואקסן פון ימים אונ אויב ער האט פאר זייט כמזיר . ער האט גוואוסט אז דאס איז תרומה זאל ער דאס לאזן וואקסן . ווארום מען קאר ניש צו שארין מאכן תרומה אם הביא שליש בין שונג בין מוזר . גמ' און אויב די תרומה איז שוין אויף גיוואקסן אדרטייל (וויא עס דארף וואקסן) זאל ער האט פאר זייט שונג און טיט כמזיר . וויא ער לאזן וואקסן אונ וואס עס וועט וואקסן איז תרומה ויזשון מוז יופך און אויב ער האט פאר זייט פלאקס פון תרומה אפילו כמזיר און אפילו . עס איז שוין גוויף גיוואקסן אדרטייל וויא עס דארף וואקסן סוז ער צו אקערין דיא ערד און אום קערען דיא פלאקס זיי זאלן ניש וואקסן ווארום אז עס וועט אויף וואקסן וועט ער טייגען אז נאר די קערענער זענען תרומה און ניש דיא שפעקלאך ווייל ער האט גוויס קערענער וועט ער די שפעקלאך ניש געבן דעם פתן און אין אמת איז דער עיקר פון פלאקס נאר די שפעקלאך , וועט ער דאך געטען דיא תרומה פאר זיך : ב וחיבתה בלקט ובשכחה ובפאה און וואס עס וואקסט אויף פון דיא תרומה איז מען מחויב צו געבן פון זייה לקט שכחה ובפאה ועניי ישראל ועניי כהנים מלקטים און ארעבע און ארעבע און ארעבע פהנים כהנים ויהנו להוך פיהם . אמר לו ר"ע אם כן לא ילקטו אלא מהורים : ג וחיבתה במעשרות ובמעשר עני . ועניי ישראל ועניי כהנים נוטלים . (6) ועניי ישראל מוכרין את שלהם לכהנים ברמי תרומה ודרמים שלהם .

פירוש עברי טייטש פארנאקסן , און ער געדייקט וויא לא שכת צנקה גמ' ער האט ניש פארנאקסן דאס שרייגען וואס דיא פרוקע יודען האבען געשריגען וועגן זייער בלוט וואס ווערט פארנאקסן : (ו) הגני ה' גאט האב אויף מיר רחמנות רחמי עניי משונאי זעה ווי

שני נוהג בהן: החובט. גדולי תרומה הללו במקלות הרי זה משוכה כדי שלא יאסד לחסוס את כפפתה שדע בה שאסור להניחה לאכול בתרומה אם אינה פרתו של כהן: כפופות. סלין: מאותו הבין. אל חולין אם חסיו חסיו ולס שטוריס שעורים: נמצא לא זומם. כלומר אינו חוסס ונתן זמס למך פיה שהרי הוא אוכלת מאותו הבין: ולא מאכילה תרומה. דמשל חולין שכפפיה התלויה בנאורה היא אוכלת:

[כ] סכמכוס כו'. פי' גמ' כ פ"ב דבבוכים ומהימין דסכא בורס מין לירובלס וכן לפני מעשר שני וספי מקעיין וכן לירובלס: (ג) וסול מל ככסלי לניס כככוס ס"ק (197) וסכמכוס סס לטמיה:

החובט משובח, והדש כיצד יעשה תולה כפופות בצוארי בהמה וזרות להוכן מאותו הבין. נמצא לא זומם את הבהמה ולא מאכיל את התרומה: ד גדולי תרומה הרומה, וגדולי חולין חולין. אבל המבל, ומעשר ראשון, וספחיו שביעית, ותרומת חו"ל, והמורומע, [כ] והבכורים. גדוליהן חולין. גדולי הקרש ומעשר שני חולין. ופודה אותם בזמן זרעם: ה מאה לגנה של תרומה ואחד של חולין, כלן מותרים בדבר שזרעו כלה. אבל חס חור זרע אותן

גדולין גדוליהן חולין: המבל. גדוליו חולין משוס דרוכו חולין: ומעשר ראשון. כמי משוס דרוכו חולין: וספחיו שביעית. לפי שאינן מליין ומליין וליין ונהגיס כלל שנה: ותרומת חו"ל. מלי לפי שאינה מלייה: והמורומע. שרובו חולין: והבכורים: שאינן מליין ומליין ונהגיס אלא שכפפת המנייה: גדולי הקרש ומעשר שני חולין. שאם זרע מכו סכא אחת וכוספי כמה סכא חולין אף בדבר שאין זרעו כלה: ופודה אותם בזמן זרעם. ופדה כל האור כדמי אותה סכא: ה מאה לגנה של תרומה. שדה שמרעה ערוגות מרוגות (ג) ויס כהן מאה מרוגות של תרומה ואחת של חולין ולא יזרע כי דמולין: כלן מותרים. קולא הוא שיהקלו בגדולי תרומה

פ"ק החיובם שישב דער וואס קלאפט ריא הבואה וואס האט געוואקסן פון ריא הרקקה מיט שפעד קונם די קערנער זאלין ארויס פאלין פון די זאנגען, איז ער גלויבט. ווארום אז ער וועט דרעשין ריא הבואה מיט אפקה וועט, ער דאך איהר מונען לאיזין עסין פון די הבואה וויא עס שטייט אין דר הורה לא תחסס שר דירש ודוא ואלקט ניש צו שליקען ריא מויל פון אפקה ווען יא דרעשט אונ אפקה פאר ניש עסין הרקקה קיידין יא איז אפקה פון אפ"ן והרש גיבד גשה אונ דער וואס דרעשט מיט כהמות וויא זאל ער מאן הילה כפייה גיזארי בתסה ער זאל אויף איינגען זקארב אויף דעם האלדו פון דער פקקה וינתן למוך: סאוהו הבין אונ ער זאל אין ריא קארב אריין געבין חולין דעם זעלבגיגען מין וואס די כהקה דרעשט נפצא לא יומם את הפקקה ולא פאכיל את הרקקה וועט דאך ויין גיש ער וועט פאר כאבין די מויל פון דער פקקה ווען יא דרעשט ווארום יא עקט דאך פון דעם זעלבגיגען מין אונ גיש ויא וועט עכין הרקקה ווארום ער גיש דאך איהר חולין: ד גדולי הרקקה תיכה אז קען פאר וייט הרקקה וואס עס וואקסט פון ריא הרקקה איז אויך הרקקה ויהלי גדולין חולין אפקע אז ער האט פאר וייט וואס עס איז אויף געוואקסן פון הרקקה אונ עס איז נאך אקאהל געוואקסן הבואה דס איז חולין אכל הפל אקר אז ער האט פאר וייט הבואה סבל ומעשר ראשון ארער מעשר ראשון. די הבואה וואס וואקסט פון וייט איז חולין. אפילו אז סבל איז דאך דא הרומה אונ אין מעשר איז דא תרומת מעשר. נאר ווייל דיא חולין פון ריא סבל איז קער ווי די תרומה אונ דיא מעשר איז קער ווי די תרומה מעשר ווערין די תרומה אונ תרומת מעשר כ"ל אין וייט ווייל וייט זענען קער אונ וואס עס

וואקסט פון וייט איז חולין וספחיו שביעית אונ ריא הבואה וואס האט געוואקסן פון זיך אליין אום שביעית אז קען האט וייט פאר וייט, ווס עס וואקסט פון וייט האקען גיש דעם דין פון שביעית, ווייל דאס איז נאר אקאהל אין ופקען יאהר האקען ריא חקמים גיש גזר גינען אז ווס עס וואקסט פון ריא וינדער וואקסונג זאלען האקען דעם דין שביעית ותרומת חו"ל לארץ אז קען האט פאר וייט ווייל עס איז דא ווייניג קענישטין וואס גיבען תרומה אין חוצה לארץ דארבער האקען ריא חקמים גיש גזר גינען אז דאס וואס עס וואקסט פון ריא תרומה זאל אויך ויין תרומה. נאר וייט זענען חולין והמורומע אז עס איז צומישט גינארען תרומה מיט חולין אונ קען האט וייט פאר וייט, ווייל דס פערשטי איז חולין דארבער וואס עס וואקסט פון וייט וייט כפורים גדוליהן חולין וואס עס וואקסט פון זי איז חולין גידי הבש ומעשר שני חולין אז ער האט פאר וייט הקרש ארער מעשר שני. וואס עס וואקסט פון וייט איז חולין. ופודה אויס בזמן זרעם אונ ער לייזט אויס ריא גאנצע הקרש ארער מעשר שני וואס עס איז אויף געוואקסן מיט דעם געלט וואס ער גיש פאר ריא אין סכא וואס ער האט פאר וייט וויא פיל ריא סכא איז ווערט גינען ווען ער האט פאר וייט וועין בש"א: ד פיה לגנה של תרומה ואחת של חולין אויב אין אפעלד איז פאר וייט גינארען הונדערט בייםען תרומה אונ איין ביים חולין אונ קען ווייס גיש וועלכע איז ריא תרומה אונ וועלכע איז דיא חולין כולן מותרין דבר שביעית ליה זענען אלע בייםן מותר

לערוגה אהת של חולין מתרת ערונת רבות נדבר שזרעו כלה : אבל בדבר שאין זרעו כלה. אחת של תרומה אוסרת מאה של חולין לפי שאין הקרקע עולה נחת ומאה (ד) : ו השובל גדוליו מותרין :

(ד) חוספא וסמא לפי שסמא וספסא מופקט כיה ולא נפתרה בהוין. ס"מ. ו'לד' נפי' ס"ד דהסא נפלוט לטוין סס לסמכר. חו"ט : (ס) ר"ל דוקא כשכלל חוון גדולין קודם שיגמרה מילכתן וז"ל נגמרה מלכתן סיטו נלפסמי' ומכוסר זמן של כל טרי ופרי. ס"ק דפסקיה : (ג) גדולין גדולין אסורין. ועבל דבר שיש לו מתיירי ופאי' בלפך לא בטיל : (ו) לפי' מה' סני' בשמורי' ולפי' ס' כשפוסק : (ז) סמיכותו סכל. יבמד נפחוס (ט) כרית סמכוי' דוק [לגמ' ר'נו חוסר מדלוריהת' אפי' עברו סמוך] דלא עמיב' אלא משום בטיל כיון וכלפיהם סמא לא גזר ודפי' גזר כיון דשקלא פקא לם סכלא מינס כיו' ודפי' לפי' (ס) דפי' ע' כיו' שפדמס סכלא ופי' קבא עילס ס' ס' ס' ס' ס' ס' ס' :

בדבר שאין זרעו כלה אפילו מאה של חולין ואחת של תרומה כן אסורין : ו השובל גדוליו מותרין בדבר שזרעו כלה. אבל בדבר שאין זרעו כלה [ג] גדוליו גדולין אסורין. אוזרה דבר שאין זרעו כלה כגון הלוף והשום והבצלים. ר"י אוסר השום כשעוריהם : ז המגבש עם הנכרי בחסיות אע"פ [ד] שפירותיו מבל אוכל מהם. עראי. שתילי תרומה שנשמאו שתלן מהרו מלמטא, ואסורין מלאכול עד שיגמרו את האוכל. רבי יהודה אוסר עד שיגמרו וישנה :

ועברו כלה כמו השעורה ונקט שעורה לפי שאין בתוכה דבר שיהיה זרעו כלה ולאכד מרסר כמו השעורה. פ"ח השום שהוא גדול כשעורה אין זרעו כלה אבל כשעורה זרעו כלה (ו). ואין הלכה כמותר השום וירקות : בתוספתא. כגון הבוט והסוף והבנלים דסנר האי תנא אין קנין לפס"ס חאי' מבל. דסנר האי תנא אין קנין לפס"ס חאי' כרוב וחרין שנתמחו : שתלן מהרו מלמטא. דכיון שנתחדרו לקרקע נתבעלו מתורת אוכל. ואם תלמור תינו דעיקר גיורת גדוליו תרומה כתבונה אינה אלא משום תרומה טמאה כיד כהן לזמח משהי לה גביה ודמי ליהי טהלה אטמי כיון דטהרו משהי לה גביה. וי"ל דתרומה נמכרת כוול הדכה (ו). לפי שאינה ראויה אלא לכהנים טהורים ואם נעמלת טעונה שרפה הלך חפי' אם היו נותנים לכהן תרומה כדי לזרעה לא היה מוכסל (ג"ל מפסדי) שרבו מכל אם היו הגדולין חולין משהי תרומה טמאה כדי לזרעה : ואסורין מלאכול. מעלה בעלמא היא : עד שיגמרו את האוכל. יתחוק כל מהו לאכליה ומה שיגדל אח"כ יבא מותר : רבי יוחנן מה שגדל מה שגדל גם כשעוריהם ודפי' דלא גמרי' לה. פי"ו :

כר"י : ז המגבש. חולש עשנים רמים הגדלין בחור הנכוסה וירקות : בתוספתא. כגון הבוט והסוף והבנלים וזכרתי כל חלו נקראים חסיות : אע"פ שפירותיו. של עכו"ם : מבל. דסנר האי תנא אין קנין לפס"ס חאי' מפקיש מן המעשר וגדוליו טבל טבל נדבר שאין זרעו כלה אפי' אוכל מהן עראי : שתילי תרומה. כגון שמילי כרוב וחרין שנתמחו : שתלן מהרו מלמטא. דכיון שנתחדרו לקרקע נתבעלו מתורת אוכל. ואם תלמור תינו דעיקר גיורת גדוליו תרומה כתבונה אינה אלא משום תרומה טמאה כיד כהן לזמח משהי לה גביה ודמי ליהי טהלה אטמי כיון דטהרו משהי לה גביה. וי"ל דתרומה נמכרת כוול הדכה (ו). לפי שאינה ראויה אלא לכהנים טהורים ואם נעמלת טעונה שרפה הלך חפי' אם היו נותנים לכהן תרומה כדי לזרעה לא היה מוכסל (ג"ל מפסדי) שרבו מכל אם היו הגדולין חולין משהי תרומה טמאה כדי לזרעה : ואסורין מלאכול. מעלה בעלמא היא : עד שיגמרו את האוכל. יתחוק כל מהו לאכליה ומה שיגדל אח"כ יבא מותר : רבי יוחנן מה שגדל מה שגדל גם כשעוריהם ודפי' דלא גמרי' לה. פי"ו :

בדבר שאין זרעו כלה אפילו מאה של חולין ואחת של תרומה כן אסורין : ו השובל גדוליו מותרין בדבר שזרעו כלה. אבל בדבר שאין זרעו כלה [ג] גדוליו גדולין אסורין. אוזרה דבר שאין זרעו כלה כגון הלוף והשום והבצלים. ר"י אוסר השום כשעוריהם : ז המגבש עם הנכרי בחסיות אע"פ [ד] שפירותיו מבל אוכל מהם. עראי. שתילי תרומה שנשמאו שתלן מהרו מלמטא, ואסורין מלאכול עד שיגמרו את האוכל. רבי יהודה אוסר עד שיגמרו וישנה :

ועברו כלה כמו השעורה ונקט שעורה לפי שאין בתוכה דבר שיהיה זרעו כלה ולאכד מרסר כמו השעורה. פ"ח השום שהוא גדול כשעורה אין זרעו כלה אבל כשעורה זרעו כלה (ו). ואין הלכה כמותר השום וירקות : בתוספתא. כגון הבוט והסוף והבנלים דסנר האי תנא אין קנין לפס"ס חאי' מבל. דסנר האי תנא אין קנין לפס"ס חאי' כרוב וחרין שנתמחו : שתלן מהרו מלמטא. דכיון שנתחדרו לקרקע נתבעלו מתורת אוכל. ואם תלמור תינו דעיקר גיורת גדוליו תרומה כתבונה אינה אלא משום תרומה טמאה כיד כהן לזמח משהי לה גביה ודמי ליהי טהלה אטמי כיון דטהרו משהי לה גביה. וי"ל דתרומה נמכרת כוול הדכה (ו). לפי שאינה ראויה אלא לכהנים טהורים ואם נעמלת טעונה שרפה הלך חפי' אם היו נותנים לכהן תרומה כדי לזרעה לא היה מוכסל (ג"ל מפסדי) שרבו מכל אם היו הגדולין חולין משהי תרומה טמאה כדי לזרעה : ואסורין מלאכול. מעלה בעלמא היא : עד שיגמרו את האוכל. יתחוק כל מהו לאכליה ומה שיגדל אח"כ יבא מותר : רבי יוחנן מה שגדל מה שגדל גם כשעוריהם ודפי' דלא גמרי' לה. פי"ו :

וייא ויערין געשוניך פאר פוילם : ז המגבש עם הנכרי בחסיות אפי' על פי שפירותיו טבל אוכל מהם עראי כגבש הייבס קען רייבס אויס ריא שלעקעקע נראו וואס וואקס צווישען הבוואה ארער ירקות. ואגם ריא קשנה אויב אישקראל האם גיהאקען איין עפ"ם אויס צו ריישען ריא שלעקעקע נראו וואס וואקס צווישען זיינע חסיות נדאם אין קגאבול געפאלע לוף ברתו. ריא חסיות פון עוברי פוכים : וענען אויף גינואקסען פון סקל. פון דעקשונענין קענען דער ישקראל עסיס אביסל חסיות. נאר גיט אנאגע עקודה. שמילי תרוסק שנסמט שתלן מהרו מלמטא פלאנצונגען פון תרוסק וואס וענען קמא געווארען איידער קען האם וייא איין גיפלאנצט אונ דער נאך האם ער וייא איין גיפלאנצט. וענען וייא סהור גינוארען נוויל וייא וענען גיווען איין גיפלאנצט און דער ערד קענען וייא שוין גיט סקמא יוין איסיס סאכאל נאר קען קאר וייא גיט עסיס. רבי יוחנן מה שגדל מה שגדל גם כשעוריהם ודפי' דלא גמרי' לה. פי"ו :

דיאם אין נאר אויב ריא תרוסקה איז אעלבע תבוואה וואס ריא קעקענער ווערין פארפוילט אין דער ערד איידער עם וואקסט פון זיי דער ואנג אגל דבר שאין זרעו כלה אפי' דער תרוסקה איז אעלבע תבוואה וואס ווערין גיט פארפוילט אפילו מאה של חולין ואחד של תרוסקה כולן אסורין אפילו הג"ד דערש בייטייען זענען פארפויט מיט חולין און איין בייט מיט תרוסקה און קען נויים גיט וועלעקער בייט מיט חולין און וועלעקער איז תרוסקה זענען אפי' אסור : ו השובל גדוליו מותרין אעלבע תבוואה וואס קען האם גיט אפי' געשעיים פון זיי תרוסקה הייבס טבל און אויב קען האם ריא טבל פאר זייט וואס עם וואקסט פון ריא טבל איז מותר דבר שזרעו כלה דאם איז נאר ביי אעלבע תבוואה וואס וייא ווערין פארפוילט איידער עם וואקסט פון זיי דער ואנג אבל דבר שאין זרעו כלה גדולין אסורין אקער ריא טבל וואס וענען אעלבע תבוואה וואס ווערין גיט פארפוילט וואס עם וואקסט פון זיי איז אסור. און אפי' דער פאר ווייט וויט עם איז אויף געוואקסען פון ריא טבל און עם אפי' דבר שאין זרעו כלה וועלעקע קענענער ווערין גיט פארפוילט איידער עם וואקסט פון וייא דהיינו בלוף והשם (קקאביל) הנבזלים (ציפועלי). רבי יהודה ואגם שם כשעוריהם קגאבול וענען אזוי ווי גערשען

סלס ס' כלס כלי סמיזן דחסד דמלטס דכריס: אלף למד דרש בר קפרא איהו פרשה קמנה שכל גופי תורה תלוינ בה בכל דרביך דעהו והוא יישר אורחותיך. אמר רבא אפילו ברב עבירה. דרש בר קפרא לעולם ילמוד אדם את בנו אומנות נקיה וקלה. מה היא, א"ר חסדא סחמא דתלמידיה. תניא רבי אומר לעולם אל ירבה אדם רעים בתוך ביתו, שנאמר איש רעים אפטרופוס בתוך ביתו, שאלמלא לא מינה פומיפר את יוסף אפטרופוס בתוך ביתו לא בא לאותו דבר. תניא רבי אומר למה נסמכה פרשת נזיר לפרשת סוטה לומר לך שכל הפרשה סוטה בקלקולה יזיר עצמו מן היין. אמר חזקיה בריה דרבי פריך א"ר יוחנן למה נסמכה פרשת סוטה לפרשת תרומות ומעשרות לומר לך כל שיש לו תרומות ומעשרות ונתנו לכהן סוטה נפרש לכהן ע"י אשתו, שנאמר ואיש את קרשיו לו יהיו וסמך ליה איש איש כי תשמה אשתו וכתוב והביא האיש את אשתו וכו'. ולא עוד אלא סוף שנצרך להן, שנאמר ואיש את קרשיו לו יהיו. אמר רב

בבב דרביך. אפי' לעבור עבירה: דעהו. תן לך סס לורך מלוה הוא כגון אלוהו דבה הכרמל ענור עליה: מחמא דתלמידיה. סתפירות שורות שורות כחלמי מענה: להתרועע. להתרועע: אפטרופוס. מכניס ומוליא נכסיו: סוף. שאלך לו: ע"י אשתו. שמשית סוטה: איש את קרשיו לו יהיו. שמעך קרשיו אלא ולאו נתת לכהניס וללוסי: סוף שנצרך להן. מענה אדם להתרועע. תניא רבי אומר אל ימנה אדם אפטרופוס בתוך ביתו, שאלמלא לא מינה פומיפר את יוסף אפטרופוס בתוך ביתו לא בא לאותו דבר. תניא רבי אומר למה נסמכה פרשת נזיר לפרשת סוטה לומר לך שכל הפרשה סוטה בקלקולה יזיר עצמו מן היין. אמר חזקיה בריה דרבי פריך א"ר יוחנן למה נסמכה פרשת סוטה לפרשת תרומות ומעשרות לומר לך כל שיש לו תרומות ומעשרות ונתנו לכהן סוטה נפרש לכהן ע"י אשתו, שנאמר ואיש את קרשיו לו יהיו וסמך ליה איש איש כי תשמה אשתו וכתוב והביא האיש את אשתו וכו'. ולא עוד אלא סוף שנצרך להן, שנאמר ואיש את קרשיו לו יהיו. אמר רב

דרש בר קפרא איהו פרשה קמנה שכל גופי תורה תלוינ בה בכל דרביך דעהו והוא יישר אורחותיך. אמר רבא אפילו ברב עבירה. דרש בר קפרא לעולם ילמוד אדם את בנו אומנות נקיה וקלה. מה היא, א"ר חסדא סחמא דתלמידיה. תניא רבי אומר לעולם אל ירבה אדם רעים בתוך ביתו, שנאמר איש רעים אפטרופוס בתוך ביתו, שאלמלא לא מינה פומיפר את יוסף אפטרופוס בתוך ביתו לא בא לאותו דבר. תניא רבי אומר למה נסמכה פרשת נזיר לפרשת סוטה לומר לך שכל הפרשה סוטה בקלקולה יזיר עצמו מן היין. אמר חזקיה בריה דרבי פריך א"ר יוחנן למה נסמכה פרשת סוטה לפרשת תרומות ומעשרות לומר לך כל שיש לו תרומות ומעשרות ונתנו לכהן סוטה נפרש לכהן ע"י אשתו, שנאמר ואיש את קרשיו לו יהיו וסמך ליה איש איש כי תשמה אשתו וכתוב והביא האיש את אשתו וכו'. ולא עוד אלא סוף שנצרך להן, שנאמר ואיש את קרשיו לו יהיו. אמר רב

אין שמוב שאלמלא לא מינה פומיפר את יוסף אפטרופוס בתוך ביתו לא בא לאותו דבר. תניא רבי אומר למה נסמכה פרשת נזיר לפרשת סוטה לומר לך שכל הפרשה סוטה בקלקולה יזיר עצמו מן היין. אמר חזקיה בריה דרבי פריך א"ר יוחנן למה נסמכה פרשת סוטה לפרשת תרומות ומעשרות לומר לך כל שיש לו תרומות ומעשרות ונתנו לכהן סוטה נפרש לכהן ע"י אשתו, שנאמר ואיש את קרשיו לו יהיו וסמך ליה איש איש כי תשמה אשתו וכתוב והביא האיש את אשתו וכו'. ולא עוד אלא סוף שנצרך להן, שנאמר ואיש את קרשיו לו יהיו. אמר רב

אמר רב דרש בר קפרא איהו פרשה קמנה שכל גופי תורה תלוינ בה בכל דרביך דעהו והוא יישר אורחותיך. אמר רבא אפילו ברב עבירה. דרש בר קפרא לעולם ילמוד אדם את בנו אומנות נקיה וקלה. מה היא, א"ר חסדא סחמא דתלמידיה. תניא רבי אומר לעולם אל ירבה אדם רעים בתוך ביתו, שנאמר איש רעים אפטרופוס בתוך ביתו, שאלמלא לא מינה פומיפר את יוסף אפטרופוס בתוך ביתו לא בא לאותו דבר. תניא רבי אומר למה נסמכה פרשת נזיר לפרשת סוטה לומר לך שכל הפרשה סוטה בקלקולה יזיר עצמו מן היין. אמר חזקיה בריה דרבי פריך א"ר יוחנן למה נסמכה פרשת סוטה לפרשת תרומות ומעשרות לומר לך כל שיש לו תרומות ומעשרות ונתנו לכהן סוטה נפרש לכהן ע"י אשתו, שנאמר ואיש את קרשיו לו יהיו וסמך ליה איש איש כי תשמה אשתו וכתוב והביא האיש את אשתו וכו'. ולא עוד אלא סוף שנצרך להן, שנאמר ואיש את קרשיו לו יהיו. אמר רב

עני וזריך לכך נישול מעשר עני: לו יהיו. לעזמו יערכו:

געקען מעשר עני, די מעשרות וואס מען גיט די ארבעקע לייט שאפט ווארום עס שטייט אין פסוק ויאשה קדשילו יהי דער מענטש וואס וועט האלטן די הייליגקייט פאר זיך און וועט זיי אים געבן צום פתן און גיט צום לוי, וועט זיין דער סוף דער וועט ארעם ווערן און וועט מאקי דארפן דיא הייליגקייט פאר און זיך אפ רב נתן רב זיך וואס נתן סוף מעשר רב נתן בר זיך וואס זיך דער

וורדך אמר דף קא ע"א, ת"ה דלילת יוד הא ואו הא

אשרי נאוי פשע כסוי הטאה. מאי כסוי הטאה. הא חוקמה דכח כסי מב"ה הכח הטאה דחכ לקב"ה ואורי קמי קב"ה. אבל (ס"א כסוי הטאה) ת"ח כד כ"ג הטי וחכ זמנא דהא חרין ותלתא ולא אהדר ביה הא חוכי בחתנולא חיונו ומפרסמי לון לעילא ומפרסמי לון לתתא וכדכיו חולין קמיה ומכריזי אסתלקו מסמריה דפלגיא נויף הוא מחאריה נויף הוא מללא ויהי ליה חתמא ויהי ליה חתמא דמאריה. ווי ליה דלא הייס ליקרא דמאריה. קב"ה גלי חוכיה לעילא. ה"ד (חיוב כ) יגלו שמים טגו וחרן מתקוממה לו. וכד כ"ג אויל בחרחא דמאריה ואשתדל כפולתניה ואודמן ליה הטאה חד כלא מכסין עליה עלאין ותחאין. דא חקרי כסוי הטאה. ח"ל ר' אבא עד כלא פן מעיה לעקרא דמלה וספיר קאמרת. והאי דקאמרת מכרייא ספיר. אבל אי הכי מכוסה הטאה מעני ליה. מהו כסוי הטאה. חלל חרי מלי דחכמתא חית ביה ותרוייהו הכי. חד כמה דחנין עובדין טבין דכר ש עבד כחאי עלמא עובדין ליה כהוא עלמא לבושא יקירא עלאה לאלהבשא כהו. וכד בר נש חתקין עובדין טבין וגבדין עליה עובדין ביטין זאשנה ביה קב"ה ועובדין ביטין סגיאון ויהיו רשע דאשכחא חטאה קמי מאריה ותוהא על חיונו עבאן דעבד כקדמיתא קב"ה חתאביר הוא מכלל מהאי עלמא ומעלמא דחתי. מה עבד קב"ה מאינון עבאן דעבד האי חטאה כקדמיתא. חלל קב"ה ח"ג דההוא רשע חטאה חתאביר. חיונו עבאן וזכיון לא חתאביר. חית לדין לחיל כחורמי דמכא עלאה וחחקן לבושי מעובדי ועד לא אשלים לבושי אסתלק קב"ה אשלים ליה מאינון עובדין דעבד (ס"א דלביד) האי רשע חטאה ואשלים לבושו לאסתקא כהו כההוא עלמא ה"ד (סס כ) יכין רשע ולדין לכא הווא חטאה חתקין וזדיק אחתני ממה דאיוו חקין. ה"ד כסוי חטאה (כסוי סוס מידא דמטא פתחי מהבא) וע"ד לא חתיב מכוסה חלל כסוי. וחד דאחתי הווא חטאה דהאי וכלא באינון דחקין מלולות יס דלא מאן דכפיל במלולות יס לא אשכחא לעלמין בנין דמיון חסין עשייהו (מאן מלולות יס) כד"ל (מכיה ז) וחסלקי במלולות יס כל חטאס. מאן מלולות יס חלל רוא יקירא הוא והא (ס"א חוקמה ר"ש חמר) חוקמה ר"ש:

הלכה פסוקה

יוסף לחק

מוסר

הר"ם הלכות ברכות פרק ח.
(א) נטילת ידים בין תבשיל לתבשיל רשות. רצח נוטל רצה אינו נוטל. ופירות של רולין אינן צריכות נטילת ידים בין בתחלה בין בסוף. וכל הגוסס ידיו לפירות ה"ו מבני הרוח. כל פח שהמלה בו

משערי תשובה לר' יונה דף ו ע"א.
האומר לחבירו כי יטיב עמי וימן לו מחסו ועודנו מדכב עמו עס לבני ישיה שלל לתת. ונאמר לומר לטוב מוס יספיק מדכב ימחה. ויטיב ו"ל שלל ידכר פח כסה ולחט ככל. ועוד אצרו דברים יס כסס משוס מחסוי אטעס

האומר לחבירו כי יטיב עמי וימן לו פחת ועודנו מדכב עמי עם לבנו ישיה שלא לתת אויב איינער זאגט צוא זיין חקר איך וועל דיר סאהן טובות און וועל דיר געבין אפהנגה און אין די זעלבדיגע צייט ווען ער רעט דיא ווערקער פראקט ער אין דארצער ען וועט אים גיט געבין. ער נארט אים. דאס סאר קען גיט ונאפט ווארום עס שטייט אין פסוק נצור לשיבך מיט ישפחה סבגו סופה היט דיין צונג ער זאל גיט ביידין זעלבקמס און היט ביינע לעפצין זייא זאלען גיט ביידין פאלשקייט ופירש וכוונם לברכה און דיא חקמים האבען גיזאמט דעם מיינונג פון דעם פסוק שלא זיבו אהב בפה ראחה זלב אקענטש זאל גיט ביידין מיט דעם מויל געוונדער און אין הארצען

הענט צווישען זיינן געקעקט און דאס אנדערע געקעקט און וויא קען וויל דעם נוטל דעם איט נוטל אויב ער וויל וואשט ער דיא הענט און אויב ער וויל גיט וואשט ער גיט ופירות של חילין אינן צריכן נטילת ידים בין בתחלה בין בסוף או מען וויל עסין פירות וואס זענען גיט הייליג דארף קען גיט וואשין דיא וועלט, גיט פאר דעם עסין און גיט נאך דעם עסין וכל תוספ דיו לפירות תרי זה ענין הייה און דער מענטש וואס וואשט די הענט צו פירות עסין ווייזט ער אנרויפקייט, אז ער איז אנרויקער צדיק אפילו צו פירות וואשט ער די הענט כל פח שהמלה בו צדק נטילת ידים באחובה או קען עקס פרויט וואס איז געזאלצין, דארף קען וואשין די הענט

צריך נטילת ידים באחרונה. שטא יש בו מלח סדומית או מלח שטבעו כמלח סדומית. ויעביר ידיו על עינו ויטמא. מפני זה הייבין ליטול ידים בסוף כל סעודה לפני המלח. ובמקנה פטורים בנטילת ידים בתהלה לפני שהן סודרין במלחמה וחייבין באחרונה לפני הסנה: (וב) עד היכן נטילת ידים עד הפרק וככה שיעור המים רביעית לכל שתי ידיו. וכל מחוצצים בטבילה חוצץ בנטילת ידים. וכל העולה לבדו מקוה עולה לשיעור רביעית:

אם יהוה מביטיו ובלבד שיטא חומר כספ וזכר כלל כדפס סכסוף אם סבירו לסבוי עמדה ויסקר דבריו ויטא לכל מלחו כי אסרי אכר חמר לכסוי פניו על הסנטה וכמה טו לב סבירו לון לבתו הסכסוף כי אס דרך סקר. סוף כלדס עבד כרית סלמטר סבירות וכלל לא יטמו מולו ולא יד ירו ולא ימלא סביבם ל' התרומה. וכן סלמטר נחה לטמו מולו מוטם אמ"ם שוף סביר ל' הסכסוף חמרו רכמינו כי יש בו מוסר אגמס כי לב סבירו סופר עליו ויטהה בו אחרי סכסופס מוטמס כי נפול ויסקו לו. וחס א"ש עני סוף א"ס סכסופס מוכסס אם יהוה בו רכסו רכס כי נכד נכד ונלמטר נה יתן

בְּעוֹנֵיךָ נָאֵר דִּיא מוּיל מִיט דִּיא הָארִץ וְאַרְעֵן וְיִין אֵינְס וְעַד אִסְרוּ נָאֵךְ הָאֲרֵבֶן דִּיא חֲקָמִס וְעוֹנָמְט דְּרָרִס יֵשׁ בְּהִם מִשְׁמֵן מוֹסְרֵי אִסְנָה אִם יַחְוֹר מִכְרֵי אוֹיֵב אֵינְעָר הָאֵם עֲפָעִס צוּא גְעוֹנָמְט צו וְיִין חֲכָר, אִפְיֵלֵו דָאֵם אִין נָאֵר רִיד, פֻּון דְּעֻסְטָר וְעוֹגִין אוֹיֵב עַר הָאֵם חֲרָסָה פֻּון זַינְעָר רִיד, הֵייקְט דָס עַר הָאֵם קִיין אִסְנָה, קִיין עֲרֵלִיבְקִימֵי וּבְלָבָד שְׂחָא אוֹרֵב בְּחַף וְנִסְרֵי בְּדַעַת חֲסָפְסִים אַח חֲבָרוּ לְחַפִּיב לְמִוּוֹעַן עַר הָאֵם גְעוֹנָמְט וְיִין מוּיל אִין גְעַר וְעוֹן וְיִין מִינְיֵנְג עַר זְאֵל מֵאֵהן וְיִין חֲכָר דִּיא מוּכָה וְנֵאֵם עַר זְאֵמְט דְּרִידוּ נִאכְרָעִס מֵאֲכָט עַר זַינְעָר רִיד פֵאר אֲלִיגְעֵן וְנֵשֵׁם זְאֵל מֵלַח עַר מֵאֲכָט זַינְעָר רִיד צוּא נָאֵר גִּיט כִּי אַחֲרֵי אֵשׁ זְאֵר לְחִיטִיב עַמְוֵל עַל חֲבָסְטָה בַּסַּח בִּו לֵב חֲבָרוּ וְנֵאֵרֻם אִז עַר הָאֵם צוּא גְעוֹנָמְט וְיִין חֲכָר צוּא מֵאֵהן אִיהֶם אִסְנָה, אוֹיֵף דִּיא מוּכָה הָאֵם דָאֵךְ וְיִין חֲכָר וְיֵה פֵארזִיבְרָעִם אִין לוֹ לְחֵלָה חֲסָפְסִי כִי יֵה בְרַךְ שְׂמֵר דָאֵךְ עַר גִּיט מֵאֲכָט וְעוֹנָמְט רִיד פֵארקָאט דָאֵם הֵייקְט פֵאלֵשׁ גְעוֹנָמְט, אִפֵאלֵשׁ שְׂעַר קֵעֵנֵשׁ וְיֵה אִיט גִּיט רִיד עַר הָאֵם גִּיט וְיִין פֵארבִּירְדוּג מִיט וְיִין חֲכָר וְיֵה אִפֵראֲכָפֵער קֵעֵנֵשׁ שְׂנֵאֵמֵר וְנֵאֵרֻם עַס שְׂפִיטִים אִין פֵסוק שְׂפִיטֵי יִשְׂרָאֵל לֹא יֵעֶשׂ עִילָה דָאֵם יוֹדִישׁע אִיבְעַר בְּלִיבוּנְג וְעוֹלֵין גִּיט מֵאֵהן וְנֵאֵם עַס אִין אומֵרְכַט וְלֹא יִבְרִי וְיֵה אִין וְעוֹלֵין גִּיט רִידוּין לִיגְעֵן וְלֹא יִסְאֵר בְּפִיֵה לְשׁוֹן פֵרִיטֵי אִון עַס וְעַס גִּיט גַעֲפֻנְעֵן וְעוֹרִין אִין זַינְעַר מוּיל אִפֵאלֵשׁ צוּגַג, נָאל רִידוּעֵן וְנֵאֵם פֵאלֵשׁ אִין וְיֵה חֵאִיט לְחֵה לְחָרוּ מֵנָה מוֹעֲפֵט אוֹיֵב אֵינְעָר הָאֵם גְעוֹנָמְט עַר וְעַס גְעַבִין צוּא וְיִין חֲכָר אִיבְלִיגְעֵע מִנָה אֵעִיפֵי שְׂלֵא חֲזִיר לְשׁוֹן חֲסָפְסָה אִפְיֵלו עַר הָאֵם גִּיט גְעוֹנָמְט צוּא וְיִין חֲכָר אִיךְ זָגַר דִּיר אִון פֵארזִיבְרָעִר דִּיר אִז אִיךְ וְעוֹל דִּיר גְעַבִין, פֻּון דְּעַסְטוֹעֵגִין אִסְרֵי בְּחִיטֵי הָאֲרֵבֶן אִונְעֻקֵעַ רֵבְגֵן גְעוֹנָמְט כִּי יֵשׁ בוּ מוֹסְרֵי אִסְנָה אוֹיֵב עַר אִין גִּיט מִקְטִיב זַינְעָר רִיד פֵעֵלֵם אִין אִיהֶם אִסְנָה, אִין גִּיטֵא אִין אִיהֶם קִיין עֲרֵלִיבְקִימֵי כִי לֵב חֲבָרוּ מוֹסְרֵי עִלִּו וּבִסַּח בִּו אַחֲרֵי שְׂחָסְפָנָה עוֹפֵטֵי כִי נַחֵן יִמֵן לוֹ נִייל דִּיא מִנָה אִין אִקְלִינְיִבְקִימֵי הָאֵם וְיִין חֲכָר וְיֵה פֵארִילֵאִזְעֵן אִון פֵארזִיבְרָעִרֵם אוֹיֵף אִיהֶם אִז עַר וְעַס דָאֵם אִים גְעוֹנָמְט גְעַבִין וְנֵאֵם אִישׁ עִני הִיא אִון אוֹיֵב עַר אִין אֲרָעִם מֵאֵ עֵיפֵי שְׂחָסְפָנָה מוּכָה אִפְיֵלו עַר הָאֵם

נָאֵךְ דָעַס גְעִסן שְׂטֵא יש בו מלח סדומית קאמער אין אריון געמישט גיווארין אין די ואלץ אביסיל ואלץ פון קרום או מלח שפגעט כמלח סדומית אדער עס איז אריון געמישט גיווארין אביסיל ואלץ וואס דיא נאמור פון דעם ואלץ איז אזוי וויא די נאמור פון די ואלץ פון קרום וואס די ואלץ מאכט בלינד די אויגין, קען ניין אז אביסיל פון דיא שלעקעס ואלץ האט זיך אנגעקלעבט אויף די הענט וועביר דיי על עינו ויטמא אונ, ער וועט לייגען דיא הענט אויף די אויגין וועט ער בלינד ווערין ספני זה חייבים ליטל יום כסף כל סעודה נאך העלח דריבער, דארף קען וואשין דיא הענט גענע, עסין מאקער איז אין דעם, עסין גיווען אביסיל ואלץ פון קרום וימחנה ווען יודין זעגען גיווען אין אבולחקה פארס ספנילח יום כמחלה פאר דעם עסין דארפן זייא ניה גיט וואשין ספני שרם סודיים במחקה ווייל ווי זענען בשעפטיגט מיט דיא מלחקה ותיבים באחרונה ספני חפנה אבער וואשין דיא הענט נאך דעם עסין סוען זייא ווייל עס קען זיין אספנה אויב קען וועט גיט וואשין די הענט, מאקער האט איינער אנגעקערט דיא ואלץ פון קרום וועט פון בלינד ווערין פון דעם ואלץ: (ב) עד מכן נטילת ידים ביו וויא ווייט דארף קען וואשין די הענט עד הפרק ביו צום גליד וכמה שיעור המים מיט וויפיל וואקער זאל קען וואשין די הענט רביעית לכל שתי ידים צו יעדעקע צווייטא הענט דארף קען אפערטיל לונ וואקער נדי מאס פון אפערטיל לונ שפייט אין די גקרא יום הו וכל שחיצים בטבילה חיצן בטבילה ידים אונ וואס עס הייקס אפארשעלונג בייא מבילה הייקס אפארש שפעלונג בייא דעם וואשין, בייא אאשה וואס דארף לונ מובל זיין איז דער דיר אונ עס איז גפעס אנגעקלעבט אויף איהר גוף איז דאס קיין מבילה וויא עס שפייט אין סכסוף סקנאות פרק טז דיא זעלביגע זאכין אז זייא זענען אנגעקלעבט אויף דיא הענט, הייקס דאס גיט געוואשין כל העלה לפנה מקוה טלה לשיעור רביעית אלע זאכין וואס זענען קלער צריין צו לייגען אין די מנחה עס זאל פודה ווערין די מאס ביו פערציג סאה קעג קען דאס אריין לייגן אין די בלי עס זאל פודה ווערין דיא מאס ביו אפערטיל לונ וויין בכמה סקנאות פ"ז וביא ובמס' ובמה דף כ"ב):

דברו. וכן מי שחפץ כפי רכיש לחת מתנה לאדם וכו' והנה
 שישונו מדבריו לחיי שהחכמו והסכללו כדבר כענין שכתב
 שישטרו בני אדם לחיי כפי שישונו ואלו כל הנפש כן ענין לוח
 סכנה. פ"כ ולשאר הלוים שהכתיבה על סכנה כסודי חתונה

עם איז סאקי גיט רעכט ער זאל חרקה האקן
 פון זיינע רייד, ווייל ער האט זיך שוין אזוי
 געריהקט אונ געלויבט מיט דיא סהנה געזן
 געטוב ווי שמיים אין פאך גשיאם ויהי גשם
 אין איש פתחלל בפתח שער וואלקינס אונ ווינט אונ
 רעגין איז גיטא דער מענטש וואס געריהקט זיך
 ער וועט געבין אמהנה אונ עם איז פאלש ער
 גיט גיט פירוש אזוי סייגט דער פאךו כמו שזכרתי
 בני אדם אחרי באי סייגי הגשם ולא בא הגשם אזוי וויא
 מענטשין האקען צער ווען עם קושען די צייכונס
 פון רעגין ועם קושען וואלקינס אונ ווינט אונ
 רעגין קושט גיט בן איש פתחלל בפתח שער אזוי איז
 מיט דעם מענטש וואס געריהקט זיך ער וועט
 געבין אמהנה אונ עם איז פאלש ער גיט גיט
 פ"כ שפתחלל בדרך סיפן קיט הדבר ווארום וואס ער
 געריהקט זיך מיט דיא סהנה וואס ער וועט
 געבין דאס איז אצייקען אז ער וויל מקיים זיין
 זיינע רייד אונ געבין דיא סהנה פ"כ צפער האיש
 שהבטיחו על הפנה בבניית הוהליו דריבער אייב ער
 וועט איצט חרקה האקען פון דיא סהנה אונ
 וועט זיא אים גיט געבין וועט דער מענטש
 האקען גרויס צער :

איהם פיל צוא גיזאנט, וואס עם קען זיין אז
 דער ארעם סאן אליין האט גיט געלויבט אז
 דער צוא וואנער וועט דאס איהם געבין. פון
 דעספונענין אס יחוד בו אויב ער וועט חרקה
 האקען געטו רבה איז זיין שלעקטם גרויס, די
 געריה איז גרויס פ"כ געבין ווארום ער האט דאך
 גיטאון אהר וואנער לא עיל דבר אונ עם שמיים
 אין פאךו ער זאל גיט אומקאהשין זיינע רייד,
 ער זאל גיט סאון אנהערש וויא ער הט געריעט
 ובו סי שפתחלל בני רבים לחת סנה לאס איינער
 געריהקט זיך פאר פיל מענטשין ער וועט
 געבין אמהנה צוא דעם מענטש הינה הוא כפתחלל
 על גרבוני גיט מיט דיא סהנה לויבט ער זיך פד
 מענטשין אז ער האט אנומע הארץ צו געבין
 אנדקה הנה ואת כמו הפנה דאס איז א יך גייד ווי
 ער וואלט דעם מענטש אליין פארזיכערט
 אויף דיא סהנה, ווארום דער מענטש סראקט
 אז דער מענטש האט גיזאנט פאר פיל מענטשין
 אז ער וועט מיר געבין דיא סהנה וועט ער זיא
 געוויס געבין ווארום ער וועט זיך שעפען פד
 מענטשין חרקה צוא האקען פון זיינע רייד
 ולא נבון שישב סדקרו אחרי שהתכבד והתחלל בדרך אונ

וילך יום ב תורה

אונקלוס

לחשק מלח ד"א יהוה נפשי יה יהוה רוח יוד הא ואו הא נשמה יהוה חיה יחידה ד דמלוי יו"ד אל
 שם ב"ן שבנשיה בניקיד חולם :

ו וקרא משה ליהושע חשישי כשהן מחוברין ו
 ואמר ליה לעיני כל ישראל תקח ואלה ארי
 את תיעול עם עמא
 הדין לארעא דקיים וי
 לאבתהון למתן להון
 ואת תחסיגניה יתהון :
 ח"א כי חסס מנוס . סכסדנין ח :
 רש"י

שפתי חכמים
 ד ק"ג דקתן חכמי כי חסס מנוס וכו' א"כ סמרי קפלי
 סהדרי וכו' כי חסס מנוס פ"כ כמו כי חסס מנוס כי סמרי
 דלא יסי סמרי סכדני בני קפלי ואל סמרי א"כ על כי חסס
 סכס וכו' פ"כ א"כ חסס מנוס סמרי וסס סמרי יס . סמרי .

פירוש לתורה לאהיים
 דען רוא וועקט קושען מיט דעם פאלק אל צו דעם
 לאנד וואס גאט האט גישווארין צוא זיינענע
 עלשטערין ער זאל זייא דאס געבין ואתה אונ רוא

(ו) וקרא משה ליהושע אונ משה האט גערופן צוא
 יהושע ויאמר אונ האט גיזאנט צו איהם פאר אלע
 ישראל חוק שטארק דיה וואס אונ פעקטיג דיה פ"כ

ח ווי הוא מדבר קדמך
 מימריה ותי בסעדה לא
 ישפיקנה ולא ירחיקנה
 לא תדחל ולא תתבר :
 ט וכתב משה ית אוריתא
 הדא ויהבה לכהניא בני
 צו דנמלין ית ארון
 קויכא דוי ולכל סבי
 ישראל : י ופקיד משה
 יהוון למיטר מסוף
 שבע שנין בזמן
 שתא דשמטתא
 פהיא דמטליא :
 תיא ויחוב משה גיטין כט : מקן
 שבע שנים ליה יב סופס : מט :

אותם : י ויהוה הוא | ההלך קפניך
 הוא יהיה עמך לא ירפך ולא יעזבך
 לא תירא ולא תחת : י וכתב
 משה את התורה הזאת ויתנה
 אל הכהנים בני לוי הנשאים את
 ארון ברית יהוה ואר פרי זקני
 ישראל : יביעי ויצו משה אותם
 לאמר מקץ ו שבע שנים במעד
 שנת השמטה פתג הספות :

רשי שפתי חכמים

מתחין דה"ס משה אחר לו : ה דבר ס"י מנכין : ו (ספ"י)
 כונה דש"י ספ"י הכרס הולח הכורב כמן ל"ל כל הכורס
 מנכלשית עד לעני כל ישראל ולא כמי הכורס הולח
 שכתב אחר זה שר"ל משם הכורס לכד ולפני יתן רק משה
 חורס לכסניה ולא כלה : ז ס"י א"ס ס"י זכום כלמסור כשמש
 סכור אחר השמטה כמו בשמטה : א ימי ספית דשמטה :
 ולמה קורא אותה שנת השמטה שעדיין שביעית

מדוע מצוה הקהל בשמטה

(י) ויצו משה אותם למחר מקץ שבע שנים וגו' לרין לבנין
 לפס סיה הקריאה הולח בשנת השמטה ובנת הסוכות,
 וזה סיה ככל שנה ששנה י ונס עירי חדש כדעיו כסיות כי
 סוכות סלחית סיה רחוי שלא יעשו דברי חורס מעינו,
 וכסכב בזו סיה לפי שכלה ספ"ס עיטו דכרי חורס הניכוס,
 על יברלל ומלנד הסוגה ספ"ס עירי הסגולה כסכסס
 סלויס סממסיס וכסויס ילמדו את חורס יוכנו דה יומס
 וניל סוד כסומני גדול יקרל סנדול כעגס סוח סלך או
 כסוסס את ספר חסורס ננד כל ישראל כדו כשעמו ויהספלו
 לבסויס מהדכריס ועכנד המנדכ והקריא, וסל סיה זס
 ככל שנה סיה כדכר נקל כסויס, וכן ליה כסממסיס לא
 חסיס סקריאס חזירס ככל שנה כי אס כנת כסממסיס לפי
 כעכס סיה יסו ספויס מעל סקריאס אחר סס מתעסקיס
 כעכוסס כלדמס וסו ככל סומסיס מהירסס הולח הקריס
 זססיס וכל מלכסס כסודס וסונוס מוכיסיס לסס ומתעכריס

פירוש להוראת אלהים

זאלקס יז מאכין ארבען יוי : (ח) וי יהוה החולף לפניך
 אונ נאמ גייט פאר דיר ויא ער וועט זיין מיט דיר
 לא ירפך ער וועט דיה גיט פארלאזין לא תירא דוא
 זאלקס דיה גיט פארקטוין וליא תהי אונ דוא זאלקס
 גיט אנגסמען : (ט) ויכתוב משה את התורה הזאת האמ
 סשה כעשריבוען דיא הורח ויתנה אונ ער האמ זיא
 גינעבען צו די פלגים די קינדער פון לוי הנשאים
 נואס ויאי סראנין דעס ארון פון נאמ ואל אונ צו

[א] לולב הגזול. פהול. דכתיב ולקחתם לכם משלכם ולאחר יאוש בעלים נהי דלנו הוא עסקה אוחו ביאוש מ"ח היו מנוה הכלה בעבירה (ח): והיבש פסול. דנכלהו בעיני עדר (ב) וליכא: של אשרה. אילן הנעבד: ושל עיר הגדחת פסול. דלמפרה קאי וולוב בני שיעור והני כיון דלמפרה קיימי אין שיעור קיים (ג): נקטם ראשו פסול. דלא הוי יהודה אומר [ד] יאגרנו מלמעלה. [ה] ציני הדר: נפרצו עליו. ואיני מחוכים אלא ע"י אגודה (ח): נפרדו עליו. מחוכים הם כשדעה אלה שלמעלה הם נפרדים לכאן ולכאן כענפי אילן: יאגרנו מלמעלה. אם נפרדו עליו יאגרנו שיבו עולים עם השדרה כאלו ולכיים ואין הלכה כרבי יהודה: ציני הר הברזל. יש דקלים עלובים שלהם עליהן קלרים מחד ואין עולין על אורך השדרה אם הן ארוכים כ"כ עד שראשו בו זה מניע לנד עקרו על זה כשרים: כל לולב שיש לו ג' שפחים. כנגד אורך ההלם וטפת ותר כ"ד

[א] לולב הגזול [ב] והיבש פהול. של אשרה ושל עיר הגדחת פסול. [ג] נקטם ראשו נפרצו עליו פסול. [ד] נפרדו עליו כשר. רבי יהודה אומר [ד] יאגרנו מלמעלה. [ה] ציני הדר הכרול כשרות. לולב שיש בו ג' שפחים

כלי אפלטו דגבורה דמלכות דזיכרא אלהים

מחוכים אלא ע"י אגודה (ח): נפרדו עליו. מחוכים הם כשדעה אלה שלמעלה הם נפרדים לכאן ולכאן כענפי אילן: יאגרנו מלמעלה. אם נפרדו עליו יאגרנו שיבו עולים עם השדרה כאלו ולכיים ואין הלכה כרבי יהודה: ציני הר הברזל. יש דקלים עלובים שלהם עליהן קלרים מחד ואין עולין על אורך השדרה אם הן ארוכים כ"כ עד שראשו בו זה מניע לנד עקרו על זה כשרים: כל לולב שיש לו ג' שפחים. כנגד אורך ההלם וטפת ותר כ"ד כ"ח שפחים מסתלין עד ספסר משם מסתרים. ונפ"ח כחב סתלויים מ' עד ספסרם. וסכ"ח מ' דכרוב קפיפם סתלין סתלויים משם: (ד) ר"ל שנתקו גמרי מהשדרה ואיני מחוכים ללא מ"א אגודה. וסכ"ח מ' שנתלקו סתלין לשיטת לורכין כדוך שטותין אשמינן לעשות משן קוטום: [ג] נסכרו. דלפ"ג נפ"ח דכתיב כסות נלמדך שיטת כסות כיון שדלתי כסותו אין כסותו [ד] יאגרנו. סיני משום דבעיני כסות משם ולא תלי כסותהם דלובב לרין לנד דכתיב סיני נלמדו עם ספסרם וסכרם וסכ"ח מ' עיסו עליו מחוכין ולא סרויין. סכ"ח: [א] ציני דקלים קשים סתלים

מחוכים אלא ע"י אגודה (ח): נפרדו עליו. מחוכים הם כשדעה אלה שלמעלה הם נפרדים לכאן ולכאן כענפי אילן: יאגרנו מלמעלה. אם נפרדו עליו יאגרנו שיבו עולים עם השדרה כאלו ולכיים ואין הלכה כרבי יהודה: ציני הר הברזל. יש דקלים עלובים שלהם עליהן קלרים מחד ואין עולין על אורך השדרה אם הן ארוכים כ"כ עד שראשו בו זה מניע לנד עקרו על זה כשרים: כל לולב שיש לו ג' שפחים. כנגד אורך ההלם וטפת ותר כ"ד

קלעמער פון לולב וענען אפ גיבראכין גינארין. איז דער לולב פסול גפרוי עליו אז די קלעמער פון לולב וענען צו שפרייט גינארין. איז דער לולב פשר. רבי יהודה וואס איז די קלעמער וענען צו שפרייט גינארין יאגרט מלמעלה נאר ער איהם הויבין צוואקען בינדען ציני מרבהל פשרה די לולבים וואס וואקסן אויף דעם בארג וואס הייסט הר הברזל וענען פשר לולב שיש בו שלשה שפחים אלו לולב וואס די שדרה ודער מיטעלקמער שפעקילו איז גרויס דרייא שפחים און דיא קלעמער וואס איבער דיא

פ"ח ג' לולב הגזול. אגודה פהול. דכתיב ולקחתם לכם משלכם ולאחר יאוש בעלים נהי דלנו הוא עסקה אוחו ביאוש מ"ח היו מנוה הכלה בעבירה (ח): והיבש פסול. דנכלהו בעיני עדר (ב) וליכא: של אשרה. אילן הנעבד: ושל עיר הגדחת פסול. דלמפרה קאי וולוב בני שיעור והני כיון דלמפרה קיימי אין שיעור קיים (ג): נקטם ראשו פסול. דלא הוי יהודה אומר [ד] יאגרנו מלמעלה. [ה] ציני הדר: נפרצו עליו. ואיני מחוכים אלא ע"י אגודה (ח): נפרדו עליו. מחוכים הם כשדעה אלה שלמעלה הם נפרדים לכאן ולכאן כענפי אילן: יאגרנו מלמעלה. אם נפרדו עליו יאגרנו שיבו עולים עם השדרה כאלו ולכיים ואין הלכה כרבי יהודה: ציני הר הברזל. יש דקלים עלובים שלהם עליהן קלרים מחד ואין עולין על אורך השדרה אם הן ארוכים כ"כ עד שראשו בו זה מניע לנד עקרו על זה כשרים: כל לולב שיש לו ג' שפחים. כנגד אורך ההלם וטפת ותר כ"ד

פירוש עברי טיימס

קרוקען פון דיא בערג וואס וועט אין וויא פאלין און די וואקער וועלין ווערין מאנגקע וויא ליים מיט וואקער צו מיטש יתשו. הרים בגאחו סלה און דיא בערג וועלין ציטערין און שמוקעקען יעדער בארג מיט ויין גרויקקייט. וואס קען מיניגם אייביג וועט אזוי ויין. פון דעקסטועניג וועלין מיר גיט סורא דאביין: (ג) נדר פלוי ופסחי עיר אלהים דיא קנאלין וואקער וואס גייען ארויס פון דעם בית המקדש וועלין דער פרייע די נעמליקע שפאם ירושלים קדש סגפני זלן וואס אין די שפאם וענען די הייליקע רוהונגען פון הקב"ה: (ה) אלהים דקרה בל חסום ווייל נאם איז דיא שפאם וועט זיין גיט איינגעבויען ווערין יתרה אלהים למטה בקר פאר

קלעמער פון לולב וענען אפ גיבראכין גינארין. איז דער לולב פסול גפרוי עליו אז די קלעמער פון לולב וענען צו שפרייט גינארין. איז דער לולב פשר. רבי יהודה וואס איז די קלעמער וענען צו שפרייט גינארין יאגרט מלמעלה נאר ער איהם הויבין צוואקען בינדען ציני מרבהל פשרה די לולבים וואס וואקסן אויף דעם בארג וואס הייסט הר הברזל וענען פשר לולב שיש בו שלשה שפחים אלו לולב וואס די שדרה ודער מיטעלקמער שפעקילו איז גרויס דרייא שפחים און דיא קלעמער וואס איבער דיא

בסריס. ס"ג: [ו] סדס. כוּף פון סטלו חוסי'ן אַם ע"ל
 כגון סריס ג' ע"לן אָו יוּחַךּ עַל כֵּן סְמוּכִין ז'ל: כַּמְנוּ
 אַחַר. נִמְרָל: [ז] קָטַס. אַע"פּ דִּלְלוּב פִּי' לֶשׁ סְטֵלִין כִּיּוּן
 מִבְּרִי דִלְלוּב לְעֹלָם סְטֵלִין לְעַפְסֵל וּיְזַלְזֵן מִלֶּשׁ סְטֵלִין
 הַלְכָן רַבֵּן הִטְלִין קִרְסֵל לְשׁוֹ כֹּהֵל סְדֵם וְעַכְשָׁי פִּין
 סְטֵלִין וּלְעֵסִים יוֹלְאֵין מִלֶּשׁ
 כִּכְרֵן אֲלֵהּ לְנַפְשִׁים רַבֵּשׁ
 סִדְרֵן חוֹךְ הַלְכָן לֶשׁ דִּיבִידוֹ
 סִדְרֵן רַבֵּשׁ כִּכְרֵן אֲלֵהּ לֶשׁ סְטֵלִין
 וּסְפִי' אֵל מִכּוּס יוֹלֵה חֵלֶם כִּכְרֵן
 לֵה קִרְסֵל נִקְטַם מִדִּי סְטֵקִים
 רַבֵּשׁ סִדְרֵן: [ח] עִרְבֵה
 סוּף מִין יְרוּשָׁה סִקְרֵל עֲרִיבֵן מִלֵּךְ
 עַל עַם סְסוּס עֲנַדֵּל עַל מִלֵּךְ
 וּסְיַמְנוּ וּמִתְרַבֵּשׁ וּמִשֵּׁל סוּף
 עֲשׂוּן כִּמְלֵךְ מִין מִלְכֵךְ עֲנַדֵּל לִפְנֵי
 אֲדוּם: [ט] גּוֹלֵה כו'. כִּמְנו
 בְּלוּב וּכְסֵל דִּיבִידוֹ לֵה כַּמְנוּ
 ד' כִּי וּלְכָן עֲנַדֵּל וּמִין לִפְנֵי
 מִשׁוּם דִּיבִידוֹ כִּכְרֵן וּמִסְדֵּךְ ד'
 סְטֵלִין כַּמְנוּ הַלְכָן אֲלֵסְטִיבֵן ד'
 כִּי: רַבֵּשׁ: (י) וְהַטְעַם
 מִנְּסַחֵךְ לִפְנֵי עֲמִין דְּכַמְנוּ

ל"ס כַּמְנוּ סִיס וְכוּף הַטְעַם כַּמְנוּ. מו"ט: [י] וּלְעַפְסֵל
 סְטֵלִין. דְּכַמְנוּ קַח עַל מִים רִבִּים לְעַפְסֵל עֲמִין קִבְּסֵם אֵלֵי
 אֲמַתִּיבֵי סִיסוֹ וְיִשְׁלַל לִפְנֵי קַח עַל מִים רִבִּים עֲמִין נִכְסֵי עֲרִיבֵה
 וְכֹס עֲמִין עֲנַדֵּל לְעַפְסֵל אֲלֵסֵךְ גְּרִיבֵהוּם דְּכַמְנוּ כַּמְנוּ.
 נִמְרָל: [כ] כַּמְנוּ. סִיס אֲשֶׁר מִינֵן דְּכַמְנוּ כַּמְנוּ דֵּשׁ
 יִבֵּשׁ מִן כִּיבֵה סְטֵלִין סֵה כַּמְנוּ כַּשֵּׁר וּכְסֵל חֵימָה כַּמְנוּ כִּסְרֵה
 אֲלֵה לִבֵּךְ עֲרִיבֵה אֲלֵסְטִיבֵן סִדְרֵן כִּיּוּן דְּכַמְנוּ כִּיבֵה מִלֵּךְ כַּמְנוּ
 לֵה כִּי: [ג] כַּמְנוּ. לֵשׁ עֲשִׂימֵן כַּמְנוּ סִיסוֹ כִּיּוּן כִּיבֵה
 וּבִי סִיסוֹ קַח עַל מִים רִבִּים דְּכַמְנוּ כַּמְנוּ דְּכַמְנוּ כִּיבֵה מִלֵּךְ
 כַּמְנוּ: (ו) לְעַמְרֵן וּבְלֵל מִרְבִּין מִלֵּךְ מִן מוֹן עַלְעַפְסֵל
 דְּקַח מִיַּעֲקֹב כַּמְנוּ: [ז] דְּכַמְנוּ עַמְרֵן מִן מוֹן עַמְנוּ עַמְנוּ. יִלְיָךְ
 מִדְּכַמְנוּ כִּיבֵה מִלֵּךְ מִלֵּךְ: (י) וְכֹס דְּכַמְנוּ כַּמְנוּ כִּיבֵה מִלֵּךְ
 גְּרִיבֵהוּם לֵכֵךְ. כִּיּוּן יִסְטֵר ז'ל: [ט] שְׁלֵשֶׁת קְטוּיִים. אַפְסַךְ דְּרִים כִּי
 לֵה קַח ג' לְכִיבֵה אֲלֵה סִכְרֵה דְרִים קַח וְלֵה חֵלֶם חִיסוֹ לְעִימָה אֲלֵה סְטֵלִין
 קְטוּיִים סוּסֵלֵה אֲלֵה כַּמְנוּ עַל אַפְסַךְ דְּכַמְנוּ

ל"ס כַּמְנוּ סִיס וְכוּף הַטְעַם כַּמְנוּ. מו"ט: [י] וּלְעַפְסֵל
 סְטֵלִין. דְּכַמְנוּ קַח עַל מִים רִבִּים לְעַפְסֵל עֲמִין קִבְּסֵם אֵלֵי
 אֲמַתִּיבֵי סִיסוֹ וְיִשְׁלַל לִפְנֵי קַח עַל מִים רִבִּים עֲמִין נִכְסֵי עֲרִיבֵה
 וְכֹס עֲמִין עֲנַדֵּל לְעַפְסֵל אֲלֵסְטִיבֵן סִדְרֵן כִּיּוּן דְּכַמְנוּ כִּיבֵה מִלֵּךְ
 כַּמְנוּ: [ג] כַּמְנוּ. לֵשׁ עֲשִׂימֵן כַּמְנוּ סִיסוֹ כִּיּוּן כִּיבֵה
 וּבִי סִיסוֹ קַח עַל מִים רִבִּים דְּכַמְנוּ כַּמְנוּ דְּכַמְנוּ כִּיבֵה מִלֵּךְ
 כַּמְנוּ: (ו) לְעַמְרֵן וּבְלֵל מִרְבִּין מִלֵּךְ מִן מוֹן עַלְעַפְסֵל
 דְּקַח מִיַּעֲקֹב כַּמְנוּ: [ז] דְּכַמְנוּ עַמְרֵן מִן מוֹן עַמְנוּ עַמְנוּ. יִלְיָךְ
 מִדְּכַמְנוּ כִּיבֵה מִלֵּךְ מִלֵּךְ: (י) וְכֹס דְּכַמְנוּ כַּמְנוּ כִּיבֵה מִלֵּךְ
 גְּרִיבֵהוּם לֵכֵךְ. כִּיּוּן יִסְטֵר ז'ל: [ט] שְׁלֵשֶׁת קְטוּיִים. אַפְסַךְ דְּרִים כִּי
 לֵה קַח ג' לְכִיבֵה אֲלֵה סִכְרֵה דְרִים קַח וְלֵה חֵלֶם חִיסוֹ לְעִימָה אֲלֵה סְטֵלִין
 קְטוּיִים סוּסֵלֵה אֲלֵה כַּמְנוּ עַל אַפְסַךְ דְּכַמְנוּ

שָׁרְדָה אִין גְּרִיבֵם אַפְסַךְ בְּרִי לְעַנְעֵן בּוּ מִקְּעֵן זֹאֵל
 גְּעַנְעֵן שְׁאִקְלָעֵן כִּימֵם אִיהֵם גְּשֵׁר אִין דְּעֵר לֹלֵכֵב
 פִּשְׁרֵ: ב' הָדֵם הַיְהוּל הַיְהוּשׁ פִּסְלֵי אֲהָרֵם וְנֹאֵם אִין גִּיר
 גְּנֻלָה גִּינְאָרִין. אֲדָרַע עֵר אִין שְׁרִיקָעֵן. אִין עֵר
 פִּסְלוֹ שֵׁל אִשְׁרָה אֲהָרֵם פִּון אַבּוּיִם וְנֹאֵם מִקְּעֵן הָאֵם
 צוּ אִיהֵם גְּעַרְיִנֵם פִּאר עֲבֹדָת גְּזוּלִים וְשֵׁל עֵר
 מַהְדַּח מִיַּעֲקֹב דְּעֵר הָדֵם אִין אִשְׁקָמֵם וְנֹאֵם אֲלַע
 מִקְּעַנְשִׁין פִּון שְׁקָמֵם הָאִבּוּיִם גְּעַרְיִנֵם עֲבֹדָת גְּזוּלִים
 פִּסְלוֹ אִין דְּעֵר הָדֵם פִּסְלוֹ נוּיִל מִקְּעֵן דִּירָף אִיהֵם
 פִּאר בְּרַעְיָעֵן נִקְסֵם רֵאשׁוֹ אִין עֵר אִין אֲפֵ גִינְהָאָמֵם
 גִּינְוָארִין פִּון הַיְהוּשׁ מַהְרֵז עֲלֵי אֲדָרַע דִּיר אִין מִיַּעֲקֹב
 בְּלַעְמֵסֵר פִּון הָדֵם וְעַנְעֵן אֲרָאָם גִּינְפֵאלִין אִין שְׁהִי
 עַנְבּוּיִן מִרְבּוּב פִּסְלֵי אֲדָרַע דִּיר מִרְבּוּבֵן וְנֹאֵם וְנֹאֵקְסִין
 אוּיִף רַעֵם הָדֵם וְעַנְעֵן קַעְהָר נוּיִא דִיר אֲבֵלְעַמְסֵר
 פִּסְלוֹ אִין דְּעֵר הָדֵם פִּסְלוֹ. אוּיִב דִיר מִרְבּוּבֵן וְעַנְעֵן
 שְׁוֹאֲרִין אֲדָרַע רִימֵם. אֲבָרַע דִיר מִרְבּוּבֵן וְעַנְעֵן
 גִּרְוִין אִין פִּשְׁרֵ וְנֹאֵם מִיַּעֲקֹב פִּשְׁרֵ אִין אֲוִיב עֵר הָאֵם אֲפֵ
 גְעַרְיִסִין דִיר מִרְבּוּבֵן כִּיּוּן וּיִ עַנְעֵן גִּינְוָארִין נוּיִינְגֵר
 וּוִיִא דִיר בְּלַעְמֵסֵר. אִין דְּעֵר הָדֵם פִּשְׁרֵ וְנֹאֵם מִיַּעֲקֹב
 גִּימֵם סוּכ אִין מִקְּעֵן סִכָּר וּיִ גִימֵם אֲפֵ רִיבִיסִין נוּיִינְגֵר
 צוּ מִכִּינֵן אִין יוֹם מוֹב: ג' עֲרִיבֵה גּוֹלֵה וּבִי עֵה פִּסְלֵה
 אֲשֶׁרְבָה אֲנִיגְלֵסֵע אֲדָרַע אֲשֶׁרְבָקָעֵן אִין פִּסְלוֹ שֵׁל

לנענע צו דלולב כתי לנענע כדלקמן: כרי לנענע בו.
 חני וכדי לנענע בו דהיינו טפה יותר על ג' עפמים:
 ב נקטם ראשו. פסול. ולית הלכתא כחטם מחתי
 חלא כר"ע דלמרא לנקמן אפי' ג' קטומים כשרים:
 ענביו. פרי ים צדומה
 לענבים: מרובות פסולין
 פסול. לא שנו חלה שחורות
 או צדומות חבל ירקות
 מוינה דהם היא וכשר:
 ואין סמעינין אותם
 ביום טוב. דהיל מתקן:
 ג נקטם ראשה.
 פסולה. אף זו אינה
 הלכה (ה): צמצמה מין
 עברה ועלה ענה פסול:
 של בעל. שנדלה בשדה
 ולא נהגל: כשרה. לא נחמר
 ערבי נחל חלא שכרי הכ'

כחווה (ו): ד אפי' שנים קטומין. אהדסיס קלי.
 וכגמרא פריך אי קטום פסול והוא מלרין ג' לנעי כלשו
 שגמיר ולי קטום כשר ליכשר בשלשן קטומין ומסיק דחור
 צו רבי ישמעאל מתחלת דבריו שיהיה מלרין ג' הדסיס
 ומכשיר אפי' שנים קטומין וה"ה אי לא מיתרי לכו כלל
 דקטומים כמאל דליתנהו דמי: אפי' שלשחן קטומין.
 דלא כשר דהדס (ו), והלכה כר"ע:

אִשְׁרָה וְשֵׁל עֵר הַיְהוּשׁ פִּסְלֵה אֲעֲרָבָה וְנֹאֵם מִקְּעֵן הָאֵם
 צוּ אִיהֵר גְּעַרְיִנֵם פִּאר עֲבֹדָה זָרָה. אֲדָרַע וּיִא אִין
 פִּון אִשְׁקָמֵם וְנֹאֵם אֲלַע מִקְּעַנְשִׁין פִּון שְׁקָמֵם
 הָאִבּוּיִם גְּעַרְיִנֵם עֲבֹדָה זָרָה. נוּיִל מִקְּעֵן דִּירָף אִיהֵר
 פִּאר בְּרַעְיָעֵן אִין וּיִא פִּסְלוֹ נִקְסֵם רֵאשׁוֹ אִין אִין
 אֲפֵ גִינְהָאָמֵם גִּינְוָארִין פִּון הַיְהוּשׁ מַהְרֵז עֲלֵיהּ אֲדָרַע
 דִיר וּיִ מִיַּעֲקֹב בְּלַעְמֵסֵר וְעַנְעֵן אֲרָאָם גִּינְפֵאלִין הַיְהוּשׁ
 אֲדָרַע דִיר בְּלַעְמֵסֵר וְעַנְעֵן קִיילְעֲכָרִיב פִּסְלֵה אִין דִיר
 עֲרָבָה פִּסְלוֹ כְּמִשְׁרָה אִין דִיר אֲבֵלְעַמְסֵר וְעַנְעֵן פִּאר
 וּיִינְגֵרֵם גִּינְוָארִין וּשְׁנַשׁ מִקְּעֵה עֲלֵיהּ אֲדָרַע אֲבִיסִיל
 בְּלַעְמֵסֵר וְעַנְעֵן אֲרָאָם גִּינְפֵאלִין וְשֵׁל בַּעַל אֲדָרַע דִיר
 עֲרָבָה וְנֹאֵם וְנֹאֵקְסֵם אִין פִּשְׁרֵ. גִימֵם אִין אֲמָאָהֵל
 גְּשֵׁרָה דִיר אֲלַע וְעַנְעֵן פִּשְׁרֵ: ד' רַבִּי יִשְׁמַעֵל
 וְנֹאֵם שְׁלֵשׁ הָדֵסִים מִקְּעֵן דִּירָף נִקְבָּעֵן דִּירִיִא
 הָדֵסִים וְשֵׁי מִיבֵה אִין צְוּוּי עֲרִבּוּת לִיבֵה אִין
 לֹלֵכֵב אֲחֵרּוֹן אִין אִין אֲחֵרּוֹן אֲשִׁיל שְׁנֵים קַמְסִים
 אֲפִילוֹ צְוּוּיִא הָדֵסִים: וְעַנְעֵן הַיְהוּשׁ אֲפֵ גִינְהָאָמֵם.
 גָּאָר וְאִין אִין קַמְסֵם אִין גִימֵם אֲפֵ גִינְהָאָמֵם.
 אִין פִּשְׁרֵ. רַבִּי טַרְפוֹן וְנֹאֵם אֲפִילוֹ שְׁלֵשֶׁן קַמְסִים
 אֲפִילוֹ אֲלַע דִּירִיִא וְעַנְעֵן הַיְהוּשׁ אֲפֵ גִינְהָאָמֵם
 אִין אוּיִף פִּשְׁרֵ. כִּי עֲקִיבָא וְנֹאֵם לֶשׁ שְׁלֵכֵב אִין
 אִין וּיִא עֵר נִקְטַם אִין לֹלֵכֵב וְאֲחֵרּוֹן אִין אִין

דה של ערלה ושל תרומה מטמה פסול. דה"קולקחתם ככס סיהו' ראו לכם (ח) : ואם נמל בשר . סחרי יש כה הימר חכילה (ט) : וב"ה מכשירין. דהא הוו לענייט דנתן מתחילין את הענייט דהוי' בירושלים כו' .

אכל חזן לירושלים לא דבעין לכס סיהה ראו לכם (י) : ו' עלתה חזיות . כמין ארבענות דקות (יא) : על רובו . במקום אחד הוא דבעין רובו אכל בב' או ג' מקומות אפי' על מעוט פסול ועל פטמתו פסול כל שהוא פסול ששס הוא נראה יותר משאר מקומות : פטמה . הדר שרשאו כמו פטמה של רמון נקלקף .

פסול . ודוקא שקלקף כולו אכל מקלותו כשר . ואית דלמרי זיפכא נקלף מקלותו פסול דחמיו כמנותר אכל נקלף כולו כשר והאי נקלף לאו שהוסרה הקליפה אבל שרשה הלכנונית שכתובה דלמי הוה חסר ופסול אלא שקלקף ממנה גלד דק ומראהו ירוק כאשר נתחלה : ניקב נקב כפולש . מעצר אל עבר אפי' בכל שהוא פסול (יב) ושאית פסול ואינו חסר כלום פטוח פטוח (יג) ענה אל חסר רחב כאיסור פסול פטוח מכלל כשר והיטו נקב ולא חסר כל שהוא כשר דהינין לקמן שאינו פטוח ואינו רחב כאיסור . אחרון הכושי

סקליפס סחילונס טעמס . סר"ן : (יב) ס' לירושו אפי' אינו ופטור דמיסא דמין כשר מיירי בלויט מט"ב ואינו רחב כאיסור רחב כאיסור סוף דכשר סוף אפי' בלויט רחב כאיסור ואין בו הסיון אלא שהוא פטוח פסול . תוי"ט וט"ע : (כ) יעוטו . דוקא בלחוד כשר אכל כשס' ב' הוי"ט ככ' מקומות הע"ג דכל מיטותו כן פסול . סר"ן : [ט] טקלו .

אין אחרון כך הדין אחד אויז : אל ער נעקען אין הדין ודברה אחת און אין ערבה : דה אחרון הגול ותיבש פסול אחרון אניגולתער אדער אשויקעגער אין פסול של אשה ושל עיר הנדחת פסול אויב דער אחרון אין פסול אבויס וואס קען האט צו אים געדרינגט פאר עבדוה גלולים . אדער ער אין פון אשקאט וואס אלע מענשליך פון שקאט האבען געדרינגט עבדוה גלולים . אין ער פסול של ערלה פסול אדער דער אחרון אין פון אבויס וואס אין ערלה ועס אין נאך גיט דריי יארה וויא מען האט דעם בוים געפלאנצט אין ער פסול של תרומה פסאח אפי' אדער דער אחרון אין פון תרומה וואס אין אפי' אפי' קמא . אין ער פסול של תרומה וואס אין פסוהר או יסול זאל ער איהם גען נעקען צוא גענמשין מיט איהם ואם נפל גיט אונ אויב אין פון איהם איהם גענוקען אונ דא גיבענמשין מיט איהם אין פון האט ער יוצא גיווען : ו' עלתה חזיות על רובו אונ עס אין אין פלעק אויף דאס מערקסע מייל פון דעם אחרון ואדער דיא פלעקין זענען אויף צווייא דרייא גרענער . אפילו זייא פאר נעקען נאר אבויסעל פון דעם אחרון . אדער נפלה פסחה ועס אין אראפ גענוקען געווארין דער פיטום נחף אדער עס אין אפ גישיילעך גיווארען דיא דיגע הייפעל פון הויפען . אדער נסדק ער אין צו שפאלין גיווארין . אדער נקב ער אין גילעבערש געווארין . אויב ער אין גילעבערש פון איין וייט בוי דורך דיא אנדערע זייט וחסר כל שהוא פסול אפילו עס פעלט נאר געפעס אין אויף פסול גילה חזיות על מספו אויב עס אין דא נאר אין פלעק אויף אשטקל ארט פון דעם אחרון . אדער נפל שקצו עס אין אראפ גענוקען גיווארען דער האלציל פון אחרון . אדער נקב ער אין נאר גילעבערש פון אין וייט . און דיא לאך אין גיט דרייט וויא אנראשין ולא חסר כל שדיא אונ עס פעלט

כר"ע דעכטיק בהם אחד . סר"ן : [ט] סדס אחד . שאיט קמוס קמאר ופס"ס לא פירט לה וסכי מוזה בגמלא וסינו כחוס דר"י ואכי פליגי בלכתחיל כדלמילי . מו"ס : [ט] אחרון שפאכר פרי סר דר ודרשו סתמיס סדר באיין עמס נשנס סר"ש' . שפאכונ דר ונדל באלינת ב' ונ' גיט ונשנאל' ומוכסין על דעכטי עדיין דאסכמ"ג גיטי עיס : (ח) חף ס"ג קניי הירומה מפלה דעכטי לך עין ספס לכסיק ספס השניך כיון דנשנאלס ווספס ספסו שיר לידש לך דודיס נטי סלר ספסות כמו לכס דלונג דל"ש עיס אכילס . חוס' : [ט] פרוסס סריס . כמ"ד גנפלא מפסי שמכירה להכל ספסלס סר"ע . וסוכים : דעמירין דעמירין סוכ' . מ"בא אכס עיר ננס וסד כעלס ומזוכס למס ססוי שירין ספסודס כדי סלל יבשו וסוכסכו לסומלס ווסרו לגרוס סומלס (ט) סר"ס דכתי' משפחה סרומתי

אמר רמננס טעס לס שיעור : (ט) בגמלא וז"ל רש"י לכתן וישראל נמי נסיק ביב אל לקחה מבסין סוכיל ויכול לספיקו לכן בחו ככן אכל סרין אין לו לזיית ניהר לספיקל . וסרל . וסלימר כן רשע סוף : (י) ס' ל' ליד' לתלה בין סיסס ספסוק ספסוכסו עאלכל סליס דנדכל לא חיי דכס כחוסס ודמסי פירשו דלמ"ד דלדודיס לא חיי סוכיל וחי לכסן וזעי סוי לאוי לכס פסול . ודלדודיס נוסיס חיי בירושלים ופס"ס סוי חיי לירושלים פסול . וספסו"ס : (א) ז"ל סבגיר חוסיס סוף כיון גרע סנעסס סלסודס דבאכנסס או ליסר או חזין וספסול עמי ספטי סר : (ק) נסדק . יש ספסכו דלחרכו ספטי לידין וספסי דוקא מליפס אכל כחוססו אפי' כל כסוף סכול כדלמירין כגמלא גני חזיות כו' זייס ממעירין לספול כל סיסס סדוק עזל סלר סד חללו או אפי' זייט מניע ספסו כניע סלסדק כו' ככסיס וככ"ס ל"ל כמו ספסול וכל קלי אסיון כלל דסא ופטור ככסיס ל"ל בלא ססיון וקמאר דכסו מלולס ואינו רחב כאיסור סוף דהסיון אלא שהוא פטוח פסול . תוי"ט וט"ע : [כ] יעוטו . דוקא בלחוד כשר אכל כשס' ב' הוי"ט ככ' מקומות הע"ג דכל מיטותו כן פסול . סר"ן : [ט] טקלו .

פירע"י זכור כמו בפרקי ספיקי : (יג) ופסע"ה י"ט
פני דניו כה"ר רבי' ופי' משי' דקליפין בקיעס דיכח"ט :
[ט] פני' : ה"ר רבי' ופי' משי' דקליפין בקיעס דיכח"ט :
עמ"ס נבמ"ט דכיון דמילי לילב דיפין ופארוכ' בשמחל
וזמין ופמלפי' לים כו' ופי' לפאריכו' פול' לר' ולמחל

הכחשו פסול : והירוק ככרתו ר"מ מכשיר
ורבי יהודה פוסל : ז שיעור אחרון הקמן ר'
מאיר אומר כאנו, רבי יהודה אומר כביצה.
ובגדול כרי שיאחו [ח] שנים בירו אחת. דברי
רבי יהודה, רבי יוסי אומר [ה] אפילו אחד
בשתי ידיו : ח אין אונדן את הלולב אלא
[ג] במינו. דברי רבי יהודה, ר"מ אומר אפי'
[ג] במשיחה. אמר רבי ר"מ מעשה באנשי
ירושלים שהיו אונדין את לולביהו בנימוניות
של זהב. אמרו לו במינו היו אונדין אותו
מלמטה : ו הויכין היו מנענעין [ד] בהודו לה'
תחלה וכן ונא ה' הושיעה נא. דברי ב"ה
ב"ש אומרים [ה] אף באנא ה' הצליחה נא.
אמר ר"ע צופה הייתי בר"ג ורבי יהושע שכל
העם

הכחשו פסול : והירוק ככרתו ר"מ מכשיר
ורבי יהודה פוסל : ז שיעור אחרון הקמן ר'
מאיר אומר כאנו, רבי יהודה אומר כביצה.
ובגדול כרי שיאחו [ח] שנים בירו אחת. דברי
רבי יהודה, רבי יוסי אומר [ה] אפילו אחד
בשתי ידיו : ח אין אונדן את הלולב אלא
[ג] במינו. דברי רבי יהודה, ר"מ אומר אפי'
[ג] במשיחה. אמר רבי ר"מ מעשה באנשי
ירושלים שהיו אונדין את לולביהו בנימוניות
של זהב. אמרו לו במינו היו אונדין אותו
מלמטה : ו הויכין היו מנענעין [ד] בהודו לה'
תחלה וכן ונא ה' הושיעה נא. דברי ב"ה
ב"ש אומרים [ה] אף באנא ה' הצליחה נא.
אמר ר"ע צופה הייתי בר"ג ורבי יהושע שכל
העם

הלכן כהא הנכה כר"ע : ול הויכין היו מנענעין. השמח
מהדר תנא להא דתנעין : עריל כל לולב שיש בו ג' ספחים
כדי לנענעו אלמא מלוה לנענעו והיכן מנענעין : בהודו
לה' תחלה. תחלת המקרא : וסוף. סוף המקרא, כי
לעולם חסדו. ואיך דמפרשי תחלה הודו ראשון וסוף הודו
אחרון עסבוק הלל, והכי מתבאר. וכדיל מנענע מולך
ומביא כדי לעזור רוחות רעות (מן) מעלה ומוריד כדי
לעזור סללים רעים. ובהולכה מנענע ג"פ וכן בהכאה וכן

הלכן כהא הנכה כר"ע : ול הויכין היו מנענעין. השמח
מהדר תנא להא דתנעין : עריל כל לולב שיש בו ג' ספחים
כדי לנענעו אלמא מלוה לנענעו והיכן מנענעין : בהודו
לה' תחלה. תחלת המקרא : וסוף. סוף המקרא, כי
לעולם חסדו. ואיך דמפרשי תחלה הודו ראשון וסוף הודו
אחרון עסבוק הלל, והכי מתבאר. וכדיל מנענע מולך
ומביא כדי לעזור רוחות רעות (מן) מעלה ומוריד כדי
לעזור סללים רעים. ובהולכה מנענע ג"פ וכן בהכאה וכן

ואין יודעין מי יאל ופלי ופי' יאל סייב נסן סק"ס מלוס זו
זכרי שסוף שמה וסימו דכתיב ירננו מלי סייב כלמ"ד כע"י
דכפס ירננו כבודו וכוטפ"ס נא. פל"ט : [ס] אף בלא.

ואין יודעין מי יאל ופלי ופי' יאל סייב נסן סק"ס מלוס זו
זכרי שסוף שמה וסימו דכתיב ירננו מלי סייב כלמ"ד כע"י
דכפס ירננו כבודו וכוטפ"ס נא. פל"ט : [ס] אף בלא.

אריך ארום בינדען דעם לולב אפר רבי מאיר האב
רבי מאיר גי'אנא פגשה באנשי ירושלים איה האב
גי'עדה ביי דיא מענטשין פון ירושלים שהיו אגריין
את ליכתיין ויאי פלעגין ארום בינדען זייערע
לולבין בנימוניות של זהב מיט גאלדענע שנירלאך
אפר לו האב רבי יהודה גי'אנאם צוא רבי מאיר
במינו היו אונדין אותו מלמטה מיט זיין סין ומיט א'
שטיקעל לולב האב קען צוא געבונדען דעם
לולב מיט דעם דרס און מיט דיא געבונדען פון
אונדען. ויאי האלען זיין צואקען געבונדען.
און אויבן אויף דעם לולב אליין פון שיינקייט
וועגן האקען ויאי ארום געבונדען מיט דיא
גאלדענע שנירלאך : מ ויבין היי סגנען ווען
שאקליט מען דעם לולב בהודו לה' תחלה וסוף ביי
דעם ערשטין הודו און ביי דעם הודו פון סוף
הכל וינא ה' הושיעה נא און ווען קען זאגט אנא
ה' הושיעה נא דברי בית הלל אזוי זאגט בית הלל
בית שפאי אפרים און בית שפאי זאנען אף גאנא
ה' הצליחה נא אפילו ביי אגא ה' הצליחה נא : אל
ער עקרא גי'אנאם צופה הייתי בר"ג ופליא' ופי'
הושע איה האב גי'עדה אויף רבן גמליאל און

אריך ארום בינדען דעם לולב אפר רבי מאיר האב
רבי מאיר גי'אנא פגשה באנשי ירושלים איה האב
גי'עדה ביי דיא מענטשין פון ירושלים שהיו אגריין
את ליכתיין ויאי פלעגין ארום בינדען זייערע
לולבין בנימוניות של זהב מיט גאלדענע שנירלאך
אפר לו האב רבי יהודה גי'אנאם צוא רבי מאיר
במינו היו אונדין אותו מלמטה מיט זיין סין ומיט א'
שטיקעל לולב האב קען צוא געבונדען דעם
לולב מיט דעם דרס און מיט דיא געבונדען פון
אונדען. ויאי האלען זיין צואקען געבונדען.
און אויבן אויף דעם לולב אליין פון שיינקייט
וועגן האקען ויאי ארום געבונדען מיט דיא
גאלדענע שנירלאך : מ ויבין היי סגנען ווען
שאקליט מען דעם לולב בהודו לה' תחלה וסוף ביי
דעם ערשטין הודו און ביי דעם הודו פון סוף
הכל וינא ה' הושיעה נא און ווען קען זאגט אנא
ה' הושיעה נא דברי בית הלל אזוי זאגט בית הלל
בית שפאי אפרים און בית שפאי זאנען אף גאנא
ה' הצליחה נא אפילו ביי אגא ה' הצליחה נא : אל
ער עקרא גי'אנאם צופה הייתי בר"ג ופליא' ופי'
הושע איה האב גי'עדה אויף רבן גמליאל און

אין ארום בינדען דעם לולב אפר רבי מאיר האב
רבי מאיר גי'אנא פגשה באנשי ירושלים איה האב
גי'עדה ביי דיא מענטשין פון ירושלים שהיו אגריין
את ליכתיין ויאי פלעגין ארום בינדען זייערע
לולבין בנימוניות של זהב מיט גאלדענע שנירלאך
אפר לו האב רבי יהודה גי'אנאם צוא רבי מאיר
במינו היו אונדין אותו מלמטה מיט זיין סין ומיט א'
שטיקעל לולב האב קען צוא געבונדען דעם
לולב מיט דעם דרס און מיט דיא געבונדען פון
אונדען. ויאי האלען זיין צואקען געבונדען.
און אויבן אויף דעם לולב אליין פון שיינקייט
וועגן האקען ויאי ארום געבונדען מיט דיא
גאלדענע שנירלאך : מ ויבין היי סגנען ווען
שאקליט מען דעם לולב בהודו לה' תחלה וסוף ביי
דעם ערשטין הודו און ביי דעם הודו פון סוף
הכל וינא ה' הושיעה נא און ווען קען זאגט אנא
ה' הושיעה נא דברי בית הלל אזוי זאגט בית הלל
בית שפאי אפרים און בית שפאי זאנען אף גאנא
ה' הצליחה נא אפילו ביי אגא ה' הצליחה נא : אל
ער עקרא גי'אנאם צופה הייתי בר"ג ופליא' ופי'
הושע איה האב גי'עדה אויף רבן גמליאל און

בעליה וכן מרידה על כל אחד ואחד ג' פעמים: והן לא נענשו אלא באנא ה' הושיעה נא. כלכל. ואין כך הלכה (טו) אלא כדברי ב"ה: ישול על שלחנו. אם טבח ולא נטל לולב קודם אכילה יסמיק סעודה וישול על

שלחו: י מי שהיה עבד או אשה או קטן וכו'. מי שחנן חוב כדבר אינו מוליא אמרים ידו חוכתן לכך לריך שפנה אחריו מלה כמלה מה שהוא אומר: ותדע לו מארה. שלא למד (יו): עונה אחריו הללויה. על כל דבר שהוא אומר שכן היו רגילים לטעם אחר מקרא את הלל על כל דבר ודבר הללויה: יא מקום שנהגו לכפול כל סטוק וסטוק מאודך

ולמטה עד סוף ההלל כופלים לפי שכל חזון הפרשה מתדול לה כי טוב עד אורך כי עניתו כלו ככל במקרה ומאורך ולמטה אינו כפול לכך נהגו לכפול המדרשות הללו: לברך אחריו וכו' הכל כמנהג המדינה. בשביעית: עס הלחן (יט): בשביעית דמי אחרונ אינו יכול ליתן לו לפי שהלולב עץ בעלמא הוא ואין בו קדושת שביעית לזריכים להתנער בשביעית הן ודמיהן הלכך לריך זיקה ממנו האחרונ וכל יתן לו דמיו שמא לא יכערס ע"ה כקדוש' שביעי': יב במקראש ז'. דדרשינן לפני ה' אלהיכם ו' יומא ולא בטולין ו' יומים:

ל"ל ה"ל דלמ"ג דגמי דגמי כו' לא כתיב אלא וסבדו סוביטו סיטו דלא נקח אלא תהלת סתקתא דלמ"ג סוביטס וס"ס לבוטו דבג"מס סוביל ומקרא אדז הוא ולפי שב"ט בלו לוסים פ דברי ג"ס מדרוס המדיס: תוי"ט: (טו) לפי מה דלמעת דר"ג וכו' ככ"ס מ"ל ס"ה"ס כתיב ולין דר' סלמס וכלס סכ"ב

העם היו מנענעין את לודביהו והן לא נענעו אלא באנא ה' הושיעה נא. מי שבא בדרך ולא היה בדרך לולב ליטור, לכשיכנס לביתו ישול על שלחנו. לא נטל שהיה, ישול בין הערבים, שכל היום כבשר ללולב: י מי שהיה עבד או אשה או קטן מקרין אותו עונה אחריו מה שהן אומרים ותהי לו כארה. אם היה גדול מקרא אהו עונה אחריו הללויה: יא מקום שנהגו לכפול יכפול. לפשוט יפשוט. לברך אחריו וברך אחריו. הכל כמנהג המדינה. הלוקח לולב מחבירו בשביעית נותן לו [ו] ארתוג במתנה, לפי שאין רשאי ללוקחו בשביעית: יב בראשונה היה לולב ניטל במקדש ז'.

דמי פ"ס עי זיה למסד לחיכו וס"ס קלי וכו' הכיכו כפ"ס ספסס גמ"ס פ"ד דרמלי. תוי"ט: [ו] ארתוג. דלמ"ג סכ"ג לולב דקתני ו"ל ר"ח מדי סוקה סיפסלס כולס ע"ס

הכל כמנהג המדינה. אכל כמנהג ההלל לפניו (טח) מלה הוא ככ"מ וזינה חלונה במתנה: הלוקח לולב מחבירו. עס הלחן (יט): בשביעית דמי אחרונ אינו יכול ליתן לו לפי שהלולב עץ בעלמא הוא ואין בו קדושת שביעית לזריכים להתנער בשביעית הן ודמיהן הלכך לריך זיקה ממנו האחרונ וכל יתן לו דמיו שמא לא יכערס ע"ה כקדוש' שביעי': יב במקראש ז'. דדרשינן לפני ה' אלהיכם ו' יומא ולא בטולין ו' יומים:

דכי יהושע שכל העם היו מנענעין את לודביהו אלע קענטשין אין שוהר האקען געשאקילט זייערע לולבים הם לא נענשו און זייא האקען גיט מער זישאקילט אלא באנא ה' הושיעה נא נאר ביי אנא ה' הושיעה נא מי שבא בדרך ווען איינער איז גיקומען אין ווען לא היה בדרך לולב ליטול אונ ער האט גיט גיהאט אלוכל צו קענטשין מיט איהם לפשינס לביתו אז ער ווען קומען אהיים ישול על שלחנו זאל ער קענטשין אויף קעם לולב אפילו בייא דעם טיש ודאס הייסט אפילו אין מיפען. עסין אויב ער האט פאר געסין צוא קענטשין פאר דעם עסין לא נטל שחיית אז ער האט גיט גענומען דעם ארתוג אין דער פריא ישול בין הערבים זאל ער אים געסן אפילו פארין נאכט שכל מיס גשר ללולב ווארום אנאנאקען טאג מעג מען קענטשין לולב: י מי שהיה עבד או אשה או קטן מקרין אותו עונה אחריו קען גיט: ואנען הלל. נאר אקענטש אפגעני. אדער אאשה אדער אקליינער ווען זאנא פאר איהם הלל ענה אהיינו פה שהן אומרים זאל ער מיט זאנין מיט זיאן וואס זיי זאנין ותהי לו סגרה אונ עם זאל אויף איהם זיין אפלוכונג פאר וואס ער האט גיט גילערנטס אם היה גדול מקרא אותו אויב אנדריקער קענטש האט גיזאנאט פאר איהם הלל שנה אחריו הללויה עקשערם ער נאך אים הללו יה אויף יעדער פסוק: יא מקום שנהגו לכפול יכפול אויף דעם ארם וואס דער מנהג איז פון אדך ביי סוף

ה'ל נאל קען זאנין יעדיו פסוק צוויי קאהל. סוז קען זאנען יעדער פסוק צוויי קאהל. און וואו דר קנהג איז לפשוט קען זאל זאנען אלע פסוקים נאר איין קאהל יפשוט זאל קען זאנען אלע פסוקים נאר איין קאהל לברך אהיי וואו דער מנהג איז קען זאל זאנין אברכה נאך הלל וברך אהיי מווען אלע זאנען אברכה נאך הלל ככל מנהג המדינה אלץ סוז קען קאהל וואו דער מנהג איז אין דער קרינה הלוקח לולב מחבירו בשביעית אז איינער קויפט אלוכל פאר זיין חבר ואעם הארץ אים שביעית אפילו דער עם הארץ איז השוד ער זאל גיט מקפיד זיין דיא געלט וואס ער געמט פאר דעם לולב. פון דעסמנווענין מעג קען. ווייל דער לולב איז גיט הייליג פון שביעית. נאר נטו לו אהיגו בסתנה דעם ארתוג סוז דער עם הארץ שייקען לפי שיש רשאי ללוקחו בשביעית ווייל דער לימן סאר גיט קויפען דעם ארתוג פון עם הארץ אום שביעית. ווייל דער ארתוג איז הייליג פון שביעית. בארף זיין דער אהיגו הקרן אדער דיא געלט וואס מען געמט פאר איהם בארף זיין הקרן. אונ דער עם הארץ איז אין חשד אז ער וועט די געלט גיט מקפיד זיין: יב בראשונה היה לולב ניטל במקדש ז'.

קומו לו יפקד ממנו שיתן לו : [ז] וכל למקדש. מנין דעבדין זכר למקדש דר"ק לין דורש אין לה מלל דכתיב ויריס גמ' : [ח] ויפסל לו. משמע שחוקים יחד והלכך כיון דמיתיה בלשונה אכב הני לשוים דעמי : (כ) ומקשים כגמלא דלמיני אומת לי ביום ט"ז כבד סופר משפטי סמורה לול דבכח קודם ט"ז מתחיל סמרי כ"י ומכ"י דלמיני כוליה לי נמי ספיר לשיפת סמכס ופי' דר"י לוי' ס"א ומכ"י סמכסו' שיש בקליפת ספיר עד גמלא דכדן הכס לא יפסקו להקריבו למחר קודם חוס' : (כא) נפילתו בלגז דרש ספ"א. לומר לכל לא נפיקו הולא. וכוונ' דר"י סמכין דכבד בניגוד' מתייב מולא קמי' לבר סביב ופי' מוכן שפסק' קיים דניל נכבד ביום סמכסו' כמקדש ומקדש סמכסו' שפסקו' כ"ד מיעי' ש' ויוד' ימי' חקק' סמכס' לכל ביום סמכ' קיים אש"ס שפיקו קבטו על י' כמח' הול' ופי' כלן פקד' עיני' הול' כי השו' חכמים דמתייב' ככל סמכסו' כי סייג' שול' סמכ' עול' סמכ' וסמכ' וסמכ' ועמכ' כ"י. סבי' סמכ' כמלוי וממכ' וסמכ' וסמכ' ועמכ' ועמכ' וסמכ' ועמכ' כן טעם וזכח סבת וכן מתיי' דוקא כוון שפסק' קיים. סכ"ן : (כב) וכמתי' סמכ' דמייל' דסכס' סל' מתי' א"ל כוונ' דכא דמייל' לרס"כ' חין סיי' סמכין ללא' ופוד דלוי' כסמכ' חז' חז' כן לומר : [ז] ויפסקו' סמכ' דמי' סמכ' וסמכ' לפי' כח סמכ' ס"א חז' לא תקבל דגמ' יד פטור מפני שהוציאו ברשות. כנון שלא ילא ידי

ובמדינה יום א'. משחרב בית המקדש החקין רבן יוחנן בן זכאי שיהא לולב גיטל כמדינה שבועה [ז] זכר ושיהא יום הגף כלו אסור : יג יום טוב הראשון של חג שחל להיות בשבת. כל העם כוליוכין את לולביהן לבית הבנסת. למחרת משכימין ובאין כל א' ואחר מכיר את שלו ונוטלו. מפני שאמרו חכמים אין אדם יוצא ידי חובתו ביום טוב הראשון של חג בלולב של חבירו. ושאר ימות החג אדם יוצא ידי חובתו בלולבו של חבירו : יד רבי יוסי אומר יום טוב הראשון של חג שחל להיות בשבת ושכח והוציא את הלולב לרה"ר פטור. [ט] מפני שהוציאו ברשות : טו [ן] מקבלת אשה מיד כנה ורמי בעלה ובחזירתו

לולב דוחה את הכנסת ביום טוב הראשון לכדו לפיכך היו מוליכין סס לולביהם מע"ס (כא) : אין אדם יוצא וכו' . דכתיב ולקחתם לכם ביום הראשון לכם משלכם ולא נכתו לו חבירו וקחתם סס"ע"מ לחבירו שמה מתקו וטעלו ויוצא בו וזה"ל מחזירו ולא לא החזירו אנלמי מלתא למפרע דגזול היה כדו מעיקרה ולא ולא ידי חובתו : מוכת נטילה בשעה שהוליו חזל ילא ידי חובת נטילה והכי משכחת דלא ילא ידי חובת נטילה קודם שהוליו סכל המעות כוון חין אדם יוצא כהן אלא דרך גדילתן שא" עניי עומדים שעומדים דרך גדילתן. א"ל שהוליו ככלי דלקיחה ע"י ד"ל דרך בזיון לא שמה לקיחה, והלכה כר"י : מן מקבלת אשה. את הלולב ולא חמירין דמטלטלת מידי דלא היא לה : ובחזירתו למים. שלא

יבטויה יום אחד און אין נאנץ ארץ ישראל פלענעם קען נעמען דעם לולב נאר דעם ערשטען טאג סוכות פשוטי בית המקדש או דער בית המקדש איז הרוב גיווארין התקו וכו' יתכן כי יבא האם רבן יוחנן בן זכאי גימאקם מתקנה שיהא לולב גיטל כמדינה שבת קען זאל נעמען דעם לולב ביום נאנץ ארץ ישראל אויך יבפען טאג נער למקדש אין אנדריינקונג צום בית המקדש ושיהא יום הגף כולו אחר און דער טאג וואס מען פלענעם מקריב ויין דעם עומד. דעם יעבצענעמען טאג אין ניסן. זאל מען אנאנצין טאג גיט טארין עסקין ריא גייע הבואה. און ווען דער בית המקדש איז גיווען נאכדעם וויא קען האם מקריב גיווען דעם עומד האם מען גינעסקין גייע הבואה אין דעם יעבלינען טאג : יג יום טוב הראשון של חג שחל להיות בשבת או דער ערשטער טאג סוכות איז גיווען שבת על היס מיליין את ליליכו' לבית הבנסת ערב שבת האכין אלע וידין גער בראבם וייערע דולבים אין שוהל למחרת אויף מאנצין אום שבת פשיטין וקאין וענען וייא אויף גישמאנען פריה און וענען גיקומען אין שוהל כל אחד ואחד מביד את שלו ונטלו יעדער האם דער קענעם ויין לולב און האם איהם גינוסען קמי' שפיקו' חכמים

במדינה. בירושלים שחף הוא כגבולין לעטין זה : ושיהא יום הגף. של עומר דהיינו יום ט"ז בניסן : כלו אסור. וזמון שנית המקדש קיים משקרב עומר היו חולקין חמס כי ביום דכתיב עד הביאכם וכשחרב בית המקדש מותר מן המורה משהאיר המורה דלחמירין כחוב ח' אומר עד עלם היום הזה דמשמע משאכיר המורה וכתוב ח' אומר עד הביאכם הא כייל דזמן דמיכא עומר עד הביאכם כוון דליכא עומר עד עלם היום ואמר ר' יוחנן קן וכלי עליהם כל היום משום מהרה יבנה בית המקדש : (כ) ויחמרו ושהקדש לא היה חלוקין משאכיר המורה השתא נמי ניכול : כי יום טוב הראשון דלחמירין לקמן דמלות

לולב דוחה את הכנסת ביום טוב הראשון לכדו לפיכך היו מוליכין סס לולביהם מע"ס (כא) : אין אדם יוצא וכו' . דכתיב ולקחתם לכם ביום הראשון לכם משלכם ולא נכתו לו חבירו וקחתם סס"ע"מ לחבירו שמה מתקו וטעלו ויוצא בו וזה"ל מחזירו ולא לא החזירו אנלמי מלתא למפרע דגזול היה כדו מעיקרה ולא ולא ידי חובתו : מוכת נטילה בשעה שהוליו חזל ילא ידי חובת נטילה והכי משכחת דלא ילא ידי חובת נטילה קודם שהוליו סכל המעות כוון חין אדם יוצא כהן אלא דרך גדילתן שא" עניי עומדים שעומדים דרך גדילתן. א"ל שהוליו ככלי דלקיחה ע"י ד"ל דרך בזיון לא שמה לקיחה, והלכה כר"י : מן מקבלת אשה. את הלולב ולא חמירין דמטלטלת מידי דלא היא לה : ובחזירתו למים. שלא יבטויה יום אחד און אין נאנץ ארץ ישראל פלענעם קען נעמען דעם לולב נאר דעם ערשטען טאג סוכות פשוטי בית המקדש או דער בית המקדש איז הרוב גיווארין התקו וכו' יתכן כי יבא האם רבן יוחנן בן זכאי גימאקם מתקנה שיהא לולב גיטל כמדינה שבת קען זאל נעמען דעם לולב ביום נאנץ ארץ ישראל אויך יבפען טאג נער למקדש אין אנדריינקונג צום בית המקדש ושיהא יום הגף כולו אחר און דער טאג וואס מען פלענעם מקריב ויין דעם עומד. דעם יעבצענעמען טאג אין ניסן. זאל מען אנאנצין טאג גיט טארין עסקין ריא גייע הבואה. און ווען דער בית המקדש איז גיווען נאכדעם וויא קען האם מקריב גיווען דעם עומד האם מען גינעסקין גייע הבואה אין דעם יעבלינען טאג : יג יום טוב הראשון של חג שחל להיות בשבת או דער ערשטער טאג סוכות איז גיווען שבת על היס מיליין את ליליכו' לבית הבנסת ערב שבת האכין אלע וידין גער בראבם וייערע דולבים אין שוהל למחרת אויף מאנצין אום שבת פשיטין וקאין וענען וייא אויף גישמאנען פריה און וענען גיקומען אין שוהל כל אחד ואחד מביד את שלו ונטלו יעדער האם דער קענעם ויין לולב און האם איהם גינוסען קמי' שפיקו' חכמים

שיבי כלס נותן כל אחד ואחד
 חלקו לחמורו ע"פ להחזיר ויש
 לספור דמיון דקלאוסי על ענה
 נלמא כי דא רב"ג שלם סירטו
 סמטה ומלח כללנו מוכי דמי
 כיון דבעתו אהב לון יבולני
 נלמא כי :

ואם ללו לא יל. ומה שלם
 סמטו כי יבוסע לרי"ג
 חלל חטו לבי אלוטו בן טוביה
 וכו' אלפזו בן טוביה לבי אבא
 דשמו של רבן גמליאל היה
 טילאו שול"ם וחס"י יהוסיבוי
 ואמר עמאל סכין וקטרס ככר
 ומוטו הכי אלו כיולא
 כן . ללמדין ליה לשמאל
 לשומר שלל סמאל דוקא סמילן
 וס"ח דליכא ציור חכמי סקלס
 נכסילתו כפרי כסו ספי וכן

לך אתרוג זה ע"מ שהחזירה לו נמלו ויצא
 בו החזירו יצא לא החזירו לא יצא . למה לי
 לכימר שלקחו באלף זוז להודיעך כמה מצות
 חביבות עליהן . אל"כ מר בר אמימר לרב אשי
 אבא צלווי קא מצלי ביה . מיהובי לא יאחו
 אדם הפילין בירו וס"ת בחיקו ויהפלת . קבא
 ישראל בהם מים . ולא ישן בהם לא שנתה ולא
 ולא שנתה עריא . ואמר שמואל סכין וקערה
 ככר ומעות הרי אלו כיוצא בהן . התם לאו
 מצוה נינהו ומיריד בהו הכא מצוה נינהו ולא
 מיריד בהו . ותיא ר"א בר צדוק אומר כך היה
 מנהגן של אנשי ירושלים אדם יוצא מביתו
 ולולכו בירו . הולך לבית הכנסת ולולכו בירו .

ס כ"ן . מתירח שחא יפול ויתקע לו כרנלו . וקערה .
 מלאה ומעות שלא יתפורו . ו כ כ ר . שחא יפול יהא
 נטילתה ולקיסחה מלוה היא ומתוך סמכייה מלוה עליו

נמלח : לאו מצוה נינהו . לוחוהו והויין עליו למלח : הכא .

און ווען ער הארט די הפלין אדער די ספר תורה
 זאל ער ניש שלאפין . ער נאר זיך ניש לייגען
 שקאפין צו שלאפין עטליכע שעה און אפילו ניש
 אויף אקליינע צייט . דהיינו אפילו אויף אפערטיל
 שעה אויך ניש וואס שמואל סכין וקערה נגד ומעות הרי
 אלו כיוצא בהו און שמואל האט גי'אנט אפעקער
 און אשיקעל מיט עסין און אפרוים און געלט
 קאר מען אויך ניש האלטן אין האנט ווען מען
 דאווינט . ווייל ער האט מורא דער מעקער וועט
 ארויס פאלן פון האנט און וועט איהם שארין
 טאהן אדער די שיסקל מיט עסין וועט אויס גי'
 גאסן ווערן . דער בריוט וועט געשמוצט ווערן
 די געלט וועט פארנווארפן ווערן דריבער קען ער
 ניש טראכטן וועגן דעם דאוונען . איז דאך
 אקשניא וויא אזוי האט אסמ"ב גי'מענט האלטן
 דעם לולב אין האנט ווען ער האט געדאווינט .
 ענפערט די גמרא הייס לאו מצוה נינהו וסירי כו' די
 אלע נאכין וואס מען האט דא גירעכניגט האלט
 מען ניש וועגן מצוה נאר ער האלט וויא געוויס
 ווייל ער מוז זיין היטען און ער האט זיין ניש
 וואו צוא לייגען אדער ער האט ניש וועקען צוא
 עכבין מען זאל וויא היטען . דריבער איז דאס
 היטונג אויף איהם אטשא קען ער ניש אין זיגען
 האבין דאס דאוונען קא מצוה נינהו ולא סירי כו' בהו
 אבער די האלט ער דעם לולב ווייל עס איז
 אמצוה און דער לולב איז איהם ליב איז דאס
 האלטן בייא איהם קיין משא קען ער ביי'רע אין
 זיגען האבין צוא היטען דעם לולב און טראכטן
 אין דאוונען ער זאל הערין וואס ער רעט מציא רבי
 אלעזר בר צדוק אומר מיר האבין גילעדיגט רבי
 אלעזר רבני צדוק האט גי'אנט ב' ד' מנהגן של
 אנשי ירושלים אזוי איז גיווען דער פירוונג פון דיא
 גאנטישן פון ירושלים אין דעם יום טוב סוכות
 אדם יוצא מביתו לילכו בירו אפעקעש איז ארויס גע'

דעם הנאי נאך די שעה ואלקסמור צוריק געבין
 דאס הייסט געשינקט כי הא דאפר דא אזוי וויא
 רבא האט גי'אנט אז איינער זאגט צו זיין חבר הא
 לך אתרוג זה על מנת שחזירתי לו נא דיר דעם אתרוג
 אויף דם הנאי נאכדס פנעמישן ואלקסו מיר אים
 צוריק געבין נפלו ויצא בו החזירו דא לא החזירו לא יצא
 און ער האט גענומען דעם אתרוג און האט אויף
 איהם גי'אנט די ברבך און האט גישאקילט מיט
 איהם צו הלל און גענאנגען מיט איהם הקפות
 און האט צוריק גי'געבן דעם לולב מיט דעם
 אתרוג . בייא וועקען ער האט איהם גענומען .
 האט ער גי'טאהן אמצוה און עס איז אמצוה . און
 אויב ער האט ניש צוריק גי'געבן דעם לולב מיט
 דעם אתרוג האט ער ניש יוצא גיווען . איז דאס
 קיין מצוה גיווען . ווייל ער האט דעם לולב גע'
 גילת פאלד וויא ער האט איהם גי'נומען פון זיין
 חבר . ווארום ער האט איהם גענומען אויף דעם
 הנאי ער זאל האט צוריק געבין און האט ניש
 צוריק גי'געבן . פנענט דיא גמרא לפי לי למדי
 שלקחו באלף זוז צו וואס דערציירט מען אז רבן
 גמליאל האט געקויפט דעם לולב פאר טויזענד
 גילדין . ענפערט די גמרא יהוהיך כהם סעות הניכות
 עליהו מיר זאלין וויסען וויא ליב מצות זענען ביי
 זייא גיווען אפר ליה בר בר אמימר לרב אשי אבא צלווי
 קא מצלי ביה מר דער זון פון אמימר האט גי'אנט
 צו רב אשי מיין פאטער פלעגט האלטן דעם לולב
 די נאקע צייט ווען ער האט געדאווינט . זאגט
 דיא גמרא סימיה איך וועל דיר אקשניא פרעגן
 מיר האבין גילעדיגט לא יאחו אדם הפילין בירו וספי
 היתה חמיו והשאל אפעקעש ווען ער דאווינט זאל
 ער ניש האלטן הפרין אין האנט און ניש אספר
 תורה אין שוים ואין כוויס ואל יסין כהם און ווען
 ער האלט הפילין אדער אספר תורה זאל ער ניש
 משהיין זיין ולא יסין כהם לא שנת קב ולא שנת נדאי

אין משאח וזימור' כנד עליוולא סריד : קורא בתורה .
 נרדך להניח הלוגב לפי עגולל ס"ח ופוחו : נכנס לבית
 המדרש . סרוד נשמעתא ויפול מידיו :

קורא ק"ש ומתפלל ולולבו בידו . קורא בתורה
 ונושא את כפיו מניחו על גבי קרקע . הולך
 ללבקר חולים לנחם אבלים ולולבו בידו . נכנס
 לבית המדרש משגר לולבו ביד בנו וביד
 עברו וביד שלוחו . מאי קמ"ל להודיעך כמה היו רזיוון במצות :

באנען פון שטוב אין גאס האט ער געהאלטן
 דעם לולב אין האנט הייך לבית הכנסת לולבו בידו ער
 גייט אין שוהל און האלט דעם לולב אין האנט
 קרייא קרייא שטע וסחפאל לולבו בידו ער לייגענט קרייא
 שטע און באווינגט שמונה געשרה און האלט דעם
 לולב אין האנט קורא בתורה ונושא את כפיו ונפניו על
 גבי גרמיע אקער ווען ער גייט לייגען אין די ספר
 תורה מוז ער דעם לולב אנוועק לייגען פון האנט ,
 ווייל ער דארף די ספר תורה צו ווינקלען און אויף
 ווינקלן . און ווען ער גייט דוקנן מוז ער אויך דעם
 לולב אנוועק לייגען פון האנט , און ער שטעלט

וזהר אמור דף קא ע"ב ת"ת דלילנות יוד הא ואו הא

אמר ר' יוסי תנן (ויקרא טו) ונתן אהרן על שני השעירים נורמות . אי הכי יקרא הוא דעזאול המיתון
 שכלא דשדי ערבין ממתיב ארתיב דעמלא דעבדא לא נפל אלמא דיהיב ליה מאריה . אכל כנין
 דמחל זמין האי יומא דלטורא וכנין דלא יחא ליה פשרא (ס"ח) ככאי ערבא הוא חלקא ביה) ייכנין ליה
 חולקא ככאי . והאי ערבא ממתיב הוא דסליק ביה דלמר ר' יהודה ח"ר יחא מלה עלאה תשכחא עבדא .
 ערבא דיהושע כתיב ביה (כמדכר כו) על פי הנורל . ע"פ הנורל ודאי דלחיה אמר דא חולקא דיהודה דא
 דבטמין וכו' וכן כלה אוף הכא כיון דכחא שוי ידיו איטון ערבין מדלני וסלקין ביזא דכהנא (נ"א) דסלקין
 ערבין ביזא דכהנא איטון מדלני מן ידיו) ובראן בחתריהו . ה"ה (ס"ט) והשעיר אשר ענה עליו הנורל .
 ענה עליו ודאי . ולא דא בלחודו אלמא ככל זמנא דלטורא זמין וחתריה ליה רשותא בעינן לשואה לקבלה .
 כמה דיתעסק ושיקן לון ישראל . ככאי יומא דלטורא זמין לאללא ארעא . ה"ה (לויב ח) ויאמר יי' אל
 השמן מאין תבא . והא תנין משום כחין . מתיב הוא . אלמא האי הוא דלטורא כחא מקטרגא דישאל והא
 לחטרו חכרייא (דודאי) כהיא עתא דהו זמנין ישראל למעבר ימא ולחטפרטא ממזריא אמר אנא אעברנא
 כלרעא קדישא ומימא דלא לחטון אלן למיעל בגוה אי אנת דחין דינא דימיהו הכא ממזריא מה שנין
 אלן מאלן או ימותן כלה כחדא או יהדרון כלה למריס ולאו אנת הוא דלמרת (דשמיט טו) ועבדוס
 וענו אותם ארבע מאות שנה . והא לא סליקו מחשכנא אלמא דר"ו ולא יחיר . אמר קב"ה מאי אשכח
 אשתלוחא בעיית הכא לאייתאה קרבא לקבליה ויכחא ליה כמה דיתעסק וישקון כהו לכני והא אשתח
 כמאן דיתעסק מיד אמר ליה השתא לכך אל עבדי איוב כי אין כמוהו בחיין . מיד פלג ליה דלטורא כמלי
 ויטן השמן את יי' ויאמר הכנס ירא איוב את אליהם :

הכלה פסוקה יוסף לחק מוסר

הרמב"ם הלכות ברכות פרק ו
 (א) כל הצריך נמי והשביב ידיו במי מקוה אינו צריך
 דבר אחר . וזאם השביבין במים שאין בהם שיעור
 מקוה או במים שאובין שבקרקע לא עשה כלום שאין

כי שפסעה את חברו לאמר כי עשה עמו טובה או דבר טוב
 עליו ולא עשה ווען אייגער גארט זיין חבר ער
 זאגט ער האט איהם גימאהן אטובה אקער ער
 זאגט ער האט גירעט נופעס פון זיינעבונעגין
 און עס איז לייגען ער האט איהם גיין טובה
 גימאהן און ער האט גאר גיט גירעט פון זיינעט
 וועגין אסור וקרינס יברכה האקען דיא חקבים זאגט
 אסור לנטוב דעת הבריות זען קאר גיט נקנן דעם
 גיינונג פון אפענקש ונפילו דעת נגרי אפילו דעם
 זען זאל דעם עפרים קאר זען אויך גיט נקנן .
 הנה חסור אצל חכמי ישראל סאר יותר מכל הנקרי ביי דיא

מגזל הנכרי יפן ודיען כי ספס שקר אשפס רכס ונחמיכנו על גדרי הארץ כי סוף מיסורי ספסס עי שפספכח נמסלות בלויס נמלוות כי אמר בלמס ספס"ס לל לא ס לנגל ספס יתח ספ כי לגדיב ספס סקר פי"ו לין לנגל לספסלות ולספסכח נמסלות סמנחיו די אלוו כמקדל ספספס פזס וספספס כסיס אפסוס ספ כי לין לגדיב לספסכד כסקר ולמלכ כס ספסי ופסוקי ונכהי ולל כן פסס וזכ נגלי לכל לרס כ"ס לגדיבי ונסס נדנחיו אכר פסס די סלל נכסו על מס ס"ס פסס כי זסס סכיס לעדס כי לכו נגלל נדקוסיי ספס"ס פסס לעס ולספסס :

המים שאובין מטהרין את הירוס אלא במשילה : (ב) כל הנוטל ידיו צריך להוזהר בארבעה דברים במים עצמן שלא יהיו פס לים לנשיי ובשיעור שיהיה בהן רביעית לכל שהיו ידים ובכלי שהיו בידים המים שנוכלין בהן בכלי . ובנוטל שהיו המים באין מכה נותן : (ג) ארבעה דברים פוסלין את המים . שנוי מראה נגליו . ועשיית מלאכה בהן והפסד שמונע את הנכמה מלשחות סהן . כיצד מים שנשחגו מראיהן בין בכלים בין בברקעות בין בחמת דבר שנפל לתוכן כיון שחמת מקומן הרי אלו מים משתיה נפסלו במשילה ידיו :

פסולין וכן אם נתגלו גלוי האוסר

מ"ט אבלי לא עשה כלום האם ער נאר נישט נקאן נאר ער מוז זיך וואשען זשאן הפס שאוקר ספסרין את הירוס אלא במשילה ווארודס נישעפסוק וואקר סאכן גיט ביון דיא הענמ סיידין קען זאל זייא ארויף ניסען אויף דיא הענמ : (ג) כל הנפל דיו צריך להזהר בד' דברים דער וואס וואשט דיא הענמ דארף ער זיין נעוהים אין פיר נאכען בסיס עצמן שלא יתיי ספילן לפיילה בייס ערשטונס אין דיא וואקער אלזיין דיא וואקער זאל גיט זיין פסול צום וואשען ונשיטר אונ וויא פיל וואקער עס זאל זיין שיהיה בהן רביעית לכל שפי יתס צוא יעדערע צוויי הענמ זאל זיין אפעקטירל לונ וואקער ובכלי שהיו המים שנוטלין בהם ובכלי וואקער וואס קען וואשט זיך מיט זייא זאלען זיין אין אבלי ובכלי שהיו המים באין מכה נוח אונ דיא וואקער זאל קוקען פון אפענקשט גיט עס זאל זיך אלזיין ניסען . נאר עס זאל זיינער ניסען אויף דיא הענמ , אדער אלזיין אדער איין אנדערער : (ג) איבעה דברים פוסלין את המים פיר נאכען סאכן פסול די וואקער צום וואשען מיט זיי שינוי מראה אז דער קאליער פון דיא וואקער איז גענערערט גיווארען נגלי אז דיא וואקער זענען געווען אפגערעקט איין נאנצע נאכט ומשית מילאכה בהן אדער קען האטן גיקאחן אארבעטס מיט דיא וואקער והפסד שמונע את הנכמה מלשחות סהן אויב די וואקער איז קאלייע גיווארין אז אבהמה וויל גיט סרינגען דיא וואקער כיצד פיס ששפסו ספסרין וריא מיינט קען וואקער וואס זייער קאליער איז גענערערט גע- ווארין בין בכלים בין בברקעות כיון דיא וואקער איז אין אבלי אונ סיי דיא וואקער איז אין די ערד בין ספסס דבר שנפל לתוכן סיי אינווייניג איז אלזיין פעפס אריין געפאלען , דורך דעס האט דיא וואקער געקוקען איין אנדער קאלייער בין ספסס ספסרין פון דעס ארס וואס דיא וואקער שטייט דארט איז די קאלייער פון די וואקער גענערערט גיווארען בהן אזי ספסלי זענען דיא וואקער פסול קען זאל זיך וואשען מיט זייא וכו' אס נגליו נגלי האיסר איין משתיה נפסלו במשילה יתס אונ אויב דיא וואקער איז אפגערעקט גיווארען אונ ווענין דעס קען זיך גיט וואשען מיט דיא וואקער :

הקדים איז דיא עכירה פון גענארען אנקרי צורער וויא צוא גלגלן ביי אנקרי זען ויבנין פי שפת סקר אשפה רבה ונתחייבנו על גדרי האמת ווייל ליגען זאגען איז אנריקע זינד סיר זענען סחריב צוא ניון אהקה מענקשין פי תיא מסידי הפסס ווייל אסת איז פון דיא נשקה ואונ דיא נשקה איז פון הקבצה וואס איז אלץ אקהו פי שמשפחה במעלות שאינם נמצאות בו דער מענקשט וואס לויבט זיך אלזיין מיט אזעלכע מעלות וואס ער האט זייא גיט אפר שלמה עליי שלום האט שלמה הקדק גואגמ לא נאה לנגל שפת יתד עס איז גיט שיהי גואגמ שלעקטין מענקש איבעריגע בייד אף כי לגדיב שפת סקר אזוי איז גיט שייין פאר דעס נוקען מענקש צוא זאגען אלזיגען פירש זין לנגל לתבואות ויתחשש במעלות אבהויו דער שלעקטער מענקש דארף זיך גיט גרויס האלפען מיט דיא מעלות פון זיינע אלטערין פי אסוי בסקרא שלמעלה סהן והפסדת גיטס אבותס אין דעס פריערדיגן פסוק שטייט די שיינקיים פון די קינדער זענן זייערע אלטערין . אדער דער שלעקטער מענקש פארשעקט זיינע אלטערין אף כי זין לגדיב להתבדר בסקר אזוי דארף גיט גיט נויכער מענקש זיך זענען קבוד דורך פאלשקיים ולאמר כח גשיתי ופירתי ונתיי ער זאל זאגען אזוי האב איה גיקאחן אונ אזוי האב איה גינעבין צדקה ולא כן עשה אונ ער האט גיט אזוי גיקאחן ער האט נאר גיט גינעבין ויה נגלי לכל אדם אונ רס איז גיט שייין פאר אלע אנדערע מענקשין צוא זאגען אזוי אלזיגען כל שבו לגדיב פו אנושען מענקשט איז נעוויס גיט שייין וניה נדחיו אפר עשה אונ ער האט פארשעקט זיינע אלע צדקות אונ גרבות וואס ער האט גינעבין פי הל נפסו על פס שלא עשה ווייל ער האט זיך געריהקמט מיט אזעלכע צדקות . וואס ער האט זייא גיט גיקאחן פי זאה הקיף לעדת פי לכו נגלל צדקותיו אשר עשה לעס ולהחלה דאס איז אעדות אויף אלע צדקות וואס ער האט גיקאחן האט ער גיט געמיינט ווענין סצוה . נאר פון ווענין ער זאל האקן אגאקן אז ער גיט צדקה אונ קען זאל אים לויבין :

קאר קען גיט סרינגען דיא וואקער . קאר

המשק: סת' ת"א יהוה נש"ו יה יהו יהוה רות יוד הא ואו הא נשמה יהוה חיה יהוה ה דמלוי תה אל
שם ב"ן שבעשית בניקוד חולם:

י"א כבוא כר-ישראל קראות את-
פני יהוה אלהיך במקום אשר
יבחר תקרא את התורה הזאת
נגד פרי-ישראל באזניהם: י"ב תקהל
את העם האנשים והנשים והטה
וגרך אשר בשעריך למען ישמעו
ולמען יקמרו ויראו את-יהוה
אלהיכם ושמרו לעשות את-כר-
דברי התורה הזאת: י"ג ובניהם

י"א כמיתי כל ישראל
לארחוצאה קדםי אלהיך
באתרא דיתרעי תקרי
ית אוריתא תהא קדם
כל ישראל ותשמעיונו:
י"ב פנוש ית עמא גבריא
וגשיא ומפלא וגיוךך די
בקרוד פדיל דישמעון
ובדיל דילפון וידחלון
קדם יי אלהכון ויטרון
למעפד ית כל פתגמי
אוריתא תהא: י"ג ובניהון

ת"א נכול כל מנינא ד מוסס
מל: נלוויס: מנינא ד:
סקל סה סס: סס: למען ישמעו
ונמטן: סס:

בעל הטורים

(י"א) כבוא כנ ישמכ פנל וי"ו. כי ו' סיו נחיס. כסטיס. וקניס. אכניס. ונסיס. וספ. ונדך: (י"ב) ססס סלנסיס. רש"י

(י"א) תקרא את התורה הזאת. המלך היה קורא מתחלת חלה הדברים כדליתא כמסכת סוטה (דף מ"א)

פירוש לתורה אלהים

פאלק האנשים דיא מאנען אונ דיא ווייבער אונ קליינע קינדער ויך אונ דיין גר וואס וואנט אין דייע שפעט לפשו יסשש דרום זייא ואלען הערין ילפשו וליפו זיי ואלען לערנן. רש"י שרייבט מאנען וענין געקומען לערנען תורה אונ ווייבער וענן גיקומען הערין וויא סען וועט לערנען אונ קליינע קינדער האט סען געבריינגט הקביה ואל געבין שכר צוא דיא וואס בערנען זייא פלוקר צוא דעם פאטער אונ מופער ויזא אונ זיי ואלען ויך פארקומען פאר גאט וישפיו אונ ואלין היטען צוא טאהן אלע בייר פון דער תורה:

(יא) כבוא כל ישראל או אלע ישראל וועלן קומען לקראת צוא גיזעדין ווערין פאר גאט בפקום אין דעם ארט ווא גאט וועט אויס דער וויילען תקרא ואלסטו ליינען דיא תורה קענען אלע ישראל האנשים אין ווייבער אויערען דאס הייסט אלע ואלען הערען. די תקרא וואנט סען האט גמאכט איין ביסה פון האלץ אין דער עזרה אונ דער פלך האט ויך דרויף גינעצט אונ סען הט אים גינעקען אפער תורה אונ ער הט גיליינעט רס גאנצע ספר ואלה הדברים פאר אלע ישראל: (י"ב) תקהל את העם דוא ואלסט איין ואכילען דאס

מצות היס

(י"ג) [מריב] (פסס רמז) לסקיל לח כל סס די יכרינ
כשסיס ונסיס וספ כלל מולטי שטייה כיום ססיי כח
תקבל את העם וגו'. ודאס איז אפציל גשיות ווען דיא וירין
וענין גיזען אין ארץ ישראל אונ זייא האבין געהאט
אפלה אין גיזען אפציה דעם ערשטין סוכות באלך נאך
שפחה דאס איז דער אנהייב אכסער וואר דעם אנדערן כאג
סוכות דאס איז דער זעכצעהטער סאג אין השרי דער
ערשטער סאג וול הבער האט סען גיבלאנין מיט אשור
אלע וירין וואס וענען אין ירושלים ואלין קיסען צום בית
המקדש אונ אין די עזרה פון די ווייבער וואס אין גיזען אויף
דעם כאג פון בית המקדש האט סען געפיקעט אהייבן ארם
פון האלץ איז וויא אפציה וואס אין אשורל אונ אויף די ביסה
איז גיזען געשט צו ליינען אפער תורה אונ געבין דעם פייט

סוכות של שנה שמינית. שנאמר תקבל את העם כל-הימים וכוונס וספ וגי:

מועד ואצונו ויקד משה ויהושע
 ויתיצבו באהל מועד : וירא
 יהוה באהל בעמוד ענן ויעמד
 עמוד הענן עד פתח האהל :

שפתי חכמים
 ה דקל למתן יסמחו כב 66 סכסכי ומתן יעדו סכ 66
 סכסכיס וסספ סין ככלל כמיסס ולא ככלל למדו אלא ליתן סכס
 (מכילס'ס) : ס דל"א לזויו מפס ססכיל לא כמיכ למכיל סוס לזויו :

ליקומים על התורה
 ביום איין נביא איף דער וועלט נאך אזוי אקביא ווי דו ביום
 איז איף דער וועלט נישט אונ עס וועט גיט זיין אונ דו וואלסט
 גיט געדארקט שפארבין אונ דו שפארקסט גיט ווארוב דוא
 וועסט לעבין אין היפעל אייביג נאר קרבו יקיד למות ביינע
 קענ שפארבין. ביינע קענ מן דו וועלט האבין זיך גישקריגט :

פירוש לתורה אלהים
 אונ שפעלט אייך אין אהל כועד אצונו אונ איך
 וועל אייהם געבישען זיך אונ איז גינאנגען משה
 מיט יהושע ויתיצבו אונ זיין האבען זיך גישפעלט
 אין אהל כועד : (סו) וירא יי אונ גאם האם
 זיך פארווען אין אהל כועד מיט דעם עמוד
 ענן ועמד אונ דער עמוד הענן האם זיך געשפעלט פאר דער טיר פון דעם אהל כועד :

נביאים ישעיה נה

לחשך סמ"ח ד"א צבאורה נפש צ צב צבא צבאורה ויהוה נשמה הנח אדני נשמה דהוי וקרה חיה חיה
 הנצח יהוה חיה חיה דהוי אל שם בין שבשטיה :

א דרשו יהוה בהמצאו קראוהו בדיוותו קרוב :
 ב יעזב רשע דרכו ואיש און מחשבתיו וישב
 אלהיהוה וירחמיהו ואללהינו פי ירבה לקלוח :
 ג פי לא מחשבותי מחשבותיכם ולא דרכיכם
 דרכי גאם יהוה : ד פי ירבהו שמים מארץ פן
 גבהו דרכי מדרכיכם ומחשבותי ממחשבותיכם :
 ה פי כאשר ירד הגשם והשלג מן השמים
 ושמה לא ישוב פי אסיהרוה אתה הארץ
 והלירה והצמיחה ונתן זרע לזרע ולחם לאכל :
 ס מחשבתכון : ה אבי קקא דנחית קמרא והלגא מן שמיא ולהקן לא אפשר ליה דיתוב אלהין
 קכוני ית ארעא וקכוני לה וכוועליה ויתבי בר קרעא בקסתה לזרע ולהקא בקסתה למיכל :

מצורת דוד

(6) כסמלואו. כעוד סוף עזרי ככס עד לא חגלו מלכוס
 ופדין שטיכס טורס עמכס : כדיומו קרוב. כסל
 סדכ כע'ס (ב) זככו. דרך כרעס : ומשכחיו. ישוב
 מחשבותיו : יושב. יעסע טעוס מל ס' ורעס עזרי. וכל
 אלכינו. ישוב אל פלכינו ויש תקוס כי יככס לסלום : (ג) כי
 לא וגו'. כי אין מחשבותי כמחשבותיכם כי אהם חושכיס שלא
 יופיל לכס ספסוה וכוני לא כן יחשוב : ולא דרכיכם דרכי. דרך עלך כ"ו למכח אה כעוד כי זיין מופיל חושכס וסיוס אכל
 דרכי לא כן סוף : (ד) כי נכסו. כערך נכסוה ספסוים מן הארץ כן דרכי נכס כהכוד ככ פורכיס. כי דרך עלך כ"ו סלל יחשוב
 כלל וכלל דרכי למחול אכל וכל : ומחשכתי מחשבותיכם. אהם חושכיס סלין חושכס מופיל כל מיקד סלל מחשבותי סמופיל
 סרכס מלר : (ס) כי כאבר וגו'. ר"ל כעו טעכס וסעלל כיווד מן ספסוים אהל לא ישוב אל ספסוים פ"י חוס סעשע ספסוכ
 סרטיטוס כי אהם כמחלס ערוס סלרעס כ"ו והל"ח חטוב למחלס כחוס סעשע : והליודס. סוף סולח סלמס מןכענין כעמק
 סלרן : וסלעמס. סוף סולחס למח עפעל לררן : אהן. כעכס כ"ח סנה לגדל כחוסל לחווע עמס עוד נקמוס אהר וסיוס
 למחלל סלרן לסכיו :

רש"י

כתובים תהלים עז

לחמשך מוסר ומלכות ד"א שין דלת יוד נפש שין שין דלת שין דלת יוד רוח יאהרונהי נשפה ריסר א אר
ארג ארני נפש ארני רוח אלק דלת נון יוד נשפה דמלכות יד הו וז הו היהיחידה ריסר דיקה היה יחידה דמלכות אל
שם ב"ן שבעשיה:

א קניתי יומין שקיני דמן א חשבתי ימים מקדם שנות עולמים: ב אֶזְכְּרָה נְגִינָתִי
לְקַרְמִין שְׁנִיא קְבִיא דמן בְּלִילָה עַם-לִבְבִי אֲשִׁיחָה וְנַחֲפֵשׁ רוּחִי: ג הַלְעֹלָמִים
עֲלִמִין: ד אֶזְכְּרָה הַיּוֹשְׁבֹתָיִי וְזָנַח אֲדָנִי וְלֹא-יִסְמִיךְ לַרְצוֹת עוֹד: ה הָאֶפֶס לְנִצַּח חֲסִדוֹ
אֶמְלֵל וְיִבְלַשׁ גִּסְיָא מְנַבַּע דְּרוּחִי: ו הַשְׂכַּח חֲנוּת אֵל אִם-קִפְצִי בְּאֶף
דְּרַחֲמֵי: ז הַאֲפֹשֶׁר דִּי לְעֲלָמִין יִרְחַק וְיִי וְלֹא יוֹסִיף לְאַתְרַעֲיָא

הוב: ד הַאֲפֹשֶׁר דִּי פֶסַק לְעֲלָמִין מִגְּבוּיָה שְׁלִים פְּהַגְסֵי רַבִּישׁ עַל כָּל דְּרֵי וְרַר: ה הַאֲפֹשֶׁר דְּאֶהְנִישִׁי
לְחִמְסָא אֱלֹהָי אִין סְלִיק בְּרוּגְזִיהַ סַן לְמַכְסַר רַחֲמֵי לְעֲלָמִין:

מצורה דוד
(ב) חשבתי. אלו חושב כימי סעודים סעיו לי מימי קדם:
שנות טולמים. כפל סדר כתיב: (ב) כלילס. ס. סוף ספת
שמשעות סהרס ספוס וסו אנוכס פס שפספי מנגן כבה"ק
וסני עזכר עס לכני ורומי ופסס לדעס מס יסיס סוף הדכ:
(ג) הלעולמים. וכי עד טולס יפוס ס' אוחי וכי לא יוסף
להיות עד ערולס לי כלשכר הים דעי קדם: (ד) האפס.
וכי כלה חסדו עד טולס וכי השלים אמרי: חמשות לזכר זוכיס
כ"ל וכי עד טולס יהיו כלים סנחמוס לכל יסקימו: (ה) ספסכח.
וכי סכח ס' למן אוחנו וכי כעכור ספס סחכס כנו סכר סס רחמיו עד טולס כחמיס:

פירוש ע"מ
לצות עד אונ ער וועט זייא שוין קיין מאהל ניט
געווייליגען: (ו) האפס לנצח חסדו האם זיך ויין חסד
אויסגילאזין אויף אייביג נפר אויף דודו האם
דען גאט גיזאנט דאס שלעכטס ואל שוין
בלייבען אויף אלע דורות: (ה) השכח הטת אל
האם דען גאט פארנעסן בחקנות צו האבין,
אם קפץ באף רחמי סלה איז דען קיט זיין בעס אנוועק
געשפרונגען זיינע בחקנות אויף אייביג:

ברמנורא מ'שנה נדרים פ"א עיקר תוי"ט

כל כנויי נדרים. בנמרה מוקמין דיושא דמתניתין חסורי מחסרה והכי קתני כל ידות נדרים כנדרים כל
כנויי נדרים כנדרים. אלו הן ידות נדרים האומר להכרו מנרל חטי ממך מופרש חטי ממך כו'. אלו כנויי

נדרים קונס קונס קונס כו'.
ידות נדרים כמו בית יד של
כלי משעי דח"ת דמלכות דיעיס צבאות
כל כנויי נדרים כנדרים [א] וחרמים כחרמים כלי שאוחזין אותו כו כן
ושבועות כשבועות ונזירות כנזירות. האומר ידות נדרים ש כה ס

ירק א א כל כנויי נדרים נדרים הייסם אויב
ער האם גיזאנט דעם ווארט נדר
אויף איין אנדער לשון וווי עם שמיים אין משנה
ב'ו נדרים איז גלייך וויא ער וואלט זאגין דעם
ווארט נדר וחרמים או ער האם גיזאנט דעם ווארט
חרם אויף איין אנדער לשון חרמים איז גלייך וויא
ער וואלט זאגין דעם ווארט חרם ושבועה או ער
האם גיזאנט דעם ווארט שבועה אויף איין אנדער
לשון כשבועה איז גלייך וויא ער וואלט זאגין דעם

[6] ומכמים כו'. משום דגדר
וסכיפס גבי נדרים כתיב כל
נדר וכל שבועת כו' חטי לכו
לשבועות נמי ככא (מש"כ)

וילך יום ג

עיקר תוי"ט

הגדרים נאמנים. כמיו נדרים כמו שמכנה שם להבירו
 שאינו עיקרו של נדר: מורה אני ומתן אובל. אם אמר אחד
 מלשונות הללו מורה אני מתן אובל לך ושאיני
 טועם לך או מופרש אני מתן שאיני אובל לך ושאיני
 טועם לך או מרוחק אני
 מתן שאיני אובל לך ושאיני
 טועם לך הוא יורה נדרים
 ואסור לאכול ולטעום עמו
 אבל אם אמר לו מורה
 אני מתן בלכד אין
 נשמעות דבריו הלכד שלא ידבר עמו ומופרש אני
 מתן בלכד משמע שלא ישא ויתן עמו ומרוחק אני
 מתן בלכד משמע שיש יסב בד' אמותיו ואינו אסור
 לאכול עמו אלא"כ פירש שאלו שם כל אחד מלשונות הללו
 שאיני אובל לך ושאיני טועם לך (ה) ר"ע היה חוברך כו'
 כלומר מחך שפתי זו בזו ולא רעה לאסור צירוף אבל
 היה נראה מדעתו שהיה חוסר: כנדרו רשעים נדר
 בניור ובקרבן ובשבועה. א"כ אם אמר הרי עלי כנדרו
 רשעים שגדריהם נדרי וקרבו ושבועה (ב) אם אובל ככר זו
 ועבר ואכלה הייב להיות נזיר לו ויס והניח קרבן עולה
 חייב מלקות כעבור על שזעזע ביטוי שהרי הזכיר כנדרו
 נזיר וקרבו ושבועה, ומ"ש כנדרו רשעים לפי שהרשעים
 הם שנודרים ונשבעים ולא הכשרים שהכשרים ירחיב שלא
 לטעור על כל תאמר (ג) וזהו הדין שלא להוליא שבועה
 מפיהם (ד) ולפיכך כנדרו רשעים לא אמר כלום:
 ובנדבותם נדר בניור ובקרבן. אם אמר כנדרות
 כשרים הריני נזיר והרי זה קרבן אם אובל ככר זה ואכלה
 חייב כנדר ובקרבן שהכשרים פעמים נודרים כנדר
 לאפרושי מחיבורו ומתנדבותם קרבן שמביאים קרבנם
 לפתח העזרה ומקדישים אותם שם כדי שלא יבאום כס

כרוב נזיר) ואילו מי נמי לאריך כהני ונדרים המספר הפלא
 עליה דלופר קוים ככר זה עליו בעוביה סוכר המספר עליו נזיר
 חרמים נמי אכר הפלא עליה מי נזיר נמי סודי מספ"כ שמי
 דקאכר נפשיה מתפלי. מוס': (ה) ופסעם כנדרה דיו"ט
 שאין עמוקה לא סוי וזמ"כ א"כ אלאי אכרי די
 ככר כר"ן ששום דלא מסיק
 דנזיריה לביעור כנדרין: א"כ
 דלא אמר אסור כנדרין. כ"כ:
 [ב] שאיני אובל. ולי"ד לשאיני
 אובל שאיני מורה דכ"ס ספק
 להקמין דתמן דמורה עלאורייתא
 דכ"י דכר שאלו דא משמ דלחם
 אין זו משמ לא כדכיר ולא
 כשניה אבל הכה מ"מ בחלל מ"מ מוכר י"ט זו משמ וכו'
 קוים המכלל עלתו מנין ז"ס שאיני אובל. ופס"ס: [ג] נדרה לך.
 פ' עש"ך כ"י כ"פ"י לניי אהם של פי פסם: [ד] מורה לך.
 לו ס"כ"ע ע' שפ"ח עובדיה כו' בעוביה סוכר המספר עליו נזיר
 ככר דסכ"א א"ל לפי"ס שאיני אובל. דל"ן למסק כנדרה ד"ל
 דל"ל כל' עידו לפי שאין עריל לסוכר לר"י לפנתי כו'
 וא"כ דפי' לו נדר שלי וכו' ומתקן מהאמור: [ה] להחמיר
 פי' לאכול כר' אסורין. ס"כ"א. משמע אבל לא לניי לאכול
 משלו. ופס"ס: (ב) יכן פי' לקמן כדכ"ס אם אמר לנדבות
 כשרים כיוני נזיר וכו' זה קרבן ולפי זה קרנ"ס שפ"ס וק"ס
 משום סיפא דכשרים פלג כנדרה מתרם כלומר כנדרו רשעים
 כיוני עלי ויסענו לנדר אם אמר כנדרו רשעים עלי ויסעני נזיר
 טעם דלפניו. וככר כר"ן ולא אכרי"ך אלל משום סיפא כו'
 דכ"ש אמר כנדרו רשעים פסל לים אבל כשנזכר כיוני אפי' דלא
 אמר כנדרו רשעים פסל כדכ"ס כיוני נזיר כלומר אלא. ופי'
 סו"ס: (ג) פי' בהכר טוב כר' עלי דעמי"ק וכיון שכן אפי'
 כשפי"ס כפסח שפוסק לין נזירין דלא ח"כא קשט"ס חמ"ס המוס
 וכו' חייב בלחתייהו אח"י לניי מקלה בכל פסח. פי' ס"כ:
 (ד) וסל דכתיב כעמתי ואקיימם לנשור משמי"ן דר"ך הכ"ס
 לנזיר נפשיה כעמתי שכתב סם ממייני"ס לקיים א"כ סמל"ס
 או שלא לפתור לו ל"ח מרי לים למנדר ועל זה שני כהנים
 נדרים סייג לפרש"ס, ס"כ"ע וכו"ס: [ו] נדר. כנדרה
 וסל אפ"ס לין נזירין פ"י נדרות"ס כר"כ נזיר"ס כני"ד כיו"ס
 קח"ס לפי' שלא שרי' כנדריהו אלא נדר זמ"י סר"ן נזיר פי' דכר'
 שאינו נ"ל נמתי כנדרים פסל זמ"ס כמ"ס נזיר חוסר כנדרים

אורים ביי"דען דעם ווארט קרבן, קאר אז ער זאגט
 די נועקשער וואס גיהערן צום ווארט קרבן אפילו
 ער האט דעם ווארט קרבן גיט גיזאגט אז איהר
 אקרבן, דהיינו האופר לחבו ער האט גיזאגט צו
 זיין חבר סודני ספק איה מזה אנדר פון דיר שאיני
 אובל לך איה זאל גיט עסקין פון דיינס שאיני טעם לך
 איה זאל גיט פארנוקען פון דיינס, אפילו ער האט
 גיט גיזאגט סודני ספק שאיני אובל לך שאיני טעם לך
 קרבן איה מזה אנדר פון דיר איה זאל גיט עסקין
 פון דיינס אונ גיט פארנוקען פון דיינס אונ עם
 זאל זיין אויף מיר אסור וויא אקרבן דעם ווארט
 קרבן וואס דאס איז דער עיקר פון נדר האט ער
 גיט גיזאגט, ער האט קאר גיזאגט דיא נועקשער
 ביז צום ווארט קרבן, איז דאס אנושער גדר, אונ
 אפילו ער האט גיט גיזאגט מורדני, קאר ער האט
 גיזאגט כפרשי ספק איה זאל זיין אפ גשיים פון
 דיר שאיני אובל לך איה זאל גיט עסקין פון דיינס
 שאיני טעם לך איה זאל גיט פארנוקען פון דיינס,
 אפילו ער האט גיט גיזאגט עם זאל זיין אסור
 אויף מיר ווי אקרבן, איז דאס איהר אנושער גדר,
 אדער ער האט גיזאגט סתתקני ספק איה זאל זיין
 דער נויטקערט פון דיר שאיני אובל לך זאל גיט
 עסקין פון דיינס שאיני טעם לך איה זאל גיט פאר-

ווקען פון דיינס אפר קאר ער גיט הנאה האבין
 פון זיין חבר, אפילו ער האט גיט גיזאגט עם זאל
 זיין אסור אויף מיר וויא אקרבן מניה זני לך אויב
 איינער האט גיזאגט צו זיין חבר מניה זני לך איה
 זאל זיין דער נויטקערט פון דיר רבי עקיבא היה חובב
 כוה להחמי רבי עקיבא איז מחמיר דאס זאל זיי"קען
 אנדר אונ ער האט געמיינט איה זאל גיט עסקין
 פון דיינע אונ גיט הנאה האבין פון דיינע נאר רבי
 עקיבא האט פאר מאכט דיא מויל ער זאל גיט
 ארויס זאגן כפרושי אז דאס איז אנדר וועין בח"י
 נזירי רשעים אויב איינער זאגט איה מזה אנדר אנדר
 וויא די רשעים וואס זיינער גדר איז נזיר גבוה אויף
 פון נזירות וקרבן איז אנדר פון אקרבן ובשמייה
 אונ זיין שווערין. אזויא זא" איה איה זיין אויב
 איה וועל עסקין דעם ברויט, אונ ער האט גיזעסקין
 דעם ברויט איז ער מחובב צוא זיין אגויר דרייסיג
 קעג אונ דארף גרינגען אקרבן עולה אונ אזוי
 חייב מלקות זייל ער האט עובר גיזען אויף
 אשבועה פדרי גשיים אז ער זאגט איה מזה אנדר
 וויא דיא פרוקע מנהען אנדר לא אפר גלם האט ער
 קאר גיט גיזאגט. איהרם פרוקע מנהען קיין נדר
 אויף נזירות אונ גיט אויף פרקנות איה זיי שווערין
 גיט פדריהם אזוי וויא דיא נדבות פון דיא פרוקע

לדי מכשול ונדבה היא כשיאמר הרי זו וגדר הרי עלי לפרוק הכשרים מתנדבים חלל אינם טורדים כי היכי דלא לימי לדי חקלה: ב קונם קונח קונם הרי אלו כנוין לקרבן. משנות של עכ"ס הם יום מהם מי שקורא לקרבן כך יום מי שקורא כך וככל לבון שיאמר מחלו הוא מחפשי בקרבן (ה): נדר במהוא. כלומר נכשר וכוז כנוי של ממוחא שהיא שנוטה בלשון תרגום: ג לחולין שאוכל לך. הלמ"ד נקודה פתח משמע לא מולין יהיה מה שאוכל לך חלל קדש: לא כשר. יהיה חלל פסול והיינו קדשים לשיך בהו נטרות ופסלות: לא דכו. לא מותר כמו חיל קמלא דכן במסכת ע"ו (דף טו) וזמ"ג דלבון מותר ואסור שיך נמי גבי נבלה וטרפה וחנן ק"ל שאין מחפסין חלל דבכר הנדור והנדוב הואיל ויש במחשבות מותר גם נקדש' חתן פתח נדרים להחמיר לכוין לדעתו להתפסו כנדר אמרין על דבר הנדור ומכיון: שוהר. אם אמר לא שוהר מה שאוכל לך: טמא נותר פיגורל. אם אמר טמא מה

לאו משום דמכלל כו' חלל דכיון שאומר לחילין משמעט לא חילין משמעט שבוה אסור. ופסו"ס: [ט] טמא כו'. ובכתיב לא שיהי נע"מ דלמסרה קא מניין ובכתיב נמי אפ"ל דלא אמר ככו"ל דהמיון ככ"ג: [ז] טמא כו'. אפ"ל דסו"ד דכר האסור דמפס"ס בעיקר

כפשו ושמעו וזמר רליוס ועכ"ס אמרין דנדך סוף הרי עלי לפרוק מהנדב נגמרי כיון שלא כשריהו פכשו ונדבס סוף דהמר הרי זו: ימי שקום מהנדב ונדב יומה רליו ועכ"ס כ"ג: ח"פ ע"פ שאין נכדך של נטרות חלל עלי דמי שכוונתו רליוס יומה קרוי נטרות נדבס ומי שאין כוונתו רליוס כל כך קרוי נדר וכן ככשרים שקלא נדבס כו' וכן נטרותם טום נדור עניינ: [ז] קונם. שאמר קונם ככר או פלי. רש"י: (ב) יהיה לכל מי הנודב אדם מותר וסוף דקא מני סני כשנו"ט משום דכתיב יקחין. כשנו"ט וסכ"ל תכב דנקותה אשמועין דלא מיעשה בלבנות עכ"ס: טמא משנות ומרובים שהנדב כסן נדור נדר חלל אפי' בלשונו שארם נמוכים סכרי' מפורש סוף חלל שנתכס ומד"ל חלל יבא נדר כיון שאינו נגמור כפ"ע קמ"ל: [ח] לקרבן. להפסיק בקרבן דלכתיבי נדבס קא נלפויס: טמא"ס: [ט] חקלה. קונם ככר או עלי חקל. רש"י: [י] טמא. שאמר סניי טמא אם אוכל ככר או נטרותם שלא אוכל. רש"י: "ממוחא". נדבס סכ"ט כנוסח ונטרס נמי שיהי כיוני כל הנדבס. ופסו"ס: [א] לא חילין לא כו'. ה"ג כר"מ ומפס"ס ככל מה שאוכל לך לא ישי' חילין וזכא חלל כל שאכל לך יסי' בקרבן. חלל נדבס סכ"ט לחילין שאוכל וככר סכ"ט סכ"ט נגמרי כו' וגם מחפסין מונח דכל סני דמחפסין אשמועין אוכל דרש"ה קיימח. ט"ז: [ב] לא חילין. טמא משום דמכלל לאו אפס טמא כו' וז"ל כיה סלכסח כותיס יאסכר דמחילי חילין עמלא מכתב בקרבן יבא דכאומר דבך זכא חילין מוחל נע"מ דלמסרה קא מניין ובכתיב נמי אפ"ל דלא אמר ככו"ל דהמיון ככ"ג: [ז] טמא כו'. אפ"ל דסו"ד דכר האסור דמפס"ס בעיקר

נדר בניור ובקרבן: ב האומר לחבירו [ז] קונם קונח קונם. הרי אלו בניור [ח] לקרבן. [ט] חרף חרף, הרי אלו בניור לחרם. [י] נזיק נזיק פזיח, הרי אלו בניור לבניור'. שבוהה שבוהה שקוק' נדר 'במהוא, הרי אלו בניור לשבוהה: ג האומר [כ] לא חולין לא אוכל לך (נמ' [ג] לחולין שאוכל לך) לא כשר. ולא דכי מהור [מ] וממא [נ] נותר

ואל זיון אניח איב איך וועל עסין דעם ברוים פיה אדער, ער זאגט איך זאל זיון אפויח איב איך וועל עסין דעם ברוים הרי אלו בניור לנייה די דריי ווערשער נזיק נזיק פזיח מיינט קען נזיר, איז גלייך וויא ער וואלט זאגן איך זאל זיון אניח איב איך וועל עסין דעם ברוים שבוהה שבוהה איינער זאגט שבוהה איך זאל גיט עסין דעם ברוים שבוהה איך זאל גיט ברוים שבוהה איך זאל גיט עסין דעם ברוים נדר בטהא אדער, ער זאגט נדר בטהא איך זאל גיט עסין דעם ברוים הרי אלו בניור לנייה די דריי ווערשער נזיק נזיק פזיח מיינט קען נזיר, איז גלייך וויא ער וואלט זאגן איך זאל זיון אניח איב איך וועל עסין דעם ברוים זאל גיט עסין דעם ברוים: ג לא חילין לא אוכל לך איב איינער זאגט עס זאל גיט זיון חולין וואס איך וועל כיי דיר עסין, האט ער גיטיינט עס זאל זיון קדש. אונ ווייל דאס איז ביי סדר ווי קדש דארביבער וויל איך גיט, עסין ביי דיר, אדער ער זאגט לא כשר עס זאל גיט זיון קדש וואס איך וועל ביי דיר עסין האט ער גיטיינט עס זאל זיון טרפה. אונ ווייל דאס איז בייא מיר טרפה דארביבער וויל איך גיט עסין בייא דיר, אדער ער זאגט ולא דכי עס זאל גיט זיון כותר וואס איך וועל בייא דיר עסין, האט ער גיטיינט עס זאל זיון אסור, אונ ווייל דאס איז בייא מיר אסור דארביבער וויל איך גיט עסין בייא דיר, אדער ער זאגט שיה עס זאל גיט זיון מהור נוס

אזויא טוה איך אנדר איב איך וועל עסין דעם ברוים, אונ ער האט נגעסין דעם ברוים נדר בניור זקרבן האט ער אנדר גיטאן צו זיון אניח, אונ ער סוז זיון אניח דרייסיג קענע אונ דארף בריינגען אקרבן. ווארום פרוקע מונחע גיט אנדר צו זיון אניח, נאר אקאהל זיך אפ צו שיינען פון איין עבירה ועגען זייא נזירים אונ אקאהל בריינגען זייא קרבנות אן אנדר ודאס איז ידות נדרים, איינע איז די אנדערע משנה כפושל בניור נדרים: ב האמר לחבו איב איינער זאגט צו זיון חקר קינט מיט דעם לשון. קונם ככר זה עלי, דער ברוים זאל זיון איך מיר קונם, אדער ער זאגט קונח מיט לשון קונם ככר זה עלי, דער ברוים זאל זיון מיר קונם הרי אלו בניור לקרבן דיא דרייא ווערשער קונם קונח קונם מיינט קען קרבן, איז גלייך וויא ער וואלט זאגן איך זאל גיט זיון אניח מיר אסור וויא אקרבן תקא איב איינער זאגט צו זיון חקר דער ברוים זאל זיון אויף דיר חרף חרף אדער ער זאגט דער ברוים זאל זיון אויף דיר חרף חרף דבי אלו בניור לחם ווערשער נזיק נזיק פזיח מיינט קען חרם, איז גלייך וויא ער וואלט זאגן דער ברוים זאל זיון אויף דיר אסור וויא חרם נזיק איב איינער זאגט איך זאל זיון אניח איב איך וועל עסין דעם ברוים זיח אדער ער זאגט איך

שאוכל לך וכן כולם: אסור. שכל אלו דברים הנהגים בקדשים הם: כאימרא. כשה של קרבן (ו): כדורים. כלשכת העצים או כלשכת השללים: כעצים. כגזרי עלים של מערכה: כאישים. כקרבנות טעל האש (ו): כמזבח.

קרבנותו ע"ג המזבח: כדויכל. הקרבנות שהביא: כירושלים. כקרבנות שזירושלים. פ"א לח כהמות של ירושלים דקסנה שהמות ירושלים משיירי הלשכה ק"ל המתי: באחד מכל משמשי המזבח: כגון מוללות מורקות ומתחת אס אמר כמוללות שאוכל לך או כמזרות שאוכל לך וכן כולם אמ"פ שלא הזכיר קרבן ה"ו כגודר בקרבן: ר"י אומר האומר ירושלים. בלא כ"ף לא אמר כולם ות"ק פליג עליה. וזמן הלכה כר' יהודה: ר"י האומר קרבן עולה מנחה חמאת הורה שלמים. כל הני קרבנות מובה (ה), וחודה נמי דמיא לחובה לחרבנה לריבוי הלכות סד"ל דלזין זה נודר בדבר הנדור (ט): רבי יהודה סתיר. משום דלמתי בלא כ"ף דמי לטבע

קדושת הקרבן שפעם נודר סיגול. נמי: [א] אסור. לפר שפסחיל כ"ף פספיק בליטול. כ"ל"ט: (ו) וסחם נדריס להקמיר ועוד דפעם זמנא סידור קאמר. סר"ה: [ב] כ"ל"ט כ"ף דהני כלסו לין שגז פוכה על שם ליסור ל"כ בלא כ"ף משמע דשנפ כמי לימלס וכן אפטרס סר"ן וק' פליס ועיין א"ח: (י) הפקדתי אפטרס יוחס. חיס: [א] קרבן. משום דמסס נודר בקרבן סוף ומוחס סכ"ט: (ב) דעולס ומוחס משכת לס כמפריס וכמוספס ועלמיס משמסס לסי שלמי לבוד דבוריס א"י שלמי נזיר: (ב) כלומר קמ"ל דזוי דכך סידור ופעם עיין כ"כ ומסכחל לפרס קרבן מולס ע"י

קרבן לאו מלחא בלמי נפסיס סוף דמיס לל עיין מוכי כו' וס"ל לבידע עול' ודמי ל' נפס אלטרין כס משמטי לתרי אמי ואלזין לחופס ו"ל דס"ל דש"ס סרפ ללו להפסיס כעיל דחוכס. ועס"י: (י) וס"ל לזיק מוחס שמיס כס משמ"ח עפי מיס עיין ביה. ומל כ"ל"ט משמע דמי אפדרין ללו מי מרניס ממרין ללו כל דבר ממשי קורין לס מי בלי כ"ל"ט: (א) ו"ל חוכס סל קרבן כ"ל חיוס כמי סקרבן קאמר וסכי משמע סל סוס קרבן א"י נשבע והקרבן כשמי כמיס סלס סלס סלס דלג עיין נפס סוף ל' שנוסע עיין דס"ל כמיס סלס. ועס"י: [ב] ל"ט כ"ל"ט וס"ס דמי אמר לקרבן שאוכל לך דמשמע

כמי הקרבן וכמי העולה (ו) ואין כאן לא נדר ולא שנוסע חס הזכיר. בלא כ"ף ואמר דזוי נדר וס"ל אשמתיין דפליג ר' יהודה עליה דת"ק אפי' בקרבן עולה ומנחה כו' כשהזכיר בלא כ"ף דלא הוי נדר: קרבן הקרבן בקרבן שאוכל לך אסור. אפי' דכל שחמתי לך אסור. דמשמע הוי קרבן קאמר דמשמע הוי קרבן (יח):

איך וועל בייא דיר עסין. האם ער געמיינט עס זאל זיין סקא און ווייל דאס איז ביי מיר סקא דארבער וויל איך גיט עסין ביי דיר. אדער ער זאגט ספא זאל זיין וואס איך וועל ביי דיר עסקין. אדער ער זאגט נייר אזוי וויא געבליכענע פלייש פון קרבנות וואס ענין אסור צוא. עסין אזוי זאל זיין אסור ביין עסין בייא מיר. אדער ער זאגט פיל אסור וויא אקרבן וואס מען האט געפראכט ונוען מען האט איהם גישאקמען קען זאל איהם עסקין זאך רעד צייט וואס ריא הורה האט אויס גיזעצט. איז אסור. אזוי זאל זיין ביין עסקין בייא מיר אסור אסיר אויב ער האט גיזאגט איינע פון דיא לשונות איז ער אסור צו עסקין ביי זיין סקר באסקיא אויב איינער זאגט צוא זיין סקר ביין עסקין זאל זיין אויף מיר אסור וויא רעד שעפעס. דאס מיינט ער וויא דער שעפעס פון קרבן. אדער ער זאגט ביין עסקין זאל זיין אויף מיר אסור דירס וויא דיא שטאלען מיט האלץ וואס זענען גייהיליגט צום סובס אדער ער מיינט וויא דיא שטאלען מיט שעפעסן צוא קרבנות. אדער ער זאגט ביין עסן זאל זיין אויף מיר אסור געצט וויא האלץ. דאס מיינט ער וויא דיא האלץ וואס ליגט אויף דעם סובס. אדער ער זאגט ביין עסקין זאל זיין אויף מיר אסור כאשם וויא קרבנות דאס מיינט ער ווי דיא קרבנות וואס ליגען אויף דעם פליער פון סובס. אדער ער זאגט ביין עסקין זאל זיין אויף

מיר אסור פונעם דאס מיינט ער וויא דיא קרבנות וואס ליגען אויף דעם סובס אדער ער זאגט ביין עסקין זאל זיין אויף מיר אסור גהייל דאס מיינט ער וויא דיא קרבנות וואס זענען אין ירושלים נדר אונד סל ששש סובס אדער ער האט גיבאאן אנדר און איינע פון דיא בליים זאס בריגען אויף דעם סובס. דהיינו ער האט גיזאגט דיין עסין זאל זיין אויף מיר אסור וויא דיא בעקנים. ואדער וויא די גאפלין. אדער וויא דיא פאנען פון סובס אפי' ער שלא הזכיר קרבן אפילו ער האט גיט רעד קאנט דעם ווארט קרבן הכי כהי נדר קרבן פון רעספונענין אז בלייף וויא ער וואלט זאגען בפירוש ביין עסקין זאל זיין אויף מיר אסור וויא אקרבן. רבי יהודה זאגט האפס ירושלים אז ער זאגט ביין עסקין זאל זיין אויף מיר אסור ירושלים. אונד ער האט גיט גיזאגט כירושלים. אזוי ווי ירושלים לא אסיר כלס האט ער גאר גיט גיזאגט. איז דאס קיין נדר: ד האפס קרבן ווען איינער זאגט צוא זיין סקר קרבן זאל זיין ווס איך וועל ביי דיר עסקין. אדער ער זאגט עולה. אדער מנחה. אדער הקבאת. אדער תורה. אדער שלמים זאל זיין שגז אויב לך וואס איך וועל בייא דיר עסקין אסיר קאר. ער גיט עסקין בייא זיין סקר רבי יהודה מתי דבי יהודה זאגט ער קענען עסקין ווייל ער האט גיט גיזאגט

לקרבן לא אוכל לך, ר"מ אומר. דנעשה כאומר לקרבן יהא לפרוך לה אוכל לך, ואין הלכה כר"מ: קונם פי מדבר עמך. ואף ע"ז דאין נדרים הניסעל דבר ש"מין בו ממס ודבור דבר ש"מין בו ממס מ"מ כשהוא א"ן בו ממס מ"מ כשהוא קונם פי מדבר עמך אחר הכה מלדבר (יב) והפס

ספיר לקרבן יבא עב טבס אוכל לך. ס"ן ופתי"ס: [ק] קונם. ר"י נמי פליג בהלכו דר"מ קונם כלל כ"ף דמוכח דקונם פי לא סדף מל' קרבן פלמו ופ"ט. סו"ס: (יב) וז"ל ס"ן: משמע דקונם קאי לרובי ומשמע נמי דקאי אפס סלכך ליון דמסמ נדרים להסמידי' אמרינן דלפס קאי. וז"ו פנול' וי"ס: פלכ מדרכין פ"ט' על דבר ש"מ: עמש חל סגדו. ופתי"ס:

דבר שיש בו ממס הוא וכן יאסרו ידי למעשהו ורגלי להלוכו וכל כיונה בזה:

ג"מ עסקין ביי איהם האמר לקרבן ע"ז זאגט צוא זיין חקר קינס פי הסבד עקד סיין מויל זאל זיין אסור וויא אקרבן ג"מ צוא רעדן צוא דיר די עושה עקד אקרער ער זאגט ביינע העמס זאלען זיין אסור וויא אקרבן ג"מ צוא סאהן פון בייגעטועניגן רגלי מהלכות עקד אקרער ער זאגט ביינע פ"ס זאלען זיין אסור וויא אקרבן נייא זאלען ג"מ גיין מיט דיר אסור סאר ער ג"מ רעדן אונ ג"מ טוהן אונ ג"מ גיין מיט איהם:

מיט אקרבן קרבה וזווי וויא אקרבן אזוי וויא ע"ס שמי"ט אין משנה ג' התקדן בקרבן קרבן שא"ל לך אייב איינער זאגט צוא זיין חקר אקרבן זאל זיין. אקרער ער זאגט בקרבן זאל זיין. אקרער ער זאגט בקרבן זאל זיין וואס איך וועל ביי דיר עסקין אסור סאר ער ג"מ עסקין פון זיין חקר, אז ער זאגט לקרבן לא אוכל לך רבי אומר ר' מאיר זאגט ער ביינע צו אקרבן זאל זיין עסקין דריקער וויי איך ביי דיר ג"מ עסקין. מאיר ער

נמרא נדרים דף ז' ע"ב

רש"י

סלסס' כלל כלי סמיון דה"ת דעלכות דכריס השתמא אמר רב חנן אמר רב השומע הוכרת ה' מפי חבריו צריך לנדותו ואם לא נידוהו הוא עצמו הוא בנידויו. שכל מקום שהוכרת ה' מצויה שם עניות והניא רשב"ג אומר כל מקום שהננו חכמים קמיה דר"ה שמעה להך איתתא דאפקה הוכרת באנפה ש"מ תלת ש"מ השומע הוכרת השם מפי חבריו צריך לנדותו וש"מ נידוהו בנפשו אין חרדי

הוכרת השם. שמו"ט סס שמיס לנמלה: נידוהו בכפיו. חכס עמיה חל האדם בפניו אין יכול להתייר לו חלל נפשו: שנא' כי סוהו כל האנשים כו'. ומלמינו היינו דתן ודכריס עמלו בעניות: כ"ס שנתנו מצויה ועניות כמיתה שנאמר כי סוהו כל האנשים עיניהם או מיתה או עוני. א"ל אבא הוה קאימנא השם מפומה לבמלה שמתה ושרא לה לאלתר חבירו צריך לנדותו וש"מ נידוהו בנפשו אין חרדי

בן נפלא אל אמר כל מקום שנתנו חכמים עיניהם או מיתה או עוני אונ מיר האבין גילערינט רבי שמעון בן גמליאל האם גיזאנט אויף יעקער ארמ וואס די חכמים האבין גינעבין זייערע אויגין איינעם סתרים צו זיין אקרער דער קענעש אוי גישטארבן אקרער ער איז ארעם גינוארין אסר רבי אבא מתי קאימנא קמיה דרב ותיא רבי אבא האם גיזאנט איך בין געשטאנען פאר רב הונא שפעה להך אהתא דאפקה הוכרת השם כפסטה לפסלה האם רב הונא גינערימ אאשה האם ארויסקינערע דעם נאמען פון הקב"ה ווען זיא האם גיט געדארפט דיערסטאנען דעם נאמען פון הקב"ה שפעה האם רב הונא זיא סתרים גינען ושרא לה לאלתר באנפה אונ ער האם איהר באלד סתיר גינען דעם סתרים ווען זיא איז נאה געשטאנען פאר איהם שפט מינה חלת פון דער נאה האב איך גילערינט דרייא דינים שפמי מינה השפט הוכרת השם ספי חברי צריך לנדותו איין דין איז אז איינער הערמ פון זיין חקר וויא ער האם ארויס גירעט דעם נאמען פון הקב"ה ווען ער האם גיט געדארפט ארויס ריידען דארף קען איהם סתרים זיין וישפט מינה נאה האבין מיר גילערינט גיט בנפשו אין סתרי לו אלא בנפשו אויב ער האם סתרים

אמר רבי הוה אמר רב רבי חנן האם גיזאנט פון רב'ס ווענין השופע הוכרת ה' ספי חברי צריך לנדותו אז איינער הערמ פון זיין חקר ער האם ארויסקינערע דעם נאמען פון הקב"ה ווען ער האם גיט גער דארפט ריידען דארף ער איהם סתרים זיין וואס לא נידוהו אונ אויב ער האם איהם גיט סתרים גינען הוא עצמו יתא בנידוי וועט ער אליין זיין אין חרם שכל מקום שהוכרת השם מצויה אויף וועלכין ארמ ואין וועלכע שטוב] עם ווערמ דערמאנט דער נאמען פון הקב"ה ווען קען דארף גיט דערמאנען שם גיניה ספדי דארמ ווערמ געפונען ארעסקיים וגיניה ספיה אונ ארעסקיים איז גלייך וויא גישטארבין שגאמיר ווארומ עם שמי"ט אין פסוק כי פ"ט כל האנשים הספקשים אין פסוק הקב"ה האם גיזאנט צוא כשה גיט אין סתרים ווארומ אלע קענעשין וואס האבין גינולט אנועק געמען זיין לעבען זענען גישטארבין, אונ דאס זענען גינען דתן אונ אבירים, אונ מיר זעהן דאך אז דתן אונ אבירים האבין נאה גילעבט די נאנצע צייט וואס די יודין זענען גינען אין דער מוקד ביי די קריג פון קלח. נאר קען ביינע נייא זענען גינוארין ארעם, אונ ארעם איז גלייך וויא גישטארבין ותיא רבי שמעון

לו אלא בפניו וש"מ אין בין נידוי להפרה ולא כלום. א"ר גידל א"ר ת"ח מנדה לעצמו ומיפר לעצמו פשיטא מהו דתימא איך חבוש מהיר עצמו מבית האסורין קמ"ל. היכי דמי כי הא דבר וזמא חסירא כי מחויב בר כי רב משמא משמית, נפשיה ברישא והדר משמית בר כי רב וכי עייל לביהיה שרי לנפשיה והדר שרי ליה.

אמר רב גידל אמר רב מניין שנשבעין לקיים את המצות שנאמר בשבעתי ואקיימה לשמור משפטי צדקך והלא מושבע ועומד מדר סיני הוא אלא הא קמ"ל דשרי ליה לאיניש לורווי נפשיה. ואמר רב גידל אמר רב האומר אשכים ואשנה פרק זה משנה זו מסכת זו נדר נדור נדר לאלהי ישראל והלא מושבע ועומד הוא ואין שבועה חלה על שבועה מאי קמ"ל דאפי' ורזי בעלמא היינו רבב גידל קמיתא הא קמ"ל כיון דאי בעי פטר נפשיה בק"ש שחרית וערבית משה חיל שבועה עליה.

גיועון איינעם אונן ער האם גיהערט או ער איז אין תרם אויב מען וויל איהם מהיר זיין דעם תרם סוז מען איהם מהיר זיין, ער זאל הערין אז מען האט איהם מהיר גיוען ווען מען פיהל נאך האבין סיר גילערענט און בין גידין להפרה ולא כלום פון סחרים זיין פון מהיר זיין דעם תרם דארף גיט לאנג דאערין, איצט איז מען סחרים און מען קען שוין מהיר זיין אפיר רב גידל אמר רב רב גידל האט גיזאנט פון רבס וועגן תלמיד תרם סנהדה לעצמו יפסיד לעצמו אהלמיד תרם מען זיך אליין סחרים זיין און זיך אליין סחרים זיין, פרענט דיא גמרא פשיטא פשוטים קען ער זיך אליין מהיר זיין דעם תרם פאר וואס זאל ער גיט קענען, ענפערט די גמרא מהו דתימא אין חבוש מהיר עצמו מבית האסורים איך וואלט סינגען דער געבונדענער קען זיך גיט אליין אויפגינגען פון הפיסה, דריבער זאל ער גיט קענען זיך אליין ארויס געמען פון תרם קא ספסע לן לאנס אונן רב הערין אז ער קען זיך אליין ארויס געמען פון תרם, זאנט דיא גמרא מיכי דמי וויא אזוי איז מען זיך אליין סחרים כי הא דמר וזמא חסירא פון סחייב בר בי רב שפיקא מר וזמא אז אהלמיד האט זיך פארשולדיגט מען זאל איהם סחרים זיין פשיטא נפשיה פלענט ער פריער זיך מהיר זיין והדר משמית בר כי רב נאכדעם פלענט ער סחרים זיין דעם תלמיד וכי עייל לביהיה ווען מר וזמא פלענט קומען אהיים שרי לנפשיה פלענט ער פריער זיך אליין מהיר זיין פון תרם והדר שרי ליה נאכדעם פלענט ער מהיר זיין דעם תרם פון תלמיד אמר רב גידל אמר רב רב גידל האט גיזאנט פון רבס וועגן מנו שפשיטא לקיים את המצות פון וואגען ווייסן מיר אז מען מעג שווערין צוא בקנים זיין אמצוה שנאמר וצויתם עם שמיים אין פסוק דוד המלך האט גיזאנט צו הקב"ה לשבתי וצמיתא לשמור משפטי צדקך איך האב גישווארין איך זאל היטען דייער ריכטיגע משפטים און איך האב אזוי מקנים גיוען, פרענט דיא גמרא וזמא כושבע ועומד מהו סיני נעדרער יוד איז דאך בער שווארין פון בארנ סיני ער זאל מקנים זיין דיא

מצות אלא הא קא ספסע לן דשרי לאיניש לורווי נפשיה נאר רב לאנס אונן הערין אז אפענטש מען שווערין צוא מקנים זיין דיא מצות ער זאל זיך איילין און שטארקען פון מקנים זיין די מצות נוייל ער וועט גיט וועלן האפען פאלש גיט שווארין וזמא רב גידל אמר רב נאך האט גיזאנט רב גידל פון רבס וועגן האמר אשכים ואשנה פרק זה סנהדה ו ספסע לן אז איינער זאנט איך וועל סארגין פריה אויפשטיין און וועל לערנען אפרק משניות אדער אמשנה אדער אמסקת גידל אמר רב לאליהו ישראל האט ער גימאהן אנרויסען גידל צוא הקב"ה, פרענט דיא גמרא והלא מושבע ועומד הוא ואין שבועה חלה על שבועה נעדרער יוד איז דאך בשווארין פון בארנ סיני ער זאל לערנען הורה און אז ער שווערן איצט נאך אמהלה ער זאל לערנען הורה אדער ער זאנט אגדר ער זאל לערנען תורה ווען בהרן נדרים דף ח ע"א איז דער גידל אדער דיא שבועה נאר גיט, נוייל אז מען שווערט איין מאהר אויף אונדך אדער מען שווערט עטליכע מאהל אויף דיא ועלכיע זאך, איז דאס נאר גירעכונט פאר איין שבועה, דיא ערשטע שבועה איז אשבועה און דיא אנדערע שבועות וועגען נאר גיט גירעכונט פון קא ספסע לן דאפילו ורזי בעלמא מאכער וועסטו זאגען ער לאנס מיה הערין אז וורה דיא אנדערע שבועה וועט ער זיך איילין און שטארקן צוא מקנים זיין דיא ערשטע שבועה און ער וועט אויפשטיין פריה לערנען היט דבכ גידל קמיתא דאס איז דאך דיא ערשטע הייר וואס רב גידל האט גיזאנט, האט דאך רב גידל שוין אמהל דאס גיזאנט, ענפערט דיא גמרא הא קא ספסע לן דאס לאנס אונן רב גידל הערין פון דיא בעי פטר נפשיה בקריאה שפע שחרית וערבית נוייל אפענטש מען זיך פטר באקען פון הורה לערנען וואס הייסט ער קען זיך פטר באקען פון די שבועה פון בארנ סיני מיט קריאה שמע ליענען, פריה און אבענד כשום הכי דריבער אז ער שווערט ער זאל לערנען אפרק משניות תיל שבועה עליה איז דאס אנטפע

מסך דלמר רבי שמעון בן יוחאי כמ' מנחות כל הקורא ק"ט שמירת וערבית ה"ו קיים מנחת לא ימוט : מתנו . משנה : תנו . גמרא : ויהיב שלמא לבי עשרה . וכד מתיבין ליה הוה מתיבין ליה טדיון : כך אי אפשר לחלום בלא דברים בטלים . וממא הא דשרי ליה דברים בטלים הוה :

אמר רב יוסף נירוהו כחלום צריך עשרה בני אדם להתיר קו והוא דתנו הלכתא אבל מתנו ולא תנו לא ואי ליכא דתנו הלכתא אפי' מתנו ולא תנו ואי ליכא ליוול וליתוב אפרשת דרבים ויהיב שלמא לבי עשרה עד דמקלעי ליה עשרה דגמרי הלכתא . א"ל רבינא לרב אשי ידע מאן שמתיה מהו דלישרי ליה . א"ל לשמתיה שוויה שלית למשרי ליה לא שוויה שלוח . א"ל רב אחא לרב אשי שמתיה ושרי ליה כחלום מאי א"ל כשם שאי אפשר לבר בלא תבנ כך אי אפשר לחלום בלא דברים בטלים :

למשרי ליה לא שוויה שלוח . א"ל רב אחא לרב אשי שמתיה ושרי ליה כחלום מאי א"ל כשם שאי אפשר לבר בלא תבנ כך אי אפשר לחלום בלא דברים בטלים :

שבועה , ווארום אויף דעם פֿרק משגיחות איז ער דאך גיט פֿעשווארין פון פארג סיני אפר רב יסף נדחה בחלום רב יסף ואנט אויב איינעם האט גערֿ חלוקט מען איז איהם סחרים צייד עשרה בני אדם לתיר לו כארף ער האפען צעהן סענקשין ויזא נאלען איהם סחיר ויין דעם תרם והוא דתנו הלכתא דיא צעהן סענקשין מויון ויין סלמדי חקמים נואם ויזא קענען לערנען נקרא אבל סחיר ולא תנו לא אָבער אז דיא סענקשין האפען נאר גילערֿ רונט משגיחות אונ נקרא האפען ויזא גיט גילערֿ רונט וואלען ויזא גיט סחיר ויין דעם תרם וזי ליכא דתנו הלכתא אויב עס איז נשאר צעהן סענקשין וואם האפען גילערונט נקרא אשיל סחיר ולא תנו אפילו ויזא האפען נאר גילערונט משגיחות אונ נקרא האפען ויזא גיט גילערונט קענען ויזא אויף סחיר ויין דעם תרם וזי ליכא אונ אויב צעהן סענקשין וואם האפען נאר גילערונט משגיחות איז אויף נשאר ליוול וליתוב אפרשת דרבים נאל ער זיך נצעין אויף אזוי אארם וואס שידיון זיך פיל ווענין אונ דריבער גייען דארטען פיל סענקשין ויהיב שלמא לבי עשרה וועט ער נעבין שלום צוא פיל סענקשין עד דמקלעי ליה עשרה דגמרי הלכתא גייו עס וועלען גיטראפען ווערין פאר איהם צעהן סענקשין וואם האפען נקרא . אונ אז ער גיט ויזא שלום אונ ויזא ענפערין איהם שלום האבין ויזא איהם שוין סחיר גינען דעם תרם אפר ליה רבינא לרב אשי ידע מאן שמתיה מהו דלישרי ליה רבינא האט גינאנט צו רב אשי אויב עס האט איהם

שבעה , ווארום אויף דעם פֿרק משגיחות איז ער דאך גיט פֿעשווארין פון פארג סיני אפר רב יסף נדחה בחלום רב יסף ואנט אויב איינעם האט גערֿ חלוקט מען איז איהם סחרים צייד עשרה בני אדם לתיר לו כארף ער האפען צעהן סענקשין ויזא נאלען איהם סחיר ויין דעם תרם והוא דתנו הלכתא דיא צעהן סענקשין מויון ויין סלמדי חקמים נואם ויזא קענען לערנען נקרא אבל סחיר ולא תנו לא אָבער אז דיא סענקשין האפען נאר גילערֿ רונט משגיחות אונ נקרא האפען ויזא גיט גילערֿ רונט וואלען ויזא גיט סחיר ויין דעם תרם וזי ליכא דתנו הלכתא אויב עס איז נשאר צעהן סענקשין וואם האפען גילערונט נקרא אשיל סחיר ולא תנו אפילו ויזא האפען נאר גילערונט משגיחות אונ נקרא האפען ויזא גיט גילערונט קענען ויזא אויף סחיר ויין דעם תרם וזי ליכא אונ אויב צעהן סענקשין וואם האפען נאר גילערונט משגיחות איז אויף נשאר ליוול וליתוב אפרשת דרבים נאל ער זיך נצעין אויף אזוי אארם וואס שידיון זיך פיל ווענין אונ דריבער גייען דארטען פיל סענקשין ויהיב שלמא לבי עשרה וועט ער נעבין שלום צוא פיל סענקשין עד דמקלעי ליה עשרה דגמרי הלכתא גייו עס וועלען גיטראפען ווערין פאר איהם צעהן סענקשין וואם האפען נקרא . אונ אז ער גיט ויזא שלום אונ ויזא ענפערין איהם שלום האבין ויזא איהם שוין סחיר גינען דעם תרם אפר ליה רבינא לרב אשי ידע מאן שמתיה מהו דלישרי ליה רבינא האט גינאנט צו רב אשי אויב עס האט איהם

וזהר אמור דף קא ע"ב ת"ת דאצילוח יוד הא וואו הא

לרעיא דנטי לאטברא עאלטי כחד כהרא אטבר זאכא לקטרגא ליה כעאטיה רעיא הוה הכיס אמר מאי אטכיד דעבוד דלחא אטבר לסליח יקטרג הוה כעאטי זקיף טעיו ומחא בון עאלחא חד תיישא מחלין תיישי כרה דהיה רב ותקיף אמר אשדי רב לקבליה ובעוד דמקטרגי דא כדא אטבר לכל עאלחא וישתכון מניה . כך קכ"ה אמר ודאי הא תיישא חר רב ותקיף אמר אשדי לקבליה ובעוד דהוה ישתדל בישתכון בני וולא ישתכח קטיגורא לגביהו . מיד (איוב ה) ויאמר יי אל השמן השמת לכך עד דקכ"ה זוגו להו כחדא ידחתיב (שם ב) הנו כידך . בעוד דהוה אשתדל ביה שביק לון לישראל וולא אשתכח קטיגורא לגביהו . אוק הכי כהאי יומא לטורא זמין לאללא ארעא וכעניא לשרדא לקבליה כמה דיתחסק (כגונא דליה) ובעוד דהיה אשתדל ביה שביק לון לישראל ומחלל אמרי לגזולא דבי מלכא הב ליה זעיר חמרא וישתכך קמי מלכא וחי לאו ; וימא חמרא מלכא מלח בישא . לזמנין נעלין לה להביא מלח עלאי דבי מלכא ומלכא פכיד דיעא בגיניה . ר' ינאק אמר לשטייא דקאזים קמי מלכא הב ליה חמרא ולבחר אימח ליה וחמיו ליה כל אינון טעוין דעכדת וכל אינון בישא והוא ייתי וישתכך וימח דלא ישתכח בעלמא כוונתן . אוק כהא כל קאזים לטורא תדיר קמי מלכא . ישראל היבין ליה האי דזונין וכחאי דזונין פסקא לכל בנין וכלל טעוין

לרעיא דנטי לאטברא עאלטי כחד כהרא אטבר זאכא לקטרגא ליה כעאטיה רעיא הוה הכיס אמר מאי אטכיד דעבוד דלחא אטבר לסליח יקטרג הוה כעאטי זקיף טעיו ומחא בון עאלחא חד תיישא מחלין תיישי כרה דהיה רב ותקיף אמר אשדי רב לקבליה ובעוד דמקטרגי דא כדא אטבר לכל עאלחא וישתכון מניה . כך קכ"ה אמר ודאי הא תיישא חר רב ותקיף אמר אשדי לקבליה ובעוד דהוה ישתדל בישתכון בני וולא ישתכח קטיגורא לגביהו . מיד (איוב ה) ויאמר יי אל השמן השמת לכך עד דקכ"ה זוגו להו כחדא ידחתיב (שם ב) הנו כידך . בעוד דהוה אשתדל ביה שביק לון לישראל וולא אשתכח קטיגורא לגביהו . אוק הכי כהאי יומא לטורא זמין לאללא ארעא וכעניא לשרדא לקבליה כמה דיתחסק (כגונא דליה) ובעוד דהיה אשתדל ביה שביק לון לישראל ומחלל אמרי לגזולא דבי מלכא הב ליה זעיר חמרא וישתכך קמי מלכא וחי לאו ; וימא חמרא מלכא מלח בישא . לזמנין נעלין לה להביא מלח עלאי דבי מלכא ומלכא פכיד דיעא בגיניה . ר' ינאק אמר לשטייא דקאזים קמי מלכא הב ליה חמרא ולבחר אימח ליה וחמיו ליה כל אינון טעוין דעכדת וכל אינון בישא והוא ייתי וישתכך וימח דלא ישתכח בעלמא כוונתן . אוק כהא כל קאזים לטורא תדיר קמי מלכא . ישראל היבין ליה האי דזונין וכחאי דזונין פסקא לכל בנין וכלל טעוין

ויקרא יום ג זוהר

וכל חובן בעדו ישראל והוא אחי ומשכה לה לישראל ותעבד כמינורה עליהו וקב"ה אהדרי כלל נימי דעמא לרישיה עגין דכתיב (משלי כה) כי נחלים אהה חותה על ראשו:

הלכה פסוקה

יוסף לחק

מושר

משערי תשובה לר"י דף ל ע"ב.

אמרו ז"ל כי מי שמכבדים אבותו בעבירות כבוד האבות לקם לני שכיב יודע שמי מנחות ויכול ל"י ונתי לפת עליו שיאמר לקם לפת לכנס לני יודע כל שכן כי אסור לכוז ולהסגל למכר שמתנו חלום כבוד. כיום לא יתקבל כביטור דברים אשר יעשו ויגדלו מאדועת לכל חליטו דברים על מרות המליכה מתין הספר לנדס דגבר אך נעמט סלסס משקרום לע"פ שליטת מרומים פמון בכך ומעלי דרומינו כי גם זה אסור הוא שחומר למדו לשונם דבר שקר אך אין עושט כעושת שפסקים נלל דבר אשר זכנו מעינים:

הר"ם הלכות ברכות פרק ו.
כל מים שנעשה בהן מלאכה נעשו שומכין (א) ופסולין לנשילת ידים. כיצד מים שאו ין שהיה בהן כלים או ששה בהן פתו ויוצא בזה בין בכלים בין בקרקעות פסולין לנשילת ידים. היתה בהן כלים מותרין או חרשים לא פסולין. כיום שהנחתום מסבל בהן את הכבדות פסולין. ושהוא חושן מהן בצעת לוישה בשרים שהמים שבחמיו הן שנעשו בהן כלאכה אבל המים שחפן מהם הרי הם בכשרותן: (ב) וכל מים שנפסלו משתיית כלב כגון שהיו כרים או מלווין או עכוורין או רוח רע עד שלא ישתה מהן הכלב. בכלים

פסולין לנשילת ידים ובקרקעות כשרים להטביל. חמי

אמר ד זכרונם לברכה כי מי ששכבדים אותו במדרגת הכבוד הראוי להם למה שיוצא שתי מסכתות והוא אינו יודע יולתי אחת די חקמים האבין גיזאנת דער מענטש וואס מען גיט איהם אזוי אכבוד וואס מען דארף געבין צו אזוי אפלימיר חקם וואס קען לערנען צוויי מסכתות ונוייל מען מיינט ער האט שוין גילערונט צוויי מסכתות אונ ער ווייס אפער ביי זיך אז ער האט נור גילערונט איין מסכתה עליו שיאמר לקם אחת לכה אני יודע מזה ער וי זאגין איה האב נא גילערונט איין מסכתה לי שכן כי אסור לכוז ולהסגל למכר גילערונט זאגין ליגען אונ זיך בעריריקען אז ער קען מער ווי ער האט אין אמת גילערונט דאס קאר מען גענוים גיט לאמר שפענו באלה ברות איה וועל דיר זאגין מיר האבין גיהערט פיל אזעלכע זאכן גנים אשר לא יסקרו בספור דברים אשר ישמעו ויחזרו מאדועת עם זענען דא מענטשין וואס זאגין קיין ליגען ווען זיי דערציילן אזאך וואס זיי האבין גיהערט אזער ווען זייא דערציילן אזאך וואס האט גימראפין אכל יחליפו דברים על אדות חפציהם מציין הספר לאדם דגבר נאר אז ויזא דארפין עפעס פון וייערמווענין אונ עם האט קיינער קיין שארין פערטאהשין ווי זייערע רייד אך בעסע הנאה שפיקוחם אויב זייא האבין נאר אביסול הנאה פון זייער ליגען אע"פ שאנים פרויזין פמון בנד אפילו זיי פארדיגען קיין געלט פון דעם ליגען זאכר ברותנו כי גם זה אסור היא האבין דאס רבגן גיזאנת דאס קאר מען אויף גיט שחומר ווארום עם שפייט אין פסוק למדו לשונם דבר שקר זייא לערנען זייער צונג ער זאל זאגין ליגען. זיי געווארנען זיך צו זאגין ליגען אד פון ענינים בעניני השקרים ללא דבר אשר נכתי גיגנס נאר זייער שטרקאף איז גיט אזוי גרוים וויא דער שטרקאף פון די מענטשין וואס זאגין ליגען אפילו זיי האבין קיין הנאה פון דעם ליגען:

(א) קל מים שנעשה בהן מלאכה נעשו שומכין ופסולין לנשילת ידים אע"פ וואס מען ויזא איז גיטאון גיזאנען אפלימיר זענען זייא גיזאנען וויא וואס מען גיט איהם זייא ארום פון שטוב אונ מען קאר גיט וואשין די הענט צום עסין מיט דיא וואסער צייד וויא אזוי מיט שאבין שהיה בהם בליס אויב ער האט אנגישעפט וואסער פון אטייה אדער פון אברונען אונ אין די וואסער האט ער אפ געוואשן בליס או שפיר בהו פתו אדער ער האט געווייקט ברום אין דיא וואסער וביצוא בזה אדער אין דיא וואסער האט ער אפ געוואשן אנדערע זאכן גיט בליס, אדער ער האט אין די וואסער געווייקט אנדערע זאכן גיט ברום גיז בליס גיז בקרקעות סייד די גישעפטע וואסער איז אין אפלי אונ סייד אין אנריבעל אין די ערד פסולין לנשילת ידים מען גיט וואשין די הענט צום עסין מיט די וואסער הויה בהו בליס חרשים או מדרחין אויב ער האט אין דיא וואסער אפ געוואשן גייע בליס אדער אפילו זאסער אפ נאר זייען אפ געד וואשענע לא פסול זענען די וואסער גיט פסול גיז ווארין מיט שנתחום מסבל בהו את הכבדות פסולין דיא וואסער וואס דער געקער שונקט איין אין זייא די ברום די סייד זענען זייא פסול גיזאנען צו וואשין מיט זיי די הענט צום עסין ושהוא חושן מהן בצעת לוישה לישת בשרים אונ אויב ער ישעפט אן וואסער מיט די הענט די מיט, די וואסער וואס אין די פלי זענען קשר שהמים שבחמיו הן שנעשו בהן מלאכה ווארום די מלאכה איז ראי גיטאון גיזאנען מיט די וואסער וואס זענען אויף די הענט אכל המים שהפן מהם הוי בהו גישענען אדער די וואסער וואס אין די פלי וואס ער האט גישעפט פון זיי זענען קשר צום וואשין די הענט צום עסין: (ב) וכל מים שנפסלו משתיית כלב אונ אלע וואסער וואס זענען קאליע גיזאנען אז אהונט ווייל זייא גיט מרינגען מיטן ששה קרים או מלינים או עכוורים או רוח רע עד שלא ישתה מהן הכלב

בליס פסולין לנשילת ידים דהיינו דיא וואסער איז

עִם־אֲבֹתֶיךָ וְקָם הָעָם הַזֶּה וּזְנֵהוּ | אַחֲרַי וְאֵלֵהי נְכַר־הָאָרֶץ אֲשֶׁר הוּא
בְּא־שְׁמֹה בְּקָרְבוֹ וְעִזְבוֹנֵי וְהִפֵּר אֶת־
בְּרִיתִי אֲשֶׁר כָּרַתִּי אִתּוֹ: " וְחָרָה אַפִּי
בּו בְיוֹם־הַהוּא וְעִזְבוֹתַיִם וְהִסְתַּרְתִּי
פְּנֵי מַהֵם וְהָיָה לֶאֱכֹל וּמִצְאָהוּ
רַעוֹת רַבּוֹת וְצָרוֹת וְאָמַר בְּיָוִם
הַהוּא הֲלֹא עַל פִּי־אֵין אֱלֹהֵי בְּקָרְבִי
מִצְאוֹנֵי הַרְעוֹת הָאֵלֶּה: " וְאָנֹכִי
הִסְתַּר אַסְתִּיר פְּנֵי בְיוֹם הַהוּא עַל
כִּדְרָעָה אֲשֶׁר עָשָׂה כִּי פָנָה אֶרֶץ־

ויקום עמא הדון ויפעי
כתר פועות עממי ארעא
דהוא עליל לתמן
בינידון וישבקון דחלתי
וישננו ית קיימי דקורית
עמהון: " ויתקור רוגזי
בהון ביומא ההוא
וארתיקינון ואסליק
שכנתי מנהון ויהון
למיכל וערען ויהון
בישן סגיאין ועקו וימר
ביומא ההוא הלא
מדלית שכנית אלהי
ביני ערעוני בישא
האלין: " ונאנא סלקא
אסליק שכנתי מנהון
ביומא ההוא על פני
בישא דעברו ארבי

ת"א וקס ספס סוס. יומא נכ. ומרס אפי כו. מניגוס ס': ולמי הכתר אסמיר. כס הולין קנע: בעל הטורים

(טז) וקס ספס. מנין על הק"ף, לומר ש'מאסו' ב'ק' בככות. ודיכתי של שלמה שהיה סיכלו ק' אפס: הכס כוס וזה אחרי. בנימטריא זכ כוס עמס: (יז) וספסרמי פני מרס וסוס לאלל.

שפתי חכמים

י לטקוי שחפסו שוכר קפי אטלטי וכללו אמר אלטי של נכר
סלון ו"מ ס"ד ל"כ סל"ל לאלטיס נכרסי דלג מלינו אלטי
דבוק עס עמס שלמהו וסס יוכיח אלטי אנכרסי כו' דמי אלטי
דבוק למלס של נכר על עמס סלון אחר נוסל עמי. מלאסי

מה שיקרה לישראל אחר מ"מ

פניס כסולס שלג ויקולו אח"ו אף אס ישובו. ונס כי יזמקו
ויזמקו אלי, עכ"ל אנכי הכתר אסמיר פני, בהסתרת פניס
כפולס. על כל דרעה אשר עשה. כ"ל יוסף על כל דרעה
אשר עמס קודס לפוזב אוסי וסלמין בשיתוף ג"כ בנו"ס ו"כ
עד כוה הלמין סכ"ס כי ג"כ, אכל כפס כי סנס אל אלטיס
סעריס, כ"ל פנס ממני מכל וכל שלג לסלמין ירכולתי, רק
פנס אמוכתי רק אל אלטיס אמריס שנס סס ספסניגויס כדלון
ולג לטי, וזו ס"ל הכסריס עול סוכרה כ' וביכולתו המעומתס
במלכר כ', סכ"ס סמורס על פניס גמורס מס' ויל אלטיס
אמריס סנס, כ"ל אף סל שנס ולא רלס ערס פייס יכונס
וסכספס עד שיטעם חמריס, פנל יעסס וזו כסל: נסס
לפנות מס' מלמלמין כו, רק ישיכ עיקר סמח ומוכחו אל
אלטיס אמריס [וע"ל לא כמי' כסן אלטי נכר סלון אחר סוה
פירושו

מיט דינע אלטערין וקס אונ דאס פאלק וועט
אויף שפיין ונהי אונ וועט זיך קערן אחי נאך די
פרעמדע אפ געמער פון דעם לאנד אשר וואס ער
קומט דארטען צווישען איהם ויפר אונ ער וועט
פאר שטערן מיין ברית וואס איך האב פאר
שניטען מיט איהם: (יח) וחרה אפי כו אונ עם וועט
גרמפען מיין צארין אין דעם פאלק ביום ההוא אין
דעם קאג ונבחים אונ איך וועל פאר לאיין נייא

והספרתי אונ איך וועל בעהאלטען מיין שכניה
פון ויניא והיה אונ ער וועט זיין לאביל צוא פאר
דארכונג וסעאיהו אונ עם וועט איהם גרייכין פיל
שלעכטס וצרות אונ לייד וימר אונ ער וועט ואנן
אין דעם קאג הלא פאר וואר על ווייל מיין קאט
איו גוט צווישען מיר סעאיהו האט מיד גיגרייכט
דיא שלעכטס: (יח) ונאכי השאר אסמיר אונ איך וועל
בעהאלטען פני מיין שכניה ביום ההוא אין דעם

ת"א וקס ספס סוס. יומא נכ. ומרס אפי כו. מניגוס ס': ולמי הכתר אסמיר. כס הולין קנע: בעל הטורים

אלהים אתרים: ועתה פתבו לכם את השירה הזאת ולמדה את בני ישראל שימה בפיהם למען תהיה לי השירה הזאת לעד בבני ישראל: ששי יביעי כשהן מחוברין כ כיי אביאנו אר האדמה אשר נשבעתי לאבותי וזאת חלב ודבש ואכל ושבע ודשן ופנה אר אלהים אתרים ועבדום ונאצוני והפר את

אתפניאו בחר טעות עממיא: יי וקען פתובו לכונית הושבתתא קדא ואלפה ית בני ישראל שויה בפומהון גדיל דתהי קדמי הושבתתא קדא לשהיד בבני ישראל: כ ארי אעילינון לארעא דקיימית לאבתהון עבדא חלב ודבש ויכלון וישבעון ויתפנקון ויתפנון בחר טעות עממיא ויפלהון קהון וירגזון קדמי

ת"א ופתח כחט. ודלים לה סמכדור כה טקיה שער יט: ולמד לה בני ישראל. מירובין ד: ואכל ובעט. ממות לכ:

בעל המורים

סרכט גליות: (יט) ולמד לה בני ישראל. נממטריא הן שפתי חכמים

סרכט גליות: (יט) ולמד לה בני ישראל. נממטריא הן שפתי חכמים טהם כדכרס נהשנים בלחן טלון טהלים טהס טעכר נגורס עליס טעכרס ומס: כ טי' טמפכט פנים טיה טעכר טמנחורו כיי כל טיי טמינו דיהה דכר טון טמניס בו: ל ולין נהס טמחון טס למר טלו טיינו וידעיס בכל טלו טעכרס לה טיינו טיכרס על מלות טסס וטו יקדטו לה טעכרה טולט טמכוכ כה כסי' טכחלה טכחסס כה על כל כעטס: ט ר"ג טיי טייק דוטוס טלככות טממטטוט ומס וס דכסי בו לה טמכס ונו:

מה שיקרה לישראל אחר מ"ט כל טמס נקכטו ככ"ל אכר טמטטו ככ"ן. וזה טיה ככורק טול טלכות טעיס טעליו וטמכר טול טעכר טולטס, כיי טין טיח טכרס ולטויט, רק כל טמליטוס נמכר טהר טייט, ט"כ טס לטוס לסכחט פנים טפול כהל קיבולו טמטוכס נכד טד טיעק טונס ט"י טייכוס וי טיה טמנחק, ט"כ כחטו נכס לח טעכרס טולט ונו' למען טכרס לי טעכרה טולט לעד ככיי יכרל, ד"ל טיכוכות טה טיכוכס טכוכוס טה וילוח מלכיס וטמון וטכרל וכל כטיס וטמנחח טעכוס טכ כיי יכרל כטור טיכוס טמלכיס וטילטחס וקייטס טי סוס וכסיה וכססס אכר יטודו ויטודו כיי לה' טמנחח על טמל כולט טול נחלה וטול מנחח טליס וטול טוכב כל וכלטור טין טיח טכרס וכלל רק טמכטיו טעיס לטוט יח' טככרס ולין טיכס לה להכס ולי טייט, וכס רק ככניס טיח טמון, וזה טמכר הנגזר על טמלכט בו. וכסל טכ"י טור מלכר (כ) כיי טמלכט טל טלמכס ונו' זכט טמל ודכס וכלל וטכט וטכ"ן, וזה טמכס טיכס אכרס נכרוע טה' טמכוס, כיי מלכר ומכס טל טליס טמכיס וטכרס וטלנו, טיעכדו טליס טמכיס להכטיט, וטיכס כיי טמלכ"ן אטוס נכיס רכות ולכות, וטכסה טעכרס טולט לטני לעד ככ"ן:

פירוש לתורה אלהים

טאג פלומר איך וועל מיר באבען גלייך ווי איך זעה ניש זייערע צרות על וועגן דאס שלעכטס וואס ער דאס גיטאחן זי ווייל ער האט זיך גיקערט צו פרעמדע אפ געטער: (יט) ומה קמיו לךס אונ אצונד שרייבט אייך את השירה הזאת ריא שירה דאס איז פון האוינו ביו וכפר ארמתו עטו ומה קמיו אונ לערינוס ויא צו די קינדער ישראל טיפה טפיקס מוא ויא אין זייער טויל למען כרי די מצוה השם

(יט) מלינו) טסה רעה) לכחוכ כל לים מיטשלל ט"ס יעקה כחכו לךס את השירה הזאת ונו' וקאס איז אספיה געשט זכס איז אספיה אייך נקער יוד ואל שרייבין אספר תורה אדער ער ואל כמאלהין יעלס צו אספר דער ספר ואל שרייבין אספר תורה פון וינקטעטעגן אפילו ער האט אספר תורה וקאס ער קאס ויא אירשעה פון וייעג אלטערין פון

לטמני. טמלכר וטכסה כחטו לכס טה טעכרס: דעקטעטעגין טוו ער שרייבין אדער לאיין שרייבין אספר תורה אונ דיא ספר תורה טוו קען ניש וקען עס זאל אין אירר ניש ויין אכרינו. אונ קען ספאר ניש האלפין בייא זיך אין טטוב אספר תורה וקאס איז נאך ניש איבערגעקען:

בְּרִיתִי : כֹּא וְהָיָה כִּי־תִמְצָאן אֹתוֹ
 רְעוּת רַבּוֹת וְצָרוֹת וְעֲנַתָּה הַשִּׁירָה
 הַזֹּאת לְפָנָיו לְעַד כִּי לֹא תִשְׁכַּח
 מִפִּי זְרַעוּ כִּי יִדְעַתִּי אֶת־יִצְרוֹ אֲשֶׁר
 הוּא עֲשָׂה הַיּוֹם בְּמִרְם אֲבִיאֲנֹ
 אֶרְיִי־הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי :

ר"א ויסו כי ממלך, סו. מגינס ס : כי לא משכח. שכה קלה :

פירוש לתורה אלהים

וְעַתָּה יְהוָה קָרַעְנִי זֹאת פְּרַעַמְתָּ עָלַי נֶעֱשֶׂה וְנִבְּרִים
 אֲנִי וְעַתָּה דִּבְעֵן וַיִּיא וְנִצָּנִי אֲנִי וְנִעְלַעְנִי דְעַר
 אֶעֱרָנֶנּוּ כִּיךְ וַיִּפֶר אֲנִי עַר וְעַתָּה פֶּאֶר שְׁמַעְרִין
 כִּיִּין כְּרִית : (כא) וְהָיָה אֲנִי עִם וְעַתָּה וַיִּין כִּי תִמְצָאן
 אֲנִי עִם וְעַתָּה אִיהֶם נְבִיִּיקֶען פִּיל שְׁלַעַכְמָס וְצִוִּית
 אֲנִי לִיִּיד וְעֲנָתָה אֲנִי דִיא שִׁירָה וְעַתָּה עֲנִיפְעִרִין
 פֶּאֶר אִיהֶם פֶּאֶר אִיִּין עֲרוֹת בְּלוֹמֶר אֲנִי דִיא וְיִשְׂרָאֵל
 נִוְעִלִין פְּרַעַמְנִי פֶּאֶר וְנֹאם הָאֵם אֲנִי וְנִבְּרִיבְכֶם דִּי
 צָרוֹת וְאֶלְעֵן וַיִּיא וְעָהָן אִין דְעַר שִׁירָה וְנִוְעִלִין וַיִּי

הַאֲבָעֵן אִיִּין עֲנִיפְעִר וְנֹארוֹם אִין דְעַר שִׁירָה שְׁמִיִּים
 אֲנִי אִיךְ הָאֵם וַיִּיא כְּתִירָה גִינִוְעוֹ אוֹיִף דִיא אֶלְע
 וְאֶקְעֵן וְנֹאם הָאֵם וַיִּיא גִינְרִיבְכֶם כִּי אֲנִי תִשְׁכַּח וְנֹארוֹם
 דִיא שִׁירָה וְעַתָּה גִיִּים פֶּאֶר גִּעְסִין וְעִרִין פִּין דְעַם
 סוֹיל פִּין וַיִּינַע קִינְדַּעַר רִשִׁי שְׁרִיבְכֶם דָּם אִין אִיִּין
 בְּקִסְחָה צוֹ יִשְׂרָאֵל דִיא תוֹרָה וְעַתָּה פִּין וַיִּי אִיִּיבִיג
 גִיִּים פְּרַעַמְנִי וְעִרִין כִּי יִדְעַתִּי וְנֹארוֹם אִיךְ וַיִּינַע
 גִּרְאִיקָן אֲשֶׁר וְנֹם עַר טוֹם הִיִּינִם בְּמִרְם אִיךְ דְעַר אִיךְ
 גְּרַעַנְג וַיִּי צוֹ דְעַם לֹאֲנַד וְנֹאם אִיךְ הָאֵם גִּישׁוּוֹאֲנִי :

תרגום

נביאים ישעיה נה

לחשף מנה דרא צבאות נפש צ צב צבא צבאו צבאות רוח יהוה נשמת רננה ארני נשמה רהור יהנה חיה
 יהודה רננה יהודה חיה יהודה רהור אל שם ב"ן שבעשית :

" כִּן יִהְיֶה דְבָרִי אֲשֶׁר יֵצֵא מִפִּי לֹא־יִשׁוּב אֵלַי
 רִיקָם כִּי אִם־עֲשֵׂה אֶת־אֲשֶׁר תִּפְצְוֵתִי וְהִצִּילִיחַ אֲשֶׁר
 שְׁלַחְתִּיו : כִּי־בִשְׂמֵחָה תִצְאוּ וּבְשִׁלוֹם תִּוָּבְלוּ
 הַהָרִים וְהַגְּבֻעוֹת יִפְצְחוּ לְפָנֵיכֶם רִנָּה וְכִרְר־עֲצֵי
 הַשִּׁירָה יִמְחֹאוּ־כַף : תַּחַת הַנְּעֻצוֹי יַעֲלֶה בְרוֹשׁ
 תַּחַת הַסְּרָפִד יַעֲלֶה תְּרֵם וְהָיָה לִיהֲוָה לְשֵׁם לְאוֹת
 עוֹלָם לֹא יִכָּרֵת : כִּי פֶה אֲמַר יִהְוָה שְׁמִרוֹ מִשְׁפַּט וְעֲשׂוֹ
 רְשִׁיעִיא וְהִקְיִמוּן צִדִיקִיא וְחַלֵּף חִיבְנִיא וְהִקְיִמוּן דְּחַלֵּי חֲסָאָה וַיְהִי קִדְם וַיִּי לְשׁוּם לְאֵת עֲלֵם דְּלֹא
 יִפְסוּק : ד פִּגְנִן אֲמַר וַיִּי סָרוֹ דִּיקִיא עֲבִירוֹ צִדְקָתִיא אֲרִי קָרִיב פּוֹרְקִי לְמִיִּירִי וְזִכְרִיתִי לְאִהֲגִלְאָה :

רשי

מצודת דוד

- (6) לא ישוב עלי ריקס . מעלי יפסם סדכר סווא . ולסו בני
 כן פדס סוואלע פו לפסוים דכר וחזו לפסוים רוקס ולא
 נגד ספלוים . ולפי שפטר נמשל ושפס לא ישוב לזו סטר לי
 לא יביב : כי אם עס . סדכר יפסם פו' ומסכר למסלע לימ
 סוואלו חקייט ספסמו : וכלויה ונו' . כפל סדכר כמ"ס :
- (3) כי בשמחה סווא . וזו ספספס סטר חללו מן סוואלע ספספס וסוכונו לפלכס כסלו : יפסו ונו' . סווא עיני מליס
 כי כספסלס כספספס דועס לו סכל סוואלע ספס עני : ימסו כפ . יכו כספס לכסו . יגס ס עיני מליס : (1) חסס
 סענין . ר"ל כסוים ממשל ספספס יוכלו יסדלג : וסס ספסלס . כפל סדכר כמ"ס : וסו . סדכר סווא יס' : נס' לפס
 גכוס : ללוס פולס . וס' : ללוס וסכוען סכנ יס' ער פולס ולא יכס סדכר סווא : (7) ספסו ספספס . ספסו ספספס

(3) כי בשמחה הצאו . מן הגלות : יפצחו . יפתחו :
 לפניכם רננה . סיתו לכם פריס ולמסס : ומסאו .
 יכו כפ : (2) תחת הנעוצין ונו' . תחת הכרסוים יעלו

צדקה פי־קרובה ישועתי לבוא וצדקתי להגלות:
 אשרי אנשי יעשה זאת ובן־אדם יחזיק בה שמר
 שבת מחללו ושמר ידו מעשות בל־רע: ואר־יאמר
 בן־הגבר הגונה אר־יהיה לאמר הבהר יבדי־ני
 יהיה מעל עמו ואר־יאמר הפרים הן אני עין־יבש:

ה טובי אנש דעביד דא ובר
 אנשא דיהקף בה יטר
 שקהא פאחלוניה וטר
 ידוהי סקמעבר כל דביש:
 ו וקא יטר בר עמין
 דמהוסף על עקא דו־למיטר
 אפרשא יפרשיגני וי מעל
 עמיה וקא יטר סריקא הא
 אגא חשיב קעא יבש:

מצורת דוד

הסוכים ומשי נדקס זה עס זה: די קרובס. מ"ז ספי' מסופס
 קרובס לכל ולקתי לכס חסי' קרובס לסיחס נגלס לטין כל:
 (ס) יפסס זמס. אס כלמור למסס ששמור אס סססס מלחלו
 כי כוא יסוד מוסד על למסס חידוסי ספולס וא"כ כוס ידלי
 וכסור ידו מסופס כל על סואלי: אמטין שיש בורלי: (ו) סגולס.
 סמססרל עמס וקבלו סביבה וולס סכלל עמסס וא"כ למס סלוק:
 סן סמי ען יבש. כמס ען יבש כמין סגלל סמי כן סמי מכלי זכס וולס יסמל סמי לוככוו וטל מס סיסר דכסי:

הלזיקים: נעצוק וסרפד. מיני קוליס סס: (ו) הברל
 יבדילני ה'. ולמה חתנייר הלל הקב"ה יבדילני מעל
 עמו כסיסלס סכרס:

כתובים תהלים צו צו

להנשיך מיסוד ומלכות ד"א שין דלת יוד נפש שין שין דלת שין יוד רוח יאהרונדי נשמה דיסוד א: ה"ד
 ארנ ארני נפש ארני רוח אלף דלת נון יוד נשכח דמלכות יו הו וו הו חיה יחידת דיסוד ירקה חיה יחידת דמלכות
 אל שם ב"ן שבשתי:

השתחוו ליהוה בהדרת־קדש חילו מפניו פדה־ארץ:
 אמרו בגוים יהוה סלף אה־תבון תכל בל־תבוט
 ידון עמים במישרים: ג ישמחו השמים ותגל הארץ יעם
 הים וכלאו: ה יעלו שדי וכל־אשר־בו אז ירננו בל־עצ־
 יער: ה לפני יהוה ו כי בא פי בא לשפט הארץ ישפט
 תכל בצדק ועמים באמונתו: ו יהוה סלף תגל הארץ
 ישמחו אים רבים:

א סגורו קדס יי כשבהרות
 קורשא רהורו סן קדסיה
 כל יחבי ארעא: ב אמרו
 בעמסא יי סלף לחוד ספון
 תכל דלא תמוסש ידון
 עמסא כתירוצא: ג יחרון
 חילי דסמסא וירוצו צדקו
 ארעא יכלי יקא ומליה:
 יבוע תושבחה תגל וכל

די ביה כפון ושכחו כל אילני חרשא: ה קדם יי ארום אקא ארום אקא לבון ארעא ידון
 ספל כצדקתא ועמסא בהימנותיה: ו יי סלף פרוץ ארעא יחרון כגואן סגיאין:
 מצורת דוד

(א) סכרסס קדס. כמין סמקוס ססכורל כקדוסס: (כ) אמרו
 נביס. יין כל כמין סמקוס זס למס ס' עמך. כ"ל
 עמס סכלס מלכותו: אפ סמון. כ"ל עמס ככלס סלף ספולס
 סלף ס' סכנת לכל סמי יטסס יפול: ידון. כוא סון אס
 סעמס כמססס סיסר וסכילי: (ג) ישמחו סמסס. עטן
 מילס כוא על רוב סעמסס סחסיס או כמילס ון כי יי רמס
 לגולל סעמסס: וטלו. סכריוס סמלללס אוחן: (ד) וכל
 סחיס למני ס' על י כל סל וסכר וסחיס סכל למסס יוכבי
 סגלס מלכותו או יסכרס סעמסס כמילס: אים. ויסט לי סיס:

(ב) אברו בגוים ה' סלף. לעחיד לכל יחא סיר זה:
 ידון עכוס. אוחס סיסמול להס כסס כרוכס:
 כמישרים. כוכיות: (ג) ירעם הים. להריס קול:
 (ד) כל עצי יער. כל סולעני אומות:

נלמך (יולל ב) עמס ירה כדכו: יכסס. יסמפס קול כס
 סמס ב. סכריוס ספוליס כמסס: (ס) למני ס' סעמסס
 סכריוס: כלמסס למס סכריוס: (ו) ס' עמך. למסס כלמס
 פירוש ע"מ

מיס כפרידען כעואנען: (ו) יעלו שדי וכל אשר בו די
 פעלדער אונ אלץ וואס אויף די פעלדער וועלין
 זיך פרייען אז ירגנו כל עצי יער דאמאלס וועלין
 זינגען אלע כויקער וואס זענען אין וואלד: (ח) לפני
 ח' כי בא דאם פרייד וועט ויין טייל הקב"ה קומם
 כי בא לשפוט הארץ ווארום הקב"ה וועט קומען
 משפטין דיא וועלם יספוט תכל נגדק ער וועט
 משפטין דיא וועלם מיט גערעכטיגקייט וימס
 באמסיה אונ פעלקער וועט ער משפטין מיס אסת:
 (ו) ה' כלך תגל הארץ ווען ווען דקב"ה וועט ווייזען ויין
 סלוקה אויף דער וועלם וועט זיך פרייען די ערד
 ישמחו אים רבים פיר אונזלען וועלין זיך פרייען:

(א) השתחוו לחי בהדרת קדש איהר ואלם אייה אייג'
 ביינען פאר הקב"ה אין בית המקדש
 וואס ער איז בעשיותם מיט הייליגקייט חילו ספניו
 כל הארץ דיא נאנצע וועלם דארפן ציפערין פאר
 איהם: (ב) אמרו בגוים ה' סלף איהר ואלם ואגני דיא
 פעלקער נאם האם געקניגט איצט זעהן מיר אז
 נאם איז דער סלף פון דער וועלם אף היין תכל כל
 המסס נאם האם געפעקטיגט דיא וועלם ייא נאל
 גיט איינגעפויגן ווערין דין עמס כמישרים ער וועט
 משפטין דיא פעלקער מיט גלייכקייט: (ח) יבשו
 במסס יתגל הארץ די היקלען אונ דיא ערד וועלין
 זיך פרייען יקסס מיס וסלואו דער ים אונ אלע לעד
 כערינע כעפעעניש וואס אין וועליון שמוצעקען

לתך. הני כור ע"ו האיך: כרי שמן. כלים מלאים שמן (יב): והורה לו בקנקנים. כלים ריקים שמן: הואיל והורה במקצת המענה. דה"ל כמו טעם חמין ושעורין והורה לו נכחת מהן. והלכה כאדמון. אבל אין הלכה

כ"ג דמתיב בעטו חמין והורה לו בשעורין: פבורי מכזבה דלורייתא לה על הקרקעות ולא על הכלים שאין הולדות קרקעות מביאתו לידו כזושה שאין לין כזושה בקרקעות (יג): וזוהי במקצת כלים. דליכא הולדה וכפירה: בלאו קרקעות:

לך בידי אלא לתך קמנית [ק] פמור. כור פירות יש לי בידך, אין לך בידי אלא לתך קמנית חיוב, שהקמניות מין פירות. מענו חמין והורה לו בשעורין פמור. ור"ג [פ] מחיוב. המוען לחבירו בכרי שמן והורה לו בקנקנים. אדמון אומר הואיל והורה לו מקצת ממין המענה ישבע. וחכ"א אין ההוראה ממין המענה. אמר ר"ג רואה אני את דברי אדמון. מענו כלים וקרקעות והורה חכ"א וכו' וכפר בקרקעות, בקרקעות וכפר בכלים [י] פמור. הורה במקצת הקרקעות פמור. במקצת הכלים

במלא פרכין לשעול דלמך דוקא טעמו אמאי מיב ומוקמי' בשעורין כדכתיב משכמות פ"ח כלומר טעמו דיקי וזכ נחמי לך לחם לי כי משכמות והוא אומר לא נחתי לי אלא דיקי כסף לחם לך משכמות ויש לך כשוו דברי פרכימי כו' וקפ"ל דפרוטות איש כלל משכמות ש"ל ליקח וזכ משכמי ד"ק שכל דין משכמי אהם הוא כלומר דכללו שות קלמך וכו' משכמי כנון לישבא למוען קמני. ככתיב "ויסר" [מ] פמור. ש"ח ד"מ מ"ב כתיב ה"כ ד"כ פמור. ששורם וטעמא כתיב סיור דשכמי כללו סודם סיובם שמינו חייב לו שעורם וכה"ל פ"ח סל"א ש"ז"ל דוקא כש"ל ביוקין מסיבולמוסו יום סיבולו שמי וכלה אהב שמינו סיבולו דלא לה"ס שישא שמוט הייב שאין אהב מוען על שכל הכעס יתחילם לא תבע אלא חמת: [ט] מתיב. דלא בעי כוראם

ממין ספספס. רש"י. וכלומר דכתיב הוא דמתיבו אבל מתיב שפולין ס"פ הוא טעמו ולא סליג ככא מרכנן. כוס' ומס"ס: (יב) רש"י. וזין אדמון וזין מכמיס ס"ל דיעונו בקנקנים ג"כ וכה"ל סליג דלמען סיבוי טעמי חמין ושעורין והורה כל' עמן חייב וז"ל פסור דשמינן טעמי וכולהו כדכר פה"ז. נמכ"ל. כסניא דהכא וכסניא דכחיות פמור ליב כפנין אהב כמ"ס ט"ב ס"ג: (יג) דלקמן כמ"ס ומ"ס נתיב כהורס כלים פמור משכמי: [י] כור. הויכרין ד"מ טעמא דפסור

כין מקבע ורא שמעקס אז ראובן זאנט צו שקעון מיר קומט בייא דיר מקבעות פאר אנאלרענעם גילדין, אונ שקעון זאנט דיר קומט גאר מקבעות פאר אוילרענעם גילדין, מאנט ראובן מערה מקבעות אונ שקעון אזי מורה ווייניגער מקבעות אקער פירדיע מיינען איינגערליי מקבעות, פריסית אקער פונדרינות אקער פרומותו פיר תבואה ו' ש' ל' בידך אויב ראובן זאנט צו שקעון איה האב בייא דיר אכור הכוואה ונאנט אזי ררייכטן סאהו אונ שקעון ענפערט אזי לך בידי אלא לתך קמנית דוא האקט גאר בייא מיר אהאלבין פור ארבעס פסור דארף גיט שקעון שווערין, טייל שקעון אזי גיט כוזה וואס ראובן קאנט איהם, ראובן קאנט איהם הכוואה, אונ ער אזי מורה ארבעס פיר פירות יש לי בידך אויב ראובן זאנט צו שקעון איה האב בייא דיר אכור פירות, אונ שקעון ענפערט אזי לך בדי אלא לתך קמנית דוא האקט גאר בייא מיר אהאלבין פור ארבעס מייב דארף שקעון שווערין אזי עס אזי אקחתי וויא ער זאנט שהקמניות בכלל פירות ווארום ארבעס רופט קען אויף פירות, אזי ראובן האט איהם גיקאנט פירות, קען זיין ער האט גיקינט ארבעס קען חסין ותודה לו בשערין אויב ראובן זאנט צו שקעון איה האב בייא דיר אכור ווייץ, ווארום זונקאנט פריה שענה ניין האב איה דיר פאר בארגנט אכור ווייץ, אונ שקעון ענפערט דוא האקט בייא מיר אכור גערשמינן גיט ווייץ, ווארום וואס דוא האקט מיר גיבארגנט זונקאנט פריה שענה ניין אזי גיט גיווען ווייץ גאר גערשמינן פסור דארף גיט שקעון כפואהלין אפילו פאר דיא גערשמינן וואס ער אזי מורה, ווארום שקעון קען זאגין איה האב גיקאנט פון דיר דוא האקט מיר גיקאנט ווייץ האב איה גיקאנט גערשמינן אקער

באקמת קומט דיר גאר נישט גיט ווייץ אונ גיט גערשמינן ונתתים ותו' רבן גמליאל כתיב אונ רבן גמליאל זאנט שקעון דארף שווערין ונתתים ותו' היינו לחביו כדרי שפן אויב ראובן זאנט צו שקעון איה האב בייא דיר צעהן קריג אייל התדה לו בקנקנים אונ שקעון זאנט, דוא האקט בייא מיר צעהן קריג לירידיע זן אייל, אונ אייל האקטו בייא מיר גאר נישט, אדמון זאנט הואיל והורה לו קמץ ממין הפנהה ווייך שקעון האט מורה גיווען אביסיל אויף דעם וואס ראובן קאנט ישבע זאל שקעון שווערין אזי אייל קומט גיט, אונ פאר דיא קריג זאל ער כפואהלין חקמים אוקרס אונ די חקמים זאגין אזי התדהה ממין הפנהה שקעון האט גאר גיט מורה גיווען וואס ראובן קאנט זאדמון זאנט ראובן קאנט צוויי זאקין, אייל אונ קריג, אונ אזי שקעון אזי מורה קריג, אזי ער דאך מורה אביסיל פון וואס ראובן קאנט איהם, אונ די חקמים זאגין ראובן קאנט גאר אייל, וויפיל אייר וויפיל עס גייט זאבין אין צעהן קריג, אקער קריג קאנט ער גאר גיט, אונ אזי שקעון אזי מורה קריג, אזי ער דאך מורה גיט וואס קען קאנט איהם ונתתים ותו' אמר רבן גמליאל וזיה אזי את דביו ארסין רבן גמליאל זאנט מיר גיפלקט דער דין זאל זיין וויא אדמון זאנט פסעו כלים וקמנית אויב ראובן זאנט צו שקעון איה האב בייא דיר פלים אונ פעלרער ותודה בכלל ויכפר בקמנית אונ שקעון זאנט פלים האקטו בייא מיר אונ פעלרער נישט בקמנית וכפר בכלל אקער שקעון זאנט פעלרער האקטו בייא מיר אונ פלים נישט פסור דארף גיט שקעון שווערין גאר ער כפואהלין אקער ער גיט אונעק וואס ער אזי מורה הורה בקמית הקמנית אויב ראובן קאנט ביי שקעון צעהן איילון ערר זאנט פלים אויף, אקער פלים

דרישט משום דכתיב ויבטח יוסף ויודע לו דכתיבין. וסו' ופ' בתי' דל"ט דסביחא ליה דלס' סעט כתיב מיניס ויודע בלחם חיו כמו סעטו מיניס ויודע בלחם דספור: (יד) עלה יס' וס סעט ממוני סעטו קטן וילך לו כתיב כו' ספרס וספוסס חין וקטין לטס כו' נח לטכוס קלס כו'. סכ"ט: (טו) מניסס כו' וספני חדח לקטניס חדח לגנוביס. גמ' (טו) מניסס כו' בלסכין סד"ס סדיוס סול דלסס אוסס קטניס על סדיוס סלל דקסס ולין אלס טוסס קטניס על קטן קספסו לן: דברימ סאיין נשבועין עליהן. העבדים. והשפחות. והקרקעות. וההקדשות. אין בהם תשלומי כפל ולא תשלומי ארבעה וחמשה.

חייב. לישבע אף על הקרקעות פ"ג נגלוס סכוסס: וקקסן. גוררין: ד אין נשבועין על מענת חרש. כגון סססס חרש ברמיוס, וחרס סמרו סכמיס ככ"מ חינו סוסס כגון ססססו קטן דל"ק כי יתן אים אל רעוה ואין בנתינת קטן כלום (והחרס) וססוסס כקטן סול. ודוקא סכוסס דלאורייתא סול סלין נשבועין על סססס קטן סלל סכוסס היסס חייבין לישבע על ססססו(יר). אבל נשבועין

לקמן ולהקדש. הנה ליפרע מכתמי קטן לא יפרע אלא בסכוסס (טו) וכן המקדש ככסוי ויאל עליו ססר סוכ וכן כ"ה ליפרע מן הנכסים של הקדש לירך סכוסס (טו): ה העבדים והשפחות והקרקעות וכו'. דכתיב על כל דבר פסע כלל על סור על סמור על סה על סלמה פרס על כל אידיס חור וכלל כלל ופרס וכלל אי סחס דן סלל כעין הפרס מה הפרס ספורס דכר המיטלטל וגוסו ממון אף כל דכר המיטלטל וגוסו ממון יאלו קרקעות אפיין סטלטלין יאלו סכדיס סקוסס לקרקעות יאלו ספרות סחף ע"פ סה סטלטלין חין גוסו סלל סטלטלין חין גוסו סלל חלו חין נשבועין עלין ורקסס חין נשבועין עליה דכתיב כי יתן אים אל רעוה ולא על הקדש: אין בהם תשלומי כפל. דכתיב דוקא דמרכינן כעין הפרס דכתיב בזהוה הפרסס יסלס סיס: ולא תשלומי ארבעה וחמשה. דכל היכא דליכא כפל אינו משלס ארבעה וחמשה דכין דליכא כפל סור מנס חין לו עליו סלל סכוסס דכתיב וקרב כפל רחמנא ולא תשלומי ו' וד': שומר חנם אינו נשבוע. שומר חנם חין לו עליו סלל סכוסס דכתיב וקרב כפל הניח חל סלחיס סס לל סלח ידו וזוהי הפרסס כסומר נכסע דילפינן לה מדכתיב כי יתן אים אל רעוה כלל כסף חו כליס פירס ילמור חור וכלל כלל ופרס וכלל אי סחס דן סלל כעין הפרס מה הפרס ספורס דכר המיטלטל וגוסו ממון אף כל וכו' יאלו קרקעות דלאו סטלטלי וכו' וכל סיי דלחמינ כהו אינו נכסע דוקא סכוסס דלאורייתא סלל סכוסס היסס נלוסס חייבין לישבע:

קטן ואל פאר קויפין און דאס געלט זאל גיהערין צום בית המקדש. קטן ראובן צו געקען דאס פאר קענין. ווארום דער וואס איז שולדיג געלט קען נים הייליג מאכין זיין פארקענין. נוייל אקץ גיהער צום בעל חוב, פון דעסמונענין איידער ראובן געקסט זיין חוב פון דעם הייליגען פאר קענין, סוז ער שווערין. אז איהם קוקט דער חוב: ה ואל דגרים שצין נשגזין זלשו אויף ריא זאכין דארף קען נים שווערין מנדיס אויף געקסט אויב ראובן נאגט צו שקען איך קאב כייא דיר צווייא געקעסט. אונ שקען נאגט נאר איין געקעסט האסמו בייא מיר וחספיה וועקסלין. ראובן קאנט כיי שקען צווייא וועקסלין. אונ שקען איז נאר סוכה אויף איין וועקסיל תפרקשת סעלדער, ראובן קאנט כיי שקען אפעלד פון צעהן איילין. אונ שקען איז סוכה פינה איילין ותקנשה אז הקדש קאנט כיי אייגעס געלט אדער איין אקדש זאך. אונ יענער לייקונט אביסיל אונ איז סוכה אביסיל, בייא ריא אלע זאכין דארף קען נים שווערין איז גזט פשטיי כפל כייא ריא אלע זאכין צאהר'ט נים אנגב סאפיל ולא משלפי אציה וחספיה אונ נים פיר אדער פינה. אויב קען האט גינגקת אאקס אדער אשעפס פון בית המקדש, אונ דער נגב האט איהם פאר קויפס, דארף ער נים כצאהלין פיר שעפסין פאר דעם שעפס. אונ נים פינה אקסין פאר דעם אקס שפי דתס יתן נשבע אויב איינער האט געהוים די זאכין אויסקוסס. אונ נייא

קאנט ער נים, נאר ערד, אונ שקען איז סוכה אז עס קוקט פינה איילין ערד, אונ דאס איבער'גע לייקענט ער פאר דארף אויך נים שקען שווערין נאר ער נים אונעק פינה איילין ערד כמקשת תפלים אויב ראובן קאנט בייא שקען צעהן איילין ערד איז צוויי פלים, אונ שקען נאגט ערד קוקט דיר נאר נים, נאר איין פלי קוקט דיר מיני דארף שקען שווערין אז די אנדערע פלי אונ ערד קוקט נים צו ראובן שתקניס שצין לון אצריית ויקמן את התקניס שיש לון אצריית לישבע פלקו דאס פאר קענין וואס האט קיין ניקערהייט ואלע זאכין אויסער ערד איז נים וינער פון אשאדנין זיי גיינען דאס פאר קענין וואס האט אויבערהייט (ערד) קען זאל שווערין אויף זיי אויף, נוייל ער שווערס אויף די אנדערע פלי, דארף ער שוין שווערין אויף די ערד אויך: ד אין נשבועין על סססס חרש סוסס קטן אויב אספקנולס וואס איז סויב אונ שסוס, אדער ער איז כסונגע, אדער אקיד, וואס קאנט בייא אייגעס אוחוב אדער איין אנדער זאך, אונ יענער לייקונט, דארף ער נים שווערין אז עס קוקט נים וויין מ'ין וזין פשגינן אה תקנן אונ אויב קען קאנט בייא אקטן אונ דער קטן לייקונט. דארף נים דער קטן שווערין אכל נשגינן לקפו אדער אז קען קאנט בייא אקטן אונ קען דארף געקען פון איהם. כנא קען נים געקען אז אשבוגה ותקדש אויב ראובן האט גיקאנט געלט פון שקען, אונ שקען האט הייליג גימאקט זיין פאר קענין

וילך יום ד

עיקר תוי"ט

(ו) דכ"ג שולל חינו משלם חובסין וגביהה ואלהם דלמקס
 לשומר שכר כדליתא בגמרא: (ז) וקשה דבקהילות נמי
 שייך שאלה כדליתא בס"מ דכ"ט ע"ש. והכי כחך דמיס
 דקיסט ד' ו' לא קאי אלא להקדשות ובקדש לא שייך
 שאלה: [כ] ממייב כו'. וז"ל וסא דהוי סוף חוב"ל משכנתא לא
 כשפליג: ותי"ט:
 (ט) וז"ל חמ"ל בעיני הוראס
 נבאליה וסא כי סוף זה דמיס
 יבסיין דבעיני הוראס כמקל
 שדין ליה אכרשת אס כסף
 הורא. וי"ל דלאו דעתי"ל
 גמרי מפרשי שכתוב בה אלא
 עיובי פרשיות דמתיין וקאי
 לגמרי כמח"ס אס כסף. אמר:
 נעמי סמ"ח"ס שגין חמד
 ומשמעוים לרין לטורח כמקל
 וכפ"ש" דמתיין לא גמרי
 מפרשי שדין
 אכרשת אס כסף ל"ט. ותי"ט:
 (ז) דכיון דלמקל נשקל
 וביניה נהליס ככלות דמין
 ודעין סוף דין משפליג בכל

נושא שכר אינו משלם. ננייה ואכידה הכתוב בו
 לחוב דכתיב אס גכך ונגב מעמו וסלם כשומר ועבדים
 וקרקעות וטורות אינו משלם דכתיב כשומר ככר כי יתן
 איש אל רעהו כלל (חמור או סור או סה וכל כמח פרט
 לשמור חור וכלל וכו')
 כדלמריה לעיל רעהו כתיב
 כשומר חנם וכשומר ככר
 דמשמע רעהו ולא הקדש
 ושולל וסוכר לא הוזכרו כלל
 למעוטי בהו עבדים
 וקרקעות וטורות והקדשות
 דלא שייך שאלה בקרקעות
 (ח) ולא כשטרות על הרוב
 וכו' שטרות שגין שייך
 כשטרות סוף ולא שאלה
 וזכירות כהקדש שסמור
 להשאיל ולהכיר והקדשות:

מילי כנין דין איכאם ושכוסם
 ס"ס דכיון דלפנייה סן כשהו
 מוסריתו נהליס ס"ל בקדש
 נסליה. טור נסס סכ"ה הני.
 לקדש. ותי"ט: [ג] שצמרה כו'.
 ה"א זכ. סוס"י. וכו' כחך
 לליס אס כסף שטרות
 ס"ס: (כא) ליכא דבתי"ס
 דלא טיעס דכיון דלפני
 כמסרין וסר"י סוף כוס
 קמ"ל דלא פ"ד טיורס
 גירין דקמ"ל סילך פסור

ר"מ אומר יש דברים שהן בקרקע. ענינים
 העומדים לבזר הוא לחיבה בין חכמים לר"מ דר"מ
 סבר ענינים העומדים לבזר ככלורות דמין והכמים
 סכרי לאו ככלורות דמין. והלכה כחכמים. ודוקא דבין
 שומרים (יט) אבל בני תחם וממחר ואיכא ומודה במקל
 העונה בכל הני ק"ל דדבר העומד ליבזר ככור דמי (כ)
 וכן הלכה: עד הוין. קורה של עליה הכוללת מתוך
 הכית. וכללא דמלתא לעולם אינו חייב שכונה דאורייתא
 עד שיענו דבר שממדה או שמשקל או שמתין יודה
 לו במקל (כא) המדה או במקלית אלו מקלית המתין:

שמעון איך האב דיר גיבאקמ צדון וייניגשקאקן
 מיס וויינמרויבין יהלה אויב אונג שמעון זאגט איין
 אלא חפשי עם איין נאר גיווען פינף ווייניגשקאקן ביי
 פאר מחיב טיבעה רבי מאיר זאגט שמעון דארף
 שווערין זעקסן אונג אויב דיא האקמים זאגן כל
 החיוב לקדש הוי הוא בקרקע אלץ וואס און בהעפמ
 צו די ערד. האמ דעם דין אזוי וויא די ערד. אזוי
 וויא קען שווערמ גיט אויף ערד. אזוי שווערמ
 קען גיט אויף דיא ווייניגשקאקן (ועיין בהרע"ב ותי"ט
 ית"ו אין נשבעין אלא על דבר שפירה לשמשקל ושפמק
 קען שווערמ אנדערש גיט סידורין ער קאנט אזוי
 אונאך וואס ער איז גיקאמפין אנדער גיוואנדן אנדער
 גיצייקט ביצד ווי סייניגט קען בית מלא ספרתי קד אויב
 ראובן זאגט צו שמעון איך האב דיר גיגעבין
 בעהאלטמן אפולע שמוב פירות וויס מלא ספרתי קד
 אנדער ער זאגט צו שמעון איך האב דיר גיגעבין
 בעאלטמן אפולע ביישעל געקמ יהלה איבר אונג
 שקען זאגט איי יוד איך ווייס גיט וויפיל רוא
 האקמ מיר גיגעבין אלא מה שהנהיג אהר נח"ל נאר
 וואס רוא האקמ אונעק גיליינט דאס נעם פסאד
 דארף גיט שמעון שווערין זאגט ער וויי אבער אז
 ראובן זאגט דיא פירות זענען גיווען אין שמוב
 ביו צו דעם בעלעק וואס גיט ארויס פון זאגט
 זאגט איבר ער ממלון אונג שמעון זאגט דיא פירות
 זענען גיווען נאר ביו צום פענקסער מייב דארף

זענען גינגה גיווארין. דארף גיט דער שוקר
 שווערין נושא שכר אינו משלם אונג אויב ער האמ
 געהיט פאר געלט, אונג עם איין גינגה גיווארין.
 דארף ער גיט בעהאלין, רבי שמעון זאגט קדשים
 שחיבי באחריות אויב ראובן האמ גיוואנט איך נעם
 אויף מיר איך זאל בריינגען אקרובן. אונג ער האמ
 אפגעשיידט אבהקה צו דעם קרבן. אונג ער האמ
 זיא גיגעבין צו אייגעם ער; זאל זיא הישען. אונג
 זיא איין גינגה גיווארין נשבעין זענען דארף דער
 שוקר שווערין אויף איהר נאדער בעהאלין, ווייל
 דער שארין גיהער צו אויבן. ווארום ראובן דארף
 בריינגען איין אנדער קרבן ושאני חייב באחריות אונג
 אויב ראובן דארף גיט בריינגען איין אנדער קרבן.
 אויב ראובן האמ גיוואנט אויף אבהקה, די בהקה
 זאל זיין טייליג, אז דיא בהקה ווערט גינגה
 אנדער זיא פינגערט. דארף ער גיט געבין איין
 אנדער קרבן אונג ער האמ זיא גיגעבין צו איינעם
 ער זאל איהר הישען. אונג זיא איין גינגה גיווארין
 איין נשבעין זענען דארף גיט דער שוקר שווערין.
 ווייל דער שארין גיהער גיט צו ראובן נאר צו
 הקדש. אונג ער הקדש שווערמ קען גיט: ו רבי
 מאיר זאגט יש דברים שמו בקרקע זענען אונג עם איין
 דא זאכין וואס זענען אזוי וויא פערד, אונג זענען
 גיט וויא פערד זענען חכמים מדיס לו אונג דיא חכמים
 זענען גיט מודה צו רבי מאיר ביצד וויא מייניגט קען
 עטר נפנים סגינות ספרתי קד אויב ראובן זאגט צוא

ז המלוה את חבירו על המשכון. נעשה עליו שומר
שכר לא עשה משכנו כעשת הלוחה לא עשה משכנו שלא
כעשת הלוחה ואם אבד או נגנב והיה המשכון כנגד
החוב יאל משכמו כחובו ואין להם זע"ו כלום ואם החוב

יותר על המשכון משלם לוח
לחלוה מה שהיה החוב יותר
ואם המשכון יותר על החוב
משלם מלוה ללוה ואם נאבד
בזמן ששומר פטור
בש המלוה פטור ונשבע
שלאנוס נאבד ונזכר חובו
כלו: שקל. חזי סלע:
לא כי. לא כן היה: אלא
סלע הלוחהני עליו
ושלשה דינרים היה שוה

חייב. חזי הוא הודה במקלט העעכה (כז) שהסלע
זה ל' דינרין וכיון שהלוה חייב ליבעט כמה היה שוה
המשכון שלו והמלוה חייב ליבעט על המשכון שאינו
כרשוהו"ט"ם למשלם דמיו משום דחיישינן שמח עיניו
נתן בו כית ד' דלמחלה ולא ידקדק בשומא ויזילא המלוה
דשמה זכע הלוה תמלה ולא ידקדק בשומא ויזילא המלוה

ויבטח דמס שהסכת פטור וק"פ ע"ג דכתי לנו ר'און הסכות
זהו הלוחה ודעיה ל"ל ד"ס משום דכעשה שהולדלא ויזילא חסיו
בזמן שהסלע רבך כעמדה: (כז) ולא אמרינן שלא הודם לו
שתיקיה בשלם לו אלא"כ שתיקיה לו מהכתי וכל פור שלא
יכול לחזור לו משכמו ממלך שלא סודר לו כסום חייב משום
דמשכון ללוה פקעון הוא ויזילא
המלוה לבק ללוה שישלם לו
חובו אמ"ס ערובה למכר
המשכון סלע דמי שווי שומרו
וסוה כלל המטור כו' ואין
כלום נשבע מתייבב נכך והייב
ככל ילחא ירי שתיב לביט
אל המטור. הכ"י: [ג] פטור:
טוקיעה נבמלך נחמעינו לוח
למלוה שאינו כרשוהו סלע"כ
פטור שתיב ליבעט שאינו
כרשוהו נשבע נמי כסם ס"ס
סוס ע"ג נגנול כל פ"ס
משכניו אינו שפמינו סינו
כשנל לוח ק"ס לוח למלוה
בניה ומלם אינו נחמעינו

לוח דכרד ודמאי הוא לא כיו מלכיון לו מן הפשיס ביסע
לוח סכל לוח מתיב כמנוס תומס ישיבס תחמס סלם לא סלמסן
וישר סוס לא כיו משכנין סוסו. וכסכ סל"ן וכסיסע דביסע
מתייבב למלוה ליבעט שאינו כרשוהו וס"ס שפמינו שמה
כרשוהו ואחר כך המשכון את הלוה כמה היה שוה
שקעון שווערין. וייל ראובן קאנט מים אקאס

ויעין ברע"ב וה"ס חו"א: ז הפלגה את חבירו על המשכון
אויב ראובן קאס פארקארנט געלט צוא שקעון
אויב אבישבון ואבד המשכון אונ רער משכון איז
פאר לארין גיווארין אבד זיה ראובן זאנט צוא
שקעון סלע הלוייה עלי אקאלער זאנט צוא
האב איך דיר גיבארנט אויף דעם משכון גילדין
היה שוה אונ אהאלבין קאלער זצוויי גילדין איז
לער משכון ווערט גיווען. רעכין דיר אפ צווייא
גילדין פאר דעם משכון. אונ צווייא גילדין גיב
סיר תהא אביר אונ שקעון זאנט לא כי גיט אזויא
אלא סלע הלוייהני עלי אקאלער האקסו מיר גבארנט
אויף דעם משכון ופלע היה שוה אונ אקאלער איז
דער משכון ווערט גיווען. אז דער משכון איז
פאר לארין גיווארין דארף איך דיר גיט בעאהלן
פסור דארף גיט שקעון שווערין ויעין ת"י סלע
הלוייהני עלי אויב ראובן זאנט צו שקעון איך האב
דיר גיבארנט אקאלער אויף דעם משכון איך האב
שוה אונ אהאלבין קאלער איז דער משכון
ווערט גיווען. רעכין סיר אפ אהאלבין קאלער
אונ אהאלבין קאלער גיב סיר תהא אביר אונ
שקעון זאנט לא כי גיט אזוי אלא סלע הלוייהני עלי
אקאלער האקסו מיר גיבארנט אויף דעם משכון
ישלשה דינרים היה שוה אונ דבייא גילדין איז דער
משכון ווערט גיווען. דבייא גילדין דארף קען
אפ רעקענען פאר דעם משכון. קומט דיר נאך
איין גילדין מיב דארף שקעון שווערין אז דער
משכון איז ווערט גיווען דבייא גילדין וכי ארצם
שבעקס אז דער מלוה קאנט. פון ארצם
שבעקס אז דער לוח קאנטו סלע הלוייהני עלי

שקעון זאנט צו ראובן דוא האקס מיר גיבארנט
אקאלער אויף דעם משכון ושמעיה היה שוה אונ
צווייא קאלער איז דער משכון ווערט גיווען.
אקאלער רעכין אפ אויף דעם חוב אונ אקאלער
בעאהל מיר תהא אביר אונ ראובן זאנט לא כי גיט
אזוי אלא סלע הלוייהני עלי אקאלער האב איך דיר
גיבארנט אויף דעם משכון ופלע היה שוה אונ
אקאלער איז דער משכון ווערט גיווען. איז אפ
גירעכונט דער משכון פאר דעם חוב פסור דארף
גיט ראובן שווערין סלע הלוייהני עלי שקעון זאנט
צו ראובן דוא האקס מיר גיבארנט אקאלער
אויף דעם משכון ושמעיה היה שוה אונ צווייא קאלער
איז דער משכון ווערט גיווען. אקאלער רעכין
אפ אויף דעם חוב אונ אקאלער בעאהל מיר
תהא אביר אונ ראובן זאנט לא כי גיט אזויא אלא
סלע הלוייהני עלי אקאלער האב איך דיר גיבארנט
אויף דעם משכון ושמעיה דירם היה שוה אונ פסור
גילדין איז דער משכון ווערט גיווען. קומט דיר
איין גילדין מיב דארף ראובן שווערין. ווארום
דאס איז דער כלל פון דיא אלע משנוה אז
מען לייקנט אין נאנדין דארף מען גיט שווערין
אונ אז מען איז אביכול מודה אונ אביכול
לייקנט מען דארף מען שווערין וס נשבע ווער
זאל שווערין פריער. בדייא דעם ערשטין דין
ווען ראובן קאנט ביי שקעון אהאלבין קאלער
(צווייא גילדין) אונ שקעון איז מודה אז עס
קומט איהם איין גילדין. דארף שקעון שווערין
אז עס קומט גיט פעהר אונ ראובן דארף אויף
שווערין אז ער האט גיט גיטמען דעם משכון
פאר זיך קאלער איז ער איהם גיפעלן. פריענט

אח המטקון ויפלטנו לעדות ולטכונה (כנ) והא דתנינן
 כסיקא מי נשבע מי נשבע תחלה קאמר: מי שהפקדון
 אצלו. המלוה סביה המטקון מי שהפקדון אצלו. [ס] שמה ישבע זה ויוציא
 אצלו נשבע שאין המטקון הלה את הפקדון:
 כרשותו:
 וי' פנינין פקסו לרבי'י בלח טעמא שמה וילי' סלס הפקדון ונמלס סביח' ליה נכסיה:
 וילי' כו'. ופסי' ס'. [ס] שמה כו'. וילי' ולמס לה סמס
 נש' הפסס דעיקר כנסת' למס סיה דכמה נמן פניו עס.
 ח'ין כר"ס לפי' ס'ס ספסס כולל כל מטקון לכל שמה פניו כו'.
 איו כולל כל מטקין סלס סיס
 סמטקון לטון וסכ דכומס וילן
 למן טעס שמה פניו נמן כס.
 ופסי' ס': [כנ] וקסס סמס'.

דיא משנה ווער זאל שווערין פריער, ראובן צו
 שמעון. עקפערס דיא משנה מי שהפקדון אצלו
 ראובן וואס דער פקדון איז ביא איהם גינען
 ביו איצט. ער זאל פריער שווערין אז דער
 פקדון איז פארלארין גינארין, דער נאך זאל
 שווערין שמעון וויא פיל דער פקדון איז ווערם

נברא שבועות דף לח ע"ב

בלשונו. בכל לטון שהוא מנין בו: את פיר. שבעת
 שקר: לחמיא את בשרך. קרובך:

סלס ס' כסס כלי סמילון דנצח דמלכות דכריס' במ

ת"ר שבועת הדיינים אף היא בלשונו נאמרה.
 אומרים לו הוי יודע שכל העולם כולו נודעו
 בשעה שאמר הקב"ה בניני לא תשא את שם ה'
 ונקה, וכאן נאמר לא ינקה. וכל עבירות שבתורה נפרעין ממנו, וכאן
 וסמכו ומשפחתו, שנאמר אל
 הנה, ואת פיר לחמיא את בשרך, ואין בשרו אלא קרובו, שנאמר
 ומשכרן אל התעלם. וכל עבירות
 שבתורה נפרעין ממנו, וכאן ממנו ומכל העולם כלו, שנאמר
 אלה וכחש וגו'. ואימא עד דעביד
 להו לבלתו, לא סלקא דעתך דכתוב מפני אלה אבלה הארץ
 וכתוב על כן תאכל הארץ אומלל
 כל יושבי בה. וכל עבירות שבתורה אם יש לו זכות
 תולין לו שנים ושלשה דורות, וכאן נפרעין

קנו רבן דיא רבן האבין גילערינ' שבועת הדיינים
 אף היא בלשונו נאמרה דיא שבועה וואס דיינים
 בשווערין זאל קעניגש וואס בארף שווערין פון
 דין הורה וועל קען איהם כשוןוערין מיס דעס לשון
 וקיס די שפראכען וואס ער פארשטייט אומרים לו
 קען זאגט צו איהם הוי יודע דוא זאלסט וויקען שכל
 הטקס כולו נודעו בשעה שאמר הקב"ה בניני לא תשא את
 שם ה' אלהיך לשוא די נאנצע וועלט האט געזימערט
 ווען הקב"ה האט גיזאגט אויף דעם בארג סיני
 דוא זאלסט נים שווערין פאלש ביא דעם נאקען
 פון הקב"ה וכל עבירות שבתורה נאמר בהו ונקט וביא
 נאמר לא ינקה וכל עבירות שבתורה נאמר בהו ונקט וביא
 די תורה איז ביא וויא גיזאגט גינארין נאם וועט
 וויא ריין לאמין פון די עבירה, ער וועט וויא דיא
 עבירה כולל זיין, און ביי די עבירה פון אפאלישע
 שבועה זאגט דער פסוק לא ינקה, נאם וועט נים
 ביין לאזין ער וועט נים כוחל זיין וכל עבירות שבתורה
 נפרעין סמט וזאן סמט וסס'שפחתו ביא אלע עבירות
 שפראכט קען נאר דעם קעניגש וואס ויגריגט
 און ביא אפאלישע שבועה שפראכט קען דעם
 קעניגש וואס האט פאלש גישווארין און זיין
 משפחה ווערם דאס גישפראכט שניט ווארום עס
 שטייט אין פסוק אז תבו את פיר בחמיא את בשרך
 שלמה המלך האט גיזאגט דוא זאלסט נים נעבין
 דין מיל צו מאכין ויגריגען דין לייב זיין כשר
 אף קרוב דאס לייב מיינט קען דיא קרובים פון

רשי

פומרין אותו מיר. לין מהיין אותו כלן טלל יהוור
נב וע"כ יסלס משקיבל כליו נכ"ד: ולא אתכם. לא
כשחתכם נמחשת לכנס:

דעת הבריות שאין לו מומן אצל חבריו ומוענו ומשביעו. ואל בית הנשבע בשמילשקר כמשמעו.
ולנה כהוך ביהו וכלתו את עזיו ואת אכניו.
שקר סכלה אותן. אם אמר איני נשבע פומרין אותו מיר וברים שאין אש ומים סכלין אותן שבועת
אומרים סורו נא מעל אהלי האנשים הרשעים האלה וגו' וכשמשבין אותו א"ל הו יודע שלא
על דעתך אנו משביעין אותך אלא על דעת המקום ועל דעת הב"ד שכן מצינו במשה רבינו
כשהשביע את ישראל אמר להם דעו שלא על דעתכם אני משביע אתכם אלא על דעת המקום
ועל דעתי שנאמר ולא אתכם לברכם וגו' כי את אשר ישנו פה וגו':

הולין לו שנים וישלשה דורות בימי אצל עבירות וואם
שמיים אין דוא הורה אויב דער קעננש האמ
אזכות ווארט קען איהם צווייא אדער דריי דורות
אונ קען שפראכט איהם ניס ופאן נפרען ספנו לאלפר
אונ בייא אפאלשע שבועה שפראפט קען איהם
באלד שגאנפ ווארום עס שמיים אין פסוק הוצאתי
נאם ה' צבאות ונאח אל בית הנגב הקב"ה ואגם איך
נועל אויפציהען דוא שפראפ מיינע אונ זיא
ועט קוקען אין דוא שמוב פון גנב ואל בית הנשבע
בשמי לשקר אונ אין דוא שמוב פון דעם קעננש
וואם האמ גישווארין מיט מיין נאמען פאלש
ולנה כהוך ביהו אונ דוא שפראפ וועט געקטיגען
בייא איהם אין שמוב וכלתו את עזיו ואת אכניו אונ
זיא וועט איהם פארלענדן מיט ויינע האלץ
אונ מיט ויינע שמייער הוצאתי לאלתי איך
וועל אויפציהען דוא שפראפ כאלר. איך וועל
איהם כאלר שפראפן ונאח אל בית הנגב אונ דוא
שפראפ וועט קוקען אין די שמוב פון גנב וי
נגב דעת הבריות דאם מיינע קעננש
וואם נגבית דוא דעה פון קעננששין. ער גענארט
קעננששין שאין לו כסון אצל חברו ומרגעו ומשביעו
דריינו עס קוקט איהם קיין געלט בייא זיין
הקר אונ ער קאנט איהם געלט אונ אז דער
הקר ואגם עס קוקט דיר בייא מיר קיין געלט
זייט ער איהם ער זאל שווערין. דער קעננש
וועט גישפראפט ווערין ווייל ער הט געבריינגט
זיין הקר צו אאוקויסקע שבועה ואל ביה הנשבע
בשמי לשקר כמשמעו אונ דוא שפראפ וועט קוקען
אין דוא שמוב פון דעם קעננש וואם האמ
גישווארין פאלש ביי מיין נאמען. דאס מיינע
קען פראסט פאלש גישווארין ולנה כהוך ביהו וכלתו
את עזיו ואת אכניו דוא שפראפ וועט קוקען אונ זיא
וועט איהם פארלענדן מיט ויינע האלץ אונ
מיט ויינע שמייער הא לפדף הדרים שאין אש ומים
פכלו איהו פון ראנען. קענסמו לערנען אנערקע
ואבין וואם פיער אונ וואקער קענען זייא ניט
פארלענדן וואם וענען שמייערן שביטת שקר
פכלו איהו פון דעקסמענין פאלשע שבועות
קענען זייא פארלענדן. וזיא עס שמיים אין
פסוק דוא שבועות וועלין פארלענדן ויינע

שמייער אם אפר איני נשבע אויב בית דין האבין
גיזאנט צוא אייגעס ופון דוא קעננשין וואם
האבין געהאט ארין הורה דוא דארפסט שווערין
צו דוא ביום ניט שולדיג וועקטו ניט דארפין
פצאהלין. אויב דער קעננש האמ געזאגט איך
ווייל ניט שווערין פומרין אותו מיר איז ער שוין
פסור פון דוא שבועה. לאומ קען איהם שוין
ניט שווערין נאר ער סוז פצאהלין וואם אפר דריי
נשבע ווען בית דין האבין גיזאנט צו דעם קעננש
דוא דארפסט שווערין האמ ער גיזאנט איך וועל
שווערין העומים שם אימרים דוא קעננשין וואם
שמייען דארפין ואגין סורו נא מעל אהלי האנשים
הרשעים האלה ניט אנעק פון דוא גיזאלטין פון
דוא קעננשין וואם וענען רשעים. ביינע וענען
רשעים. דער וואם שווערט אונ דער וואם
בריינגט איהם צו דוא שבועה וכשמשבין אותי
אונ ווען בית דין בשווערין איהם אימרים לו ואגין
זייא צו איהם ותי דיע דוא ואלסט וויסען שלא על
דעתך אני משביעין אותך מיר באשווערין דיר ניט
אויף זיין מיינונג וזיא דוא קראכסט בייא דוא
שבועה אלא על דעת הפקס ועל דעת תבית דין נאר
דיין שבועה איז אויף דעם מיינונג ווי הקב"ה
הייקט שווערין אונ וזיא מיר בית דין הייסין דיר
שווערין שבו פציט במשת רבינו ע"ה כשהשביע את ישראל
אונ אזוי געפינען מיר בייא כשה רבינו ווען ער
האמ כשווארין דוא יודין אפר לים האמ ער גיזאנט
צו זייא דט שלא על דעתכם אני משביע איהם וויקט
אז איך בשווער אייך ניט אויף אייער מיינונג
אלא על דעת הפקס ועל דעת נאר איך בשווער אייך
אויף דעם מיינונג פון הקב"ה אונ אויף מיין
מיינונג וואס איהם ווארום עס שמיים אין פסוק כשה
האמ גיזאנט צו דוא יודין ולא אתכם לברכם ותי כי
את אשר ישנו פה וגו' איך בשווער ניט אייך
אליין. וזיא איהר אליין בראכט ביי די שבועה
נאר איך בשווער דוא קעננשין וואם וענען שוין
דא אונ דוא קעננשין וואם וועלין זיין. אזוי
וזיא איך בשווער דוא קעננשין וואם וועלין
זיין. אויף מיין מיינונג. אזוי בשווער איך אייך
אויף אויף מיין מיינונג:

זוזר אמור דף קא ע"ב ת"ת דלחילות יוד הא ואו הא

א"ר יומי ווי לון לעמא דעסו כעטעא דהאי שער מערדי להבוא דלגורא מומא דעלייהו דכניניה אחי לשכחא לון לישראל וקב"ה אהדר כל חינון חובין לרישא דעמיה בנין דכתיב (תהלים קא) דובר סקרים לא יכון לנגד עיני . א"ר יהודה אלמלי הו דדעי עכו"ם מהאי שער לא סבקי לון לישראל וימא חד בעמא . ת"ח כל הבוא יומא משחדל חייב בהבוא שער ובג"כ קב"ה מכפר להו לישראל וכדי לון מכלא ולא אשכחא סעוריא קמיה לבתר הווא אחי ומשנה להו לישראל כדון סאלי ליה ד"ל (איוב ה) ויחמר י"י אל השטן מלין תבא אחיב נחשבהמיהו לישראל וקטיגורא מתעביד סניגורא ואזיל ליה . כדון קב"ה אמר לשכעין שרין דסחרין כורסייא חמיון האי דלגורא האך קאים על בני חדיר (אשכנח) הא שעריר הדא דאשכחא (ס"א אשחרד) נכיה כפתחא דכל חובייוו וכל עעתייהו וכל מה דהטו וחבו קמאי והוא קביל לון כדון אשכחמו כלבו דיהדרון חינון חובין על עמיה . רבי אבא אמר כל חינון חובין והטעין מתדבקין ביה . כמה דכתיב (מלכה ו) ותשליך כמעלות ים כל השאחם . ולכתוב כלבו מתהדרן כרישיהון דעמיה . ה"ד (ויקרא טו) וגשא השער עליו את כל עונותם אל הרץ גזרה :

הלכה פסוקה יוסף לחק מוכר

משערי תשובה ל"י יונה דף לט ע"ב .

כת מנאים . סהקא פלס סכור או דלפא או ידע כי יום טול כפך סכור וכו' סהקא כחכמית או כי ימסל חים לליש דלפ"ר או כחילתא דנכיס ויחלק לו לס"ר לא פעלה און המעט ממנו טון כנגעט טון סחוכה שאלמד כוכה הוכיס את פעיקה ולא סחא עליו העא ויו"ס לחסו על אצו לא תשפת כענין סגפא וסוקי די מרעיס וכלה זס ציד סהקא סאלי טון פנייה כי לא יקרא ללאע לכל יעורר חסר סהקא ויאמר לרע טוב ויכס השן ללוד גס כון מחסול למי סהוסא מעני פנים ספחד כי חינון עומס על דעורו וסכני כי יעשה סלולו כיום

הרמב"ם הלכות ברכות פרק ו .
(א) יש לנוטל ליתן על ידיו מים מעט מעט עד שיתן כשיעור . ואם נתן הרביעות כולה בשמיטה אחת כשר . נוטלין ארבעה או חמשה זה בצד זה או יר זה על גב זה בשמיטה אחת , ובכלר שרופו ידיון כדי שיבא בניניה המים ויהיה באותה השמיטה כדי רביעות לכל אחד ואחד : (ב) אין נוטלים מים לירוס לא ברפנות הכלים ולא בשוליו הפתח ולא בחרסים

(א) יש לנוטל ליתן על ידיו מים מעט מעט עד שיתן כשיעור דער קענקש וואס וואשט דיא הענט דארף ער ניקען דאס וואקער אויף דיא הענט פיסלאכטויי פאמעליק פון די הענט וועלן זיין גענוואשן וויא קען דארף וואשן נאך גוה דרביעות טולה כשמיטה אחת כשר און אויב ער האט דעם רביעות וואקער אנאס נישטאן אויף די הענט מיט איין סאהל איז אויף פשר טעלן ארבעה או חמשה זה בצד זה או יר זה על גב זה כשמיטה אחת פיר אדער פינף קענקשין קענין האקשין די הענט איינע זעבין די אנדערע אדער איינע איבער די אנדערע און מיט איין גאס וואקער זאלן גענוואשן ווערן אלע זעהן הענט מיט איין סאהל ובלבד שרופו ידוים כדי שיבא בניניה המים נאר די הענט זאלן גיט זיין צו קענקעטשט איינע צו די אנדערע . נאר וויא זאלן זיין לויז די וואקער זאל קענען אריין קומען צווישען די הענט דתיה באותה השמיטה כדי רביעות לכל אחד ואחד און אין דער פלי וואס ער ניקס מיט איהר זאל זיין זעהן נקיףו רביעות וואקער עס זאל זיין ארביעות וואקער צו ינדער האנט קענקשטו : (ב) אין נוטלין מים לירוס לא ברפנות הכלים קען פאר גיט ארויפניקען וואקער אויף די הענט מיט אנואנט פון אפלי לא בשולי הפתח און גיט מיט דעם אונטערשטין דעק פון אערדענע פלי לא ברפנות און גיט מיט דהסקר ער העלפט נאך צו די פאלשקייט ויאמר קרע ער סאכט פון פינקסער ליכטיג גס נתן כחשול לפני הדיחא פסגו פנים און ער גיט אשטרויקרלונג פאר דעם וינדיקער מיט צווייא וואבין האבין כי איינע ניהם על דתיה איריס איז ער האט קיין דרסקה אויף זינען שלעכטע מעשים והשטי ין ישתה באקליו ביום סחר דאס צווייטע איז ער וועט פארנין נאך אקאהל סאהן

יש בחלקו כח הנפיש אשר כח הסניף נכסה ואנכי כמד הסתוס לכד :

מיט חניפה ויש בחלקו כח הנפיש אשר כח ההנהג נספה
ואבד בעד החניפה לכד איך דעם חלק מענטשין זענען
דא מענטשין וואס סנפן און זייא וועלין פאר-

וילך יום ה תורה

אונקלוס

להמשיך מתי' דו"א יהוה נפש ירה יהוה יהוה רחוקו הא ואו הא נשמח יהוה היה יחידה ה רמלוי הה אל שם ב"ן
שבטניה בניקוד חולם :

כב ויכתב משה את השירה הזאת
ביום ההוא וילמדה את בני
ישראל : כג ויצו את יהושע בן נון
ויאמר חזק ואמץ כי אתה תביא
את בני ישראל ארץ אשר
נשבעתי להם ואנכי אהיה עמך :
יד ויהי פבילות משה לכתב את
דברי התורה הזאת על ספר עד
תמם : שביעי כה ויצו משה את הלויים
נשאי ארון ברית יהוה לאמר :
כו לקח את ספר התורה הזה

כב וכתב משה את השירה הזאת
תושבתהא הקרא ביומא
ההוא ואלפה ית בני
ישראל : כג ופקד ית
יהושע בר נון ואמר
תקף נאלימ ארי את
תעיל ית בני ישראל
לארעא די קמית להון
ומימרי יהי בסעדך :
כד והוה כד שיצי משה
למכתב ית פתומי
אורייתא הקרא על ספרא
עד דשלימו : כה ופקד
משה ית ליואי נמלי
ארון קימא דיי למימרי :
כו סי בו ית ספרא
דאורייתא הדין ותשון
ת"א כי חספ . ספסדין ח : להס
ספסר . ויטין ח כספס ספ
מנחם ל :

שפתי חכמים

ג כלומר קח אלטילי וילמד ה' אל משה הנה עוכב עם
סבוחין וגו' וספר שסיים דבריו עם משה לוי חס יבועע
לכל לוי דבוק עם ויכתוב משה וגו' שחם כן שמעס הים
סמלים סיל לומר אשר נכסע לם לא אשר נכסעתי לם אבל
לא יבול כשי' לם כיה נכסעתי וילכו סהים עמך וסוף יהי
סמך מיבעי' ליה כיון שסעס סיה סהלוס . ויל דסי' סיה וילכו
סהים כיו כלומר זכותי סהים עמך מ"ס מוכרח כשי' לכוסס
כף כי חספ חניא כלמי חספ סעסס ליה לכוסע וסל דקאמר נפיל כי חספ סכס וגו' סיטו דרך ענה סכלסס
פ"ס סוכיה כשי' דמוסכ כלמי סעסס סעסס סהים סעסעתי : ס סססל ל' סיה וכל ל' ליווי כלומר עליכס נקסס . חס ספסר

רש"י
(כב) ויצו את יהושע בן נון . מוסר למעלה כלפי
שכינה כמו שמפורס ג אל הארץ אשר נשבעתי להם :
(כו) לקוח . כמו זכור ס שמור הלוק : מצד ארון ברית
ה' . נחלקו בו חכמי ישראל בבבל בתרא , יש מהס
נאמר מאכר נכסעתי אבל לי למו דכמי' אשר נשבעתי סיטו עסרסיס
דקאמר נפיל כי חספ סכס וגו' סיטו דרך ענה סכלסס
ס סססל ל' סיה וכל ל' ליווי כלומר עליכס נקסס . חס ספסר
דעת וקנים סבעלי התוספות
נאמר קודם ספסרס משה כתיב כספ י"ג ספסי הוסכ
פירוש התורת אלהים

(כז) וכתוב און משה האם געשריבען דיא שירה
אין דעם קאמ וילמדה און ער האמ ויא גילערונם
דיא קינדער ישראל : (כג) ויצו און קאמ האם גער
קאמין צוא יהושע דעם ווהן פון נון ויאמר און
ער הם גיזאנט חזק ואמץ שטארק דרך און פעקסטיג
דיך גי ווארום דרא וועקסט ברענגען דיא קינדער
ישראל אל הארץ צוא דעם לאנד וואס איך האב
גישווארין איך נאל געבין צוא זייא וואכי און איך

נאמר מאכר נכסעתי אבל לי למו דכמי' אשר נשבעתי סיטו עסרסיס
דקאמר נפיל כי חספ סכס וגו' סיטו דרך ענה סכלסס
ס סססל ל' סיה וכל ל' ליווי כלומר עליכס נקסס . חס ספסר
דעת וקנים סבעלי התוספות
נאמר קודם ספסרס משה כתיב כספ י"ג ספסי הוסכ
פירוש התורת אלהים

זכ וזכה ויולדת וטומאת מקדש וקדשיו ושמיעת קול אלה
וכמוי שפתים כללן מביאין קן כדלות אלה שזכ וזכה מביאין
קו בין כדלות בין בעשירות ואע"ג לדיכא קמין של גר דזין
הזכה ושתייהן עולות לא מייש חטא עליוהו משום כלל שכיחי

כדיק דמי הן מליס וקן לטור שכתב מפני הפסוקים :
(ג) וז"ל שלום פטורש בחובה. וכסד עוד הכ"ט ע"ש שאלמנו
שוליה שכתב אלה ואלה חטא הכי הוא כפי עיקר
הסוד בראשון ולא כפי הקריב מקום קדוהויה ע"י זיהא הא"ש
סוד דרך משלים עליו עשרים מילום ופטור משמות כלן מוכח
או כספן ופי"ק א"כ כמ"ן
ז מנין שטומא שכתב ומנין
שוליה שכתב ולא אמר מלי
סמוכה : [ב] ומתו כ' : דיכל
אלה ואלה לפסוקי ששם עולה
וסמיה לנפש ה' ששם הטמא
ופסולה למפלי . דכ"י :

ואחר עולה . בנדרים ונדבות כלן עולות . איהו
גדר האומר הנרי עלי עולה , ואיהו גדרה האומר
הרי זו עולה . מה בין נדרים לנדבות , אלא
שהנדרים מתו או נגנבו חייב באחריותם , ונדבות
מתו או נגנבו אינן חייבים באחריותם : ב חטאת
שנתערבה בעולה וחטאת אפילו אחה
ברכוא [ג] ומתו כלם . חטאת שנתערבה בחובה אין כשר אלא כמנין
חטאות שכתובה . וכן עולה שנתערבה בחובה אין כשר אלא כמנין עולות

חיים השינוי ולא כפלי : חטאת שנתערבה בחובה . כן יונה או תור של חטאת שנתערבה כשני קמין של הוכה
דיכיוו קמין סתמא של יולדות או של זכה שכל קו מהן הוא אחד עולה ואחד חטאת ומלאם עתה חטא פירות מעורבות
יחד : אין כשר אלא כמנין חטאות שכתובה . ואינו יכול להכיר אלא החמש פירות רק שתי הטמות כלכל
שזה מנין הכשר כשני קמין של חובה דאי עבד ג' הטמות שמא מן השני קמין עבדו לכו ולא מן המעורבת כדן ומשני
קמין אין יכולים לעשות רק ב' הטמות ולא מני עבדו אפי' עולה אחת דשמה יקח ההטאת המעורבת : וכן עולה .
כן יונה או תור שחפרש לטס עולה : שנתערבה בחובה . כשני קמין סתמא : אין כשר אלא כמנין עולות

צוויי טאהבין מקריב צו זיין . האם קמין מיט זיי
אזויא גיטארן התיבא אויב ער איז שולדיג גינען
זייא צו בריינגען , דהיינו ער איז גינען אוב ,
אָדער אאשה האט גיבראכט צוויי טאהבין טייל
זיא איין גינען אַזבא אָדער אַנטווינדערן , אָדער
פאר איין אַנדער זאך וואס דיא הודא האט
געעטיסין בריינגען טאהבין פאר אַקרבן אַדער חטאת
ואחר עולה זאל מען מקריב זיין איין טאהב פאר
אַחטאת , און איין טאהב פאר אעולה בנדרים
ונדבות כולן עולות אויב ער בריינגט צווייא טאהבין
אָדער מערה , טייל ער האט אנרד גיטארן ער
זאל בריינגען אַקרבן טאהבין , אָדער ער בריינגט
אַנדקא טאהבין זאלין אלע טאהבין זיין עולות איהו
גדר ווס הייסט אַנדקא האפס דרי על עולה אויב אַינד
האט גיאנאט איך געס אויף מיר איך זאל בריינג
גען אעולה ואיהו גדר וואס הייסט אַנדקא האפס
דרי זו עולה אויב ער זאגט אייף אַזבא אָדער
אויף טאהבין , דיא בַהמה אָדער דיא טאהבין
זאלין זיין אעולה פה בין נדרים לנדבות וואס איז
דער חילוק צו ער זאגט אַנדקא , איך געס אויף
מיר איך זאל בריינגען אַקרבן , אָדער ער זאגט
אַנדקא , דיא בַהמה זאל זיין אַקרבן אלא שהנדרים
סתי או נגנבו חייבים באחריותם אויב אַינדקא האט
גיאנאט איך געס אויף מיר איך זאל בריינגען
אַקרבן , דער נאך האט ער גיאנאט אויף אַזבא
דיא בַהמה זאל זיין דער קרבן פאר מין גדר
און דיא בַהמה איז גיפייגעט אָדער זיא איז
גינגט גינארין , מה ער בריינגען איין אַנדקא
בַהמה פאר אַקרבן , ווארום ער האט דאך גיאנאט
ער זאל בריינגען אַקרבן , און ער האט נאך נים
גיבראכט , ער ווערט אַנדערש נים פטור פון

דעם נדר , ביי ער בריינגט דעם קרבן ונדבות
סתי או נגנבו איין חייבין באחריותו אָדער אז ער זאגט
אויף אַזבא דיא בַהמה זאל זיין אַקרבן , און
דיא בַהמה איז גיפייגעט אָדער גינגט גינארין
דאך דיא נים בריינגען איין אַנדקא , ווארום
נאר דיא בַהמה נאט , ער גינאלט מקריב זיין ,
אָדער נים איין אַנדקא : ב חטאת שנתערבה בעולה
ועולה חטאת אויב אַחטאת איז צו מישט גינארין
צווישן פיר עולות , אָדער אעולה איז צו מישט
גינארין צווישן פיר חטאות אפילו אחר ברבוא
אפילו איין עולה איז צו מישט גינארין צווישן
צעהן שווענד חטאות , אָדער איין חטאת איז צו
מישט גינארין צווישן צעהן שווענד עולות
ישוה כולם זאל מען הרגן אַלע חטאות מיט דיא
עולה , אָדער קען זאל אַלע עולות מיט
דעם חטאת חטאת שנתערבה בחובה אויב אַנטווינד
דין האט גיבראכט צווייא טאהבין דאך קען
מאָען איינעם אַחטאת און איינעם אעולה ,
און אַזבא האט אויך גיבראכט צווייא טאהבין ,
דאך קען אויך מאָען איינעם אַחטאת און
איינעם אעולה , און דיא צווייא פאר טאהבין
זענען גישטאען , מען האט נאך נים גיאנאט
וועלכע זאלין זיין חטאות און וועלכע זאלין
זיין עולות , און אַפרימדיע טאהב אַחטאת איז
גינאָען צו פליהען צו דיא פיר טאהבין , און
מען בעקענט זיא נישט , איז אויפ'ס אויס געמישט
פינף טאהבין און כשר זיא קמין חטאת שנתערבה
איז נים מערה פֿשר מקריב צו זיין נאר צווייא
טאהבין , מען זאל זייא מקריב זיין פאר חטאות
וכן עולה שנתערבה בחובה און אויב דיא בעקענע
טאהב וואס איז צו גיפלונין צו דיא פיר טאהבין

(ד) ונדעה דקמ' ולא קמ' הסלח' מומטח' כחוס' מול' מ'פס' כחוס' מ'פס' דקמ' כ'ס'פ' סל' חוס' שנתערכ' זו כ'א' ל'כ'י' קמ' ד'מ'ס' . מ'ס'ר' : [ג] ל'ז' כ'ו' . כ'ס'ן' ד'ומ'ח' ל'כ'ל' ס'מ'פ' ב'ק'ב'נ'ו'ת' ס'מ'ש'י' ל'פ'י' ס'מ'ס' י'ז'כ'ר' ס'י'י'בו'ת' ב'ק'ר'י'ס' מ'פ'ני' ס'מ'י'בו'ת' מ'ס'ן' כ'ו'ו' ס'מ'י'בו'ת' ס'מ'ש'י'ס' ו'מ'ו'ס'י'ף' מ'ל' ס'ל'מ'ש'י'ס' י'ז'ל'ו'ס' ו'ג'כ' ס'מ'י'בו'ת' מ'ז'י' ס'ר'כ'ס' כ'נ'ש'ו'ס' י'ז'כ'ר' מ'פ'כ' ס'ט'ו'ס' מ'ז'י' ס'מ'ש'י'ס' כ'מ'ו' ס'מ'ס' מ'פ'ר'ו'ס' ו'נ'ג'ל'ו'ס' ל'פ'י'ן' . ס'ר'כ'פ' :

שבחובה . כלפרישנה לעיל נכי הטעה : בין שהחובה מרובה והנדרבה מועמת . כגון שקן אחד מפורש כהן עולות נחמרב עם כמה קניין סתמה של יולדות או של זכה שכל קן מהן אחד חטאת ואחד עולה : בין כו' . כגון קן אחד סתומה שנתערכה

כמה קנין של עולות וקרינו לעולות מפורשות נדבה ממש דנדרים ונדבות כלן עולות כדחתן בריש פירקין (7) : ג בחובה ובנדרבה . שנתערכו קני חובה שמתקנת

שבחובה . בין שהחובה מרובה והנדרבה מועמת בין שהחובה מרובה והחובה מועמת בין ששתיהן שוות : ג במה דברים אמורים בחובה ובנדרבה אבל בחובה שנתערכה זו כוון , אחת , [ג] לזו ואחת , לזו , שהים לזו ושתיים לזו , שלש לזו ושלש לזו , יחסות ומקלתן עולות עם קני נדבה שכלן עולות : אבל בחובה שנתערכה זו כוון . קן סתומה של יולדת או של זכה

איו גיווען אעולה . אונ קען דער קענט איר גיט זענען אויף אויס געמישט פינף סאהבין איו פיר אלא גמנון עולות שבתיה איו גיט קעהר פשר סקריב צו זיין נאר צוויי סאהבין . קען זאל זיי סקריב זיין פאר עולות בין שהחובה סריבה ונדרבה מועמת סייא דיא סאהבין פון חובה זענען גיווען פיל אונ דיא סאהבין פון נדרבה זענען גיווען ווייניג . זען חובה איו צוויי סאהבין איינע אעולה אונ איינע אחסאת . אקן נדרבה איו צוויי סאהבין ביידע עולות , ואגס דיא משנה סייא איין קן אנדרבה נואם ביידע סאהבין זענען געווען עולות איו אריין געמישט גיווארין אין עשליכע קנין פון חובה ולקשיל אין פיר קניין וואס איז דערער קן בארף זיין איינער אחסאת אונ איינער אעולה , נאר קען האט נאך גיט גיואגט וועלכע סאהבין זאלן זיין חסאות אונ וועלכע זאלן זיין עולות , זאל קען סקריב זיין פיר עורות בין שהנדרבה סריבה והחובה מועמת אונ סייא פאר קערט איו גיווען . איין קן אחובה נואם איינער פון זיי איו אעולה . אונ איינער איו אחסאת נאר קען ווייס נאך גיט וועלכער איו דיא עולה אונ וועלכער איו דער חסאת , אונ דער קן איו אריין געמישט גיווארין אין עשליכע קנין פון נדרבה ולקשיל אין פיר קניין וואס אלע זענען עולות זאל קען נאר סקריב זיין איין עולה בין ששתיהן שוות אונ סיי זייא זענען ביידע גלייך , דריי קנים פון חובה זענען צו מישט געווארין צווישען דרייא קנים פון נדרבה . זאל קען נאר סקריב זיין דריי עולות : ג בפה דברים אמרים ווען זענען דיא הייד גע'אגט געווארין פן חובה ובנדרבה אונעס איו צוא מישט גער ווארין אקן חובה נואם איינער איו אחסאת אונ איינער איו אעולה . מיט אקן נדרבה נואם ביידע זענען עולות . דא זאנען מיר קען זאל נאר סקריב זיין איין עולה אקל סריבה שנתערכו זיי פיי אקער או רחל האט גיבראקט איין קן . דאס איו צווייא סאהבין . ווייל זיא איו אנגעווינערין . בארף זיין איין סאב אחסאת אונ איין סאב אעולה . קען

האט נאך אקער גיט גיואגט וועלכע סאב זאל זיין דער חסאת אונ וועלכע סאב זאל זיין עולה ודאס הייבט אמת לוי איין קן האט רחל גיבראקט אונ שרה האט איו גיבראקט צווייא סאהבן איו זיין מיט אקס סריבה אונ איין מיט אעולה . אונ קען האט נאך גיט גיואגט וועלכע סאב זאל זיין אעולה . ודאס הייבט אמת לוי איין קן האט שרה גיבראקט אונ דיא פיר סויבען זענען צוא מישט געווארין . קען אויס גיט וועלכע זענען צווייא זאל קען רחלס אונ פיר סויבען זענען שרהס . זאל קען זעמען פון די אקס סויבין פיר . צוויי זאלען זיין עולות אונ צווייא זאלען זיין חסאות : שלש לזו ושלש לזו אדער רחל האט גיבראקט דריי קנים . זעקס סויבין . ווייל זיא איו גיווען אגעי ווינערין אונ אקרה אונ זי איו אוף איין גינאגען אין בית המקדש ווען זיא איו גיווען סאב . דריי סויבין זאלען זיין עולות אונ דריי סויבען זאלען זיין חסאות . אונ קען האט נאך גיט גיואגט וועלכע זאלען זיין עולות אונ וועלכע זאלען זיין חסאות . אונ שרה האט איו גיבראקט דריי

מחצה

כהן יקריב חטאת ולאיהו שרצה כהן יקריב עולה בין משם אחד בין משני שמות:

אזנ ער זאל מקריב ויין פאר דיא אשה צווייא
מאהבין אונ פאר דיא אשה צווייא מאהבין לאייה
שרצה כהן יקריב חטאת וועלעכע צווייא מאהבין דער
כהן וויל זאל ער זיין מקריב ויין פאר אהמאת
יאיהו שרצה כהן יקריב עולה אונ וועלעכע צווייא מאהבין
דער כהן וויל זאל ער זיין מקריב ויין פאר אעולה

אזנ ער זאל מקריב ויין פאר דיא אשה צווייא
מאהבין אונ פאר דיא אשה צווייא מאהבין לאייה
שרצה כהן יקריב חטאת וועלעכע צווייא מאהבין דער
כהן וויל זאל ער זיין מקריב ויין פאר אהמאת
יאיהו שרצה כהן יקריב עולה אונ וועלעכע צווייא מאהבין
דער כהן וויל זאל ער זיין מקריב ויין פאר אעולה

גמרא ערכין דף טו ע"ב

סלכס ס' כלס כלי סמיטין דהור דמלכות דגלוס במ כן

מה יתן לך ומה יוסף לך. עוד הקב"ה שמירה שלא
תספר לשון הרע: של עצם. טינים: האומרים
ללשונו נגביר. כמי שלומר מי דרוק לנו דטופים
במיקר: אותו לא אוכל. כהאי קרא לעיל כתיב מלשני
במטר רעהו: על גמי הרוח. להא דרב חסדא דנהלי

א"ר יוחנן משום רבי יוסי בן זמרא מאי דכתיב
מה יתן לך ומה יוסף לך לשון רמיה אמר
הקב"ה ללשון כל איבריו של אדם וקופין ואתה
כופל כל איבריו של אדם מבחויין ואתה מכפנים
ולא עוד אלא שהקפת לך שני חומות אחת של
לשון רמיה. וא"ר יוחנן משום רבי יוסי בן זמרא
אשר אמרו ללשונו נגביר שפתינו אתנו מי ארון לנו.
לשון הרע אמר הקב"ה אין אני והוא יכולין לדור
אלא אתו. ואיכא דמתני לה על גמי הרוח. א"ר
הקב"ה לשר של גיהנם אני עליו מלמעלה ואתה
עם נחלי הרמים אין חץ אלא לשון הרע שנאמר הן

עצם ואחת של בשר מה יתן לך ומה יוסף לך
כל המספר לשון הרע כאלו כופר בעיקר שנאמר
ואמר רב חסדא אמר מר עוקבא כל המספר
בעולם שנאמר אותו לא אוכל אל הקרי אותו
עליו מלמעלה נדוננו יחד שנאמר חצי גבור שוננים
ואין גבור אלא הקב"ה

אמר רבי יוחנן משום רבי יוסי בן זמרא רבי יוחנן האם
גיזאנט פון רבי יוסי בן זמרא'ס וועגין פון
דכתיב פה ימו לך ופה יוסף לך לשון רמיה וואס מיינט
דער פסוק וואס ער זאגט וואס וועט דיר געבין
אונ וואס וועט דיר מעהרין דער פאלשער צונג
אמר הקב"ה ללשון הקב"ה האם גיזאנט צום צונג כל
אבריו של אדם וקופין ואתה כופל כל איבריו של
מענטש וועגן אויפגלייבן שפתינו אונ דוא
ליקחם כל אבריו של אדם מבחויין ואתה מכפנים אלע
גלידער פון מענטש וועגן אויסווייניג אונ דוא
ביים אינווייניג ויל עוד זאל אהאן שרצה כהן חטאת
נאך מעהר האב איך גימאהן צום צונג איך האב
געמאכט ארום איהם צווייא מאהערין אהר של עצם
ואהר של בשר איין מאהער פון ביין און איין מאהער
פון פלייש, דאס וועגן די ציין און נאך דיר
ימו לך ופה יוסף לך לשון רמיה וואס נאך זאל דיר
הקב"ה געבין אונ וואס מעהר זאל דיר הקב"ה
געבין אפארצאמונג דוא פאלשער צונג ואמר רבי
יוחנן משום רבי יוסי בן זמרא נאך האם גיזאנט רבי
יוחנן פון רבי יוסי בן זמרא'ס וועגין כל המספר לשון
הרע כאילו כופר בעיקר דער מענטש וואס דער ציילט
לשון הרע איז גלייך וויא ער וואלט געלייקונט
אין הקב"ה זאגט וויא עס שטייט אין פסוק אשר
אמר ללשונו נגביר שפתי אהר מי ארון לנו זיין האבין
גיזאנט דורך אונזער צונג וועלן מיר אונז
שטארקן או אונזערע לעפצין וועגן מיט אונז
ווער איז איבער אונז אהער ווער וועט איבער
אונז גינעלמאנען ואמר רב חסדא אמר מר עוקבא נאך

האם גיזאנט רב חסדא מר עוקבא האם גיזאנט
כל המספר לשון הרע דער מענטש וואס דער ציילט
לשון הרע אהר הקב"ה איז זיין וואס יכלין ליד דעם
האם הקב"ה גיזאנט איה קען ניט וואהנען אויף
דער וועלט מיט דעם מענטש צו זאמען זאגט
וויא עס שטייט אין פסוק איהר לא אוכל אל הקרי אותו
אלא איה הקב"ה זאגט אותו קען איך ניט, זאלסט
ניט לייגענען אותו, איהם, נאר זאלסט לייגענען
אתו, מיט איהם, הקב"ה זאגט מיט איהם קען
איה ניט וואהנען צו זאמען אויף דער וועלט וויא
דפתי לה על גמי הרוח אנדערע לעגען וואס מר
עוקבא האם גיזאנט, אויף דיא מענטשין וואס
ועגען גרויס בייא זיה, הקב"ה זאגט אויף דיא
מענטשין וואס ועגען גרויס בייא זיה איך אונ ער
קענען ניט וואהנען צו זאמען אויף דער וועלט
ואמר רב חסדא אמר מר עוקבא נאך האם גיזאנט רב
חסדא פון מר עוקבא'ס וועגין כל המספר לשון הרע
דער מענטש וואס דער ציילט לשון הרע אהר לו
הקב"ה לשר של גיהנם אני עליו מלמעלה ואתה עליו מלמטה
גיהנום האם הקב"ה גיזאנט צום שר פון גיהנום איה
וועל איהם שטראפן פון הויבן פון היפעל אונ
דוא וועסט איהם שטראפן פון אונזען אויף דיא
וועלט אונ מיר וועלן איהם משפתיין זאגט וויא
עס שטייט אין פסוק חצי גבור שוננים עם גיילי רמיס
די פוילין פון דעם שטארקן וועגן גישארפט מיט
דיא כרענעניגע כולין איז מר זאל לשון הרע דעם
פיל גיינט קען לשון הרע זאגט מר שוננים
וויא עס שטייט אין פסוק ויער צונג איז וויא

רש"י

שנאמר ה' כגבור יצא. גחלי רתמים היינו ניהנם. אמר רב חמא בר' חנינא מאי הקנתם של מספרי לשון הרע אם ת"ח הוא יעסוק בתורה שנאמר בירא לשון עץ חיים ואין לשון אלא לשון הרע שנאמר עץ חיים היא למחויקים בה. ואם ע"ה רבי אבא בר' חנינא אמר סיפר אין לו תקנה שפתי חלקות לשון מדכרת גדולות אלא מה הקנתו שלא יבא לירי לשון הרע אם ת"ח הוא יעסוק בתורה, ואם ע"ה הוא ישפיל דעתו שנא' וסלף בה שבר ברוח:

קרא דהוה לא אוכל כח נמי עיטם: סלף בה. מי שמולף בה והפך לסלקה שלא תהא בו עוד יסבור רוחו: שכבר כרתו. קללו ככרת:

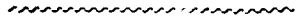
שנאמר חץ שחוט לשונם ואין עץ חיים אלא תורה הוא ישפיל דעתו שנאמר וסלף בה שבר ברוח. שכבר כרתו דוד ברוח הקדש שנאמר וכרת ה' כל הקנתו שלא יבא לירי לשון הרע אם ת"ח הוא יעסוק בתורה, ואם ע"ה הוא ישפיל דעתו שנא' וסלף בה שבר ברוח:

עם הארץ הוא ישפיל דעתו אונ אויב ער אין אעם הארץ זאל ער ווערין גידעריג ביי יוך שנאמר וויא עם שמיים אין פסוק וסלף בה שבר ברוח אז ער האם פארקרימט מיט דעם צונג ער האם גירעט מיט איהם לשון הרע זאל ער צוגרעבן ויין גרויסקייט ביי אבא ברבי חנינא אמר סיפר אין לו תקנה רבי אבא ברבי חנינא זאגט אויב ער האם דערציילט לשון הרע העלפט איהם גיין תשובה שכבר קרנו דוד ברוח הקדש וייל דוד הקלף מיט ויין רוח הקדש האם שוין פארשניטען דעם קענמש פון דער וועלט שנאמר וארום עם שמיים אין פסוק דוד הקלף האם גיאגט. וכרת ה' כל שפתי חלקות לשון מדכרת גדולות הקב"ה זאל פארשניידן אלע לעפיצן וואס ריידען גלאמע בייך ער זאל פארשניידען דעם צונג וואס רעט מיט גרויסקייט אלא מה תקנתו שלא יבא לירי לשון הרע וואס זאל אקענטש טאהן ער זאל אפ געהימען ווערין ער זאל ניט קומען צו דיא עבירה פון לשון עבירה אם תלמיד חכם הוא יעסוק בתורה אויב ער קען לערנען זאל ער לערנען תורה וסע עם הארץ הוא אונ אויב ער אין אעם הארץ ישפיל דעתו זאל ער בייא יוך גידעריג ווערין שנאמר וויא עם שמיים אין פסוק וסלף בה שבר ברוח אויב ער וויל יוך היטען ער זאל ניט פארקרימט מיט די צונג. ער זאל קיין לשון הרע ביידיך זאל ער צו פגעבן ויין גרויסקייט. אונ זאל ווערין גידעריג בייא יוך:

אונגעצויגענער פיייל צום שייסען ואזוי וויא אפיייל שמיים דער קענטש אויף ויין ארמ אונ שייסען ווייט, אזוי אין לשון הרע, דער קענטש זיצט ביי יוך אין שטוב אונ רעט אויף אייגעם שלעכטען כייד וואס קענער אין ווייט פון איהם אונ הרגת איהם וואן גבור אלא הקב"ה דער שטארקער מיינט קען הקב"ה שנאמר וויא עם שמיים אין פסוק ה' כגבור יצא הקב"ה וועט ארום גיין וויא אשטארקער גחלי רתמים היינו ניהנם די ברענענדיגע קיילין מיינט קען דעם ניהנם, אונ אזוי זאגט דער פסוק תצי גבור שטינים עם גחלי רתמים דער קענטש וואס רעט לשון הרע וואס זייא ווערן וויא פייילין, וועלין זיי גישקראקט ווערין פון הקב"ה אונ מיט ניהנם אמר רבי חמא ברבי חנינא מאי תקנתה של סספרי לשון הרע רבי חמא ברבי חנינא זאגט דיא קענטשין וואס האבין גירעט לשון הרע וואס זאלין זיי טאהן הקב"ה זאל זיי מוחל ויין די עבירה אם תלמיד חכם הוא יעסוק בתורה אויב ער אין אלמדין זאל ער לערנען התורה שנאמר וויא עם שמיים אין פסוק מרמא לשון עץ חיים דער עץ חיים היילט דעם צונג ויין לשון אלא לשון הרע דעם צונג, מיינט קען דעם צונג וואס האם גירעט לשון הרע שנאמר ווי עס שמיים אין פסוק חץ שחוט לשונם זיי ער צונג אין וויא אפיייל צום שייסען ויין עץ חיים אלא תורה דער בוים פון לעבין אין דיא התורה שנאמר וויא עם שמיים אין פסוק עץ חיים היא למחויקים בה די תורה אין אבנים פון לעבין צו די קענטשין וואס האלמדין זיא זאם

זוהר ואמור דף קב ע"ב

בהאי יומא מתעטר כהנא בעטרין עלאין והוא קאים בין עלאו ותחלו דפר מכוין כרישא דמחימונתא וחדו ועל מקדשא ועל ישראל כלבו. תחלה בעטתא דשאל דמחא דפר מכוין כרישא דמחימונתא וחדו כחאבעיה. כמה דכתיב (ויקרא טז) והיה הוהו על הכפרת ולפני הכפרת. והיך עביד כסים בקפשא (ס"א בקפשא) דאזנבא וחדו כמניף כמניף דלזנבא לסטרי קפתורא (ס"א קפתורא) (ס"א כפתורא) חדי ותחכוון וסארי למחי אמת. אחת וחתת אחת בלמודא אחת (פיקון פכ ס רב"ג קס ט) דכליל כלל. אחת שנתא דכלל. אחת דכלל הסדרן לקבלה אחת ריבא דכלל לכתר אחת וחתת דלוינו שריין כחדא ברעושתא כחתושתא ולא מתפרשן לעלמין. כתר דמשא להאי וחתת דהויא חומא דכלל מכאן שארי למחני כוונתא ומני ואמר אחת ושמים. אחת ושלש. אחת ולרבע. אחת וחמש. אחת ושיש. אחת ושבע. בנין למשכחא ולגנדל להאי אחת דהויא חומא (ומה) עלאה כדרגין יריעין לכתרא (ס"א לברוא לאימא) דלימא תחאה ולמשכחא להיך עמיקין מחתריבו לכנסת ישראל. וע"ד יומא דא תרין הכורין הכיין כחדא חומא עלאה טראח לאשמה תחאה. וע"ד כתיב יום הכפורים. כמה דתתמר:

הרמב"ם הלכות ברכות פרק ו'.
 (א) בכל הכלים נטלין לידים ואפי' כלי גללים וכלי אדמה, והוא שיהיו שלמים, כלי שאינו מחויב רביעית או אין בו רביעית אין נותנין ממנו לידים: (ב) הכל כשרים ליתן לידים אפילו חרש שוטה וקטן אם אין שם אחר מזה הכלי בין ברכיו וצק על ידיו או יטה החבית על ידיו ויטיל או נוטל ידו אחת וצק בו על זו והורו וצק בראשונה על השנייה, והקוף נוטל לידים: (ג) השוקק שדולה אדם כידו או בגלגל וחותן לתוכה והמים נמשכין ממנה כאמה והולכין ומשקיין הירקות או הבהמה והניח ידיו בשוקת ועברו המים

(א) בקל הכלים נטלין לידים מימין אולם מימין קצת ונאשין דיא הענט ונאפילו כלי גללים כלי אדמה אפילו מימין פליים ונאם ועעען געמאכט פון מימין און מימין פליים ונאם ועעען געמאכט פון ערד ודיא שיהי שלמים נאר דיא פליים זאלין זיין גאנצע כלי שאינו מחויב רביעית אפלי ונאם אין איהר גייט גיט אריין אפערטיל לונ ונאקער או צין בו רביעית אנדער דיא כלי איז אנדויקע נאר עס איז אין איהר דא ונאקער ווייניגער ווי אפערטיל לונ צין טיגנין פסט לידים קאר מען גיט ונאשין דיא הענט מימין דיא פלי: (ב) הכל כשרים ליתן לידים אפילו חרש שוטה וקטן אולם מימין אריינטיקען ונאקער אויף דיא הענט צום ונאשין צום עסקן אפילו אמויגער אפילו אפשוועגער און אפילו אקניגד אם צין שם אחר אויב עס איז גיט דא אין אנדערער ונאם זאל אריינטיקען די ונאקער אויף זיינע הענט פנים הכלי צו גרייז וצק על ידיו זאל ער האלטיין דיא כלי צווישען דיא קנייה און זאל גיסקען דיא ונאקער וויינע הענט או יטה ריכטיג על ידיו ויטיל אנדער ער זאל איינגינגין דיא פאם ונאקער אויף דיא הענט און זאל ונאשין די הענט או נטל ידו אחת וצק בו על אנדער ער ונאשט איין האנט און ער גינסט מימין דיא האנט אויף די אנדערע האנט וחותן וצק בראשונה על השנייה נאכד דעם גינסט ער מימין דיא ערשטע האנט אויף די אנדערע האנט והקוף נוטל לידים אפאלפע מען גיסקען ונאקער אויף דיא הענט פון אפגעקוש צום ונאשין צום עסקן: (ג) השוקק שדולה אדם כידו או בגלגל וחותן לתוכה אויב נעבין ברונען לונט אקאר רעפע, אריינע, און אפגעקוש שעפע ונאקער פון ברונען מימין דיא הענט אנדער מימין אקאר און ער גינסט דיא ונאקער אין די רינע והמים נמשכין ממנה כמימין וצק על ידיו ויטיל וצק און אנארטין צו געניסקען דיא געוויקסען אנדער אפריכה טרינקט פון דעם ונאקער והמים דיי בשוקת

דיא אפגליקען ונאם קומען אז מען גיט פבור דיא רשעים ע"כ לא נכון להקדיש דבריהם בלתי אם יוקדיש רשעים ופסלים דרייבער זאל מען גיט דערקאנען דיא נאשע מעשים פון רשע סיידן מען זאל באהר דערקאנען וויינערע שלעכטע מעשים כפי שנאמר וייה עם שקמים אין פסוק ושם רשעים יתקן דער

משערי תשובה לראי דף 4 ע"ד.
 החנף אשר יסלו רשעה בני אדם אם כפינו אם שלא כפינו חס"פ שלא ידריקנו על חמסו ולא יכוב על משפטו מלך ומלך מליו כי ליש טוב הול. ועל זה נאמר פסוקי וכללנו רשע. כי גוללו אשר טוב את המורס לא כלל סופיט על דבריה ומטר מזושים וגם כי לא יבכה את הרשע וזולתי במס שנמלא עו בו מן סטוב וילין עליו כפי בני אדם לסגיד לאלהם יסרו. גם זה רשע חסל. כי בהקבירו את הסובי וזה סעל לא יוקרי וטל כל משפטו ויכס לנדיק ויטכט מלא כשופטים ויחמנו לו וקרי ויטל ידו ונכר. וכבר קדמנו לסודיען פמכסולות ופסטיקות כפמכסולות ככבוד סרשטיים. פ"כ לא נכון להקדיש דבריהם אם חסד רשעים וכפסל. כמו שנאמר ושם רשעים יתקן.

החנף אשר יחלל רשע בני אדם אם כפינו אם שלא כפינו דער מענאש ונאם חנפה און לויקט דיא שלעקטס פון מענאשין סייה ער לויקט איהם ווען ער שטייט דערבייא און הערש און סיי ער לויקט איהם ווען ער שטייט גיט דערבייא אע"ש שלא צדקט על חסד אפילו ער סאכט איהם גיט גירעכט אויף זיין גולה ונאם ער האט גענלחת ולא יפוג על משפטו און ער לייקנט גיט אויף דעם משפט ונאם איהם קוקט פאר זיינע שלעכטע מעשיות אכל יאמר עליו כי איש טוב הוא נאר ער זאגט אויף איהם ער איז אנומער מענאש ועל זה נאמר אויף דעם זאגט דער פסוק ויחבו חתיה יחלו רשע דיא מענאשין ונאם פארלאזן די חתיה לויבין דעם רשע כי לילא אשר עוב את השדה לא הלל העובר על דבריה ויפס סחתייה ווארום אז ער ונאלט גיט פארלאזט דיא חתיה ונאלט ער גיט געלויקט דעם מענאש ונאם האלט גיט דיא רייד פון דיא חתיה און האט פארשקערט דיא סחיה פון דיא חתיה וגם כי לא ישבח את הרשע וזולתי במס שנמצא בו מן הטוב אפילו ער לויקט גיט דיא שלעכטע מעשים פון רשע. ער לויקט נאר דיא נאשע ונאם געקנט ויה אין איהם וילין עליו כפי אדם להקדיש דבריהם ער רעט נאר מענאשין נאשע רייד פון וויינערע וועגן ער זאגט פאר זייה וויינע נאשע סדות נם וי רעה חילה דאם איז אויף אשלעכטע קראנקייט כי בהקבירו את המטב ואת הרע לא יוקרי ווארום אז ער דערקאנט דאם נאשע פון איהם און דאם שלעכטע קע פון איהם דערקאנט ער גיט ועל כל משפטו יבסח און אויף וויינע אלע ויגד ברעקט ער לויקט ויחשב אצל השופטים דיא מענאשין ונאם וועלן דאם הערין וועלן זיי דאך איהם האלטיין פאר אצדיק ויחט לו יקר און וועלן איהם געבין פבור ויחט דו ונכר ונעט ער נאך סער אויפרייבין זיין האנט און וועט זיה נאך שטארקן אין זיין שלעכטיג קייט וכבר קדמנו להודיען הסכסולות והחשיות והפמכסולות כבוד הרשעים און מיר האבין שוין געשמועקט פון

דיא אפגליקען אז מען גיט פבור דיא רשעים ע"כ לא נכון להקדיש דבריהם בלתי אם יוקדיש רשעים ופסלים דרייבער זאל מען גיט דערקאנען דיא נאשע מעשים פון רשע סיידן מען זאל באהר דערקאנען וויינערע שלעכטע מעשים כפי שנאמר וייה עם שקמים אין פסוק ושם רשעים יתקן דער

ישראל את דברי השירה הזאת עד תמם: פ פ פ

פ. סג' ט"ס סימן: ומפטרין טובים וסגל כחוסע סימן יד: תהור ותקרא סחלת פרשת וילך כ"ב מסקים וגם התרגום.

רשב"ם

(ל) השירה. סידור דברים קרוי שירה: הזאת. פרשת האוינו שבעידת עליהם פורעניות לכשיעברו על המצות ויבינו כי בחטאתם לקו:

פירוש לתורת אלהים

די ישראל פלומר אלע ישראל האקינ גיהערט אויס לאו נאם מיינס מען כין האוינו ביו ובפר אה דברי ניא בייד פון דער שירה עד הויכס ביו אין

עניני תשובה

הפמורה לשבת שובה בהושע סימן יד

כמקורין וילך בשבת שובה או מפטרין שובה ישראל כחוסע סימן יד. וכשיהיו נצבים וילך מחוככים, אוי קורין האוינו בשבת שובה, וזו מפטרין בנצבים וילך שוש איש, ומפטרין בהאוינו שובה ישראל.

שובה ישראל עד ה' אליהו וכו'. דער ענין איז לקטל עם איז גייען אגרויפער סוחר וואס פלעגט קליינן סוחר אין לייפציג פאר פיל סויענדרער רובעל מיט איין סאהל און, ער נאם געהאט מיט דיא סוחר אין דיא שפאטס פארין צו פארקויפן דיא קרעסער, דער סוחר פלעגט געבן דיא סוחר צוא דיא קרעסער און געלט און פלעגט פארין אהיים. מיט עפליכע

שובה ישראל עד יהיה אלהיה פי בשבת בעונה: קחו עמכם דברים ושובו אליהו אמרו אליו בלתישא עון וקח טוב וגשלמה פרים שפתינו: י אשור לא יושיענו ערסום לא נרכב ולא נאמר עד אלהינו למעשה ידינו אשר בקה ירחם יתום: י ארפא משובתם אהבם נדבה פי שב אפי ממונו: ה אהיה כמל

נאכין פריער זייער עם איז גייען נאך אסאהל איריז אין לייפציג פלעגט ער פארין צוא אלע קרעסער ביו ניי איין פאנען געלט פאר דיא סוחר וואס ער האט זייא גייען, דער וויד אין לייפציג איז גייען אין און סאהל אין יאהר, צו יען ער צייט ווען דער סוחר איז געקומען אין דיא שפאטס נאך געלט האט מען מיט איהם נאכר ברע- כונס און בצהאלס און מען האט געמאכט פאר אים אגרויסע סעודה, דער סוחר איז גיסארין אין לייפציג און האט געבריינגט נאך אסאהל סוחר און האט דיא סוחר פארקויפט צו דיא קרעסער, און אזוי איז גייען אלע יאר, אסאהל האט גיסקאפן אין דיא שפאטס אגרויסע שרפה אלע קראמען זענען פאר ברעגט גייעארין און דיא קרעסער פירוש ע"מ

(א) שובה ישראל איהר ישראל פון דעם לאנד יהודה קערט ווירער און סוהט השובה עד: ביו עם איז נאך פאר האננען דער סדת הרחמים וואס ער הייפט: און אז איהר וועט גיט השובה סאהל וועט קומען דער סדת הרין וואס הייפט אליהו און וועט אויף אייך מקרבן זיין ווארום דוא האפט גיהאט פיל שמוך וכלונג סחקה ביינע זינד: (ב) קוי געקט מיט אייך בייד דיא ווערסער וואס נויסער וועט שטיין און קערט ווירער צוא נאם און זאגט צוא איהם כל היום עין פאר גיב אלע אויגעבע זינד געט דאס גוטע דאס פיסעל גוטע מעשים וואס מיר האבין געט פאר דיר און משפט אויז נאך דיא גוטע מעשים נאך און פאר דעם וואס מיר וואלמין כדארפט מקריב זיין פרים פאר נאם וועלן מיר באצאלן מיט דעם וואס מיר

(ג) וועלן נאם לויבין מיט אויגעבע געפצין: (ד) זאגט הושע דאס זאלט איהר אויף זאגן פאר נאם אין אייער תפלה ליבער נאם מיר ווייסן אז דער סלך פון אשור וועט אונז גיט העלפן פלומר מיר בא- גערען גיט דיא היקף פון מענקשין און אויף דיא פערד פון סערוס וואס זיי פלעגן אויז שיקען צו היקף וועלן מיר גיט רייסען און מיר וועלן שוין מעהר גיט זאגן צו די ווערק פון אויגעבע הענד דוא בייטס אונזער נאם צו דיר נאם אליין וועלן מיר האפען ווארום דורך דיר ווערט דער בארייכט דער יתום: (ו) זאגט דער גיב א זויא האט מיר גיזאגט דער רוח הקדש ווען זייא וועלן פאר מיר אזוי ריינען אפא וועל איה ביינען זייער ווילדיג קייט איה וועל זייא ליב האבין מיט באווליונג: (ח) אהיה איה וועל זיין אזוי וויא סל צו די ישראל

ויהוה נתן קולו לפני חילו פי רב מאד מחנהו
פי עצום עשה דברו פיגדול ויסיהוה ונורא
מאד ומי יכירנו : ונסעתה נאסיהוה שבו עדי
בכלל לבבכם ובצום ובבכי ובמספר : וקרעו
לבבכם ואלל בגדיכם ושבו אל יהוה אלהיכם
פיהנון ורחום הוא ארך אפים ורכיחםד ונחם
עלהרעה : מי יודע ישוב ונחם והשאר אתריו
ברכה מנחה ונסף ליהוה אלהיכם :

ה תקעו שופר בציון קדשו צום קראו עצרה :

קופס הקב"ה נקפצו ארבע עונג
 זעון דוא תורה אונ מצות וואס
 יודין האבען נקפצו ניוון דעם
 יאהר . אונ דאס האט הקב"ה גע
 נקסען פאר אבעצהאלונג פאר דיא
 סיבות וואס ער האט זיין ויפאטן
 דעם יאהר , ווען דער בית המקדש
 איז געווען פריש פאר האבען יודין
 געהאט גענוג אונ תורה אונ מצות
 האבען יודין געהאט גענוג , אונ
 אויף די עבירות פלעגן די קרבנות
 כפרט זיין , אז עס איז געקומען
 ראש השנה יום הכפורים ווען
 הקב"ה פלעגט קיפן צום רעכענונג
 מיט דיא יודין האט ער געטשען
 צום טוב ראש השנה אונ יום
 כיפור אונ הקב"ה האט זיי געקבען נייע
 קהלה אויף דעם נייעם יאהר , אזויא האט
 זיך געפירט פאר יאהר ביו דער בית
 המקדש אונ וירשלים זענען פארקענט געווארן
 אונ יודין זענען פארפרישען געווארן פון
 זייער לאנד אונ דארפן גיין וועקען
 פרישע אונ פארברענגען אזי הקב"ה
 וועט קומען פאר איהם בצהאלען פאר די
 סיבות וואס ער האט מיט זיי געמאכט
 דעם אבער יאהר , דרייער זאגט אונ דר
 נביא שבע ישראל יודין קענט
 אייך צוריק צו הקב"ה , ער ה' אללה ,
 איידער הקב"ה קומט , ווארט דו ביז
 נעשחילכלס געווארן מיט דרייער יונג ,
 דוא האסט פיל געזינדיגט , איהר זאלסט בעסער
 בייא הקב"ה די זינד , זאל ער אייך
 מחיל זיין אונ די ביסול מצות אונ מעש
 מיט אונ וואס איהר האט זאל ער אן
 נעמען פאר אבעצהאלונג אונ איהר
 זאלסט זאגן איהר זענט ארעם אונ איר
 האט קיין בית המקדש אונ איהר
 קענט גיט פקריב זיין , קרבנות זאלען
 איינרע הפלות אן גענופען זענען פאר
 קרבנות , אויב איהר וועט אזויא
 טאהן וועט הקב"ה אייך מחיל זיין דיא
 עבירות אונ וועט אייך נעמען אלע
 סיבות צו דעם נייעם יאהר :
 הקענו שופר בציון קדשו צום וכו' ,
 קענו וקעט אפילו ער וועט זיך וועקען
 נאכדעם וועט ער דיא קלייע קענער
 נאכדעם וועט ער דיא כהנים , נאר דער
 נביא זאגט אונ דיא וקעט בונדער

פירוש ע"ש

(א) ויהוה נתן קולו לפני חילו פי רב מאד מחנהו
 ויין שטיממע פאר זיין חיל , דער כדרש
 זאגט דאס מיינט מען הקב"ה אליו האט אים
 גערופען פאר דיא יודין זיין זאלען וויסען
 עס וועט באלד קומען אפאג וואס קען
 וועט מיטשפין כי רב פאר פתחו ווייל
 זיין מחנה ודי יודין זענען זייער
 גרויס אונ חשוב בייא הקב"ה ער זאל
 זיין זאגן ווען זייער משפט וועט זיין
 זיין זאלען זיך פארברייטען מיט
 תשובה כי עצום עשה דברו ונורא
 מאד ומי יכירנו דיא שלוחים פון
 הקב"ה וואס טוהען זייער בייך
 זענען שטארק , דרייער אייב זיין וועלן
 חיו קיין תשובה טאהן וועט זיין
 הקב"ה שבראפין דורך זייער שלוחים
 כי מול יום ה' ונורא פאר דער טאג
 ווס אין אים וועט הקב"ה משפטן
 איי ער זייער גרויס אונ פורכטבאר
 ויפ יכיליו ווער קען דען אויסטירדן
 דעם טאג ער זאל אין אים גיט
 געמשפט ווערן : (ב) ונסעתה נאסיהוה
 שבו עדי בכל לבבכם ובצום ובבכי
 ובמספר דיא שלוחים פון דעם
 קענט אייך זען ווייניג אונ קלאגן
 אונ בעמען איך זאל אייך מחיל זיין
 וואס איהר האט געזינדיגט , וועל
 איך אונ מחיל זיין : (ג) וקרעו לבבכם
 ואלל בגדיכם ושבו אל יהוה אלהיכם
 פיהנון ורחום הוא ארך אפים ורכיחםד
 ונחם עלהרעה : מי יודע ישוב ונחם
 והשאר אתריו ברכה מנחה ונסף ליהוה
 אלהיכם : (ד) תקעו שופר בציון קדשו
 צום קראו עצרה : זאגט אונ דעם
 נביא זאגט אונ דיא וקעט בונדער
 וועט ער דיא קלייע קענער נאכדעם
 וועט ער דיא כהנים , נאר דער נביא
 זאגט אונ דיא וקעט בונדער וועט ער
 דיא קלייע קענער נאכדעם וועט ער
 דיא כהנים , נאר דער נביא זאגט אונ
 דיא וקעט בונדער

ו אספו-עם קדשו קהל קבצו זקנים אספו עורלים ויזנקי שדים יצא חתן מחרו וכלה מחפתה: בין האולם ורמזות יבכו הכהנים משרתי יהוה ויאמרו חוסה יהוה על-עמך ואל-תתן נחלתך לתרפה למשל-בם גוים למה יאמרו בעמים איה אלהיהם: ו יקנא יהוה לעמו יהוה לארצו ויחמר על-עמו: ויען יהוה ויאמר לעמו הנני שלח לכם את-הרגל והתירוש והיצרר ושבעתם אתו ולא-אתן אתכם

דארפן פאסטן, און קינדער דארפן פאסטן, און דיא פאנזים דארפן פאסטן, פריער רופט ער דיא זקנים, דער ענין איז לטעל פון האם געמאכט אויף איינעם אבבלול און פון האם אים גענעצט אין געפיינקעניס דער שר פון שטאט וואס פאר איהם האם געדארפט זיין דער משפט האם געווארען ווייס פון דיא שטאט גאר עפליכע סאהל אין יארד איז גינען איהר איז דיא שטאט וואס דער שר האם געווארען פלעגן סחרים פארן צום ירד, די קרוכים

פון דעם פונקט וואס מען האט אויף איהם געמאכט אבבלול זענן גענאנגען גוא עפליכע סחרים וואס זענען צוא זאסען געפארן אויף פער, און האבען געבעטן בייא דיא סחרים נאכדעם וויא איהר וועט אויך אפגעריסען פון ירד ואלס איהר גיין צום שר און בעטן פאר אונזער קרב, ער זאל איהם פרייא מאכען פון דעם געפיינקעניס, דיא סחרים האבען זייא צוא גיזאנט און האבען געשווארן וויא וועלען אזוי פארן, וויא דיא סחרים זענען געקומען אויף דעם ירד זענען זייא אפגעשטעקט מיט ויער האנדל און האבען קיין צייט געהאט צו גיין צום שר, דער הייל היים איין סחר, וך אפגעשטרענגט פריה פון ירד און האט שוין געדאלטן ביי דעם אונזעק פארן, האבען דיא סחרים צו איהם גיזאנט דו בינט שוין מיט דעם ירד באלד פערטיג איז אויף ירד דיא שולדיקייט דו זאלסט אריין גיין צום שר בעטן פאר דעם מענקש וואס איז אין געפיינקעניס מען זאל איהם פרייא מאכען, אפט מיר אלע האבען גישווארן מיר זאלען גיין צום שר בעטן וועגען זיין געפרייהונג, אבער דוא וועסט דאך אז מיר האבען פיל צו פארן אויף דעם ירד, ביי אונז האט יך דער ירד נאך גיט געגרינגט, און דו האסט שוין צייט בייא ירד איז דער ירד גינגעניס דו דארפט שוין באלד פארן אהיים פאר וואס זאלסטו גיט פארן וואס דוא האסט צוא געזאנט און געשווארן, דאס זעלביגע איז בייא אונז יודן, ווען דער ביה המקדש איז פארברענט געווארן און ירושלים איז חרב געווארן און דיא יודן האבען ויער שטארק געוויינט ויער שטייטעט איז גענאנגען ביו צום היסעל, זיין האט געבראכט דיא הענט, וירושלים האט געקלאפט מיט דיא הענט און מיר האבען געשווארן צו ירושלים מיר זאלן ויא קיין סאהל פארנעמען, אויף דיא גרעסטע שמתה וואס בייא אונז וועט זיין זאלען מיר געוויינען ירושלים גאר ווייל דיא צרות פון פרנסה און אנדערע צרות זענען ויער פיל האבען מיר קיין צייט צו בעטן בייא הקב"ה פון וועגען ירושלים, אבער דיא אלטע פענטשין וואס דיא מאצות צו דער וועלט איז שוין פון זייא אונזעק גענאנגען, און האבען שוין באלד גינגעניס די געשעפטן פון דער וועלט, זייא שטייען שוין גרייס אונזעק צו פארן פון דיא וועלט צו ויער היים, אויף זייא איז דיא שולדיקייט ויער גרויס פאר וואס זאלען זיין גיט בעטן בייא הקב"ה ווען דער דיא שטאט ירושלים זיא זאל געבאהן ווערן און וועגען דעם בית המקדש ער זאל געבאהן ווערן, איינע האט דער גביא זענאנט כהינעס אויבער קליינע קינדער, דער ענין איז לטעל עפליכע סחרים זענען געפארן פון לייף ציג מיט סחרים אויף דעם וועג זענען גינען וועגען פיל מענטשן זענען אין דעם וועג געברענגט געווארן, און פון האט

פירוש עברי מיומש

צורה איר זאלט רופען עם זאל זיין אזויפאלאנג פון ארבעט און פון האנדל אין דעם זאגן וואס איהר וועט פאסטען: (ו) אספו עם פארזאמולט דם פאלק קדש קהל און איהר זאלט אנברייטען און הייליגען דאס פארזאמלונג קבצו זקנים פארזאמולט דיא אלטע מענטשן אספו עורלים ויזנקי שדים פארזאמולט דיא קליינע קינדער און די ווייגענדיגע קינדער זיי חתן סחרים יעבער חתן זאל ארויס גיין פון זיין צימער וכלה סחרים יעבער חתן זאל ארויס גיין פון איהר חופה, ווייל דער מעשפט וועט זיין אויף אלע פענטשין אפילו אויף ווייגענדיגע קינדער גויה: (ז) בין האולם למזבח קבו סחרים משרתי ה' צווישען אלס און מזבח וואס דארטען שטייען שפענדיג דיא פהקים וואס פערדיגען און זענען קאריב קרפנות צוא הקב"ה, וועלן זייא וויינען ויאסוי און זייא וועלן זאגן חוסה ה' על עמך גאט נאב סחרים אויף זיין פאלק זאל פשו געזעהן

ויגהר: מן ושלמתי לכם את השנים אשר אכל הארצה היק והחסיר והגזם חילי הגדול אשר שלחתי בכם: מן ואכלתם אכול ושבוע והקלתם את השם יהוה אלהיכם אשר עשה עמכם להפליא ולא יבשו עמי לעולם: מן וידעתם פי בקרב ישראל אני נאני יהוה אלהיכם ואין עוד ולא יבשו עמי לעולם:

דיא אלפע עקנפשיין זארגען שוין גיט אזויא פיל פאר דעם שפארבין און האקען ווייניג מירא פאר דעם שפארבען, ווארים זייא וויסען זייער נייג איז שוין נאנט, שפארבן מוז קען, מיט איהר פריער אדר איהר שפעטער איז בייא זיי קיין צוריקר אונטערשייד, דרייבן בעסין זייא שוין גיט אזויא שפארק פאר דעם לעבן, אבער די יונגע קינדער וואס הייבן איצט אן ארויס צו זיין אויף דער וועלט וואס זייא

קעגען נאך זיין אויף דער וועלט צעהנדליקען יארין ביי זייא איז דאס לעבען פיל ווערס זיי דארפן זיך פארזאמלען אין דיא שחלקן און אין ביי מירדשים ראש השנה און יום כיפור און שפארק בעסין ביי הקב"ה ער ואל שיינקען לעבן און קעונד צום גיטעס יאטר:

פירוש ע"מ

נאמ אשר עשה עמכם להפליא וואס ער האמ מיט אייה גימאחן נסים וואס זענען צו קעוואונדערין ולא יבשו עמי לעולם און מיין פאלק וועט זיך קיין קאהל שעהקען. ווען זיי וועלדין דעגען צו הקב"ה וועלדין זייא זיין דיא גליקליקסטע פאלק. זעהען מיר אז תשובה דעלפט פון אלע צרות, דרייבער איצט אין עשרת ימי תשובה ווען יודין וועלדין קאן תשובה. וועלדין גיהאלפין ווערין אלע יודין צו זאקען אונד יעדער יוד ביוונדער וועט גיהאלפין ווערין מיט אלע וואס ער וועט בעסין:

האמ אויסקעוועקשט פון דיא נייע וויינקרויבין און אויך בירטען: (מ) ושלמתי לכם את השנים אשר אכל הארצה וכו' הקב"ה נאמט צו דיא יודין אויף וועל אייך בעצאלדין דעם שארין פון דיא תבואה וואס דיא ביישערקען האבין אויפגיגעטן חילי הגדול אשר שלחתי בכם מיין גרויסע חילי שיעריקען וואס איך האב אויף אייה געשיקט, דעם ארצה ילק חסיר נום: (מ) ויבאלתם אכול ושבוע און איהר וועט עסין און וואס זיין וויללעט את שם ה' אלהיכם און איהר וועט לויבען דעם נאקען פון אייער

לחר קריאת פרשת השבוע שנים מקרא ואחד תרגום והפטרה ומזמור ה' מלך גאות לבשא ומזמור שיר

עיקר תוים וילך יום ו משנה נגעים פ"ח ברמורא

[6] מן סמטל. מ' עמון סמור וכד מרש סוכה עמון מלוח מתיס שטר לכן דמסין. סמכ"ס: (6) דלל קול טלל על רלשי סכניס דכחטר פתוחים חס נלל פ"ח כללו סו מתיס מיין סוכות ס"ס כפרה ולל סוי לכך נלכחט סו טלל על ספקותם פלויס עממטיס כמתיס כלל סרס לונט סלס סרס אף כללו ספקותם סמתיס מ' סופלס. ק"ס ופיין סו"ט: [7] טמל. כספרל יליף לויס. ופ"ח: (7) לו סמטס וכנסת. כ"ט. וסמ"כ קודס סכרלסו לכסן דלניכ ס"ל סרס עמון סמור וסמל. כ"ט: [8] טמל. ינ"ל דלל סוי לויס טלל סמטס פלונטס דכ"י וכסן דכס סטל לפיל סורו בו רלשי סכניס

הפורח מן הטמא טהור. סמח שנחלס כלחט מן הנגעים וחס"כ כפרה ככלו טהור: חזרו בו ראשי איברים. חס לחמר הפריה חזרו ונחגלו חספי רלשי איברים כלכד סמח דכתיב וכיוס הרלות בו כשר מי יעמל (ח) והוא שיראו טהור. חזרו בו ראשי כעדש: ער שותממעס בהרתו מכנירם. עילך כל הנגע ולא ישמיר בו כגרים: מן הטהור טמא. טהור שפרחה לרעח ככלו כגון שחליתו כשער לכן או כמתיס וכשר שער לכן או נחכסית המתיס (כ) ופטרו ח"כ הסנירו ככרת כגרים

ש"ת א הפורח מן הטמא חזרו איינער האמ גיהאמ אגנע וואס ער איז דורך איהר סמא גיווארין, און די גנע האמ זיך פאר שפרייט איבער זיין גאנצין לייב, איז ער טהור חזרו בו ראשי אברים אויב דיא גנע האמ אגניוהקען גיוונדן צו ווערין, און דאס לייב האמ אגניוהקען גינעהן צו ווערין, אפילו גיט איז נאר גינעהן גיווארין דאס לייב פון די שפיץ גלידער ספא ווערט ער סמא מד שפתיגס בהרתו מכנירס כיו די גנע וועט אונעק גיין פון זיין גאנצין לייב עס וועט גיט בלייבין אפילו

אמד כתיבו שתי שנועות ופטריו ככל הני אם אחר פטורו פרהה ככולו עמא: עד שתחזור בהרתו לכמות שהיה. אם נשתייר מן הפריחה כל שהיא סמוך לאום עמא משום פשוין. והא דתנן בסמוך שאלם הלכה נהיה והל"כ פרהה ככולו סהור ותנן נמי בהרת ובה שער לבן פרהה ככולו הל"כ שפער לבן במקומו סהור ומשעו וכו"ל אם אינו במקומו סהור סהור התם מייירי שלא פטרו הכהן עדיין כשפרחה ככולו והלכ

איברים טמא עד שהחזור בהרתו לכמות שהיתה: ב בהרת כגרים ובה מחיה כעדרשה, פרהה בכולה ואח"כ הלכה לה המחיה או שהלכה לה המחיה ואח"כ פרהה בכולו סהור. נולדה לו מחיה טמא. נולד לו שער לבן, [ד] רבי יהושע מטמא, וחכמים מטהרים: ג בהרת ובה שער לבן פרהה ככולו אף על פי ששער לבן במקומו [פ] סהור. בהרת ובה פשוין פרהה בכולו סהור. וכולו שחורו בהן ראשי איברים היה אלו [ו] טמאין. פרהה במקטות טמא. פרהה בכולו [ז] סהור: ד כל שערות ראשי איברים שבפריחתן טהרו טמא כשיחזורו טמאים. כל חזירת ראשי איברים שבחזירתם טמא סהור. נתגלו טמא. [ח] אפי' טמא פעמים: ה כל הראוי ליטמא בנגע הבהרת

כספסרו ואח"כ פרהה ככולו: ו ואח"כ הלכה לה המחיה. שפעה הנגע עליה אבל כשעה הפריחה לא הלכה לה מחיה עד אח"כ (אבל לא נחכסית המחיה) חזן הפריחה מטהרת: ג בהרת. כגרים: ובה שער לבן. ה כל פה לפריחה מטהרת אחר כל סימני טומאה (ג) פרהה במקצתו טמא. אשערין לאשמינין אפי' פרהה דרובו דלא אמרינן רובו ככולו. א"ל לאשמינין כדסוף שנוע ראובן או כסוף כשנוע שיה פרהה כפריחה מקלתו אפי' ד שבפריחתן טהרו טמא. שעי' פריחתן טהרו את הטמא כשתזרו ונתגלו אח"כ חזרו לטומאתן: שבחזירתם סימא סהור. שעי' חזרתן שחזרו ונתגלו סימא את הטהור אם חזרו ונתכסו שפעה עליהם הנגע סהור ואלם חזרו ונתגלו אח"כ טמא והשערין לאשמינין דלפי' ומני טומא כדקתני אפי' מלה פעמים: ה כל הראוי ליטמא בנגע

מלם משי' דזמינן פמל עד שפמטעטן ומזינן טמל עד שפחזיח לכמות פריחה דסייניו כשפמט לחת פטור כו'. פמט: [ז] סהור סודיע אפי' שפמטעט ממש פמט פמט. סהור. ס"ס. וכו' עמ"ס [ח] אפי'

שפיין גלידער וענען שפיין גינעקן גינוארין. פון דעקטןענען ספא איז ער נאך קמא עד שפחזיח בהרתו לכמות שהיתה ביו דיא גנע ואל צוריק ווערין אזוי גרויס וויא זיא איז גינען. ווערש עד סהור: ב בהרת פריס אבהרת גרויס וויא אנרים ובה פחה כעדרשה אונ איז דעם בהרת איז דיא ווילד פלייש גרויס ווי אלינדן פרהה כטלו אונ דער בהרת האלי זיך פאר שפרייט אויף זיין נאנצען לייב ואחר כך הלכה לה הפחה דער נאך איז די ווילד פלייש אנועק גינאנען או שהלכה לה הפחה אדער פרייער איז אנועק גינאנען דיא ווילד פלייש. אונ ואיידער דער פהן האט איהם כמטהר גינען ואחר כך פרהה כטלו האט זיך דיא גנע פאר שפרייט אויף זיין נאנצין לייב סהור איז ער סהור גילדה לו פחה אויב גם איז גינוארין אין דעם פארשפרייטונג ווילד פלייש טמא איז ער קמא נולד לו שער לבן אויב גם איז גינוארין אין דעם פארשפרייטונג ווייער האר רבי יהושע מטמא רבי יהושע ואגמ ער איז קמא תכמים שפריים אונ די תכמים ואגין. ער איז סהור: ג בהרת ובה שער לבן אז ער האט אבהרת אונ אין דעם בהרת איז דא ווייסע האר פרהה כטלו אונ דער בהרת האט זיך פאר שפרייט אויף זיין נאנצין נגף און על פי ששער לבן במקומו אפילו די ווייסע האר איז נאך אויף דעם ועלפינען ארש סהור פון דעקט ווענין איז ער סהור בהרת ובה פשוין אז ער האט אבהרת אונ דער בהרת האט זיך גינעקט ונגרעקער

גינוארין פרהה כטלו אונ דער בהרת האט זיך פאר שפרייט אויף זיין נאנצען נגף סהור איז ער סהור (כולן) אונ די אלע וואס מיר האבין גילערניס אין משנה ב גו אז זיא וענען סהור שחזרו בהן ראשי אברים אז זיא שפיין גלידער וענען גינען גינוארין תני אלו פמטין ווערין זיא קמא פרהה כקצו אויב דער בהרת האט זיך פאר שפרייט נאך אויף אביסור פון דעם נגף פמא איז ער קמא פרהה כטלו אויב דער בהרת האט זיך פאר שפרייט אויף דעם נאנצען נגף סהור איז ער סהור: ד כל פריחת ראשי אברים אלע נגעים וואס האבין זיך פאר שפרייט אויף דעם נאנצען נגף ביו אויף די שפיין גלידער שפריחתן וואס דורך זייער פאר שפרייטונג סהור פמא האבין זיא סהור גימאכט דעם קמא שפרייח אז דיא שפיין גלידער ווערין גינען פמטין ווערין זיא צוריק קמא בן חזית תראשי אברים אלע שפיין גלידער וואס וענען צוריק גינען גינוארין שפרייחתן וואס דורך זייער גינען ווערין פמא סהור האבין זיא מטמא גינען דעם סהור תכסו אויב די שפיין גלידער וענען צוריק דעקט גינוארין מיט די גנע סהור איז ער סהור נתגלו אז זיא וענען צוריק אפ גידעקט גינוארין פון דיא גנע פמא איז ער קמא אפילו פהא פמטין אפילו הונדערט קאהל, ווען זיא ווערין דעקט מיט דיא גנע איז ער סהור. אונ ווען זיא ווערין אויף גידעקט פון די גנע איז קען קמא: ה כל הראוי ליטמא בנגע הבהרת אלע ערקער

בהת: ובשפתו התחוננה. הלי גרים וכסבור פיו נרלית כגרים במקום אחד (פ): וכן בב' אצבעות ובב' ריסי עיניו. כשמבנקו נרלית כגרים שלם: אבל לא בבוהק. מראה לבנונית למטה מד' מרלות ומעכב את הפריחה: חזרו בן ראשי איברים. שנתגלו מן הגנע ועסקה נהק: מהור. וס"ה בשאר הנוף דלע"ג דבהק מעכב את הפריחה בתחלה אינו מעכב כסוף (ו) ואכן סיפא דכעי למתני ראשי איברים תנא הכא רשאי ליזכרים ובמיפא נקפ

דלע"ג רשאי ליזכרים לכווינך כהו דר"מ דלפי' בראשי איברים שנתגלו פחות מעדל' ועש' בהק מתמא ר"מ וכו' כשאר הנוף והך רישא דחזרו בו רשאי ליזכרים כמין נהק סהור כרנבן אחיל ולא כר"מ ורנבן דמסחרי לאו דוקא פחות מעדל' דלפי' סוכא (י) נמי סהור דבהק כסוף אינו מעכב. והכלה כחמסי: ז' הבא כולו

התחוננה בב' אצבעותיו בב' ריסי עיניו אף על פי שמדובקים זה לזה והם נראים כאחת מהור. פרחתה ככולו אבל לא בבוהק שמה. חזרו בו ראשי איברים כמין בוהק מהור. חזרו בו [ט] ראשי איברים פחות מעדשה, ר"מ מטמא, והכמסי אומרים בוהק פחות מעדשה סימן טומאה בבוהק: ז' הבא כולו לכן יסגיר. נולד לו שער לבן יחליט. השחירו שתייהם או אחת מהן הקצרות שחיהו או א' מהן נסמך השחין לשהיהו או אצרות מהן הקיף השחין את שתייהן או את אחת מהן סיבי דלע"ג נספח לניפוד דוקא כעדשה דומיא דמחיס אבל כ"ל דלע"ג לדחוק כהכי דס"פ וז"ל סימן טומאה כסוף כלל דס"פ ל"ה קאמר וז"ל פחות מעדשה כו'. וי"ל נמי דלירי נמי כלל כהק וק"ל פחות מעדשה של"ן כהק חי סימן טומאה כסוף פחות מעדשה וכחרי גונוי עיירי ויחל דר"מ וז"ל דלע"ג דלירי נמי כמחית. מעכ"ס: (ח) דכער לבן

לבן. מתחלה כה כלל מוסה כנע: יסגיר. כדיו בהרת כגרים שחל וילד לו עטר לבן או מחיה דליו פריחה מטרהה כמתלה: נולד לו שער לבן. כסוף שטע רשטון או כסוף שטע שני: יהלים. וחס לא כהו סימני (ת) טומאה יפטור: השחירו שתייהם. כל הני דחסיב סימני סברה נכחו ומפורשים הם לעיל כסוף

אהאלקער גרים, אונ אז ער פאר מאכט די סויל זעהט קען אבהרת גרויס ווי אגרים בשתי אצבעותיו אדער איינער האט אנגע וויא אהאלקער גרים אויף דעם פינגער אונ אנגע וויא אהאלקער גרים אויף דעם אנדערין פינגער, אז ער נעקט ביירע פינגער צוואמען זעהט דאס אויס וויא איין נגע גרויס וויא אגרים בשני ריסי עיני אדער איינער הם אנגע אויף דיא צווייא ברעמען פון אויב, אויף די אובערשטע ברעם האט ער אנגע גרויס וויא אהאלקער גרים, אונ אויף די אונדערשטע ברעם האט ער אנגע גרויס וויא אהאלקער גרים אף על פי שמדובקים זה לזה אפילו ווען די צוויי ברעמען זענען בהעפס איינער צום אנדערין הם גראו קאדד זעהן זייא אויס וויא איין נגע גרויס וויא אגרים, פון דעם צונוענין סהור איז ער סהור פרחת ככולו אוב אבהרת האט זיך פארשפרייט אויף דעם באנצין גוף אביל לא בבוהק נאר אויף דעם בוהק גיט ובוהק איז נויסער פלעק אויף דיא הויט נאר דיא נויסטיים איז מינגקעלער וויא פון אנגע פסא איז קען קמא הויז בו ראשי אגרים קמין בוהק אויב די נגע איז גיווען פארשפרייט אויף דעם באנצען גוף, אונ דיא שפיץ גלידער זענען גיוונד גיווארען, אונ דער ארס זעהט אויס ווייס וויא אבהק סהור איז ער סהור הויז בו ראשי אגרים פחות מעדשה אויב דיא נגע איז גיווען פארשפרייט אויף דעם באנצען גוף, אונ דיא שפיץ גלידער זענען גיוונד גיווארען אקליינע שטיקעלע ווייניג ווי אליינדו כבי שאיר פסטיא רבי מאיר זאנמ ער איז קמא חקמסי אגריס אונ דיא חקמסי זאנען בוהק פחות מעדשה

אבהק וואס ער איז קלענער וויא אליינדו סימן סימא בתחלה איז ער אסימן טומאה אין אנהייב אז דיא נגע האט זיך פאר שפרייט אויף דעם באנצען גוף נאר אויף דעם בוהק גיט, איז ער קמא וויא סימן טומאה כסוף דער בוהק איז גיט אסימן טומאה אין סוף, אז די נגע האט זיך פארשפרייט אויף דעם באנצען גוף, איז ער גיווארען סהור, דער נאך האט זיך אנהויבען צוא פאר היילען אונ, עס איז פריהילט גיווארן אקליין שטיקעלע, קלענער וויא אליינדו, אונ דיא שטיקעלע איז אבהק, איז ער ווייטער סהור (עיני בהרע"ב ותי"ן): ז' הבא כולו לבן אז איינער איז גיקומען צום כהן אין באנצען ווייס, דיא נגע האט ברעקט דעם באנצען גוף יסגיר זאל קען איהם פאר שליסען אויף זיבען קמא טייל ז' שער לבן אויב אין דיא זיבן קמא איז גיווארען צווייא ווייסע האר תילים זאל דער כהן איהם קוממא ויין השחירו שתייהם אויב דר נאך זענען שווארץ גיווארען ביירע ווייסע האר או איהם מה אדער איין האר ופון דיא צוויי ווייסע האר האר איז שווארץ גיווארען הקציר שפיתו אדער ביירע ווייסע האר זענען קורץ גיווארען או איהם מה אדער איין ווייסע האר איז קורץ גיווארען נספד השחין לשפיתו אדער עס איז גיווארען אשחין ביי דיא ביירע ווייסע האר או איהם מה אדער דער שחין איז גיווארן ביי איין ווייסען האר הקיף השחין אף שפיתו אדער דער שחין איז גיווארען ארום גערינגעלמ דיא ביירע ווייסע האר או אף אחת מהן אדער דער שחין איז גיווארען ארום איין

טמא כדפרוישנא במתניתין דלעיל דאם פרתה כולו בבת אחת נמי טמא כמו פרתה מקלחו : פסור בה הפריעה וכן הפריעה . כ"ו שהיא ומוסר ואלו עמוד מתוך החלט מייב כפריעה ופריעה כ"ו שהיא מוחלט : פריעה ופריעה וכן נדרש יהיו פריעים ורשעו ויהי פרוע : מטמאים בביאה . אם כולו אל האהל טמא כל אשר כהלל : מ פרתה ככולו ואח"כ נת"ל בו ראשי איברים . הכא מיידי שלא הספיק להחליטו עד שפרחה ככולו ונחנלו ראשי איברים

דרכי ישמעאל מדמי ליה לכה כולו לכן נחללה חוץ מראשי איברים דעטון הסגר ור"ל בן עזריה סגר דכיון דאלו לא פרתה היה מחליטו דינו כנהרת קטנה ובה מחיה לוי פרתה ככולו וחס"כ נתגלו ראשי איברים טמא . ועוד יש לפרש דלפי החליטו כמחיה ופרחה ככולו ועודו קסבר רבי ישמעאל דלחן מטמא בחזרת ראשי איברים דכי מטמא בחזרת ראשי איברים שאלו פריעה היכל הכא למו בחזרת פריעה עמוד דהא חלו נמטעה מחיה מכעדה עמוד : י מי שהיה מוחלט . כשטר לכן או כמחיה או כפשוטו : לא הספיק להראותה לכהן . סמימי טומאה הלכו : שאלו הראה לכהן . כשהלכו סימני טומאה היה מסתור ואם חס"כ היה טמא : היה טמא . דה"ל פורח מן העמוד אבל המתא ה"ל פורח מן העמא ועמוד : כהרת ואין בה כלום . אין בו סימן מסימני טומאה :

גינוראין מיט דיא גנע אלע מיט איין קאהל שיהו איז ער קהור קהור מיט די קהור אקצווע וואס מען קאמ איהם פאר שלאסין אויף זיךען טאג פסור מן הפריעה וכן הפריעה דארף ער גיט לאזין וואקסען די האר און גיט בייסין דיא קליידער ווען ער איז פאר שלאסען וכן התגלחת און ווען ער וערש קהור דארף ער גיט אפ גאלין דיא האר פון זיין לייב וכן הצפרים און דיא גלים פון בריינגען פייגלאך וכתוף החלם אקבע אז דער פהן האט איהם מטמא גינען חייב בטייל דארף ער קאהן דיא אלע ואיין . ווען ער איז טמא דארף ער בייסין די קליידער און לאזין וואקסין דיא האר . און אז ער וערש קהור דארף ער אפ גאלין דיא האר פון זיין לייב און דארף בריינגען פייגלאך וכן נה ספסאים בביאה דער וואס איז פאר שלאסין אויף זיךען טעג און דער וואס איז טמא אז וויא קוקען אררין אין אשטוב ווערש קמא אקלץ וואס אין שטוב :

מ פהא טול לכו אז איינער איז גיקומען צום כהן אין גאנצען ווייס בידעקט מיט אבדת ובו פהיה כפרשה און אין דעם בדת אין דא ווילך פלייש וויא אליגרו גרויס און איידער דער כהן האט איהם מטמא גינען פרוה כטלו האט זיך פאר שפרייט דיא ווילך פלייש אויף זיין גאנצען לייב ואחר כך חזרו בו ראשי איברים . רבי ישמעאל ווילך פלייש פון די שפיץ גלדער . רבי ישמעאל זאגט בחזרת ראשי איבים בבהרת גולת דאם איז גלייך וויא ער וואקט גיקומען צום כהן מיט אגרויסע בדת וואס איז פאר שפרייט אויף זיין גאנצען לייב נאר אויף די שפיץ גלדער גיט דארף מען איהם פאר שלאסען אויף זיךען טאג . אזויא דא

שמוע שני כלל גולדו לו סימן טומאה סימני פסוק ספסור ויהי גולדו וסולמו סימני הסמל ומכנס הקעו ואלס קעס דל"ט לפסע נפי משמטו שטוט דל"ט פסין דשא לנפוט ספיו סמן ודל"ט להסניר ולל להסניר לעמרי . ופי"ט : [י] יש כו" . ס"ו טעמע שזריז ונשכר סוף כוס טעמריס להלכות וסדר מני שטלו הכלס כו" . וכן כס"ט :

דארף מען איהם אויף פאר שלאסען אויף זיךען טאג . רבי אליעזר בן עזריה זאגט בחזרת ראשי איברים בבהרת קפנה דאם איז גלייך וויא ער וואקט גיקומען צום כהן מיט אקליידע בדת און אין איהר איז דא ווילך פלייש . און דיא בדת האט זיך פאר שפרייט אויף זיין גאנצען לייב און דער נאך איז אראפ די בדת פון די שפיץ גלדער . איז ער טמא . אזוי דארף ער דא אויף קמא זיין [ועין בהרע"ב] : י יש פהיה נעטו לפהן איינער וויינט זיין גנע צום כהן ונשפר און ער פאר דינט יש פהיה און איינער וויינט זיין גנע צום כהן און אנועק און האט שארין בינד ווי מיינט מען מי שיהיה סתולם ווען איינער איז גינוראין קמא . ווייל ער האט גיהאט ווייסע האר אין די גנע אדער ווילך פלייש והלכו לחן סמיני טומאה און דיא צייקענס פון טומאה ודי ווייסע האר אדער די ווילך פלייש איז אנועק געגאנגען לא הספיק להראותה לכהן און ער האט גיט צייט געהאט צו וויינען דעם כהן אז דיא סימני טומאה זענען אנועק גינאנגען עד שפרחה ככולו ביו דיא גנע האט זיך פאר שפרייט אויף זיין גאנצען לייב שיהו איז ער קהור שאלו הראה לכהן ווארום אז ער וואקט געווינען דעם כהן אז די סימני טומאה זענען אנועק גינאנגען . וואקט דאך איהם דער כהן מטמא גינען . דער נאך אז די גנע וואקט זיך פאר שפרייט אויף זיין גאנצען לייב היה קמא וואקט ער גינען קמא . וויא דער רין איז נאך דער בדת וואס איז פאר שפרייט זיך די גנע אויף דעם גאנצען לייב איז מען קמא . אקבע אז ער האט גיט גע' ווינען דעם כהן ווען דיא סימני טומאה זענען אנועק גינאנגען . איז ער נאך גינען טמא פון

לא הספיק להראותה לכהן עד שפרחה בכולו
שמואל. שאלו ה' אה' לכהן היה מהור :

עד שפרחה בכולו שמואל. כלומר טעון הסגר ככל כולו
לכונתה ולא יתחלה קודם שפרחה הראה אל הכהן היה
מסניר וכסוף שבע כשפרחה ה"ל פורח מתוך הסגר ועבור :

שפרייט אויף דעם גאנצען לייב הי' סהור וואלט
ער גינען סהור, וויא דער דין איז אז אין דיא
ויבען קאנ פאר שפרייט ויך דיא גנע אויף דעם
גאנצען לייב ייז קען סהור, אָבער אז איידער
ער איז ניקויקען עום פהן האט זיך שוין דיא גנע
פאר שפרייט אויף ויין גאנצען לייב, איז גלייך
וויא עס וואלט פריער גיין פֿהרר גינען גאר פון
אָנהייב־זאָן איז זיא גינען פאר שפרייט אויף ויין
גאנצען לייב, דארף קען איהם פאר שליסקען אויף
זיבען קאנ האט עו שארין די זיבען קאנ :

פריער, אז דיא גנע האט זיך פאר שפרייט אויף
זיין גאנצען לייב ווערט ער סהור ביהר ויין בה כלום
איינער האט גיהאט אפֿהרר אונ אין איהר איז
גים גינען אסיקן שריקאָה לא הספיק להראותה לפחו
אונ ער האט גים צייט גיהאט צו וויינען דיא גנע
צום פהן עד שפריח בכולו פיו די גנע האט זיך פאר
שפרייט אויף ויין גאנצען לייב קסא איז ער קסא,
קען דארף איהם פאר שליסקען אויף זיבען קאנ
שאלי גיהא לפחו אז ער וואלט פריער געוויזן, עים
פהן וואלט קען איהם כאלך פאר שליסקען אויף
זיבען קאנ, דער קאן אז דיא גנע האט זיך פאר

גברא נדה דף לח ע"א

רש"י

ת"ר ג' שותפין יש באדם, הקב"ה ואביו ואמו.
אביו מוריע הלוכח שממנו עצמות וגידים
וצפרנים וכוח שבראשו ולובן שבעין. אמו
מורעת אודם שממנו עור ובשר ושערות ושחור
שבעין. והקב"ה נוהג בו רוח ונשמה וקלסתר
פנים וראיית העין ושמיעת האוזן ורכול פה
והלך רגלים ודעה ובינה והשכל. וכיון שהגיע
וחלק אביו ואמו מונח לפניהם. אמר רב פפא
היינו דאמרי פוץ מלחא ושרי בשרא לכלבא :

קלסתר. וזו: מראה העין. ש"ע"פ סנכרלת העין מן
האז והאם אינו רואה תדע שהרי המת יש לו
פניו ויש לו שפתיים ויש לו אוזניים ואינו רואה ולא שומע
ולא מדבר: פוץ מלחא. השך המלת מן הכשר ושוב
אינו אלא לכלבים כך השמה הוא מלח לגוף לקיימו כיון
שהלכה אז מסריח הגוף :

הערוגה פון דיא אויערן אונ דאס ריידונג פון
מויל אונ דאס גיין מיט די פיס ודעך גינה השכל
אונ דיא חקקה אונ פאן שטאטאריקייט זכיון
שגייע ופנו להפטר מן חילוק אונ וויא עס קוקט דיא
צייט דער מענטש זאל אנוועק גיין פון דער וועלט
הקב"ה נופל חילקי הקב"ה עקמט צו זיין חלק ויחלק
אביו ואמו מניה לפנייהם אונ דעם חלק פון זיין פאטער
אונ מוטער זאזט ער ליגען פאר זיין אפר רב קסא
היינו דאמרי אנשי רב קסא זאגט דאס איז וואס
מענטשין זאגין טיך מלחא ושרי בשרא לכלבא אויב די
זאלץ איז אראפ געפאלין פון דיא פלייש קענ
קען דיא פלייש ארויסקווארפן פאר דיא הינט
ווייל עס וועט פארשטויקען ווערין, ביי דעם
מענטש איז אויך אזוי אז די נשמה גייט ארויס
פון גוף ווערט דער גוף פארשטויקען אונ קען
בוז איהם כגראקין :

תנו רבנן דיא רבן האבין גילערניט שלשה שתיין
יש באדם דרייא שותפים זענען דא אין דעם
מענטש הקב"ה וזמו הקב"ה אונ ויין פאטער
אונ מוטער אביו מוריע חילוק שפטיט עצמות וגידים
וצפרנים פון פאטער גייט ארויס ווייסקע זנע פון די
זנע ווערט בייא דעם קינד ביינער אונ אדערין
אונ נעגיל וסוף שבראש זלובן שבעין אונ דער מארף
וואס אין קאפ אונ די ווייקיל אין אויג אסו מרעת
אידס פון דיא מוטער גייט רויסקע זנע שפטיט ער
ובשר ושערות ושחור שבעין פון איהרע זנע ווערט
בייא דעם קינד דיא הויט אונ פלייש דיא האר
אונ דאס שווארצע וואס אין דיא אויג והקב"ה
טוח בו רוח ונשמה וקלסתר פנים וראיית העין ושמיעת
האזן ודבר פה והלך רגלים אונ הקב"ה גים אין איהם
אזעקבהאפט אונ אנשקיה אונ דאס שיינקייט פון
פנים אונ דאס זערונג פון דיא אויגין אונ דאס

זוהר ויקהל דף רה ע"ב. ס"ם דלילוט יור הא ואו הא

כד מחא לכורכייא קדישא תושבתחא דא דכל ישראל קיימת תמן עד זמנא דקאמרי קדושה טלחה דמופק.
וכדון סלוקא דלחתא לעילא לתחתיה כלא לעילא לעילא לתתוי כלא חד. דא אינהו תושבתחא דסלקא
על כלהו תשבתח. מכתן ובלחה סדורא דללותא דשאר יומי עד ישימה משה וכו' הדוותא דרנבא טלחה
טקרא דלכנה דחדי כהוא עדיכא דלייבא כד סליק כורסייה לבינה ונטיל לה ומתחבראן כחדא. דא אינהו
חדוה דלזווייתא טלחה דלעילא תורה שכתב דחדי כזווייתא לתחתא תורה שבע"פ וחתכרו דא כלא. כיון
דחתכרו כחדא בעי בר נש לאכללא כהוא חדוה לעמא קדישא ישימת במלכותך שומרי שבת וכו' ט"ס
רנה נח כמנוחתו :

משיערי תשובה לר' יונה דף לא ע"א.
 החנף הצטנח אז הסתם צפניו חף הגמטו ממנו לו כי
 לא יסבחו בשני בני אדם מן יסו' להם למוקש גם
 זה ספק גדול וזו כי כהניק פלוו צפניו ולא יסו'
 מדרכו סתם ולא ידעו מנוו כי לזיק סוף צפניו וכל
 אשר ליניו עמדת סלריוקיס חכ' יסבחומו לומר כלמי חלמס
 ירעמו כי כן כענין שלמטר חכ' חף יסחמו רעמו וידעס
 יריוקיס 'חללו' ס' ספקו מיוקיס רעמו חכוי כי יסבחומו
 ילפין לרצונו ויוקסס ח' חמוו ויוקסס ח' חכוי וכל
 יכין ח' חפסלס נסכו וסכססלס סולח חסס ידו נס ירוס
 לככו ויסול כעלמוכוס נלמוו וסכו כי ססח כסחיסו סלמק

החונף המפשיח את הרשע בגניו דער קענאש וואס
 חנפת אונ, ער לויבט דעם רשע אונ דער
 רשע הערם וויא קען לויבט איהם אף חנפתו עמדה
 לו אפילו זיין חקקה אזי איהם פייעשטאמען.
 דאס הייקט, דער חונף אזי קלוג כי לא יסבחומו
 בגני אדם, ער לויבט גיט דעם רשע פאר אנדערע
 קענאשין, זו יהיה להם למגש מאקער נועמט דאס זיין
 פאר וויא אשטרויקלונג, מאקער נועלין וויא
 דורך דעם זינדרייען גם זה החונף גדול מעט דיא זינד
 פון דעם חונף אזי אויך גרויס כי החילוק אליו בעניי
 ווייל ער האט געמאכט זיינע זינד זאלין בייא
 איהם זיין נלאט אונ קליין ולא ישוב מרדנו הרעה
 דריבער נועמט ער זיך גיט צוריק קערין פון זיין
 שלעקטין וועג ולא דאג לישט אונ, ער נועמט גיט
 זארגין וועגין זיין זינד כי צדיק הוא בעניי נוארום ער
 אזי בייא זיך אצדוקי וכל אשר אינו עמדת מצדקיס
 אונ דער קענאש וואס אזי קיין צדוק אס יסבחומו
 אויב קען נועמט איהם לויבין יאמר גלבו נועמט ער
 מראבטיין אין הארצין אפנס ירעמי כי זו עם אזי
 אקט איה נוייס עם אזי אזוי וויא קען לויבט
 מיה, דריבער נועמט ער קיין השלובה סאהן ענינו
 שגאמר וויא עם שטיים אין פסוק גפה חנה יסחית
 בעתי מיט די פאלשע מויל נועמט ער פאררארביין
 זיין חקר, ווייל ער רעמט צו זיין חקר מיט פאלש
 קייט אונ לויבט איהם דריבער פארבראבט ער
 זיין חקר ער זאל קיין השלובה סאהן פארצדיקיס
 יחלטי אונ מיט וויסענשאפט נועלין דיא צדקיס
 גירעמעט ווערין מירוש יתגף משחית בעתי כי
 ישבחומו יאמיין לרבריי וקשה את רוחו דער פשט פון
 פסוק אזי, דער קענאש וואס חנפת זיין חקר
 פארבראבט ער איהם קיט זיין מויל, ווייל ער
 לויבט איהם גלויבט, ער איהם אונ באבט
 שווער אונ שאראקט זיין הארץ פון השובה ירעה
 את נפש חקר אונ, ער מיינט אז זיין נשמה אזי
 מיט פבור ולא יכין את עסקה נשטו אונ, ער פאר
 שטייט נאר גיט דיא פונקטערקייט פון זיין נשמה
 והכפלה הוחת ידו אונ, ער פארשטייט נאר גיט
 דיא שמרויקלונג וואס אונמער זיין האנט גם ירוס
 לככו ויסול כעלמוכוס נלמוו וסכו כי ססח כסחיסו סלמק
 ער האט גיהערט קען האט איהם געלויבט אזי

הרסב"ם הלכות שבת פרק י'
 (א) הכמים שחין כשבת כדו להרחיב פי הלכה בדרך
 שהרומאים עושים שהן סתכונין כרפואה להרחיב
 פי המכה, הרי זה חייב מיום סבה בפשיט שזו היא
 סלאכת הרופא, ואם הוסיף להוציא סמנה הליחה
 שבה הרי זו מותר; (ב) הכספתה את האבן כל שהוא
 חייב משום כדו בפשיט רסצדד את האבן במוד
 הבנין והקנה כדו והושיבה במקום הראוי לה חייב
 משום ככה בפשיט, הלוקט יבלת שזל גבי כגדיום

(א) הכמים שחין בשבת כדי להרחיב פי המכה בדרך
 שהרומאים עושים אויב איינער האט
 אמקה אונ די סכה אזי זיין אפין אונ, ער פאר
 געפערט די לעכיל פון די סכה אום שבת דער
 געפענגט זאל זיך פערברייטערין אונ עם זאל אזוי
 גלייבין די די סכה וועט געהילט ווערין אזוי
 וויא דיא אקאטוריס אונ פעלרשערס מוהען שהן
 סתכונין ברפואה להרחיב פי המכה וואס זייא דער
 כריישערין אויך די לעכיל פון די סכה די סכה
 זאל קענען געשווינט געהילט ווערין גרייט חייב
 משום סכה בפשיט אזי ער חייב אחסאת, אזוי וויא
 דער בעל מלאכה וואס מוקט דעם לעצטן קלאפ
 אויף די ארבעט אום שבת וואס מיט דעם קלאפ
 נועמט די ארבעט פערטיג אזי ער דאך חייב, אזוי
 דער וואס פאר בריווקרט די לעכיל פון די סכה
 אום שבת אזי אויך חייב שזו היא מלאכת הרופא
 נוארום שבת אזי בייא דעם דאקטאר די לעצטע
 ארבעט פון די רפואה, אז די לעכיל פון די סכה
 אזי גוט אפין קען ער אויסהיילין די סכה ואם המכה
 להוציא סמנה הליחה שבה הרי זה כחיר אונ אויב ער
 גפינט אום שבת די סכה די מאקערניא זאל ארויס
 גיין אונ גיט די לעכיל זאל גלייבין אפין, מעג
 קען; (ב) הכספת את האבן כל שהוא חייב משום סכה
 בפשיט אז איינער האקט ארום אשטיין אום שבת
 אפילו נאר אכיקיל אזי ער חייב אזויא וויא דער
 וואס מוקט דעם לעצטן קלאפ מיט דעם האקער
 אויף זיין ארבעט, ווייל מיט דעם כסיל ארום
 האקין נועמט דער שטיין פערטיג צו וואס ער
 דאך איהם רסצדד את האבן במוד והקנה בידו
 והושיבה במקום הראוי לה חייב משום סכה בפשיט אויב עם
 אזי גינענין אשטיין אדער אציניל אויף דעם
 פוואכענט האט ער גענומען אום שבת דעם
 שטיין אדער דעם אציניל אונ האט איהם געלייגט
 אויף אזויט אונ האט מיט די הענט פארדעקערט
 דאס לינען פון שטיין אונ ער האט איהם געלייגט
 א זי דעם ארט וואו ער דאך לינען, אזי ער הייב
 אזויא וויא דער וואס מוהען דעם לעצטן קלאפ
 אויף זיין ארבעט, ווארום אז ער האט גוט גע
 לייגט דעם שטיין האט ער דאך גענדרגט דיא
 ארבעט פון שטיין הילקס יבלת שזל גבי כגדיום כגן אלו

ספתי וזכנת לזיקים ימלנו כליזקים ימלנו כדעתם מנזקי סמך כ"ח יבנתו לא יכוס לכבו למנו זאת כמו שפירשנו ל' ספי' כל ספוס ומוצי' פליך לזיקי אהם סוי כענין כדעת ואמרו אל פי פליך לזיס מפתח משכמים וקפס מניחים לטכס אל ספוכיסם ופנל אל ספמפסוס. כי אלס למי פולס יסיוך ולסל כדפתך ישנתו כי ישכחך. ויסכן נס כן לפכס וזכנת לזיקים ימלנו רמיס כי לא ימיוסו לסס ונחצר כפס חלף ישפס זנדחס ספסיל סס חלף לזך חללקות כענין ספסול יסי זרזס ספן חללקות ומללך ס לודפס

כגון אלו היכולות שבכלי צמר חייב שמום מכה בפטיש והוא שיקפיד עליהן אבל אם הסירן דרך עסק הרי זה פסור. המנער פלית חדשה שחורה כדי לנאותה ולחסיר הצמר הלבן הנחלה בה כדרך שהאומנין עושין חייב חטאת. ואם אינו מקפיד מותר:

אל סוכס וזימוס ייוו לווס ספך כדפוסס אל דכך. וסצר כי כפסל יסול סלסדס ויזכס סלכוס כדכך חללקות. כן יסול סלסדס ויזכס כפס חלף וסוס סס ספן ספסין

היבילות שכללי צמר חייב שמום מכה בפטיש וזו איינער קלויקט אראפ אום שבת דיא בראדעווקעס נציפלעסן ונענען אויף די קליידער אזוי וויא דיא בראדעווקעס נציפלעסן וואס נענען אויף דיא וואלענע קליידער, אזי ער חייב, טייל מיט דעם אפ קלויבין די בראדעווקעס ווערס פארפערטיקט די קלייד אזוי וויא די ארבעט ווערס פארפערטיקט מיט דעם לעצמיין קלאפ מיט דעם האקער וויא שקפיד עליון דאס אזי נאר אויב, ער וויל גיט וויא נאלין זיין אויף דעם קלייד, אזי בוי איצט דיא קלייד גיט זינען פארמי, טייל די בראדעווקעס נענען גינען, אונ איצט אום שבת אז ער נעמט אראפ די בראדעווקעס מאכט ער שקעטיג דאס קלייד אום שבת, אבל אם הסירו דרך עסק הרי זה פסור אבער אז ער האט אראפ גענוקט די בראדעווקעס נאר וועגן בשעפטיגונג, ער אזי גינען ליידיג אונ האט גיט געהאט וואס צו טאהן האט ער אראפ געקליבען די בראדעווקעס פון די קליידער אום שבת, אזי ער פסור המנער פלית חדשה שחורה כדי לנאותה ולחסיר הצמר הלבן הנחלה בה אייב איינער האט אשווארצע קלייד ציינע אונ אויף דעם קלייד אזי דא שטיקלאפ וואל טייטש ונדער שקערעין אונ ער שאקילט אפ דאס קלייד אום שבת דאס אלץ ואל פון דעם קלייד אראפ פאלן דיא קלייד אלץ שייין ווערין צו זיין אין איהר דרך שהאומנין עושין וויא דיא בעל קלאכות ושניידערסן טוהען חייב חטאת אזי ער שולדיג צו בריינגען אקרבן חטאת ואם איט מקפיד פסור אונ אויב ער אזי אזוי אקענקטש וואס איהם ארם גיט אז דאס קלייד אזי מיט שקערעין אונ ער האט פארקעסין אונ האט אשאקיל נישאהן דאס קלייד אונ די שקערעין נענען אראפ געפאלן אזי ער פסור:

אויס בדרך דתעיתם בתוהו לא דרך אונ וויא וועלין ווי לערנען דעם נושען וועג אויב וויא וועלין וערו אז וויא בראנגען וויא אין דער זייקט אן אזענע ונאפר גאר שמיים אין פסוק ופה חלק יעשה סודיה דאס גלאמע מויל ורי גלאמע רייד) מאכט אפראשמוסונג הספיל פה חלק לדרך חללקות שלמה האט געגליבען דיא גלאמע מויל צו אנליטשיג וועג ונאפר אונ ער האט גינאנט ביי פאשר ישל הארם ויהיה גלכתי בדרך חללקים אזויא וויא אקענקטש ווערס אפגלישטויסין פון זיין ארם אונ פאלט ווען ער גייט אויף אנליטשיקע וועג קענען זנאפר וויא עס שמיים אין פסוק ויהי בדרך חלק חללקות ומלאך ה' חרפם וייער וועג ואל זיין פינגקער אונ גליטשיק אונ אמלאך פון נאט ואל וויא זאגין ב' ואל חרפם ויהיה בפה חלק אזוי וועס קער מענקטש פאלן אונ וועס פארשטויסין ווערין דורך דיא

זיין הארץ דערהויבין זינארין וועט ער אריין פאלן אין דיא נעץ פון גרויסקייט וזנה כי השחית השחינו בתלך שפתי האם דער חוגף פארדארבין זיין חקר מיט זיינע גלאמע רייד, אבער יבדעת צדיקים יתלצו די צדיקים ווערין אויסקעצויגין מיט וויסקעלאפט פון דעם חוגף הצדיקים יתלצו בדתם מנגי' היתנה ריא צדיקים מיט זייער וויסקענשאפט ווערין וויא אויסקעצויגין פון דעם חוגף, ער ואל וויא קיין שארין טאהן זי אם ישבתי ולא ירום לבבו בשביל ואז אויב דער חוגף לויקט דעם צדיק פון דעקסטענין וועט דער צדיק בייא זיה גיט גרויס ווערין וועגן דעם לויבונג כמו שאמרו רבותינו ויל וויא אונזערע רבנן האבין גינאנט אפילו כל העולם אימריס גליד צדיק אמה אפילו דיא גאנצע וועלט וועלין אויף דיר זאגין דוא בינוס אצדיק חיי בשערה ברשע ואלקטמו זיין בייא זיך פאר רעכינט פאר ארשע ונאפרו נאך האבין וויא גינאנט אם יש עלך רעים מקצתם משבחים ומקצתם מוכיחים אויב דוא האקט נושע פריינד אביסול וואס לויבין דיה אונ אביסול וואס שטראפין דיה אהוב את הסובחים ושנא את המשבחים ואלקטמו ליב האבין דיא וואס שטראפין דיה אונ ואלקט פיינט האבין דיא וואס לויבין דיה זי אלה לחיי עלים ביאחד נארום וואס שטראפין דיה וועלין דיה בריינגען צו דאס אייביגע לעבן ואלה גרעהד ישפתי כי ישבחה אונ דיא וואס לויבין דיה וועלין זיך פרייען מיט זיין שלעקטס וואס דיר וועס אקאל שלעקט זיין פון זיין לויבונג ויפכו ג"כ לפרש אונ קען קען זאגין נאך אפשט אין דעם פסוק יבדעת צדיקים יתלצו רעים זי לא יתגיבו להם די צדיקים מיט זייער וויסקענשאפט וועלין דעסטין זייערע פריינד ווייל וויא וועלין וויא גיט חנפן אבל הזכר יוכיחם וויא וועלין וויא נאך ישטרפין יוהו אויס בדרך דתעיתם בתוהו לא דרך אונ וויא וועלין ווי לערנען דעם נושען וועג אויב וויא וועלין וערו אז וויא בראנגען וויא אין דער זייקט אן אזענע ונאפר גאר שמיים אין פסוק ופה חלק יעשה סודיה דאס גלאמע מויל ורי גלאמע רייד) מאכט אפראשמוסונג הספיל פה חלק לדרך חללקות שלמה האט געגליבען דיא גלאמע מויל צו אנליטשיג וועג ונאפר אונ ער האט גינאנט ביי פאשר ישל הארם ויהיה גלכתי בדרך חללקים אזויא וויא אקענקטש ווערס אפגלישטויסין פון זיין ארם אונ פאלט ווען ער גייט אויף אנליטשיקע וועג קענען זנאפר וויא עס שמיים אין פסוק ויהי בדרך חלק חללקות ומלאך ה' חרפם וייער וועג ואל זיין פינגקער אונ גליטשיק אונ אמלאך פון נאט ואל וויא זאגין ב' ואל חרפם ויהיה בפה חלק אזוי וועס קער מענקטש פאלן אונ וועס פארשטויסין ווערין דורך דיא

שיבארנו אמר דוד ע"ס יכרת ס' כל נפשו חלקו לטוב עדינה גדולה קלל סס חלק כי ישמים בו רפאו. וכלשון
 וסקסה סטו חלק וסוה לס' ויש מן הסנסים סמחוכים לסמיה אסני זכוע כרי זילכדו אוסס וינפאוס. וס' ו' ל'
 כל הסמיה להיכו לשם כבוד לסוף נפטר ממנו בחלו:

גלאמק מויר ודא פה הגף דאס איז ריא מויר פון
 דעם מענטש וואס הגפת על העגן שביארנו אפר דוד
 ע"ה אויף דעם וואס מיר האבין געשמעקט ביו
 איצט האט גיזאגט דוד הקלך עליו השלום כרת
 ח' כל שמי חלקיך גאט זאל פארשניידן ריא
 מענטשין וואס ביידין מיט גלאמק לעפצין לשון
 ס' ברת גדולת גאט זאל פארשניידן ריא מענטשין
 וואס ביידין מיט זייער זונג גרויסקייט. קלל פה
 חלק כי ישמים בו רעו דוד הקלך האט געפלוכט
 דאס מויל וואס רעט גלאמק ביידי וויל מיט די
 ביידי פארבראכט ער זיין פריינד וולשו: הקשה
 שדא חלקך ודא לשון הרע אונ ער האט געפלוכט

עניני השובה

אויף ויערע ערשער אונ האבין גיין שארין געהאט
 וואס זיין זענען גינען אביסל אויף די אינזל.
 די דריטע טייל מענטשין האבין פארזאמלט אויף
 די אינזל ביו זיי האבין גיהערט מען סרויסקערט
 פון די שוף ווייל די שוף דארף באלד אנוועק גיין.
 זענען זיין שוין געמאנגען צו דיא שוף אונ האבין
 געפונען דיא שוף איז שוין בעפעט מיט מענטשין
 אונ זיי זענען שוין גינעסין איינגער וויא פרייער.
 דיא פערטע טייל מענטשין האבין אויך גיהערט
 וויא מען סרויסקערט פון דיא שוף. פון דעסט
 נענדין האבין זיין זיך גיט געאילט אנוועק צוא
 גיין פון די שוף. זיין האבין גיזאגט אפילו מען
 סרויסקערט פון דעסטוועגן איז נאך דא גענוג
 צייט ביו מען וועט אויפשטעלן דעם מאקטבוט.
 אונ מען וועט אויפציהען דיא לייגוואנד אונ אז
 אלץ וועט שוין זיין גרייט וועלן נאך מאמראוין
 פרייער עסין. מיר האבין נאך צייט צו די שוף.
 זיין האבין דער זעהן פון ווייטען אז דיא שוף
 הייבט שוין אן אנוועק צו גיין. זענען זיי גילאפין
 מיט אלע קרעפטן צו דיא שוף אונ זענען אריין
 געשפרונגען אין טאקער אונ מיט סבנור קפשות
 זענען זיין צו געשוואונקען צו די שוף. אונ זיין
 האבין קיים געפונען ארמט צו זינען. מיט גרויס
 איינגשאפט. דיא פינגערט טייל מענטשין האבין
 געהאט גרויס פערענגיגען צו זיין אויף די אינזל
 זיין האבין נאר פארזעסן דיא שוף. אונ האבין
 פארזעסן אז מען דארף פון די אינזל אנוועק גיין.
 זיין האבין גערעכנט אייביג צו זיין אויף דיא

דער שלי"ה הקדוש ו"ל שרייבט דיא מענטשין
 אויף דער וועלט זענען אזויא וויא עס האט
 אקאהל גימראפין מענטשין זענן גימראין אין א
 שוף אויף דעם ום אלאנגע צייט ווייל זיין האבין
 פארבלאנדעט דעם וועג. אקאהל איז גימראין
 אנרויסקער שמוקעס ווינט אויף דעם ום אונ עס
 האט פארנוארפין דיא שוף צו איינזל. ווייל דיא
 מענטשין זענען גינען שטארק אפ געמאקערט
 פון וועג זענען אלע ארויס געמאנגען פון די שוף
 אויף דעם איינזל אפ צו רודען. דער ום איז גינען
 ארום דעם איינזל פון אלע זייטען. דער איינזל
 איז גינען געוואקסן מיט טייערע פיוצום סרויסקער
 דריקע אונ מיט גושע קוואלין טאקער צום סרויסקען
 מיט זיין ווארט דער איינזל איז גינען וויא אונ
 צדן. דיא מענטשין פון דיא שוף זענען געטיילט
 גימראין אין פינף טייל. זיין טייל מענטשין
 האבין גיזאגט טייל מיר ווייטען גיט ווען דער
 ווינט וועט שטייל ווערין טאקער באלד. וועט דער
 שוף קאפיטאן שוין וועלן פארין ווייטער. אדער
 טאקער וועט קומען אשטארקערער ווינט אונ
 וועט אנוועק סרייבין דיא שוף פון דעם איינזל
 ווייטער. וועלן מיר בלייבן אן אשוף. די רייכער
 האבין זיין כונט גיט גינאלט זיין אויף דעם
 איינזל אונ זענען שוין צוריק אריין אין די שוף.
 דיא צווייטע טייל זענען ארום געמאנגען אביסל
 אויף דעם איינזל אונ האבין גינעסין אביסל
 פרוקטען פון דעם איינזל. זיין האבין באלד
 צוריק געקערט צו די שוף. אונ האבין זיך געפעצט

ומי שהולך מעת לעת בלי תורה רע מאד והשם י"ת יצילנו מזאת שכל אדם חייב לעסוק בתורה בכל עת ורנע שאפילו מי שעוסק במי"ם ואין לו זמן עכ"פ יקבע עתים לתורה ובפרט שעכשיו בנמצא הספר **חק לישראל** שבו כלול תנ"ך גמרא ואגדה משניות וזוהר ואין צריך שהות רק חצי שעה ומה תירץ יש על זה ומה יענה האדם כשידונו אותו ע"ד פוטר מ"ם ראשית מדון ומה תירוץ יהיה לו על זה למה לא קבעת עתים לתורה היה לך לקבוע עכ"פ איזה עת לתורה

לחם הפנים

הנהגות מכעסה"ה מסגרת השלחן
 (א) יעסוק בתורה. איתא בספרים דלימוד משניות מסובל לנשמה כדלעיל סי' א' ס"ה ועי' לעיל בסי' כ"ז סי'ג דטוב ללמוד בספר חק לישראל דבר יום ביומו, והנה עמדנו למנין בשיאת סדרי משנה וראינו כי משניות אלו חסרים בהספר חק, מעשרות, מצטר כני, חלה, ערלה, בכורים: (סדר מועד) שקלים, יומא, ראש השנה, תענית, מגילה, מועד קטן, חגיגה: (סדר נשים) נדרים מן פרק ד' ולהלן, נזיר: (סדר נזיקין) מכית, עזיות, אבות, תענית, (סדר קדשים) בכורות מן פרק ד' ולהלן, ערבין, תמורת, כריתות, מעילה, תמיד עד פרק ד': (סדר סהרות) כלים, נגעים מן פרק י"א ולהלן, טהרות, נדה, מכשירין, זבים, סבול יום, עוקצים: והם עולים בסי' שני מאות פרקים. והנה עצה היעוצה לסיים בכל שנה לימוד שיחא סדרי משנה כשלימוד בספר חק לישראל דבר יום ביומו, ואם לא יהיה לו פנאי באיזה יום ישלים בלילה או ביום שאח"כ (גם ישלים בשנה שאינה מעוברת המשניות של הסדרות המחוברין הכתובים בחק). והשני מאות פרקים הנוספים הנ"ל ילמוד בכל שבוע ד' פרקים, היינו בכל לילה ללמוד חצי פרק משניות קודם השינה, ובש"ק ילמוד פרק אחד: וכתב בספר שערי הקדושה חלק א' שער ר' וזה לשונו ולמען יהיה שלחנך מונח כפרה לכפר עונותיך בהמעיס מאכלך להחליש הקליפה השורה במזון שנפסק ניונת בו תעסוק בתורה איזה משנה כיו' ויכריזו עליך זה השלחן

קיצור שלחן ערוך קנא

ף הרוצה לשמור, א"ע מחטא זה, ישמור את פיו מניבול פה, משקרים, מרכילות ומלהיר ומליצנות. וכן ישמור את אזנו משמוע דברים כאלו. גם יהא זהיר לקיים נדריו, ולא ירבה בדאגה, וגם יהא זהיר מהרהורים רעים. וקודם שהולך לישן (א) יעסוק בתורה, או יאמר ארבעה מזמורי תהלים הראשונים (עיין לעיל סימן קל"ב סעיף ה'). ויהר שלא לישן בחדר יחיד:

אשר לפני ה' ויחלש כח היצחקי מעליך ויחזק נפש השכלית שבך על ידי התורה שהיא מזון אל הנפש הזו גם היא עכ"ל. וכן כתבו בהרבה ספרים. ולכן טוב להשלים הד' פרקים הנ"ל שבכל שבוע בדרך זה, שילמוד בכל סגודה של ימות החול עכ"פ ב' משניות. ובלילה קודם השינה ג"כ עכ"פ ב' משניות, וממילא יושלמו הד' פרקים במשך השבוע, וזה יוכל להתחיל לנהוג גם באמצע השנה מתי שירצה, כי א"צ ללמוד המשניות כסדר דוקא. וכל אימת שיתחיל לנהוג בשה בשנה הבאה בעת זה הסיוע על המשניות כניל, רק שצריך לזהר להתנות בתחילה שאינו מקבל עליו כן כנדר, וגם יאמר שאין בדעתו לנהוג כן ללמד באופן זה אלא בפעם הריא, או בפעמים שירצה, ולא לעולם, וכמו שנכתב לעיל סימן ס"ז סעיף ד' בכל פנתה של מצוה:

החיים

סדר היום

אוצר

קכט. אחר תפלת מנחה למד רבינו בחדרו חק לישראל ושו"ע או"ח.

(ד"ח)

וילקט וילקט קכט יוסף

בשער המצוות פ"י ואתחנן דף מ"ו
 ועתה נבאר סדר עסק התורה שיעסוק האדם בכל יום וכו', תחלה יקרא מקרא ואח"כ נביאים ואח"כ כתובים ואח"כ קבלה ואח"כ משנה ואח"כ תלמוד, וטוב שיקרא ג' בחינות שיש בתלמוד והם ברייתא ותוספתא ומימרא וכו' תחלה יקרא

בתורה מפר' השבוע שהוא ביום א' יקרא ששה פסוקים ראשונים שבאותה פרשה וביום ב' יקרא ד' פסוקים שלאחריהם, וביום ג' ה' פסוקים שלאחריהם וביום ד' ו' פסוקים שלאחריהם וביום ה' ה' פסוקים שלאחריהם כללות כולם הם כ"ו פסוקים וכו' עיי"ש.